

Rakennettu kulttuuriympäristö, yhteenveto tehdyistä inventoinneista (Keski-Suomen Museon Kioski-tietokannan mukaan 2016)

Osa mahd. purettu/tuhoutunut

Jämsän keskusta-alueen täydennysinventointi 2005-2006

KOHDE	KUVAUS	ARVIOINTI	ARVOLUOKKA
Ala-Sakari	<p>Historiatiedot perustuvat Ala-Sakaran rakennusinventointikorttiin 004/1997.</p> <p>Tobias Nieminen osti tontin 1922 kirkkosiltojen urakoitsijalta Kalle Mäkiseltä. Tontilla oli tuolloin vuoraamaton hirsinen pirtti nykyisen päärakennuksen eteläpuolella ja se oli käytössä vuoteen 1928 asti. Viimeiset vuodet se toimi autotallina. Kirvesmies Tobias Nieminen aloitti nykyisen päärakennuksen teon 1926 "tupakka-askin kanteen" tehdyin piirustuksin. Talossa oli aluksi alakerrassa kaksi huonetta ja keittiö. Talon katto oli tuolloin vielä satulakatto. 1930-luvun lopulla talo vuorattiin, yläkertaan rakennettiin neljä huonetta ja samalla katto muutettiin taitekatoksi. Tilalla oli viljlysmaita, lehmiä ja maataloutta harjoitettiin muiden toimien ohella. Talossa oli myös ollut kauppa 1920-luvulta mahdollisesti 1940-luvulle asti. Kaupan tilat olivat aiemmin peräkammarissa ja sieltä ne muutettiin toiseen huoneeseen. Taloon tehtiin kuisti ennen sotia. Aiemmin sisäänkäyntinä oli vain pariovi ja avoportaati. Taloon asennettiin keskuslämmitys 1970-luvun alussa ja huoneissa olleet pystyuunit ja iso leivinuuni purettiin siinä vaiheessa. Sauna ja pesutilat on tehty vuoden 1980 jälkeen ja samalla yläkerran sähköjohtoja uusittiin. Niemisen perheellä oli autoalan yritys 53 vuotta. Tontilla on ollut autokorjaamo ja autotallina yrityksellä on ollut 1950-luvun alussa rakennettu navetta josta saneerattiin autotallit noin 1960-luvulla. Ulkorakennuksen toiseen päähän on rakennettu isot liukuovet. Ulkorakennuksen tilojen mataluuden takia sinne on autojen sijasta ollut 1990-luvulla korjaus- ja säilytystilat. Ulkorakennukseen on tehty pannuhuone öljylämmitystä varten sekä sauna yrityksen kuljettajille. 1997 tontin rakennuksineen omisti Tobias Niemisen perikunnan jäsenet.</p>		Paikallisesti arvokas
Kottila , 2003	<p>Historiaosuus on kirjoitettu Kottilan rakennusinventointikortissa 1997 nro 016 olevan rakennushistoriatekstin mukaisesti.</p> <p>Vuonna 1539 Heikkilän kylässä on ollut kaksi taloa, joisten toinen oli Kottila. Vuonna 1806 siitä erotettiin talon pojalle osatalo nimeltä</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen; paikallinen historiallinen</p> <p>Kottilan tila on ollut asuttuna jo 1500-</p>	Maakunnallisesti arvokas

	<p>Heinävehmas. kottila koostui monista yksistyistä maa-alueista, joita yhdistettiin 1870-luvulta lähtien. Näitä olivat mm. Heikkilän rälssitilan ja Pietilän kylän Nokkalan rälssitilan maita. Samuli Kottila isännöi kartanoa vuosina 1852-1862 ja hänen leskensä asui uudelleen avioiduttuaan tilaa 186-luvun loppuun. Sen jälkeen tila vaihtoi nopeassa tahdissa omistajaa, kunnes isännöisyys siirtyi patruuna Severus Konkolalle 1870-luvun lopulla. Severus Konkola asui Kottilassa 1880-luvulta lähtien. Hänen jälkeensä omistajia olivat Severus Konkola nuorempi sekä Sulo Konkola. Yli 400 hehtaarin maista on erotettu 14 torppaa eli pienempää tilaa. 1870-luvulla Severus Konkola lahjoitti Kottilan talon kansakoulutaloksi. Konkola olisi halunnut myydä rakennuksen koulukäyttöön, mutta vuonna 1880 kouluhuoneusto ja opettajien asuinhuoneet päätettiin edelleen vain vuokrata Kottilasta. Patruuna muutti itse asumaan taloon. Samoihin aikoihin Kottilassa pidettiin myös kuntakokouksia ja vuonna 1884 Kottilassa pidettiin myös raittiusseuran perustava kokous. Myös vaivaistalon perustamista Kottilaan selviteltiin, mutta hanke ei kuitenkaan edennyt omistajan muutettua mieltä. Vuonna 1927 Sulo Konkolan isännöidessä Kottilaa rakennettiin tiilestä muuraamalla uusi päärakennus, joka oli noin 10 m vanhaa puurakennusta lyhyempi. Talo oli yksityisen tiilirakentamisen läpimurto Jämsässä ja sitä kutsuttiin "Hämeen helmeksi". Muuraamiseen tarvittiin 180 000 tiiltä. Rakentamisessa käytettiin apuna mm. vanhan puu-Kottilan ikkunoita, ovia ja komeroita. Uutta rakennusta varten pyydettiin ehdotukset arkkitehti Alvar Aallostaa, arkkitehti Urho Åbergilta ja kolmannelta arkkitehdiltä. Talon suunnitteli Åberg, hänen suunnitelmiansa mukaan taloon tuli keskuslämmitys, Aalto oli suunnitellut taloon uunilämmitystä. Myös vesi ja viemäri kuuluivat alkuperäiseen suunnitelmaan. Taitelija Väinö Kunnas maalasi seinäpintoihin koristemaalauksia. Aitta ja liiteri on siirretty pihapiiriin 1900-luvun alkuvuosikymmenillä muualta. Tilalla ollut kotitarvemylly on purettu 1950-luvulla. Sulo Konkolan kuoltua tilaa asui leski Saima Konkola lastensa kanssa, eläinlääkäri Osmo Konkola perheineen viimeisimmäksi, joilta Kimmo Tanttulan perheineen osti talon ja on kunnostanut sitä pieteetillä sekä ulkoasultaan ja sisätiloiltaan 2000-luvun aikana, mm. Museoviraston entistämisyhteistyön tukemana.</p>	<p>luvulla. Tila on ollut alueen merkittäviä vaihtajajaloja ja maanomistajia. Nykyään tilalla sijaitsevat arkkitehti Urho Åbergin suunnittelema näyttävä kartanorakennus, kaksikerroksinen, kaiteellinen riviaitta sekä liiteri. Päärakennus on tyyliään klassinen, puolitoistakerroksinen, rapattu tiilirakennus, jossa on useita klassisia koristeaiheita, kuten ikkunoiden päälle sijoitetut medaljongit ja nauhakoristeet, voimakkaat kerrokselliset räystäslisät, kulmien kasetoinnit ja päätyjen kissanpenkit. Länsisivun sisäänkäynti on toskanalaisten pylväiden kannattama. Rakennus on säilynyt myös sisätiloiltaan alkuperäisenä, muun muassa akaton maalauskoristeet ja seinien stukkomaalaukset ovat tallella. Rakennuksella on erittäin huomattavaa rakennushistoriallista arvoa Urho Åbergin suunnittelemana 1920-luvun klassisena kartanorakennuksena.</p>	
Pälämäen kotiseutumuseo	Pälämäen kotiseutumuseon alue on rakentunut 1940-luvun lopulta alkaen korkean metsäisen mäen päälle Jämsänjokilaakson kulttuurimaisemaan kansanopiston vuokramaalle. Rakennukset on sijoitettu yksittäisinä kohteina maaston mukaan, yhtenäistä pihapiiriä ei ole. Kokonaisuuteen kuuluvat entisen torpan päärakennus, jossa on läpikuljettava porstua 1700-luvun lopulta, alkuperäisessä asussa oleva	Maakunnallinen rakennushistoriallinen ja maisemallinen, paikallinen historiallinen	Maakunnallisesti arvokas

	ikkunaton, luukullinen savutupa vuodelta 1735, neljä yksinäisaittaa, riimallinen kokkitalli 1780-luvulta sekä vesimylly ja heinälato. Rakennukset ovat harvinaistuneita, rakennushistoriallisesti merkittäviä 1700-luvun rakennustyyppisiä, jotka edustavat yksittäisinä rakennuksina kansanomaista rakennustapaa sekä jämsäläistä torppariasutusta.		
Pikku-Paattila	Pikku-Paattilan pihapiiri sijaitsee Jämsän keskustassa, maisemallisesti tärkeällä paikalla Jämsänjoen kulttuurimaiseman tuntumassa. Päärakennus on rakennettu alun perin 1800-luvun lopulla ja muutettu nykyasuun vuonna 1929. Rakennus edustaa 1920-luvun klassismia, jonka tyylipiirteet tulevat esille rakennuksen mansardipäädyissä, kuusiruutuisissa ikkunoissa ja kulmien pilasteroinnissa. Rakennus kuvaa kaupunkimaisen rakentamisen ihanteita 1920-luvulta, Seppolan taajaväkisen yhdyskunnan muodostumisen ajoilta.	Maakunnallinen rakennushistoriallinen, paikallinen maisemallinen	Maakunnallisesti arvokas
Jaatila	Jaatilan tila sijaitsee Jaatilanjärven pohjoisrannalla Auvilan ja Jaatilanrinteen omakotialueiden väliin jäävän peltoalueen keskellä saarekkeena. Maatilakeskus rakennuksineen sijaitsee aukeassa peltomaisemassa		Paikallisesti arvokas
Varastotie	Rakennus sijaitsee keskellä harvaan asuttua, pääosin teollisuusalueeksi merkittyä aluetta. Itäpuolella kulkee Orivesi-Jämsänkoski-rautatie. Tontilla sijaitsee 1900-luvun alkupuolella rakennettu kaksikerroksinen puutalo, jonka nykyasu on 1940-luvun lopulta jolloin rakennukselle oli haettu laajennuslupaa. Puurunkoinen rakennus on aumakattoinen, hieman neliön mallinen. Satulakattoisessa rakennuksessa on peltikate. Ulkovuoraus on pystyvuorattu ja maalattu vaaleaksi, kellertäväksi. Vuorilaudoituksessa on käytetty ruskeaa. Ikkunat ovat standardimallia.		Paikallisesti arvokas
Joensuu	Joensuu sijaitsee Pataniementien, Sammallahdentien ja Pataniementien risteyksessä aivan Patajoen suulla, keskeisellä maisemapaikalla. Rakennus on valmistunut tietyvästi 1900-luvun alkupuolella ja se kuuluu Patajoen tilaan. Omistajan mukaan Joensuu on rakennettu alun perin kouluksi, mutta toiminut sittemmin kauppana 1970-luvulle asti. Kaupan pihavajassa järjestettiin iltamia ja maantiellä urheilukilpailuja 1920-luvulla. Rakennus on peruskorjattu v. 2002 ja se toimii loma-asuntona niin omistajille kuin vuokralaisillekin		Paikallisesti arvokas
Patajoki	Patajoen talo sijaitsee Patajoen eteläpuolella. Patajoen tieltä nousee jyrkän mäen päälle Hakosentie, jonka päässä vanha pihapiiri sijaitsee mäen päällä. Rakennukset eivät näy tielle, mutta maisemallisena kiinnekohtana toimii vanha varastorakennus puolivälissä mäkeä. Pa-	Patajoen talo on yksi harvoista alueen säilyneistä talonpoikaisempirakennuksista. Pihapiireineen se muodostaa maisemallisesti, historiallisesti ja rakennushistoriallisesti	Maakunnallisesti arvokas

	<p>tajoen talo on 1830-luvulla rakennettu suuri talonpoikaisempirerakennus. Rakennus on ollut osa Jämsä-Jyväskylä-maantien varrelle rakentunutta empiretalojen kokonaisuutta. Pihapiiriin kuuluu pitkittäin Hakoisentien vartta pitkin sijoitetun yksikerroksisen päarakennuksen lisäksi useita aitta- ja varastorakennuksia eri aikakausilta.</p> <p>Pihapiiriin kuuluvat navettarakennus, kaksikerroksinen hevostalli käymälöineen, sekä useita aitta- ja vajarakennuksia 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta. Suurin osa piharakennuksista on tällä hetkellä varastokäytössä. Pihaan Patajoentieltä nousevan Hakosentien varrelle on 1950-luvulla istutettu koivurivistö. Tien länsipuolella on vielä pystyssä kaksi riihuunia, jotka kertovat alueen vanhemmasta asutuksesta. Patajoen taloon kuuluu laajalti maa-alaa ja Päijänteen rannassa sijaitseva Joensuun talo on myös osa tilaa. Joensuu on rakennettu omistajan mukaan 1900-luvun alkupuolella ja se on toiminut kouluna ja kauppana. Rakennus on nykyään Patajokien loma-asuntona ja he vuokraavat sitä myös ulkopuolisille. Rakennus on peruskorjattu 2002.</p> <p>Patajoen yksinäistalo perustettiin 1561 Hattulan pitäjän Merven kartanon erämaille. Patajoen tila on ollut Patajoen suvun hallussa vuodesta 1585 asti. Patajoen maalle perustettiin 1810-luvulla Muurimäen torppa, 1840-luvulla Kolula ja 1850-luvulla Lintumäki. Patajoen tilasta on torpparinvapautuksen yhteydessä seitsemän tilaa, sekä sota-aikana kaksi pika-asutustilaa. Merkittävin Patajoen talon isännistä oli Otto Patajoki, joka oli isäntänä viime vuosisadan vaihteesta 1920-luvulle. Hänen aikanaan tilalle rakennettiin mm. puhelinlinja, mylly ja meijeri, sekä 1920-luvulla sähkölaitos Patajoen koskeen. Myös tilan muita rakennuksia korjattiin ja uudistettiin. Otto Patajoen aikana Patajoen talo nousi todelliseksi mahtitaloksi Patajoen kylässä, taloudellisesti ja sosiaalisesti. 1900-luvun alkupuolella asuinrakennus on ollut vielä maalaamaton, väliseinien päät ja nurkat on vuorattu valkoisella profiloidulla laudalla. Rakennus on maalattu ensimmäisen kerran 1912 kylämaalari Fredrik Römännin toimesta Erkki Patajoen mukaan. 1920-luvulla päarakennuksessa on tehty muutoksia ainakin 1920- ja 1960-luvuilla. Tilan osti Erkki Patajoki v.1960 ja hän vaihtoi tilan tuotantosuunnan karjataloudesta maanviljelyyn. Tila siirtyi hänen pojalleen Matti Patajoelle v.1990, joka on 14. isäntä alenevassa polvessa. Rakennuksen kunnosta on tehty katselmus 26.6.1996, jossa todettiin peruskunnon olevan hyvä, mutta suositeltiin mm. lattian painumisen selvittämistä ja korjaamista sekä vesikatteen, kattorakenteiden ja ikkunoiden kunnostamista.</p>	<p>merkittävän kokonaisuuden maakunnallisesti ja paikallisesti.</p>	
--	--	---	--

Erkkilä, Kelhänkatu 7	Omakotitalo sijaitsee Pääskysmäentien ja Kelhänkadun välisellä alueella, Kunnantalosta pohjoiseen. Pihapiiri peltotilkkuineen jää hieman Kelhänkadun omakotitalojen taakse piiloon, tosin sen näkee selkeästi Pääskysmäentieltä päin. Rakennus on valmistunut 1954. Karjanpito tilalla on lopetettu 1972. Rakennuspaikka on voimassa olevassa asemakaavassa merkitty AKR-korttelialueeksi. Ympäristö on rakennusajankohdasta muuttunut.	Kaupunkialueelle jäänyt, alkuperäisessä kunnossa säilynyt sotienjälkeinen omakotitalo pihapiireineen ja peltotilkkuineen.	Paikallisesti arvokas
Keskuskatu 1	<p>Kohde on 3-kerroksinen 1950-luvun asuin- ja liikekerrostalo, entinen Osuuspankin liiketalo. Rakennus sijaitsee Jämsänjoen ranta-alueella, Seppolansillan korvassa. Rakennusosat on porrastettu maaston muutosten mukaan nousevasti. Se rinnastuu muihin keskustan liikerakennuksiin muodostaen yhtenäisen korttelirakenteen nykyisen Nordeapankin kiinteistön kanssa. Maisemallisena kiinnekohtana samalla vuosikymmenellä rakennettu Viiskulman talo sillan toisessa päässä. Rakennus on liike- ja asuinkäytössä. Katukerroksessa toimivat kemikallio Rai-Li, Vapaaseurakunta ja kampaamoliike.</p> <p>Ensimmäinen Jämsän osuuskassoista oli 1913 perutettu Jämsänniemen osuuskassa. Tähän yhdistyivät v. 1935 muut alueen pienemmät kassat ja nimeksi vaihtui Jämsän osuuskassa. Samalla konttori siirrettiin Isännäiseltä Arvion liiketalon sivurakennukseen Seppolaan. V. 1937 Jämsän osuuskassa osti Kansallispankilta liiketalon, jonka tontti kuului kauppias Arviolle. Rakennuksessa toimi mm. Jämsän posti. Kassa asetui kuitenkin toistaiseksi Kirjolan talosta vuokrattuihin tiloihin.</p> <p>Uusi pankki- ja asuinrakennus valmistui v. 1956 vanhan Kassatalon tilalle, Seppolansillan ja Arvion risteyksen väliselle tontille. Tästä muutettiin nykyisen Keskustien varteen jo 1970, kun uusi pääkonttorirakennus valmistui neljä vuotta aikaisemmin hankitulle nk. Liisalan tontille. Osuuskassa oli vielä 1950-luvulla leimallisesti maatalousväen pankki. 1960-70-lukujen vaihteessa nimi muutettiin Osuuspankiksi, imagomuutoksella haviteltiin uusia asiakasryhmiä.</p>	Kohde on paikallisesti arvokas. Rakennus edustaa 1950-luvun liike- ja asuinrakentamista. Rakennus on yksi Jämsän keskustaan 1950-luvulla nousseista ensimmäisistä kerrostaloista, jotka poikkesivat keskustaan sallitusta 1-2-kerroksisesta rakentamisesta.	Paikallisesti arvokas
Keskuskatu 5, ns. Kirjolan kiinteistö	Rakennus sijaitsee toriaukion laidalla, keskeisellä tontilla Keskuskadun varrella. Ympäriillä on 2-4-kerroksisia keskustan liiketaloja. Rakennuksen länsipuolella on kaksi muuta aikakaudella valmistunutta liike- ja asuinrakennusta, Keskuskadun eteläpuolella 1960-90-luvuilla rakentunutta liikekeskustaa. Rakennus on 1930-luvun funktionalistinen kaksikerroksinen osuuskauppaliikkeen talo, jonka nykyasu on 1960-luvun laajennuksen myötä syntynyt.	Kohteella on paikallista arvoa. Ns. Kirjolan kiinteistö edustaa 1930-luvun funktionalistivaikutteista liikerakentamista ja se on v. 1938 laajennusosineen tyypillinen esimerkki aikakaudella kukoistaneen osuuskauppaliikkeen arkkitehtuurista. Myöhempi 1960-luvun laajennusosa muodostaa selkeästi erottuvan, oman kokonaisuutensa ra-	Paikallisesti arvokas

	<p>Ns. Kirjolan tontti on yksi Jämsän keskeisimpiä keskustan liiketonteista ja sen historia yltää 1930-luvulla rakennettua kaksikerroksista osuuskaupparakennusta pidemmälle. Kirjola oli alun perin puurakenteinen kirjakaupparakennus torin kulmauksessa. Kiinteistö joutui Jämsän Kirjakaupan omistuksesta pakkohuutokaupassa KOP:lle 1933 ja rakennus purettiin kokonaan 1936 tulipalon vahingoitettua sitä tuntuvasti. Kaupungin rakennuslautakuntaankin kuuluneet Aleks Rantanen ja J.A. Lindén ostivat osakkeet KOP:lta ja alkoivat rakentaa rakennusta uudestaan entiselle paikalleen. Rakennustarkastajaksi nimetty Harry Palmroth pakotti purkamaan kaupungin rakennusjärjestyksen vastaisen rakennuksen ja sen tilalle nousi Palmrothin hyväksymä, yksikerroksinen liikerakennus 1937. Piirustukset laati Otto V. Pöyhönen.</p> <p>Vuonna 1938 Jämsän Osuusliike osti Kirjola Oy:n osakkeet ja siirsi pääkonttorinsa Jämsänkoskelta Jämsään. Rakennus sai toisen kerroksen, johon tuli II-luokan ravintola ja konttoritiloja. Alakerran liikehuoneet kunnostettiin ja niihin tuli kangas- ja pukumyymälät, sekä liha-, ruokatarvike- ja sekatavaramyymälät. Tontille rakennettiin myös keskusvarastorakennus, joka paloi muutamaa vuotta myöhemmin. V. 1940 Kirjolan kunnostustöitä jatkettiin ja jalkineyymälä aloitti toimintansa. Samana vuonna Mottilantiellä sijainneen vanhan osuusliikkeen myymälän toiminnot lopetettiin ja ne siirtyivät kokonaisuudessaan Kirjolaan. 1940-luvulla rakennettiin myös autotallirakennus, jonka yläkerrassa oli asuinhuoneita henkilökunnalle.</p> <p>1960-luvulla Kirjola sai nimekseen tavaratalo Centrum. 1963 keskus-toimitalo kalustoineen uudistettiin kokonaan. 1964 rakennusta laajennettiin jatko-osalla ja Ravintola Jokilaakso sekä Rengas baari aloittivat uusissa tiloissa. Laajennusosan katukerroksessa oli myymälätiloja, toinen kerros oli jatkoa vanhan osan ravintolatiloille. Konttori sai myös uudet toimitilat ja autotallin yhteyteen rakennettiin varastorakennus. Autotallin yläkerta korjattiin 1965. 1980-luvulla ilmastointilaitteita remontoitiin.</p> <p>Rakennus siirtyi Jämsän Ydinkiinteistöt Oy:n omistukseen 1998. Rakennuksen katutasossa toimii kauppaliikkeitä, toinen kerros on ravintolakäytössä. Rakennukseen on tehty pieniä korjaustöitä, ei suuria muutoksia. Pohjoisen puoleisessa päädyssä on lisäksi vuokra-asuntoja.</p>	<p>kennuksen länsipuolelle. Rakennuksen keskeinen sijainti torin varrella, vilkasliikenteisten katujen risteyksessä on tehnyt siitä yhden keskustan maamerkeistä. Kirjola ympäristöineen ilmentää 1930-luvulla tapahtunutta muutosta kaupunkikeskustojen rakentamisessa ja se muodostaa kahden samalla aikakaudella valmistuneen naapurinsa kanssa yhtenäisen 1930-luvun liiketalojen ryhmän Jämsän keskeiseksi liikekaduksi muodostuneen Keskuskadun varrella.</p>	
Keskuskatu 7	Rakennus sijaitsee Jämsän vilkasliikenteisen Keskuskadun varrella,	Paikallisesti arvokas. Entinen Kontion liiketa-	Paikallisesti arvo-

	<p>joka on yksi kaupungin keskeisiä liikenneväyliä. Kontion talosta itään sijaitsee vanha Kirjolan kiinteistö, lännessä rakennuksessa kiinni on samalla aikakaudella rakennettu kaksikerroksinen liike- ja asuintalo. Ympäristö on muuttunut huomattavasti rakennusaikaisesta, kadun muu rakennuskanta on 1960- ja 70-luvulla rakentunutta kauppa- ja liiketaloja. Rakennukset noudattavat silti tällä kohdalla samaa kerroskorkeutta ja 1930-luvun liikerakennukset istuvat hahmonsäilytyksen puolesta katukuvaan.</p> <p>Rakennus rakennettiin 1930-luvulla Kauppias Heikki Kontion liiketaloiksi. Jyväskylästä viedyn tien varrelle alkoi samalla vuosikymmenellä nousta muitakin kivisiä liiketaloja, joiden eriytyneet toiminta-alueina näkyi julkisivujen näyteikkunoina ja asiakassäänkäyntinä, erotuksena aikaisemmista omakotitaloista muistuttaneista puisista liike- ja asuintaloista. Piirustukset on hyväksytty Jämsän kunnallislautakunnassa 18.9.1934, niistä ei käy ilmi suunnittelijaa. Rakennus oli tyyppillinen, kaksikerroksinen 1930-luvun liiketalo. Ensimmäisessä kerroksessa oli kaksi erillistä myymälätilaa varastoineen, idän puoleisen myymälätilan takana pohjoisessa pihasiivessä kahden huoneen ja keittiön asunto. Kulku toiseen kerrokseen tapahtui kahden portaikon kautta, joista toinen kulkee rakennuksen keskellä, toinen erillisenä porrashuoneena pihan puolella. Toisessa kerroksessa oli kolme 2 h ja keittiön asuntoa. Merkillepantavaa on, että kaikissa talon asunnoissa oli jo WC:t, yhdessä toisen kerroksen huoneistossa jopa oma kylpyhuone. Rakennus on porrastettu maaston mukaan, maan pinta laskee katutasosta puolen kerroksen verran pohjoiseen pihalle päin mentäessä. Kellarikerroksessa lännen puolella oli vielä yksi myymälätila varastoineen, sekä kattilahuone ja muita varastotiloja. Rakennuksen julkisivut oli vielä 1950-luvulla vuorattu pystyrimalaudoituksella ja toisen kerroksen ikkunoissa oli piirustusten mukainen kolmijako. Myös näyteikkunoiden ja ovien aukotukset vastasivat 1930-luvun suunnitelmia. Vuonna 1965 Keskuskatu 7 ja 9:n väliin rakennettiin matala lisäosa.</p> <p>Rakennukseen on tehty muutoksia vuosien varrella, mm. ikkuna-aukotukset toisessa kerroksessa ovat muuttuneet, myymäläkerroksen näyteikkunat on suurennettu ja kulku liikehuoneistoon tapahtuu yhdestä ovesta näiden keskeltä. Julkisivujen pinnoitus on vaihtunut pystyrimalaudoituksesta laatoitukseen. Rakennus siirtyi Jämsän Kruunun omistukseen 1997. Alakerrassa on liiketilaa, toisessa kerroksessa vuokra-asuntoja. Rakennus on Keskuskatu 7:n kanssa samaa taloyhtiötä, näiden välisessä 1965 rakennetussa lisäosassa on myös</p>	<p>lo edustaa pienkaupungin 1930-luvun kivistä liikerakentamista. Rakennus kuuluu kolmen samalla aikakaudella rakennetun liikerakennuksen muodostamaan ryhmään Keskuskadun varrella. Rakennus ympäristöineen ilmentää 1930-luvulla tapahtunutta muutosta kaupunkikeskustojen liikerakentamisessa. Ympäristön ja ulkoasun muutoksista huolimatta rakennus muodostaa samalla aikakaudella rakennettujen naapureidensa kanssa yhtenäisen 1930-luvun liiketalojen ryhmän Jämsän keskeiseksi liikekaduksi muodostuneen Keskuskadun varrelle.</p>	<p>kas</p>
--	--	---	------------

	katutasossa liiketilaa ja yläkerrassa asuntoja.		
Keskuskatu 9	<p>Rakennus sijaitsee Jämsän vilkasliikenteisen Keskuskadun varrella, joka on yksi kaupungin keskeisiä liikenneväyliä. Rakennuksesta itään sijaitsevat Kontion talo, samalla aikakaudella rakennettu kaksikerroksinen liike- ja asuintalo, sekä vanha Kirjolan kiinteistö. Ympäristö on muuttunut huomattavasti rakennusaikaisesta, kadun muu rakennuskanta on 1960- ja 70-luvulla rakentunutta kauppakeskustaa. Rakennukset noudattavat silti tällä kohdalla samaa kerroskorkeutta ja 1930-luvun liikerakennukset istuvat hahmonsa puolesta katukuvaan.</p> <p>Rakennus on todennäköisesti valmistunut 1939/1940. 1930-luvulla Jämsän keskuskaduksi muodostuneen tien varrella oli muitakin samannäköisiä liike- ja asuinrakennuksia, mm. 1988 purettu Kauhasen liiketalo vastapäätä ns. Kirjolan kiinteistöä. Keskuskatu 9 ja 7:n välissä oli Alajuuren kioskin rakennus, joka korvattiin v. 1965 matalalla lisäosalla. Se liitti rakennukset visuaalisesti yhteen. Rakennus siirtyi Jämsän Kruunun omistukseen 1997. Alakerrassa on liiketilaa, toisessa kerroksessa vuokra-asuntoja. Rakennus on Keskuskatu 7:n kanssa samaa taloyhtiötä, näiden välisessä lisäosassa on myös katutasossa liiketilaa ja yläkerrassa asuntoja.</p> <p>Rakennuksessa on toiminut aikanaan matkahuolto ja Sieväsen huoltoasema. Johonkin aikaan matkahuollon rakennuksessa toimi myös kahvila Mokka, jota piti rouva Hilden. Matkahuollon yläkerrassa toimi kansanhuollon toimisto. Myöhemmin tiloissa oli mm. Jämsän maaseutukehitys ja Arsenal Oy.</p>	Kohteella on paikallista arvoa. Rakennus edustaa pienkaupungin 1930-luvun kivistä liikerakentamista. Rakennus kuuluu kolmen samalla aikakaudella rakennetun liikerakennuksen muodostamaan ryhmään Keskuskadun varrella. Rakennus ympäristöineen ilmentää 1930-luvulla tapahtunutta muutosta kaupunkikeskustojen liikerakentamisessa. Ympäristön ja ulkoasun muutoksista huolimatta rakennus muodostaa samalla aikakaudella rakennettujen naapureidensa kanssa yhtenäisen 1930-luvun liiketalojen ryhmän Jämsän keskeiseksi liikekaduksi muodostuneen Keskuskadun varrelle.	Paikallisesti arvokas
Kivipankki *	<p>Kivipankki rakennettiin vuonna 1913 Jämsän Säästöpankin toimittoliksi arkkitehti Ilmari Launiksen suunnittelemana. Julkisivut ovat taiteilija Josef Alasen tekemät. Rakennus edustaa rakennustaiteellisesti ja tyyllillisesti mielenkiintoista kansallisromantiikan ja jugendin yhdistelmää. Rakennuksen tyylipiirteitä ovat karkeaksi hakatut graniittiseinät, mansardikatto, päädyn erkkeri, sisääntulon kivipylväät sekä ristimalliset ikkunat kehyksineen. Rakennus on yleisilmeeltään jyhkeä ja linnamainen pienestä koostaan huolimatta. Rakennus ilmentää rakennushistoriallisten arvojensa lisäksi myös historiallisesti paikkakunnan taloudellista kehitystä.</p>	Maakunnallinen rakennushistoriallinen, paikallinen historiallinen ja maisemallinen	Maakunnallisesti arvokas
Koskentie 3	<p>Rakennus sijaitsee vilkasliikenteisen Koskentien varrella Jämsän keskustassa. Eteläpuolella on 1960-luvulla valmistunut Meritan (nyk. Nordea) pankkitalo, lännessä toriaukio. Rakennus on osa Jämsän vanhempaa 2-kerroksista 1930-50-lukujen liikekeskustaa.</p>	Kohde on paikallisesti arvokas. Rakennus edustaa sotienjälkeistä liikerakentamista ja se on osa Jämsän keskustan 1930-50-luvuilla muotoutunutta kauppakeskustaa. Juvéinin liiketalo liittyy paikkakunnalla kauan	Paikallisesti arvokas

	<p>Rakennus valmistui v. 1958 Heikki Juvén Oy:n urheiluväline- ja kodintekniikkaliikkeen toimitiloiksi. Juvénin liike aloitti toimintansa jo 1920-luvulla ja toimi ensiksi vuokralaisena muissa tiloissa. Rakentajina toimivat Heikki Juvén ja Alekski Koskinen, jolla oli oma rakennusliike Jämsässä. Miehet rakensivat yhteistyössä myös muita keskustan kiinteistöjä, mm. 1960-luvun lopulla valmistuneen Säterintie 1:n. Juvénin tiloissa toimi myös Lindqvistin vaatetusliike ja Rantasen kelloliike. Myöhemmin Juvénin liike laajeni rakennuksen kaikkiin myymälätiloihin. Kellarikerroksessa oli varastotiloja ja toisessa kerroksessa kaksi asuntoa. Rakennusta laajennettiin 1960-luvulla. Kerroksen korkuinen siipiosa Juvénin ja vanhan Yhdyspankin kiinteistöjen välille rakennettiin kahdessa vaiheessa, 1960-luvun alussa ja v.1965. Liike lopetti toimintansa v. 1991. Rakennus rinnastuu vanhempaan 1930-luvun liikerakentamiseen mm. kerroskorkeutensa ja toimintojen jaottelun puolesta, sillä 1950-luvulla pääpaino alkoi vaihtua vanhan asemakaavan mahdollistamista 2-kerroksisista 3-5-kerroksisiin liike- ja asuintaloihin.</p> <p>Myymälän tiloissa toimii urheiluvälineliike Intersport, kellari on liikkeen varastona. Toisen kerroksen kaksi asuntoa ovat vuokralla. Siipiosa kuuluu vanhan Yhdyspankin kiinteistöön, siinä toimii suomalainen kirjakauppa.</p>	<p>toimineen liikkeen historiaan, ulkoasu on pääosin säilynyt entisenä.</p>	
<p>Koskentie 5</p>	<p>Jaakko Tähtisen Yhdyspankille 1950-luvulla suunnittelema pankkirakennus sijaitsee vilkasliikenteisen Koskentien varrella Jämsän keskustassa. Sen eteläpuolella on 1958 rakennetun Juvénin talo ja 1960-luvulla valmistunut Meritan pankkitalo, lännessä toriaukio. Rakennuksessa on vaalea roiskerappaus, katto on punatiilinen, jyrkkä aumakatto, jossa on pienet kattoikkunat. Tiilisissä savupiipuissa on koristedetaljeja, katon räystäät kääntyneet "kiinalaistyylisesti" hiukan ylöspäin. Rakennusta on jatkettu 1960-luvulla matalalla siipiosalla. Se on osa Jämsän vanhempaa 2-kerroksista 1930-50-lukujen liikekustaa.</p> <p>Pankkirakennus valmistui 1950-luvun alkupuolella Pohjoismaiden Yhdyspankin toimitiloiksi. Pankin v. 1947 Jämsään perustettu konttori pääsi muuttamaan taloon v. 1951 kadun toiselta puolelta Antti Koljosen Talouskaupan talosta vuokratuista tiloista. V. 1975 pankki otti takaisin alkuperäisen nimensä Suomen Yhdyspankki ja kirjaimet pankkitalon seinässä vaihtuivat PYP:stä SYP:ksi. Konttorin ensimmäinen johtaja oli vuoteen 1964 saakka Heikki Kivinen, seuraajana jatkoi v. 1965 Paavo Manninen. Rakennuksen piirustukset on laatinut arkkitehti</p>	<p>Kohteella on paikallista arvoa. Rakennus on yksi arkkitehti Jaakko Tähtisen Yhdyspankille suunnittelemissa liike- ja asuinrakennuksista 1950-luvulta. Samoja piirustuksia soveltaen on toteutettu Yhdyspankin liikerakennuksia eri puolille Suomea. Rakennus on säilynyt alkuperäisessä asussaan, sen koristedetaljit ovat leimallisia rakennustyypille.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>tehti Jaakko Tähtinen 14.8.1950 Tampereella. Tähtisen arkkitehtitoimiston tyyppiirustuksia on käytetty lukuisissa Yhdyspankin liikeraennuksissa eri puolella Suomea. Kerroksen korkuinen siipiosa Juvénin ja vanhan Yhdyspankin kiinteistöjen välille rakennettiin kahdessa vaiheessa, 1960-luvun alussa ja vuonna 1965.</p> <p>Alakerrassa toimii suomalainen kirjakauppa ja Pohjolan matkatoimisto, yläkerrassa on toimistotiloja. Rakennus on ollut vuodesta 2000 Ali Koljosen omistuksessa. Tänä aikana rakennuksessa on tehty pieniä korjaustöitä, ei suurempia muutoksia.</p>		
Lammasmäentie 18	<p>Rakennus sijaitsee Lammasmäen omakotialueen reunalla, lammasmäentien päässä. Ympärillä on pääasiassa 1940-50-luvuilla rakennettuja rintamamiestaloja puutarhatontteineen, tosin uudempiä omakotitaloja alueelta löytyy myös. Etelässä ovat Jämsänjoen ranta-alueet, jotka ovat aikaisemmin kuuluneet tilaan. Tikan talo piharakennuksineen muodostaa selvästi erilaisen, maatilamaisen pihan kadun loppupäähän ja eroaa Lammasmäentien varrelle säntillisesti sijoitelluista aikakauden rintamamiestaloista tontteineen.</p> <p>Tikan talo on yksi Lammasmäkeen sotien jälkeen karjalaisille evakoille perustetuista pienviljelystiloista. Kaksi muuta tilaa, Suokas ja Henttinen perustettiin samoihin aikoihin nykyisen Lammasmäentien varrelle. Suokas sijaitsi Tikkaa vastapäätä, Henttinen ylempänä tiellä, nykyisin paikalla on rivitalo. Tikan taloon kuului puolitoista hehtaaria maata, mukaan lukien n. 200 metriä ranta-aluetta. Pihapiiriin kuului omakotitalon lisäksi piharakennus, jossa oli mm. heinävaja, työkaluvaja, sauna ja puuliiteri, sekä kauempana rannassa erillinen heinäliiteri.</p> <p>Kiinteistö on aikaisemmin kuulunut Heikki Tikalle, joka myytiin 26.5.2005 Heinoselle. Taloon on pihapiiriin lisäksi kuulunut laaja kaislatale Jämsänjoen ranta-aluetta, jota nyt on myyty kaupungille. Talosta lohkotulle viereiselle tontille, on lisäksi rakennettu uusi omakotitalo 2000-luvun alkuvuosina. Asuinrakennukseen on tehty muutoksia, mm. ikkunat on vaihdettu.</p>	<p>Kohde on paikallisesti arvokas. Tikan talo sijaitsee Lammasmäen sotienjälkeisellä asutusalueella. Se eroaa tyyppillisestä rintamamiestaloalueesta, sillä se rakennettiin pienviljelystilaksi, mikä näkyy pihapiirin rakennusten sommittelussa.</p>	Paikallisesti arvokas
Lammasmäki Lukkoilantie 8, entinen kunnanlääkäriin talo/oikeustalo	<p>Rakennus sijaitsee Lukkoilantien varrella, etelässä on Lammasmäen omakotialue. Rakennuksen länsipuolella, Virkatien ja Lukkoilantien risteyksessä on entinen 1970-80-luvulla rakennettu poliisitalo. Lammasmäentien varrelle noussut uudempi 1980-90-luvun asutus on lähellä vanhan oikeustalon piha-aluetta, joka kuitenkin vielä muodostaa luontevan tausta-alueen suuren rakennuksen eteläpuolelle. Muu-</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana Lukkoilantien historiallista maisemaa. Lisäksi kohde sijaitsee keskeisellä paikalla, käyttötarkoitukseltaan muuttuneiden julkisten /valtiollisten rakennuksien alueella. Kohteella on paikallista kunnallishisto-</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>toin rakennus sijaitsee lähes tielinjassa.</p> <p>Rakennus tehtiin alun perin kunnanlääkäarin asuin- ja vastaanottotiloiksi, suunnitelmat kunnanlääkäarin taloa varten on laatinut arkkitehti W.G.Palmquist. Rakentaminen aloitettiin ennen talvisotaa, mutta talo saatiin asumiskelpoiseksi vasta välirauhan aikana. Kiinteistörekisterin tietojen mukaan valmistumisvuosi olisi 1940. Rakennus on toiminut Jämsän kaupungin oikeustalona, siellä pidettiin aikaisemmin käräjiä. Rakennusta kutsutaan kaupungilla Lammasmäen kiinteistöksi. Viereisellä tontilla oli 1970-luvulla rakennettu poliisitalo, joka on nyt yksityisessä omistuksessa. Oikeustalon ja poliisitalon toiminnot siirtyivät keskustan uuteen virastotaloon ja rakennus tyhjeni 1990-luvun loppupuolella. Rakennus oli tyhjänä pari vuotta, kunnes 2000-luvun alussa se siirtyi nuorisotoimen hallintaan kolmen vuoden koeajaksi. Rakennus kunnostettiin järjestötaloksi, siihen tehtiin mm. pintaremonttia, keittiötila, eteistila uusittiin, alakertaan tuli WC. Remontit kestivät n. vuoden verran. Siinä toimivat mm. 4h, Punainen risti, sotaveteraanit, sotainvalidit, painonvartijat ja reserviläiset. Kellarikerroksessa oli bändikämppä ja arkistotilaa. Ensimmäisen kerroksen juhlasalia vuokrattiin vuosikokouksia ja juhlatilaisuuksia varten. Vuonna 2004 rakennus siirrettiin sivistystoimen hallintaan. Rakennuksessa on viimeksi toiminut Työvalmennussäätiö Avitus 2000-luvun alkupuolelta vuoteen 2005. Sittemmin kiinteistö myytiin vuonna 2006 tarjouksien perusteella yksityiseen asuinkäyttöön. Kohdetta on vuoden 2006 inventoinnin jälkeen kunnostettu asuinkäyttöön sopivaksi ja myös ulkoapäin.</p> <p>Sisätiloja muuteltu moneen kertaan eri käyttäjien tarpeiden mukaan. Alkuperäisestä ulkoasusta on muistumina enää muutamia detaljeja, mm. puiset, lakatut kaidepuut ja tukipuut. Talon kylmillään olevat vinttitilat ovat myös alkuperäisessä tilassa, niiden seinissä on nähtävissä puhtaaksi jätetty, tiilistä muurattu seinärakenne. Vinttitiloja on kolme, keskimäinen julkisivusta kohoavan risaliitin takana ja sivuvintit hieman alemmassa tasossa tämän kummallakin puolella, rakennuksen sivusiipien päällä. Vanha keittiötila itäsiivessä ensimmäisessä kerroksessa on uudistettu, sinne johtaa oma sisäänkäynti. Myös kellarikerrokseen johtaa oma sisäänkäynti. Tilaohjelma muodostaa sokkeloisen huoneiden verkoston. Toisessa kerroksessa entisen tulisijan tilalle on rakennettu säilytystilaa. Kellarikerroksessa on vielä oikeustalon ajoilta muistona pieni putkahuone, joka toimi väliaikaisena vankilana vankeja oikeudenistuntoon tuotaessa. Kopin seinät ovat valkeaksi rapattua tiiltä, vanhanmallisessa ovesa on ovisilmä.</p>	<p>riallista merkitystä sekä paikallisen sairaanhoidon että lainkäytön historian osalta. Kohteella on merkittäviä rakennushistoriallisia arvoja myöhäisklassistisena ja sen muotoaiheita hyödyntävänä kivirakennuksena, jossa pylvasaiheet sekä takafasadin terassiaiheet antavat kuvan arvostetusta asemasta.</p>	
--	---	--	--

	<p>Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on istuntosalina toiminut tila, joka on muodostettu yhdistämällä kaksi pienempää huonetta. Toisessa kerroksessa oli tällöin toimistotiloja, mm. laamannin työtilat.</p> <p>(Keski-Suomen museo, 13.1.2006; 8.2.2006 Lindell Leena). Rakennus on siirtynyt tämän jälkeen kauppias Mikko Simoselle, joka on korjannut rakennusta asuinkäyttöön vähäisin muutoksin ja hän asuu perheineen talossa.</p>		
Lindemaninkatu 5	<p>Jämsän keskustassa Säterintien ja Lindemaninkadun risteyksessä sijaitsee 1930-luvun julkista rakentamista edustava kivitalo. Kohde toimii nykyään autoliikkeenä ja korjaamona. Rakennus on vanhimmita osiltaan myöhäisklassismia edustava kivitalo, joka myöhemmissä laajennuksissa on saanut L-kirjaimen muotoisen pohjakaavan. Kaksikerroksisen osan arkkitehtuurissa on samoja vaikutteita kuin entisen kunnanlääkäarin talossa Lammasmäentiellä, veistokselliset päätykolmiot listoituksineen, puhtaan valkoinen hierretty rappauspinta ja klassiset mittasuhteet kertovat hyvästä suunnitteluperinteestä. Matala, yksikerroksinen osa on funktionalistista henkeä mukaileva, laatikomainen korjaamopalveluiden osa. Kaksikerroksisessa osassa on satulakatto, jossa punainen saumapeltikate. Ikkunat ovat rakennuskompleksissa standardimallia, alaosastaan pienempiin osiin jaettua, funktionalismin hengessä ollutta pelkistettyä mallia.</p>	<p>Kiinteistöllä on paikallista maisemallista merkitystä osana Seppolan liikekeskustan sotia edeltävää rakennuskerrostumaa, keskustan ydinalueella. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä keskustan rakentamisen osana ja paikallista rakennushistoriallista merkitystä myöhäisklassistisena ja osin funktionalistisvaikutteisena 1930-luvun kivi-rakentamisen edustavana esimerkkinä.</p>	Paikallisesti arvokas
Lukkoilantie 17	<p>Lukkoilantie 17 näyttää julkisivuremontin myötä täysin uudelta omakotitalolta. Peltikatossa on kuitenkin lumiaura ja räystäät viittaavat 1920-30-luvulle. Edempänä tiellä on toinen todennäköisesti saman aikakauden rakennus. Kohteen läheisyydessä sijaitsee entinen kunnalliskoti Saksala.</p>		Paikallisesti arvokas
Lukkoilantie 3	<p>Rakennus sijaitsee 1979-80 inventointiin kuuluneella Talvialantiellä, joka oli 1900-luvun alkupuolella rakentunut alueen käsityöläisten asuinalue. Suurin osa alueen alkuperäisestä rakennuskannasta on purettu ja korvattu osittain uudella. Kadun varrella tässä korttelissa ei ole muita omakotitaloja, mutta tontin kanssa kulmakkain sijaitsee toinen alueelle jäänyt aikakauden talo, Talvialantie 7. Näiden välinen tyhjä kulmatontti tekee korttelista avaran.</p> <p>Asuinrakennus Lukkoilantie 3:ssa on puolitoistakerroksinen, satulakattainen omakotitalo 1920-30-luvulta. Rakennuksessa on jyrkkä kattokulma satulakatossa ja saumapeltikate. Puurunkoisen ja pystyrimavuoratun rakennuksen näyttävimpänä piirteenä on koristeellinen, kansallisromanttinen ikkunaruudutus. Rakennus on maalattu punaiseksi, vuorilaudoituksissa on käytetty valkoista. Pihapiiriin kuuluu</p>	<p>Lukkoilantie 3:n kiinteistö on paikallisesti maisemallisesti merkittävä kohde, muistut-taen alueen historiasta käsityöläisten ja pienasujainten asuinalueena. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä, se kertoo asuinalueen kehityksestä ja keskusta-alueen muutoksesta niin rakennuskannan kuin elinkeinojenkin suhteen. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä ennen sotia valmistuneena pienpihapiirinä.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>asuinrakennuksen lisäksi tontin reunan suuntaisesti kulkeva piharakennus.</p> <p>Rakennus on vielä asuttu, mutta laajenevat kerrostaloalueet saattavat tulevaisuudessa aiheuttaa purkamis- ja rakentamispaineita alueella. Talvialantien-Lukkoilantien varrella sijaitsevat korttelin ainoat omakotitalotontit ja teiden risteuksen jäävä tyhjä kulmatontti muodostavat tonttikokojensa puolesta otollisen alueen uudisrakentamiselle.</p> <p>Alue on aikanaan ollut käsityöläisten ja palveluammateissa toimivien ihmisten asuttamaa aluetta, esimerkiksi Talvialantiellä on asunut 1900-luvun alkupuolella käsityöläisiä, mm. seppiä. Lukkoilantien kaksi vanhinta puurakennusta ovat todennäköisesti olleet myös tätä aluekokonaisuutta pienine pihapiireineen ; numero 3:n lisäksi Talvialantie numero 7 on toinen alueen jäljelle jääneistä aikakauden omakotitaloista.</p>		
<p>Lukkoilantie 4</p>	<p>Rakennus sijaitsee kulmatontilla Talvialantien ja Lukkoilantien risteyksessä. Pohjoispuolella on omakotitontteja, rakennuksen vastapäinen tontti on tyhjillään. Eteläpuolella Lammasmaen omakotialuetta ja Jämsänjoen ranta- aluetta. 1950-luvun kivinen asuinrakennus siipiosineen. Pyöreässä siipiosassa Lukkoilantie-Talvialantie-risteyksessä toimi posti.</p> <p>Jämsän posti toimi aluksi Kassatalossa, Arvion liiketalon ja Seppolan sillan välisellä tontilla. Se muutti 1953 valmistuneeseen postin ja puhelinkeskuksen taloon, Talvialan teletaloon silloisen apteekin viereen. 2-kerroksisessa osassa oli asuntoja, matalammassa pyöreässä osassa postitoimisto. Postin yleisöpalvelu oli rakennuksessa vuoteen 1969, jolloin se muutti Kansallispankin rakennuttamaan taloon Talvialantien varressa.</p>	<p>Rakennus edustaa 1950-luvun julkista ja asuinrakentamista. Erikoisuutena pyöreä, matala rakennusosa, jossa oli postitoimisto.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>Matkustajakoti Jämsän Gasthaus, Asemakatu 2</p>	<p>Rakennus sijaitsee Asemakadun varrella, lähellä rautatieasema- aluetta. Länsipuolella kulkee vilkasliikenteinen Pääskysmäentie. Motellin ja autotallin lisäksi tontilla ei ole muita rakennuksia. Rakennuksen on suunnitellut Kustaa Kourula, Jämsänkoskelta. Se valmistui vuonna 1951. Rakennuksessa toimii motelli Jämsän Gasthaus, sivurakennuksessa on pitopalvelu. Ulkoasu on muuttunut myöhempien aikojen rakentamisen ja korjausten myötä.</p> <p>Talollinen Väinö Salinmäki on ostanut tontin Jämsän seurakunnalta v. 1952 hintaan 400.000. Tila on sitten v.1958 myyty pakkohuutokau-</p>	<p>Rakennus edustaa 1950-luvun julkista rakentamista. Jämsän alueen ensimmäinen hotellirakennus.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>passa Väinö Salinmäen tilaan kiinnitettyjen velkojen suorittamiseksi, hinta on ollut 7.500.000. Ostaja on ollut talonomistaja Hugo Laitinen. Hänen omistamanaan kiinteistö on ollut vuoteen -69 saakka, jolloin hän on myynyt sen. Uuden lainhuudon saaja on ollut Irja Sundvik. Häneltä se on siirtynyt sitten v. -82 Jämsän Matkakoti Oy:lle. Rakennuksen piirustukset laati jämsänkoskelainen rakennusmestari Kustaa Kourula v. 1951 ja se valmistui v.1952. Rakennuksessa toimi alueen ensimmäinen hotelli, Hotelli Jämsä. Rakennusta on tämän jälkeen korotettu, eteläpään tehtiin Shellin huoltoasemana toiminut lisäosa, joka myöhemmin on muutettu asunnoksi. Pihan puolelle rakennetussa siipirakennuksessa toimi Elosen leipomo. Rakennuksen tiloissa on ollut myös mm. TUKO:n noutotukku ja autotarvikeliike. Lisärakentaminen on tehty pääosin 1960-70-luvuilla. Yrjö ja Salme Rantanen pitivät hotellia vuosina 1988-1999, minä aikana rakennuksen sisäosat ja julkisivut uusittiin. 1990-luvulla rakennettiin autotallirakennus pihan puolelle. Rantasen mukaan hotellin alun perin rakennuttanut maanviljelijä oletti olympialaisiin tulevien vieraiden matkustavan Jämsään asti, mutta meni konkurssiin kun oletukset eivät toteutuneetkaan. Hotellilla on ollut 1950-luvulta asti monta omistajaa, joista moni on mennyt konkurssiin, mutta hotellin toiminta on jatkunut katkeamatta. Mainittavan arvoisia hotellivieraita olivat mm. Ella Eronen ja Henry Theelin.</p>		
Mottilantie 11, Sähköliike Jokiwatti oy	<p>Rakennus sijaitsee 1979?80 inventointiin kuuluneella Mottilantiellä, joka oli 1900-luvun alkupuolella rakentunut alueen käsityöläisten asuinalue. Suurin osa alueen alkuperäisestä rakennuskannasta on purettu ja korvattu osittain uudella. Kadun varrella ei tällä puolella nro:den 9 ja 11 lisäksi ole muita rakennuksia, ne erottuvat tyhjällä katuosuudella tontin sisäosien 2-kerroksisista punatiilikerrostaloista.</p> <p>Kohde rakennettiin Kulutusosuuskuntien Keskusliitosta hankituilla piirustuksilla. Rakennus on ulkoasultaan tyypillinen 1920-luvun liikerakennus italian renessanssista lainattuine piirteineen. Se muistuttaa paljolti arkkitehti Erkki Huttusen 1920-luvulla suunnittelemaa osuuskauppojen liiketaloja. Huttunen teki 1920?30-luvuilla piirustuksia mm. KK:n poliittiselle kilpailijalle SOK:lle.</p> <p>Nykyisin rakennus on Jokiwatti Oy:n liiketilana. Rakennuksen ensimmäisen kerroksen katujulkisivun aukotus on muuttunut huomattavasti 1930-luvun tilanteesta. Kapeammat ikkuna-aukot ovat olleet alun perin myymälätilojen sisäänkäyntejä ja leveämmät näyteikkunoita, ne ovat ulottuneet miltei katutasoon saakka. Toisen kerroksen kuusi-</p>	Mottilantie 11 kiinteistö on paikallisesti maisemallisesti merkittävällä paikalla liikekeskustan katumaisemassa. Kohteella on paikallista elinkeinohistoriallista merkitystä osana Jämsän SOK:n monimuotoista toimintaa, lisäksi kohde on ollut jatkuvasti aina vuodesta 1929 lähtien liiketoiminnan tilana. Kohteella on huomattavaa paikallista rakennushistoriallista merkitystä myöhäisklassisen / varhaisfunktionalistisen rakennustaiteen edustajana, johon liittyy arkkitehtuurihistoriallisia arvoja SOK:n rakennuttamistoiminnan osana. Vastaavia kohteita on säilynyt alueella varsin vähän.	Paikallisesti arvokas

	<p>ruutuiset ikkunat ovat vaihtuneet sivuikkunallisiin laseihin. Muutokset ovat todennäköisesti tulleet 1940-luvun alkupuolella, kun rakennusta muutettiin leipomokäyttöön.</p> <p>Mottilantie 11 valmistui 1929 Jämsän Osuusliikkeen liike- ja varastorakennukseksi. Yläkerrassa oli tällöin myymälänhoitajan asunto, ti-loissa toimivat myös matkustajakoti Päijänne ja myöhemmin matkustajakoti Jämsä vuokralaisina. Alakerrassa oli varastotiloja.</p> <p>Vuonna 1939 myymälä siirtyi talosta Kirjolan kiinteistöön torin varrelle ja tilat muutettiin leipomon käyttöön soveliaiksi. Osuusliikkeen leipomo aloitti toimintansa vuonna 1941 ja jatkoi talossa vuoteen 1969 asti. 1980-luvulla rakennus oli osuusliikkeen varastotiloina.</p>		
<p>Mottilantie 8, ns. Vehkalan kiinteistö</p>	<p>Rakennus sijaitsee 1979-80 inventointiin kuuluneella Mottilantiellä, joka oli 1900-luvun alkupuolella rakentunut alueen käsityöläisten asuinalue. Suurin osa alueen alkuperäisestä rakennuskannasta on purettu ja korvattu osittain uudella. Kadun varrella ei tällä puolella ole muita aikakauden rakennuksia, se erottuu melko tyhjällä katuosuudella 2-kerroksisista punatiilikerrostaloista. Kadun toisella puolella nro:t 9 ja 11 kuuluvat myös Mottilantien vanhaan asutukseen.</p> <p>Puolitoistakerroksinen satulakattoinen puutalo, tunnusmerkkinä näyteikkunat ja niiden huomiota herättävä, punainen väritys kontrastina vihreälle julkisivulle.</p> <p>Perimätiedon mukaan rakennus on toiminut aikanaan räätäli Santeri Niemisen verstaana. Vanhimmitla osin rakennus on rakennettu todennäköisesti jo 1900-luvun alkupuolella. Rakennuksessa on toiminut vaatetusliike 1980-luvulla, jolloin ulkoasu Vehkala-kylttejä myöten sama. Nuorisovaateliikettä pitänyt vielä 1990-luvulla Erkki Vehkala, joka tunnettiin tavastaan ilmoitella paikallislehdessä mieleenpainuvien iskulausein. Erkki Vehkalan kuoleman jälkeen veli Ismo vaimoineen on omistanut vaateliikkeen 1996 lähtien.</p>	<p>Rakennus on ollut osa 1979-80 inventoitua Mottilankadun käsityöläisasutusta (aluekohde). Vehkala on yksi alueen jäljelle jääneistä 1900-luvun alun rakennuksista ja se on säilynyt kauppakäytössä näihin päiviin asti. Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana Jämsän kauppakeskustan vanhinta kerrostumaa ja sijoittuen kaupunkikuvallisesti keskeiseen katunäkymään. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä pitkäaikaisena, paikallisesti hyvin tunnettuna vaateliikkeenä. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä puisen liikerakentamisen kohteena.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>Säterintie 9, ns. Ilmarisen talo</p>	<p>Rakennus sijaitsee Säterintien varrella, pääty kadun suuntaan. Suurehko tontti jatkuu pohjoispuolelle, jossa tontin rajaa vasten Vitikkalantien ja Säterintien kulmauksessa on samaan aikauteen kuuluvia omakotitaloja puutarhatontteineen. Samassa korttelissa Koskentiepuolella on Vitikkalan kartano ja 5-kerroksinen kerrostalo. Korttelin eteläpuoleisessa, Lindemaninkatuun rajautuvassa päädyssä on uudempiä kerrostaloasutusta. Suurella tontilla on ollut aikaisemmin iso liiteri, nyt tontti on pääosin nurmea. Pihassa on myös marjapensaita</p>	<p>Hyvin säilynyt 1940-50-luvun vaihteen kaksikerroksinen asuintalo on harvinainen Jämsän kaupungin alueella. Kokonaisuutta täydentää samalla aikakaudella rakentunut omakotitaloasutus tontin pohjoispuolella. Rakennus on jäänyt vanhojen jämsäläisten mieliin "Seppä Ilmarisen" paja- ja asuinrakennuksena. Rakennus on säilynyt Ilmarisen</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>ja omenapuita.</p> <p>Säterintie 9:n talon rakennuttivat Alma ja Kalle Ilmarinen pajaksi. Rakennus valmistui muistitiedon mukaan kahdessa osassa, alakerta sotien välisenä aikana, yläkerta 1949-50. Heidän jälkeensä rakennus siirtyi Taina ja Kalle Ilmariselle. Talossa on pidetty myös vuokralaisia. Säterintie 9 erottuu selkeästi ympäristöstään kaksikerroksisena rappuna talona, jotka eivät olleet aikakauden rakentamisessa kovin yleisiä, varsinkaan yksityisten rakentamina. Alakerrassa oli iso paja, yhden lehmän navetta ja verstaas. Myöhemmin muutettiin osa pajasta ja verstaas asuinhuoneiksi ja navetta saunaksi. Myöhemmin myös yläkertaan lisää asuinhuoneita. Paja toimi sittemmin lvi- ja putkiliikkeen varasto- ja työtilana ja tämän jälkeen autotallina. Pihaan rakennettiin liiteri, jossa navetta, puusee ja puuvarasto. Pihan liiterirakennuksessa oli myös jossain vaiheessa autotalli. Seppä julkisena ammattina tekee myös rakennuksesta muistettavan vanhempien jämsäläisten keskuudessa, eräs heistä muisteli "Seppä Ilmarista". Rakennus on edelleen asuinkäytössä ja alkuperäisessä asussaan pääosin. Alimmassa kerroksessa sijaitsevat autotallit.</p>	<p>suvun hallussa yli 50 vuotta.</p>	
<p>Talvialantie 7</p>	<p>Talvialantie 7 on katuosuuden ainoa jäljellejäänyt 1920-luvun omakotitalo. Pihapiiriin kuuluvat suuret puut ja piharakennus sekä leikkimökki. Rakennus sijaitsee 1979-80 inventointiin kuuluneella Talvialantiellä, joka oli 1900-luvun alkupuolella rakentunut alueen käsityöläisten asuinalue. Suurin osa alueen alkuperäisestä rakennuskannasta on purettu ja korvattu osittain uudella. Ympäristöön on noussut asuinkerrostaloja 1990-2000-luvuilta. Kadun varrella tässä korttelissa ei ole muita omakotitaloja, mutta tontin kanssa kulmakkain sijaitsee toinen alueelle jäänyt aikakauden talo, Lukkoilantie 3. Näiden välinen tyhjä kulmatontti tekee korttelista avaran. Kohde on pPuolitoistakerroksinen, satulakattoinen omakotitalo 1920-30-luvulta. Hirsirunkoinen rakennus on pystyvuorattu ja maalattu keltaiseksi, ulkovoorausta ja ikkunoita on aikanaan uudistettu. Rakennuksessa on jyrkkä katto kulma ja käännetyt räystäät, nurkkalaudoitus ja vuorilaudat ovat valkoiset.</p> <p>Rakennus on vielä tontteineen yksityisomistuksessa, mutta laajenevat kerrostaloalueet saattavat tulevaisuudessa aiheuttaa purkamis- ja rakentamispaineita alueella. Talvialantien-Lukkoilantien varrella sijaitsevat korttelin ainoat omakotitalotontit ja teiden risteyksen jäävä tyhjä kulmatontti muodostavat tonttikokojensa puolesta otollisen alueen uudisrakentamiselle.</p>		<p>Paikallisesti arvokas</p>

<p>Tauriala</p>	<p>Taurialan tilan päärakennus on valmistunut vuonna 1875 arkkitehti Backmanssonin piirustusten mukaan. Rakennus edustaa näyttävää kertaustyylistä kartanorakentamista. Rakennuksen kuusiruutuisilla risti-ikkunoilla on koristeelliset kehykset, rakennuksen keskikohtaa on korostettu poikkipäädyltä ja kuistilla, vuoraus on kertaustyylinen ja sitä rytmittävät pilasterit. Pihapiirissä sijaitsevat päärakennuksen lisäksi pystyhirsinen, kookas aitta, pieni yksinäisäittä sekä telttakattoinen huvimaja. Tauriala on toiminut nimismiehen virkatalona vuosina 1875-1920. Tallit rajaavat pihapiiriä. Tilalla on erityistä rakennushistoriallista merkitystä, minkä lisäksi se on historiallisesti arvokas kokonaisuus. Tauriala sijoittuu Jämsänjoen varteen, maisemallisesti ja kaupunkikuvallisesti tärkeälle paikalle.</p> <p>Historiatiedot on kirjoitettu Taurialan vuoden 1997 inventointikortin nro 038 rakennushistorian pohjalta.</p> <p>Nimismies Hugo Palmroth on ostanut 1874 Ala-Taurialan ja Ala-Apialan tilat Hypoteekkiyhdistykseltä, joka oli 1860-luvulla saanut tilat haltunsa. Hugo Palmroth asui vaimonsa kanssa aluksi kaksihuoneisessa Varistaipaleelta tuodussa rakennuksessa. 1875 ovat pohjalaiset kirvesmiehet rakentaneet arkkitehti Backmanssonin laatimien piirustusten mukaan nykyisen satulakattoisen päärakennuksen joen suuntaisesti. 1800-1900 -luvun vaihteessa siihen on laajennettu kaksi huonetta lisää. Hirret päärakennuksen rakentamiseksi saatiin talon maalta ja ensimmäinen sokkeli tehtiin hirsilavalle kivipyykin päälle. Vuonna 1955 pohja petti ja Harry Palmroth uusi sokkelin. Alakertaan tehtiin sauna, pesuhuoneet jne. Aluksi talossa oli 8 kiviuunit Rahkavuoren kiveä, mutta nekin on uusittu Harry Palmrothin omistajuuden aikana. Ulkovuoraus on tehty 1878 ja samalla on rakennettu yläkeraan kaksi kesäkamaria. Pulpettikattoinen osa on tehty 1800-1900-luvun vaihteessa. Navetta on rakennettu 1898 pystyhirstä. Navetan yhteydessä oli talli. Navetta ja sen viereinen työväenasunto purettiin 1990-luvun alussa. Pihapiirissä on 1997 ollut leikkitupa johon on vaihdettu pärekatto sekä uusittu kamina ja maalattu rakennus ulkoa ja sisältä 1997. Jalka-aitta on 1930-luvulta ostettu Veijoselta, se on ollut tietävästi ruumisaittana Sammallahten Lepolassa. Aitan kate on tuohien päälle asetelluista malkapuista tehty malkakatto. Taurialassa on ollut nimismiehen kanslia 1874-1920 ja Jämsän Säästöpankki on aloittanut rakennuksessa toimintansa. Pihapiirin rakennukset olivat tyhjillään omistajanvaihdoksen aikana 1989-1991. Sen jälkeen rakennukset on korjattu nykyisten omistajien toimesta säilyttävällä korjausprojektilla sekä sisätiloissa että ulkopuoli-</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen, historiallinen ja maisemallinen</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>
-----------------	--	---	---------------------------------

	<p>sissa osissa. Korjaushankkeeseen saatiin ympäristöministeriön rakennusperinnön hoidon avustusta. Asuinrakennukseen palautettiin katonharjoille puiset mastot 1996, jotka aiemmin oli poistettu. Sisätiloissa oikaistiin pinkopahveja, maalattiin Uula-tuotteen munamattamaalilla ja tehtiin joitakin pieniä väliseinämuutoksia yhdistämälä ruokakomero ja eteinen keittiöksi. Vesiputket ja sähköt uusittiin korjauksissa. Kadunpuoleiseen päätyyn rakennettiin nykyisen omistajan lääkärin vastaanotto, samassa tilassa oli 1950-1960 toiminut paperikauppa. Rakennuksessa on 1950-luvulta asti toiminnassa ollut vesikeskuslämmitys, talon kaksi kaakeliuunia eivät ole lämmitettäviä.</p>		
Veistämö	<p>Veistämö sijaitsee Jämsänjoen ranta-alueella, Viiskulman omakotialueen tuntumassa Palmunpuistossa. Se on virkistyskäyttöön tarkoitettun ranta-alueen ainoa rakennus ja se erottuu selkeästi ympäristöstään koivikon keskeltä. Rakennus näkyy selvästi esim. Seppolan- ja Vitikkalansilloilta muodostaen maisemallisesti tärkeän kiinnkohdan.</p> <p>Suuri puurakenteinen, lautavuorattu veistämörakennus 1940-50-lukujen vaihteesta. Sen rakennutti puuseppä ja veneenveistäjä Pulli heti sotien jälkeen. Rakennuksessa myös asuttiin alkuaikoina, asuintiloja oli omakotialueen puoleisessa päädyssä ja vinttikerroksessa. Hallimaisessa rakennuksessa on pystyrimavuoraus, joka on maalattu punaiseksi sekä pieniruutuiset ikkunat ja satulakatto peltikatteella. Päätyyn on sijoitettu suuret pariovet kuljetuksia ja siirtoja varten. Rakennus kuuluu Rantapolku 6:n kiinteistöön. Asemakaavassa veistämöön kuulunut tonttimaata on muutettu puistoalueeksi. Rakennus on vaihtanut omistajaa v. 2004 ja nykyinen omistaja pitää rakennusta lähinnä autotallina ja varastokäytössä.</p> <p>Entisen omistajan Lea Kaunismäen isä Henrik Pulli muutti Vääksystä, Asikkalasta Jämsään sotien jälkeen ja rakensi veistämörakennuksen puuseppäverstaaksi. Pulli teki verstaassa rakennuspuuseppän töitä: soutu- ja moottoriveneitä, sekä ovien ja ikkunoiden karmeja. Hän jäi eläkkeelle 1970-luvun puolen välin jälkeen. Sittemmin rakennus oli vuokralla erilaisille yrittäjille, jonkin aikaa vuokralaisena oli mm. remonttiyrittäjä. Kaunismäkien aikana rakennus oli varastokäytössä.</p>		Paikallisesti arvokas
Viiskulma, Kaipolantie 1	<p>Seppolantien-Kaipolantien risteyksessä, toimii voimakkaana maamerkinä vilkkaassa risteyksessä. Katuosuus on muutoin tyhjä, muodostaa taustan Kivipankin 2-kerroksiselle rakennukselle. Viiskulman kerrostalo sijaitsee Seppolantie 9 ja Kaipolantie 1 risteyksessä, maisemallisesti keskeisellä paikalla. Viiskulma on 5-kerroksinen 1950-luvun asuin- ja liikekerrostalo.</p>	Paikallisesti arvokas kohde edustaa 1940-50-luvun kerrostalorakentamista ja on yksi Jämsän keskusta-alueen korkeimmista kivitaloista. Tunnettu rakennus, maamerkinä Jämsän keskustaan lännestä tultaessa.	Paikallisesti arvokas

	<p>Viiskulma rakennettiin 1954 ja se oli Jämsän ensimmäinen asuinkerrostalo. Viisikerroksinen arava-talo oli uutta myös omistustyyppiltään, sillä siitä tuli asunto-osakeyhtiö. Piirustukset laati viereisen kunnantalon suunnitellut Matti Hämäläinen, joka toimi Jyväskylän kaupunginarkkitehtina. Rakennukseen tuli 20 asuinhuoneistoa, jotka olivat suuruudeltaan 26-76 neliötä, sekä liiketilaa katukerrokseen. Talossa oli myös hissi.</p>		
<p>Joenmäki</p>	<p>Joenmäki on Sipilän suvun kesähuvilana toiminut rakennus, jonka pihapiiriin kuuluvat myös kaksihuoneinen piharakennus sekä rantasauna. Rakennus sijaitsee Patajoen suulla, mäen päälle nousevan Pataniemi-tien puolella välissä. Rakennuksen tontti käsittää 1,5 ha, joka on metsäistä rinnemaastoa. Kaikki rakennukset ovat Helsingistä ja Turusta kotoisin olevien arkkitehtien suunnitteleamia, jotka ovat olleet suvun ystäviä.</p> <p>Päärakennuksen suunnitteli helsinkiläinen arkkitehti Jalmar Peltonen, joka oli Arvo Sipilän tuttava. Rakennuksessa on funktionalistisen arkkitehtuurin piirteitä, mm. suuri pyöreäkulmainen umpiveranta, josta rakennusmiehet käyttivät sanaa "Hevosenkierro". Peltonen suunnitteli mm. asuinkerrostaloja Helsinkiin 1920-50-luvuilla. Rakennuksen olohuoneen sisäkatto on tehty suurista koivufaneeripalasioista, joissa on tummat rimat. Katon suunnitteli arkkitehti Aulis Kalma, jolla oli kytköksiä vaneriteollisuuteen. Kalma kävi Sipilän kanssa samaa koulua Helsingissä. Rantasauna rakennettiin myös 1939. Mallina oli W.G. Palmqvistin veljelleen Viljolle suunnittelema saunarakennus Saarijärvellä. Palmqvistit olivat sukua Arvo Sipilälle. Matala punainen kahden huoneen piharakennus rakennettiin kahdessa osassa. V. 1957 riehui alueella myrsky, jonka katkomista puista rakennuksen ensimmäinen osa tehtiin arkkitehti Pekka Pitkäsén suunnitelmien mukaan. 1980-luvulla rakennus sai jatkoa toisen myrskyn jälkeen. Pekka Pitkäsén on Rousin ystävä Turusta, hän on ollut suunnittelemassa mm. eduskuntatalon laajennusosaa 1970-luvulla. Rakennusten piirustuksia on vielä tallessa huvilalla, Viljo Palmqvistin vävy kuulemma tehnyt mittapiirustukset muutoin silmämääräisesti mallin mukaan tehdystä saunarakennuksestakin.</p> <p>Liisa Rousin isä Arvo Sipilä rakennutti v. 1939 kesähuvilan maalle, joka kuului Rousin äidin serkulle. Maa-ala oli alun perin lohkottu Laktion talosta. Alueella oli aikaisemmin sijainnut Joenmäen torppa, josta uusi talo sai nimensä. Talon loppukatselmus tehtiin 14.11.1939, kaksi</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä. Lisäksi kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä, sillä se edustaa 1930-luvun arkkitehtuuria ja siinä on selkeitä funktionalistisen tyylin piirteitä. Poikkeuksellisenä piirteenä asuinrakennukselle on kuitenkin suurehko, pyöreäkulmainen umpikuisti. Pihapiiriin kaikki rakennukset ovat nimekkäiden suomalaisten arkkitehtien suunnitteleamia 1930-1980-luvuilta. Sipilän huvila on yksi ensimmäisiä alueen kesäasumiseen tarkoitettuja rakennuksia. Mökiasuminen Patalahden ja Patajoen rannoilla yleistyi muuten vasta 1970-80-luvuilla.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	viikkoa ennen sodan alkamista. Rakennus toimi suvun kesähuvilana.		
Kuikka	<p>Kuikan talo on toinen Säyrylän kylän vanhoista tiloista ja se sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla mäellä Säyrylätien-Patajoentien varrella, Patalahden rannalla. Talo muodostaa yhdessä Säyrylän entisen koulun (nykyinen Mökön koulu, Himos-hotellin kokoustilat) kanssa vanhan Säyrylän keskustan. Kuikan talo on ollut alueella merkittävä vaikuttaja. Talon lähiympäristössä rakennukset uusiutuneet melko paljon ja Kuikan alkuperäinen miljöö lienee lähes hävinnyt. Muut Säyrylän kylän vanhat talot ovat jääneet lähelle rakentuneen Himos-matkailukeskuksen rakennusten alle.</p> <p>1830-luvulla rakennettu talonpoikainen empiretalo. Kuulunut laajempaan Jyväskylä-Jämsä-maantien varrelle muodostuneeseen empiretalojen kokonaisuuteen. Erityispiirteitä ovat umpikuistin temppeleinpäätyaihe ja vaakavuorauslaudoin toteutetut, seinäpintaa jäsentävät joonialaistyyliset pilasterit. Pihapiiriin kuuluvat myös aitta- ja varastorakennukset sekä talon päärakennuksen kanssa samaan aikaan rakennettu kellotapuli.</p> <p>Kuikan talo mainitaan 1539 maakirjassa ja se on toinen silloisen Säyrylän kylän taloista. (Suur-Jämsän historia I, s. 187) Kuikan nykyinen päärakennus on rakennettu Jonas Joonaanpojan isäntäkaudella 1830-luvulla Kuikan tilan vierastaloksi ja se edustaa talonpoikaisempireä. Rakennus on suullisen perimätiedon mukaan C. L. Engelin piirtämä. Hän olisi tehnyt piirustukset useampaan Jämsän alueen taloon. Valjakan mukaan on myös mahdollista, että samaan aikaan vuoratun Jämsän kirkon piirtäjä olisi voinut tehdä Kuikankin piirustukset. Kuikan tilasta on lohkottu useita lähialueen tiloja. Pertti Paasonen osti tilan 1959 ja se siirtyi Erkki Paasoselle 1970. Pertti Paasonen on ollut isäntänä v. 1988 asti. 1990-luvulla yläkertaan rakennettiin saunatilat ja rakennus maalattiin Museoviraston entistämisyavustuksen turvin. Museoviraston ohjeiden mukaan julkisivut ja ikkunoiden päälliset koristemaalaukset maalattiin pellavaöljymaalilla Uulan tuotteilla. Maalaus käsittely ei pysynyt julkisivuissa, vaan se hilseili pois varsinkin etelän puoleiselta seinustalta (kts. K-S:n museon muistio 29.8.1997).Julkisivut on sen jälkeen maalattu uudelleen Panumaalilla, joka on lähellä edellistä värisävyä. Maalipinta on pysynyt hyvin. Sisätiloissa alkuperäisinä säilyneet mm. puulattiat, jotka on maalattu 1970-luvulla, sekä ovenkarmit. Seinissä on vanerilevyt ja tapetit 1950-luvulta. Ikkunoiden sisäosat säilyneet entisinä, ulkopuolelta uusittu 1970-luvulla. Talossa on vielä 3 alkuperäistä pystyuunia.</p>	<p>Kuikan talo on yksi alueen parhaiten säilyneistä 1800-luvun alkupuolen talonpoikaisista empiretaloista ja se noudattelee ulkoasultaan puhtaimmin ajan tyyliä. Talo pihapiireineen sijaitsee maisemallisesti tärkeällä paikalla Pataniemi-tien varrella ja se muodostaa yhdessä Säyrylän entisen koulun (nykyinen Mökön koulu, Himos-hotellin kokoustilat) kanssa vanhan Säyrylän keskustan. Kuikan talo on ollut alueella merkittävä vaikuttaja. Muut Säyrylän kylän vanhat talot ovat jääneet lähelle rakentuneen Himos-matkailukeskuksen rakennusten alle. Paikallisesti ja maakunnallisesti historiallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokas.</p>	Maakunnallisesti arvokas

	<p>Kuistin yläosan päätykolmio uusittu. Taloon tehtiin uusi katto 1990-2000-lukujen taitteessa konesaumatusa tiilijäljitelmästä. Pihapiirin muut rakennukset säilyneet entisinä, uusi varistorakennus on nousut pihan lounaiskulmaan. Kellotorni pihan keskellä kuuluu alkuperäiseen pihamiljööseen, sen puuosia kunnostetaan parhaillaan.</p>		
Säyrylän koulu	<p>Entinen koulutalo on näkyvä merkki Säyrylän-Patajoen tien varrella, se sijaitsee muuta ympäristöä korkeammalla törmällä. Rakennuksen ympäristö on muuttunut huomattavasti rakennusaikaisesta. Myös ero v. 1980 inventointiin on huomattava. Lounaassa on Himos Hotellin rakennus parkkipaikkoineen, tien ja koulutalon välissä pieni liikeraennus. Pohjois-koilliseen rinteeseen on noussut lomamajoja. Rakennus sijaitsee pääty tielle päin ja se yhdessä Kuikan talon kanssa muodostaa Säyrylän kylän entisen keskusalueen. Tietä pitkin koilliseen jatkettaessa tulevat vastaan Himoksen laskettelurinteet ja lomakylät.</p> <p>Vuonna 1923 rakennettu puolitoistakerroksinen tyypillinen koulutalo. Säyrylän kansakoulu aloitti toimintansa vuonna 1918. Se sai nimensä Säyrylän talosta, jossa koulu toimi oman rakennuksen valmistumiseen asti. Uusi koulutalo rakennettiin 1923 Säyrylän tien ja Patalahden väliselle rantatörmälle. Koulu lopetti toimintansa 1967, kun Säyrylä yhdistettiin Ruotsulan koulupiiriin. Kunta korjautti koulun valtion metsäkonekoululle vuokrattaviksi opetustiloiksi. Kesäaikaan siinä toimi leirintäkeskus vielä 1980-luvulla. Nykyisin rakennus on nimeltään Mökön koulu ja se toimii Himos-hotellin kokoustiloina.</p> <p>Rakennus on ollut käytössä läheisen Himos-hotellin kokoustiloina. Se on sisältä täysin uusittu, alakerrassa on näkyvissä vanhaa hirsiseinää. Lisäksi se on ollut asuintiloina. Rakennuksen ympäristö on muuttunut huomattavasti rakennusaikaisesta kylämiljööstä. Koulu erottuu voimakkaasti sitä ympäröivästä maisemasta. Rakennuksen vastapäätä rakennetaan Himos Hotellin laajennusosaa, Himos Areenaa.</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana historiallista Säyrylän kylää. Lisäksi sillä on paikallista sivistyshistoriallista arvoa entisenä kyläkouluna. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista arvoa, sillä se edustaa 1920-luvun koulurakentamista. Entinen koulutalo sijaitsee maisemallisesti tärkeällä paikalla Säyrylä-Patajoki-tien varrella.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
Jokivarren koulut	<p>Jokivarren koulut sijaitsevat aivan Jämsänjoen tuntumassa osana Jämsänjoen kulttuurimaisemaa. Jämsän ensimmäinen kansakoulu perustettiin vuonna 1869, mutta koulutoiminta oli ensin muualla, kunnes vuonna 1884 rakennettiin joen varteen hirsinen, kertaustyylinen koulurakennus. Rakennuksessa on harjakatto, kaksi poikkipäätä sekä koristeellisia nurkka-, ikkunavuori- ja päätykolmion vuorauksia. Rakennus edustaa Keski-Suomen vanhinta koulurakentamista aivan kansakoululaitoksen perustamisen lähiajoilta. Vuonna 1922 samaan pihapiiriin rakennettiin tiilinen, tyyliltään klassinen lisärakennus, jossa</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen ja maisemallinen, paikallinen historiallinen</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>

	<p>on aumakatto sekä valkoiseksi rapatut pinnat ikkunoiden ympärillä. Rakennusten kanssa samassa pihassa sijaitsee tiilipintainen, matalahko, kookas koulurakennus 1990-luvulta. Vanhoilla koulurakennuksilla on rakennushistoriallisen merkityksen lisäksi sivistyshistoriallista arvoa Jämsän ensimmäisinä, edelleen toiminnassa olevina kouluina.</p>		
Punalantie 30	<p>Kohde sijaitsee omakotitaloille kaavoitetulla korttelialueella Vitikkalan alueella. Asuinrakennukseksi aikanaan noin 1900-luvun alkupuolella rakennettu pieni hirsirunkoinen asuinrakennus ja siihen liittyvät piharakennukset muodostavat idyllisen kokoanaisuuden muotoon uusiutuneelle asutusalueelle. Pihapiiri toimi inventointiajankohtana kesäasuntona. Punaiseksi maalattu, pystyrimavuorattu asuinrakennus on satulakattoinen ja pinta-alaltaan pieni, yhdellä asuinkerroksella ja muutamalla huoneella varustettu. Pihapiiri on todennäköisesti ollut aikanaan pienasujainten pihapiiri; joko käistyläismökki tai ns. palveluammateissa kodin ulkopuolella toimineiden asukkaiden kotina. Peltoalaa ei pihapiiriin liity, mutta vanhat ulkorakennukset ovat säilyneet hyvin.</p>	<p>Paikallisesti maisemallisesti merkittävä pienasumus omakotialueella. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä pienasujainten 1900-luvun alun pihapiirinä.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
Terveyskuja 5, Hammaslääkäri ja eläinlääkäri	<p>Rakennus sijaitsee Siltakadun ja Terveyskujan välissä, lähellä liikenneympyrää. Rakennuksen pohjoispuolella Joonantien varrella on Vitikkalan uusi, 2005 rakennettu koulu. Vanha koulurakennus 1960-luvulta purettiin uuden koulun tieltä. Terveystalo on 1950-luvun loppupuolen aumakattoinen, kaksikerroksinen julkinen rakennus. se on lähes neliömäinen, karkealla roiskerappauksella rapattu ja vihreäksi maalattu kaksikerroksinen rakennus. Siinä toimii mm. hammaslääkäri ja eläinlääkäri, kohteen omistaa Jämsän seudun terveydenhoidon kuntayhtymä.</p> <p>Jämsän kunta rakensi terveystalon lähelle Vitikkalan Kengän entistä rakennusta, se valmistui vuodenvaihteessa 1957-1958. Päämääränä oli kunnallisen terveydenhuollon kehittäminen. Terveystaloon sijoitettiin neuvola- ja vastaanottotilat, kouluhammaslääkärin vastaanotto ja asuntoja kahdelle terveystalolle, 2 kättilölle, 2 kodinhoitajalle ja hammaslääkärille.</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä alueen katumaisemassa ja historiallisessa kaupunkirakenteessa. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista arvoa 1950-luvun julkista rakentamisen edustajana ja on osa jämsäläisen terveydenhuollon historiaa.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
Vuoripolku 3 ja 6	<p>Rakennukset sijaitsevat omakotitaloille kaavoitetulla korttelialueella, vilkasliikenteiseltä Punalantielta lähtevän sivukadun varrella. Nykyinen Vuoripolku 6 oli Anni Saarisen isän lapsuuden koti. Vuoripolku 3 kallion päälle rakennettuun taloon ei tullut kellaria, vaan sauna, liiteri ja navetta sijoitettiin piharakennukseen. Siellä pidettiin lehmiä 1960-luvun alkuun asti. Molemmat rakennukset ovat kokeneet ulkoisia ja sisäisiä muutoksia, mm ikkunat on vaihdettu. Vuoripolku 3:ssa on tehty remonttia, jonka yhteydessä taloon rakennettiin sau-</p>	<p>Rakennukset edustavat alueella ennen sotia syntyneitä pientalorakentamista ja sotien välistä pika-asutustiloimintaa. Rakennuksia sitoo yhteen myös suvun vaiheet, ne ovat asuttaneet kolme sukupolvea.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	na.Vuoripolku 3 on Anni Saarisen kotitalona, piharakennus on käytettävättömänä ja melko huonossa kunnossa. Nro 6 on ollut tyhjillään isän kuoleman jälkeen vuodesta 1998.Säilymisedellytykset hyvät, tosin piharakennus Vuoripolku 3:ssa on huonossa kunnossa. Vuoripolku 6 tyhjillään, käytöstä ei suunnitelmia.		
--	---	--	--

Jämsän täydennysinventointi 2009

KOHDE	Kuvaus	ARVIOINTI	ARVOLUOKKA
Jämsän kirkko ja sen ympäristö	<p>Jämsän nykyinen kirkko on seurakunnan historiassa viides ja se valmistui v. 1929. Sitä edellinen kirkko paloi tuhoisassa tulipalossa 24.5.1925. Nykyisen kirkon on suunnitellut arkkitehti Kauno S. Kallio ja kirkon lasi- ja koristemaalaukset ovat Urho Lehtisen käsialaa, korokuvat ovat kuvanveistäjä Elias Ilkan tekemät.</p> <p>Suunnittelusta järjestetyn kilpailun voitti arkkitehti Kauno S. Kallio, kilpailuun osallistuivat myös arkkitehdit Alvar Aalto ja Armas Lindgren omilla ehdotuksillaan. Uuden kirkon toivottiin nimenomaisesti muistuttavan edellistä, tulipalossa tuhoutunutta kirkkoa. Kauno S.Kallio oli kuitenkin tuttu näky Jämsässä muutoinkin; Jämsä oli hänen vaimonsa kotipaikka ja hän suunnitteli tänne muitakin kohteita. Kallio oli myös suunnitellut jo edelliseen kirkkoon sisätilojen uudistuksen kirkon 100-vuotisjuhliin 1924. Uusi kirkko haluttiin sijoittaa palaneen paikalle maastoon sopivaksi. Materiaaliksi määrättiin jokin tulenkestävä aine, joka jätettiin arkkitehdin valittavaksi.Suunnittelun lähtökohdaksi tuli palossa säilynyt kellotapuli. Toiveena oli hyvä akustiikka, ulkoasun tyylipuhtaus, interiöörin juhlallisuus ja kuorin sijoittaminen muuta kirkkotilaa ylemmäksi.</p> <p>Kirkon rakennusmestariksi valittiin John Malmberg ja rakennus valmistui vuonna 1929. Kirkko on klassisistinen ristikirkko, keskeiskirkon luonnetta korostaa suuri kupoli. Kirkon tiiliseinät on rapattu valkeiksi. Istumapaikkoja on n. 900 hengelle. Kirkko saneerattiin ulkoa kesällä 1994 ja sisäremontti, jonka yhteydessä rakennettiin mm. lehterit, valmistui joulukuksi 1995.</p> <p>Jämsän kirkon vieressä sijaitseva kellotapuli saatiin myös pelastettua kirkon palosta. Tapulin rakensi Jaakko Heikinpoika Kuorikoski 1857 intendentinkonttorissa 1838 laadittujen piirustusten mukaan. Ville</p>		Valtakunnallisesti arvokas

	<p>Lukkarinen on osoittanut osoittaa näyttävän tapulin esikuvien olevan antiikin hautamuistomerkeissä. Tapuli edusti samaa empiretyyliä kuin palanut kirkkokin oli.</p> <p>Alun perin Jämsä lienee kuulunut Sysmän kirkkopitäjään, mutta se itsenäistyi jo 1400-luvulla. Aikojen kuluessa on Jämsän seurakunnasta itsenäistynyt useita seurakuntia, Korpilahti v. 1861, Petäjavesi v. 1867, Jämsänkoski ja Koskenpää v. 1925. Jämsän ja Kuoreveden kuntaliitoksen myötä syntyi 1.1.2001 Jämsän-Kuoreveden seurakuntayhtymä, joka vuoden 2009 alusta toteutuneen kunta- ja seurakuntaliitoksen myötä lakkasi. Näin myös Jämsänkosken ja Koskenpään seurakunnat liittyivät takaisin Jämsän seurakuntaan. Uusi Jämsän seurakunta syntyi 1.1.2009; toteutunut seurakuntaliitos synnytti hieman alle 20.000 hengen Jämsän seurakunnan, joka jakautuu alueellisesti kolmeen alue seurakuntaan (Jämsän alue seurakunta, Jämsänkosken alue seurakunta ja Kuoreveden alue seurakunta). Jämsänkosken alue seurakunnan alaisuudessa toimii Koskenpään kirkkopiiri, josta käytetään kuitenkin nimeä Koskenpään kappeli. Kuoreveden alue seurakunnan alaisuudessa toimii Längelmäen kirkkopiiri. (Tieto: Jämsän seurakunnan internet-sivut 9.2.2010)</p> <p>Jämsän ensimmäinen, Pyhälle Laurentiukselle omistettu, kirkko rakennettiin keskiajalla, mahdollisesti 1400-luvun lopulla. Toisen kirkon rakennusajankohtaa ei tunneta. kolmas kirkko valmistui ehkä vuonna 1684. Se oli puinen tasavartinen ristikirkko, Jaakko Klemetinpoika Leppänen johti sen korjaustöitä vuosina 1757, 1762 ja 1765. Tukholman Yli-intendentinvirasto laati vuonna 1802 neljännen kirkon ensimmäiset suunnitelmat, jotka ovat allekirjoittaneet arkkitehdit Carl Fredrik Fredenheim ja Lorenz Armfelt. Rakennusmestariksi valittiin Jaakko Rijf, mutta hän ehti kuolla ennen rakennusurakan alkamista. Rakennusmestari Matti Åkergren teki 1818 uuden ehdotuksen Jämsän kirkoksi. Todennäköisesti sen pohjalta lopulta kirkon suunnitteli A.W. Arppe Suomen intendentinkonttorissa 1821. Kirkon rakennusmestariksi valittiin Johan Berg ja sisänurkistaan viistetty ristikirkko oli valmis 1824. Jaakko Heikinpoika Kuorikoski oli valittu korjaamaan kirkkoa vuonna 1845, hän rakensi kirkon keskustorniin notkolla olevan katon ja kupukattoisen suuren lyhdyn. Helatorstain jälkeisenä sunnuntaina 24.5.1925 jumalanpalvelus oli ohi ja kirkkoon odotettiin illaksi kirkkokonserttia. Noin kello 16 huomattiin savua alttarin puoleiselta katolta, lämmityslaitteesta lentänyt kipinä sytytti kirkon tuleen.</p>		
--	---	--	--

	<p>Vuoden 1925 kirkon tulipalosta saatiin pelastettua jonkin verran irtaimistoa. Mm. saarnatuolin puoleisella seinällä oleva Ristiinnaulittua esittävä puinen veistos sekä alttaritaulu, jonka on maalannut taiteilija B.Godenhjelm v. 1848. Yläosa esittää Jeesuksen kirkastumista ja alaosassa on Herran pyhän ehtoollisen asettaminen. Näköispainos ensimmäisestä suomenkielisestä koko Raamatusta on v. 1642 (näköispainos v. 1942) ja kaunis 13-haarainen kynttilänjalka on v. 1790</p>		
<p>Kottila, 2003</p>	<p>Historiaosuus on kirjoitettu Kottilan rakennusinventointikortissa 1997 nro 016 olevan rakennushistoriatekstin mukaisesti.</p> <p>Vuonna 1539 Heikkilän kylässä on ollut kaksi taloa, joisten toinen oli Kottila. Vuonna 1806 siitä erotettiin talon pojalle osatalo nimeltä Heinävehmas. Kottila koostui monista yksistyistä maa-alueista, joita yhdistettiin 1870-luvulta lähtien. Näitä olivat mm. Heikkilän rälssitilan ja Pietilän kylän Nokkalan rälssitilan maita. Samuli Kottila isännöi kartanoa vuosina 1852-1862 ja hänen leskensä asui uudelleen avioituttuaan tilaa 186-luvun loppuun. Sen jälkeen tila vaihtoi nopeassa tahdissa omistajaa, kunnes isännöisyys siirtyi patruuna Severus Konkolalle 1870-luvun lopulla. Severus Konkola asui Kottilassa 1880-luvulta lähtien. Hänen jälkeensä omistajia olivat Severus Konkola nuorempi sekä Sulo Konkola. Yli 400 hehtaarin maista on erotettu 14 torppaa eli pienempää tilaa. 1870-luvulla Severus Konkola lahjoitti Kottilan talon kansakoulutaloksi. Konkola olisi halunnut myydä rakennuksen koulukäyttöön, mutta vuonna 1880 kouluhuoneusto ja opettajien asuinhuoneet päätettiin edelleen vain vuokrata Kottilasta. Patruuna muutti itse asumaan taloon. Samoihin aikoihin Kottilassa pidettiin myös kuntakokouksia ja vuonna 1884 Kottilassa pidettiin myös raittiusseuran perustava kokous. Myös vaivaistalon perustamista Kottilaan selvitettiin, mutta hanke ei kuitenkaan edennyt omistajan muutettua mieltä. Vuonna 1927 Sulo Konkolan isännöidessä Kottilaa rakennettiin tiilestä muuraamalla uusi päärakennus, joka oli noin 10 m vanhaa puurakennusta lyhyempi. Talo oli yksityisen tiilirakentamisen läpimurto Jämsässä ja sitä kutsuttiin "Hämeen helmeksi". Muuraamiseen tarvittiin 180 000 tiiltä. Rakentamisessa käytettiin apuna mm. vanhan puu-Kottilan ikkunoita, ovia ja komeroita. Uutta rakennusta varten pyydettiin ehdotukset arkkitehti Alvar Aallostaa, arkkitehti Urho Åbergilta ja kolmannelta arkkitehdiltä. Talon suunnitteli Åberg, hänen suunnitelmiansa mukaan taloon tuli keskuslämmitys, Aalto oli suunnitellut taloon uunilämmitystä. Myös vesi ja viemäri kuuluivat alkuperäiseen suunnitelmaan. Taitelija Väinö Kunnas maalasi seinäpintoihin koristemaalauksia. Aitta ja liiteri on siirretty pihapiiriin 1900-luvun</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen; paikallinen historiallinen.</p> <p>Kottilan tila on ollut asuttuna jo 1500-luvulla. Tila on ollut alueen merkittäviä vaikuttajajaloja ja maanomistajia. Nykyään tilalla sijaitsevat arkkitehti Urho Åbergin suunnittelema näyttävä kartanorakennus, kaksikerroksinen, kaiteellinen riviaitta sekä liiteri. Päärakennus on tyyliltään klassinen, puolitoistakerroksinen, rapattu tiilirakennus, jossa on useita klassisia koristeaiheita, kuten ikkunoiden päälle sijoitetut medaljongit ja nauhakoristeet, voimakkaan kerrokselliset räystäslisäosat, kulmien kasetoinnit ja päätyjen kissanpenkit. Länsisivun sisäänkäynti on toskanalaisten pylväiden kannattelema. Rakennus on säilynyt myös sisätiloiltaan alkuperäisenä, muun muassa katon maalauskoristeet ja seinien stukkomalaukset ovat tallella. Rakennuksella on erittäin huomattavaa rakennushistoriallista arvoa Urho Åbergin suunnittelemana 1920-luvun klassisena kartanorakennuksena.</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>

	<p>alkuvuosikymmenillä muualta. Tilalla ollut kotitarvemylly on purettu 1950-luvulla. Sulo Konkolan kuoltua tilaa asui leski Saima Konkola lastensa kanssa, eläinlääkäri Osmo Konkola perheineen viimeisimmäksi, joilta Kimmo Tanttulan perheineen osti talon ja on kunnostanut sitä pieteetillä sekä ulkoasultaan ja sisätiloiltaan 2000-luvun aikana, mm. Museoviraston entistämisyavustusten tukemana.</p>		
<p>Pääskysmäentien veljesten talot (352, 358 ja 364) sekä Pääskysmäentie 359 *</p>	<p>Pääskysmäentien varressa sijaitsee kolme suunnilleen samanikäistä, pienimittakaavaista pihapiiriä. Ne ovat paikallisen veljessarjan rakennuttamia, jotka tehtiin yhteisvoimin hartiapankilla. Ensimmäisessä talossa asuivat myös kaksi muuta veljestä perheineen, sillä aikaa kun rakennettiin seuraavan veljen taloa ja kun seuraava valmistui muutti kaksi veljestä perheineen siihen. Kaksi ensimmäistä pihapiiriä on selkeästi vanhempia ja muistuttavat ulkoasultaan tyypillistä pienasujainpihapiiriä; kolmas talo on jo lähempänä jälleerakennuskauden talotyyppiä, vaikkakin on vanhakantaisempi. Kaikki rakennukset ovat valmistuneet 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla ja kaksi ensimmäistä ovat hirsirunkoisia. Rakennukset ovat kaikki erilaisia ja erityyppisiä, kahdessa asutaan edelleen vakituisesti ja yksi on aikanaan autioitunut. Kokonaisuus on edustava ja sijoittuu tien varsimaisemaan, keskelle pienasujainaluetta. Neljäs hirsirakenteinen, pienpihapiiri sijoittuu samoille kohdille veljesten talojen kanssa, mutta on tien toisella puolella. Hirsinen, punamullalla maalattu, satulakattoinen rakennus on hyvässä kunnossa ja kesäasuttuna. Sen tyylipiirteet ovat myös 1900-luvun alun pienasujaintiloille ominaisia. Rakennus on säilynyt alkuperäisessä asussaan.</p>	<p>Kohteilla on erityistä maisemallista merkitystä osana Pääskysmäentien tiemaisemaa. Ne luovat poikkeuksellisen idyllisen ja monin osin jo kadonneen maisemakuvat pienasujainten ja itsellisten historiasta. Kohteilla on paikallista elinkeino- ja sosiaalishistoriallista merkitystä. Pienpihapiireillä on paikallista rakennushistoriallista arvoa hyvin säilyneinä, hirsirakenteisina 1900-luvun ensimmäisen puoliskon rakennuskulttuurin edustajina. Jokaisella pihapiirillä on rakennushistoriallisesti vahvoja arvoja edustaessaan perinteistä rakennuskulttuuria lähes alkuperäisessä asussaan. Erityisen tärkeäksi alueen säilymistä kannalta asian tekee näiden lähekkäin sijaitsevien talojen muodostama kokonaisuus.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>(Jämsä) Pälämäen kotiseutumuseo</p>	<p>Pälämäen kotiseutumuseon alue on rakentunut 1940-luvun lopulta alkaen korkean metsäisen mäen päälle Jämsänjokilaakson kulttuurimaisemaan kansanopiston vuokramaalle. Rakennukset on sijoitettu yksittäisinä kohteina maaston mukaan, yhtenäistä pihapiiriä ei ole. Kokonaisuuteen kuuluvat entisen torpan päärakennus, jossa on läpikuljettava porstua 1700-luvun lopulta, alkuperäisessä asussa oleva ikkunaton, luukullinen savutupa vuodelta 1735, neljä yksinäisäittoa, riimallinen kokkitalli 1780-luvulta sekä vesimylly ja heinälato. Rakennukset ovat harvinaistuneita, rakennushistoriallisesti merkittäviä 1700-luvun rakennustyyppisiä, jotka edustavat yksittäisinä rakennuksina kansanomaista rakennustapaa sekä jämsäläistä torppariasutusta.</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen ja maisemallinen, paikallinen historiallinen</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>
<p>(Jämsä) Simon varaosaliike ja huoltoasema (Es-</p>	<p>Entinen Esson huoltoasema ja kahvilarakennus sijoittuu vastapäätä Teboiliin asemaa ja on toinen Jämsän vanhimmista autoiluun liittyvistä rakennuksista. Nykyisin rakennuksessa toimii paikallisten hyvin tuntema Simon varaosaliike, josta saa osia vuosikymmenien ta-</p>	<p>Entinen Esson huoltoasema sijoittuu maisemallisesti keskeiseen paikkaan, liikenteen ja maisema solmukohtaan. Kohde on paikallisesti maisemallisesti keskeisellä paikalla.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

so) *	kaisiinkin malleihin. Pihassa on edelleen bensapumppu, vaikka varsinainen huoltoasematoiminta on jo päätynyt. Ulkoasultaan kivinen huoltoasemarakennus jakautuu matalampaan, pyöreänurkkaiseen ja suuri-ikkunaiseen myymäläosaan sekä kaksikerroksiseen, suorakaiteen muotoiseen rakennusosaan. Rakennuksen takaosaan on tehty 1970-luvulla valkotiilinen laajennusosa, joka on yhden kerroksen korkuinen, kuten liikemyymäläosa, johon laajennus liittyy. Rakennuksessa asuintilat, myymälätilat, varastotilat sekä vanhat korjaamotilat. Kivirakennus on roiskerapattu 1940-1950-luvuille ominaisella tavalla ja maalattu keltaiseksi. Ikkunat ovat kaksikerroksisessa osassa sijoitettu symmetrisesti kahteen kerrokseen, niiden yhteydessä on käytetty tummempaa tehosteväriä. Rakennuksessa on loivakulmainen satulakatto. Kuten vastakkaisen Teboillinkin osalta, myös entisen Esson lähiympäristö on jäsentymätöntä aluetta, joka avaa kylläkin näkymät moneen suuntaan.	Kohteella on paikallista liikennehistoriallista merkitystä sekä paikallista elinkeinohistoriallista arvoa. Kohteen sotienjälkeisestä liikerakentamisesta ja erityisesti huoltoasemien erikoistyyppistä kertova rakennuskanta on monin paikoin harvinaistunut ja uusiutunut. Entinen Esson kiinteistö on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan ja rakennuksella on paikallista rakennushistoriallista arvoa.	
(Jämsä) Vanhatien pienasujaintilat *	Vanhatien varteen sijoittuu muutama, 1900-luvun alkupuolen pienasujainpihapiiri, jotka liittyvät laajempaan aluekokonaisuuteen. Pienet, huoneen ja keittön asunnot ovat vaihdellen säilyneet, ympäristöstä näkee, että vastaavia pihapiirejä on ollut joskus muitakin. Rakennukset ovat hirsirunkoisia ja aikanaan luonnonkiville perustettuja, myöhemmin käyttöön jääneiden kohteiden osalta perustuksia on voitu betonoida. Pihapiirien rakennuskanta on vähäinen, asuinrakennuksen lisäksi on pääosin yksi talousrakennus, maakellari sekä mahdollisesti erillinen ulkokuone. Hirsirunkoiset rakennukset on vuorattu peiterimavuorauksella ja maalattu punaiseksi, päätykolmion osa on katkaistu listoituksella. Ikkunat ovat olleet pieniruutusita mallia, osin ne ovat ajan mittaan uudistuneet. Toisessa pihapiirissä asuinrakennuksen sisäänkäynti on umpikuistin kautta, josta talon pitkälle sivulle on saatu kaivattua lisätilaa. Toisessa Vanhatien pihapiirissä puolestaan on tehty avokuisti rakennuksen pätyyn. Yhtä kaikki, Vanhatien kaksi pienasujainten pihapiiriä kertovat jo muilta osin kadonneesta maisemasta. Toisen pihapiirin tulevaisuus näyttää tosin heikolta, kun taas toinen pihapiireistä on hyvin hoidettu ja osin uusiutunut jatkuvan käytön myötä.	Pienasujaintiloilla on paikallista maisemallista merkitystä Vanhatien maisemassa. Kohteilla on sosiaalishistoriallista merkitystä osana pienasujien elämästä kertovaa historiaa. Alueen paikallinen arvo syntyy erityisesti rakennuksien liittymisestä laajempaan pienasujainten aluekokonaisuuteen. Itsenäisenä kohteena on toinen pihapiireistä todennäköisesti jo korjauskunnoton, vaikka vielä pystyssä onkin. Ympäristön uudistuessa suotavaa olisi kuitenkin rakennusten mittakaavojen huomioonottaminen.	Paikallisesti arvokas
(Jämsä) Vitikkalan kartano	Vitikkalan kartano piharakennuksineen sijaitsee tärkeällä paikalla Jämsän keskustassa, Jämsänkoskelle vievän tien varressa. Vitikkala on vanha kantatila, joka on mainittu vuoden 1539 maakirjassa. Tilasta muodostettiin säteritila 1650-luvulla ja vuoden 1683 jälkeen Vitikkala toimi rusthollina. Tilan entinen empiretyylinen päärakennus oli rakennettu 1860-luvulla ja siitä jätettiin ilmeisesti osa nykyisen päärakennuksen pihan puoleiseen pätyyn. Rakennus on muutoin uusre-	Maakunnallinen rakennushistoriallinen, paikallinen historiallinen ja maisemallinen	Maakunnallisesti arvokas

	<p>nessanssityylinen, suuri ja näyttävä kartanotyyppinen tilan päärakennus. Rakennuksen tien puoleisen julkisivun keskellä on kaksikerroksinen puuleikkauksin koristeltu veranta, ikkunoiden kehykset ovat koristeelliset, ulkovooraus pilastereineen on tyyppillinen kertaustyylinen ja räystäiden alla on puiset konsolit. Rakennuksen ulkoasu kertoo omistajiensa vaikutusvaltaisuudesta, sillä he kuuluivat aikoinaan Jämsän ylimpään sosiaaliluokkaan ja tila oli yksi mahtavimmista alueella. Kaupunkikuvallisesti tärkeällä paikalla sijaitseva pihapiiri edustaa rakennushistoriallisesti merkittävää kartanotyyppistä rakentamista Jämsässä.</p>		
(Jämsä) Auvila 09, 06	<p>Keskelle nykyaikaista asuinalueetta sijoittuu yksi Jämsän paikallishistorian vanhimmista suurtiloista, Auvila. Jo 1500-luvulta asti tunnettu, ratsutilana sekä kappalaisten ja nimismiestenkin virkatalona aikanaan toiminut tila oli aikanaan kymmenien rakennuksien sekä laajojen maa- ja metsäalojen vilkas tilakeskus. Tilan maita oli aina Juokslahdelle saakka, torppia mailla oli kymmeniä. Nykyasussaan Auvilan pihapiiri on noin viiden rakennuksen suojaisa kokonaisuus. Metsäinen tontti kätkee ohikulkijoilta 1960-luvun alussa rakennetun tiilisen omakotitalon, 1800-luvun loppupuoliskon kertaustyyllisen syytinkitalon, ruokakellarin ja vanhan parituvan. Empirevaikutteinen viljamakasiini on purettu 10 vuotta sitten. Merkittävimmät muutokset tapahtuivat sotien jälkeen, jolloin maatalous tilalla loppui. Läheiset asuinalueet sekä maatalous- ja puutarhaoppilaitos ovat perustettu Auvilan tilan entisille maille.</p> <p>Pihapiirin vaikuttavin rakennus on kertaustyylinen, 1800-luvun loppupuoliskon (mahd. 1870-luvun asussa oleva) hirsirunkoinen syytinkirakennus. Se on vyöhykevuorattu ja koristettu kauniilla ikkunakoristeilla, se sijoittuu myös maisemallisesti keskeisimmälle paikalle pihapiirissä tien suuntaisena. Lohkokiviperustukselle tehty asuinrakennus on paritupa-periaatteelle syntynyt. Pääfasadi on sisäpihan puolelle, umpikuistin päällä on ristikkokoristelu ja ikkunoiden alapuolella kiertää neliömäinen koristeaihe. Rakennuksen pohjakaava on epäsymmetrinen, toinen pää on umpikuistiin nähden pidempi kuin toinen, joten on todennäköistä, että paritupa perustunutta symmetristä rakennusta on jatkettu toisesta päästään jo ennen nykyasun syntymistä. Jatkoksesta kertovat myös ulkoseinän följarit, joita toiselle puolelle ei ole tarvinnut tehdä. Kuistiaiheessa sekä rakennuksen mitoituksessa on jotakin Jämsän empirerakennuksiin viittaavaa, joten on mahdollista, että syytinkitalo on ollut aikanaan empirehenkinen ennen laajennusta ja nykyasua. Kertaustyylien keveydelle epätyypillii-</p>	<p>Auvilan pihapiiri on paikallisesti maisemallisesti merkittävä kohde modernin ajan pientaloalueen keskellä. Auvilan tila on yksi Jämsän vanhimpia tiloja, ja sen omistajat ovat olleet paikallisia vaikuttajia ja virkamiehiä. Suurtilana kohteella on ollut edelläkävijätilan merkitys ja sen omistajat ovat olleet tunnettuja paikkakunnan vaikuttajia. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä. Auvilan tilan rakennuskannan muutokset ovat rakennushistoriallisesti olleet kiinnostavia ja kertoneet tilahistorian toimintojen muutoksista. Nykyasussaan tilan rakennuskannalla on paikallista rakennushistoriallista merkitystä erityisesti hirsirakennuskantansa osalta.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>set mittasuhteet näkyvät edelleen umpikuistin listoituksissa ja arkkitehtuuriaiheiden kuten kapeiden ovenpielusikkunoiden sijoittumisessa. Vyöhykevuorattu rakennus on vaalean ruskea, tehosteväriä on käytetty mm. listoituksissa ja nurkkalaudoissa tummempaa ruskeaa. T-mallin ikkunat ovat keskeltä aukeavat. Uusi päärakennus on pohjakaavaltaan epäsymmetrinen ja edustaa 1960-luvun pientalorakentamista keskimääräistä hieman suuremmassa mittakaavassa. Loivalla harjakatolla ja avokuistilla varustettu vaalea asuinrakennus on yhdessä kerroskorkeudessa ja rakennuksen yhteyteen on tehty autotalli sekä pesu- ja lämmitystilat. Rakennuksessa on vaalealla pohjalla tehosteväriä tummempaa ruskeaa. Ikkunat ovat standardimallia. Lisäksi pihapiirissä on suurehko lohkokivestä ja puusta tehty ruokakellari, joka on 1900-luvun alkupuolelta. Kellari on tehty osin maan sisään, mutta suuren kokonsa puolesta sen maan päällisetkin osat muodostavat lähes yhden kerroskorkeuden. Kellarissa on jyrkkä, lähes maan pintaan saakka ulottuva harjakatto, sisäänkäynti on erillisen umpinaisen kuistiosan kautta. Puuosat ovat punamullalla maalattu, tehosteväriä on käytetty valkoista. Sympaattisin pihapiirin rakennuksista on osin kivinen, perheen lasten kouluaikoinan rakentama kivikirkko 1847 ja hirrestä ja laudasta 10 vuotta myöhemmin 1857 tehty pappila.</p> <p>Auvilan tila tunnetaan jo keskiajalta peräisin olevana yksinäistalona. Vuoden 1585 aikana Jämsän kirkkoherrana oli ensimmäinen tunnettu Auvilan omistaja; Henricus Olai. (4.8.2002 Pekka Pitkälampi, Wirmailan sukujuhlan puhe). Omistajina Auvilassa olivat Katariina Florinus ja Axel Eriksson Kekonius 1600-luvun jälkipuoliskolla, jonka jälkeen isännäksi tuli heidän poika oli Erik Axelsson Kekonius (Jämsä, Auvila n. s.1698 - k. 1751) eli Erkki Kekonius, joka oli avioliittonsa kautta myös Ruotsulan rusthollari ja kruununvouti. Hänen puolisona oli Eva Kijhl, jonka isä oli katselmuskirjuri Johan Kijhl, Ruotsulan ratsutilan omistaja. Vuonna 1730 Auvilan suuri tila, kartanoksikin nimetty, jaettiin kahtia. Vuoden 1751 jälkeen Auvilaan jäivät kaksi tytärtä; naimaton Caisa sekä tilalle isännäksi kappalainen Nordströmin tuonut Helena Kekonius. Vuonna 1809 oli Auvilasta erotettu Kankaanpirtti-niminen tila. (Suur-Jämsän historia I, ss.180, 213) Auvilan suurtilaa, kartanoa, hallitsi 1800-luvun alussa kappalainen J.Nordström. Hänen jälkeensä tilaa isännöi Jämsään nimismieheksi vuonna 1818 tullut Fredrik Grönholm (Suomen maatilat III). Nimismies Grönholm osti aluksi rakuunatorpan, johon ajan mittaan yhdisti useita tiloja ja kasvatti tilusta merkittävällä tavalla. Nimismies Grönholmin aikana tila toimi virkatalona ja samalla käräjätalona. 1870-luvulla isännäksi tuli</p>		
--	---	--	--

	<p>kollegioasessori Edvard Grönholm. Edvard Grönholm isännöi tilaa vuosina 1878-1903, jonka jälkeen isännäksi tuli Jarl Grönholm. Auvilan Jarl isännöi tilaa 1930-luvulle saakka ja rakensi mm. Päijänteen Mäntysaareen norjalaiseen "jaktstuga"- malliin kesähuvilan. (Saaris-toinventoinnit, Jämsä 2007)</p> <p>Auvila oli ratsutilana eli rusthollina, kuten naapuritilansa Jaatilakin. Auvilasta erotettiin Salavan ja Kolmuseen augmenttitilat sekä tietävästi ainakin 13 lohko- ja palstatilaa 1900-luvun alkupuolelle tultaessa. Auvilan tilan torppia olivat vuonna 1755 perustettu Syväjärven torppa, 1797 perustettu Kotajärvi sekä em. Juokslahden Kankaanpirtti (perustamisvuosiksi kirjattu Suur-Jämsän historia I:ssä 1809, inventointikortissa vuodelta 1980 myös toinen tieto perustamisajankohdasta: 1850-luku). Nuijalan torppa perustettiin 1850-luvulla, Töyrin torppa oli puolestaan 1900-luvun alkupuolella syntynyt. SUurtilan mailla oli todennäköisesti myös useita muita, toistaiseksi tunnistamattomaksi jääneitä torppia eri puolilla Jämsää; eniten niitä oli Juokslahden ja Vekkulan kylän alueella. Lisäksi Auvilan tilan mailla oli mäkitupalaismökkejä ja muita vuokratiloja mm. nykyisen Pispalan alueella.</p> <p>Auvilan tilalla oli kulta-aikanaan 14-huoneinen päärakennus, joka oli rakennettu ilmeisesti vuosina 1828-1829. (Suomen maatalo-kirja II, s.419). Vanha päärakennus purettiin vuonna 1959. Sen paikalla sijaitsee nykyinen, 1960-luvun aikana rakennettu tiilinen asuinrakennus. Syytinkirakennus sijaitsee nykyiseen päärakennukseen nähden pihan reunassa, tielinjauksen kanssa saman suuntaisena. Pihapiirin asuinrakennuksista vanhin oli sittemmin paritupa-mallia edustava, ilmeisesti päärakennusta huomattavasti vaatimattomampi aikanaan ollut pirttirakennus. Joka eräiden perimätietojen mukaan voisi olla vanhimmilta osiltaan sama rakennus, joka siirrettiin 1830-luvulla Fredrik Grönholmin toimesta nykyiselle paikalle Koivukujan varresta. Parituvassa asui aikanaan mm. tilan karjakko ja muuta työväkeä, siellä säilytettiin myös mm. muonamiesten työtarvikkeita (Mauri Sántin tiedonanto 12.12.1979). Lisäksi paritalon takana oli työmiesten majoitusta varten tehty "parakki", jossa oli kahdeksan huonetta. Se purettiin myös 1950-luvulla. Pirttirakennuksen vieressä sijaitsevat myös puutarhurin asunto sekä hänen työhönsä liittyneet kasvihuoneet; kauppapuutarha ja sen rakennukset perustettiin Jarl Grönholmin aikana 1920-luvulla. Se oli ensimmäisiä alan yrityksiä paikkakunnalla. Kasvihuone oli rakennettu pääosin tiilestä ja siinä oli erityinen viiniköynnöshuone. Lisäksi pihapiirissä oli suuri kivinavetta vuo-</p>		
--	---	--	--

	<p>delta 1896 sekä nuoren karjan navetta vuodelta 1926. Sikala rakennettiin pihapiiriin vuonna 1907. Pihapiiriin kuului em. lisäksi vielä 1950-luvulla myöskin muonamiehen asunto, paja, vihanneskellari, aitta ja puucee, puimala, ruokakellari, metsänvartijan asunto, etumiehen eli tilanhoitajan asunto, riviaittarakennus, tilanhoitajan ja karjakon puucee, 600 kanan kanala, pehkumylly ja pärehöylä, kalustovaja, lantala, saunat, mylly, vilja-aitta, herrasväen puucee, vaateaitta, pikkupappila ja pikkukirkko, perunakellari ja päärakennusta poikkisuunnassa sijaitseva syytinkirakennus. Auvilassa toimi oma voimalaitos ja sen yhteydessä taloussirkkeli sekä mylly. Myllyrakennuksessa oli jiiri, jossa puuristikkokoristelu. Sen vieressä sijaitsi viljamakasiini, joka edelleen toimii maiseman maamerkinä. Pihapiiri muodostui 1979 vielä tiilisestä asuinrakennuksesta, vanhemmasta syytinkirakennuksesta, viljamakasiinista, leikkipappilasta ja -kirkosta, voimalaitos-myllyrakennuksesta, mylly-pärehöylä-rakennuksesta, tilanhoitajan asunnosta, paritupa-pirttirakennuksesta, maakellarista, aittarakennuksesta, navetasta, saunarakennuksesta sekä muutamasta muusta talousrakennuksesta.</p>		
(Jämsä) Entinen TVH:n varikko *	<p>Vanha tieliikelaitoksen varikkoalue sijoittuu Koskentien varteen. Nykyisin yksityisen yrittäjän toimitilana oleva kiinteistökokonaisuus toimi tielaitoksen varikko- ja varastoalueena aina 1950-luvulta lähtien. Tyypipiirustuksin keskushallinnollisesti rakennettuja varikkoalueita löytyy mm. Korpilahdelta ja muista Suomen kunnista. Jämsän varikkoalue on säilynyt poikkeuksellisen hyvin rakennusajankohdalleen ominaisessa asussa. Neliömäinen pihapiiri on suunniteltu konekäyttöä varten; sekä piha-alueiden että rakennuksien osalta. Varsinainen päärakennus on Koskentien suuntainen, poikkisuunnassa siihen on Jämsän keskustan suuntaan suurehko, hallimainen, hieman nuorempi varikkorakennus, joka on väritykseltään vaalean ruskea. Pihan perällä on pieni varastorakennus ja toisella sivulla puinen, suurehko asuin/toimistorakennus, joka ilmeisesti on toiminut tiemestarin tai vastaavan asuntona. Se on tyypillinen, peiterimavuorattu, puolitoistakerroksinen ja satulakattoinen, keltaiseksi maalattu asuinrakennus. Rakennus on hyvässä kunnossa ja edustaa 1900-luvun puolivälin puurakentamista erkereineen. Pihapiirin huomattavin rakennus sekä kokonsa, ulkoasunsa että sijoittumisensa myötä on Koskentien suuntainen toimisto- ja varikkorakennus, joka on saanut tyypillisen 1950-luvun taitteen ulkoasun roiskerapattuine pintoineen ja keltaisen värityksen. Suorakaiteen muotoisessa rakennuksessa on sementtitiilillä katettu satulakatto sekä kauniin, suurehkot pienistä ikkunaruuuduista koostuvat, 12 ruutuiset, puupokaiset ikkunat. Ne</p>	<p>Entisellä tielaitoksen varikkoalueella on paikallista maisemallista merkitystä Koskentien maisemassa. Kohteella on paikallista tieliikennehistoriaan liittyvää merkitystä sekä keskushallintoiseen rakentamiseen ja julkisten palveluiden järjestelmän kehittämiseen liittyvää vaikutusta. Tielaitoksen rakennuskanta perustuu tyypipiirustuksiin ja on samoilla materiaaleilla sekä samoilla suunnitelmilla eri puolille maata rakennettu tielaitoksen synnyinaikana. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä valtionhallinnon tyypipiirustusrakentamiskohteenä, joka on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>jäsentävät pitkää takafasadia, rytmittäen julkisivua ja antaen valoa korjauspajoihin ja varastotiloihin. Jämsänkosken puoleisessa päässä on erilainen, pienempi ikkunatyyppejä sekä erillinen, avokatoksellinen sisäänkäynti. Toinen pääty on ilmeisesti toiminut toimistona/sosiaalitalona/asuntona. Pääty on mittasuhteiltaan siis erilainen. Pääfasadia, joka sijoittuu sisäpihan puolelle on määrittynyt erilaisten halliovien kautta. Kokonaisuus on erinomaisesti säilynyt Tiehallinnon tyyppirakennus. Rakennus valmistui vuonna 1955.</p> <p>Tielaitos on yksi vanhimmista suomalaisista virastoista. 200 vuotta sitten, joulukuussa 1799 Kustaa IV Adolf allekirjoitti julistuksen, jolla perustettiin nykyisen Tielaitoksen varhaisin edeltäjä Kuninkaallinen Suomen koskenperkausjohtokunta. Virasto keskittyi nimensä mukaisesti vesistöperkauksiin, mutta se loi samalla pohjan tie- ja vesirakennusalan valtiollistumiselle. Vuonna 1860 syntyi Tie- ja vesikulkulaitosten ylihallitus, jolle keskitettiin vesistö-, satama-, rautatie- ja lennätinlinjat sekä myös osa tienrakennustöistä. Suomi jaettiin vesistöalueiden rajoja noudattaen kuuteen piirikuntaan. Vuonna 1918 säädettiin uusi tielaki. Tämän mukaan yleisten teiden rakentaminen ja kunnossapito siirtyi valtiolle ja kunnille. Vuonna 1925 perustettiin Tie- ja vesirakennushallitus (TVH). Kunnan- ja kylätiet lakkautettiin tielain uudistuksella 1954, jolloin niistä tuli TVH:n hoitamia paikallisteitä. Vuoden 1990 alusta merenkulkulaitos otti hoitaakseen vesitieasiat, jolloin tie- ja vesirakennuslaitos muuttui toimialaltaan tielaitokseksi (TL). Liikenneministeriön alaisen tielaitoksen keskushallinnosta vastasi tiehallitus ja aluehallinnosta tiepiirit. Tielaitoksen hallinto- ja tuotantotehtävät erosivat toisistaan vuoden 1998 alusta lukien. Ja vuoden 2001 alusta Tielaitos -nimi ja käsite poistui käytöstä kokonaan ja itsenäisinä organisaatioina aloittivat Tiehallinto ja Tielikelaitos.</p>		
(Jämsä) JAMK maatalousoppilaitoksen opetustilat *	Maatalousoppilaitoksen koulurakennukset sijaitsevat mäki-alueen ala-osaan. Keskeisimpänä rakennuksena on keltainen, matalammalla siipiosalla varustettu koulurakennus. Siinä on suorakaiteen muotoinen pohjakaava ja kaksikerroksiseen, yleisilmeeltään 1950-luvun koulurakennuksia muistuttava rakennus on varustettu standardi-ikkunoin, jotka ovat asettuneet symmetrisesti kahteen kerrosrivin ikkunat ovat kolmen ikkunan yhtenäisissä ryhmissä. Rakennuksessa on kivirunko ja keltainen, rapattu ulkopinta sekä satulakatto peltikatteella. Sen päätyaiheena on sama tornimainen, 2-ulotteinen päätyaihe kuten asuntolarakennuksien päädyissäkin. Se liittyy rakennuskantaa toisiinsa yhtenä teemana. Sama päätyaihe löytyy punaiseksi maalatuista	Jämsän ammattiopiston alue on paikallisesti maisemallisesti merkittävä kohde, sijaiten avoimessa peltomaisemassa ja muodostaen oman kokonaisuutensa maatalousmaisemaan. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä ammatillisen koulutuksen kohteena perinteikkäässä viljelypitäjässä. Kouluksuksen arkkitehtuuri edustaa modernin ajan oppilaitosrakentamista, joissa jopa eri alat voivat yhdistyä samalla kampusalueella. Kohteen modernilla rakennuskannalla on jo	Paikallisesti arvokas

	puutarhamyymälän rakennuksista kasvihuoneiden vieressä. Rakennuksen sisäänkäynti on sisäänvedetyn avokatosaiheen kautta, joka sijoittuu kaksikerroksisen oppilaitosrakennuksen siipiosan liitoskulmaan. Siipiosa jatuu samansuuntaisena korkeamman osan kanssa, mutta laajentaa rakennusta kohti terveydenhuolto-oppilaitoksen tiloja. Myös matalampi siipiosa on satulakattoinen, keltainen rakennus, joka on kiinteästi yhdistetty korkeampaan osaan.	nyt nähtävissä paikallisia rakennushistoriallisia arvoja sen yhdenmukaisuuden sekä sen suunnittelutyön kannalta.	
(Jämsä) JAMK terveydenhuolto-oppilaitoksen opetusrakennus *	Terveystuotantolaitoksen suurikokoinen rakennus sijaitsee pääsisäänkäynnin ensimmäisenä rakennuksena, sen mäkisijainnin korostaessa rakennuksen profiilia. Pohjakaavaltaan epäsymmetrinen ja massoitteeltaan kolmeen erityyppiseen osaan jakautunut rakennus on hyvä esimerkki postmodernistisesta suunnittelusta. Rakennuskorkeudet eivät merkittävällä tavalla vaihtelevat, mutta pintamateriaalit - ja tekstuurit jakavat rakennusta erilaisiin osakokonaisuuksiin; pääsisäänkäynnin vieressä oleva seinä on koristettu taideteosmaisilla kuvioinneilla. Rakennuksen ulkoasu on 1990-luvun postmodernismin perusteemoilla toteutettu, vaikkakin hieman myöhempää tuotantoa. Pintamateriaaleina on rapattu pinta ja tiilipinta, väritykset vaihtelivat osasta toiseen - pääosin säilyen pastellisävymäisessä skaalassa. Kivimassoihin on yhdistetty ajan hengen mukaisesti lasipintaa, joita on erityisesti keskeisissä kulkuväylien yhteydessä. Kattomuodot vaihtelevat, pääosin ne ovat kuitenkin loivakulmaisia satulakattoja. Katemateriaalina on peltikate, tummanharmaa.	Kohde on paikallisesti maisemallisesti merkittävä osa Auvilan oppilaitosalueetta. Se edustaa rakennuksena 1900-luvun lopun iloittelevaa postmodernismia, joissa erilaiset muodot ja värit kohtasivat toisensa usein epäsymmetrisessä pohjakaavassa. Jämsän seudulla ei ole varsinaisesti muita näin selkeästi postmodernismin "väriäalton" kuuluvia kohteita. Sen vuoksi kohteella on paikallista rakennushistoriallista arvoa postmodernistisen suunnittelun edustajana.	Paikallisesti arvokas
(Jämsä) JAMK:n opiskelija-asunnot, Auvila *	Oppilaitokset asuntolarakennuksia on neljä ja ne muodostavat neliömäisen umpipiikan sijoittelunsa puolesta. Suorakaiteen muotoiset, valkoiseksi rapatut kivirakennukset ovat kaksikerroksisia ja varustettu ulkokemaisella sisäänkäynnillä. Rakennuksista huokuu 1920-luvun arkkitehtuurin henki, muistumat klassismin ja funktionalismin taitekohdasta tulevat äkkiä mieleen mm. rakennuksien massoitteleva ja pintojen jäsentely sekä eräiden toki modernisoitujen arkkitehtuuri-aiheiden kautta. Ikkunat ovat standardi-mallia, mutta rakennuksien päätyaiheissa on käytetty pyöreää ikkunaa kolmiomaisen/tornimaisen päätyaiheen alapuolella ja lisäksi pintojen jäsentelyssä on käytetty pientä neliömäistä ikkuna-aihetta. Katot ovat malliltaan loivia satulakattoja, joissa on tummanharmaa peltikate. Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja muodostavat eheän kokonaisuuden, mielenkiintoinen piirre on vanha keskuspiha/ kortteli-ajatus, joka yhdistyy myöskin historiallisesti talonpoikauskulttuurin neliöpihaan.	Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä Auvilan oppilaitosalueen ytimessä. Neliömäiseen muotoon rakennetut opiskelija-asunnot edustavat hyvää modernia suunnittelua, joka on saanut innoituksensa menneestä. Asuntolarakennukset ovat poikkeuksellisen hyvin suunniteltu ja ne ovat hyvässä kunnossa, ne ovat paikallisesti rakennushistoriallisesti arvokkaita, poikkeuksellisen edustavia modernin arkkitehtuurin kohteita.	Paikallisesti arvokas
(Jämsä) Kumpu, Kumpumäki *	Kummun talon pihapiiri Kummun tila perustettiin 1700-luvun lopulla. Sen pihapiirissä sijaitsevat nykyisin harvinaisen pärevuorattu päärakennus, joka tehtiin 1700- ja 1800-luvun vaihteessa sekä patsasaitan	Maisemallisesti, historiallisesti ja rakennushistoriallisesti merkityksellinen kohde; maakunnallisesti arvokas	Maakunnallisesti arvokas

	<p>kaltainen, harvinaisen mallinen vilja-aitta 1800-luvulta.</p> <p>Kumpumäellä, syrjässä muusta asutuksesta, sijaitsee yksinäistalona oleva pihapiiri. Kumpumäki eli Kumpu perustettiin uudistilaksi vuonna 1799 Auvilan kartanon takamaille lampuottilaksi vuoteen 1813 saakka. Samoihin aikoihin perustettiin Tärkkilän uudistila samoille suunnille. Kummun pihapiirissä on nykypäiviin säilynyt vanha paritupa-periaatteen mukaisesti rakennettu asuinrakennus, jalallinen aitta, sauna sekä lato. Hieman syrjemmällä on pyöreä niitty lato. Näistä erityisesti asuinrakennuksella ja jalallisella aitalla on ikää runsaasti. Eräiden arvioiden mukaan asuinrakennus voisi olla peräisin jopa uudistilan perustamisen ajoilta, 1700-1800-lukujen taitteesta. Tarkkaa tietoa rakennusten iästä ei ole. Päärakennus on ilmeisesti vanhempi ja on rakennettu maapohjalle hirsistä. Asuinrakennuksen tekee erikoiseksi sen pärevuoraus, jota ei ole kovinkaan monissa asuinrakennuksissa säilynyt tai ehkä edes käytetty. Päreet on naulattu seinäpintaan ristikkäisiin riveihin eli pärerivit kaartuvat vuoron perään eri suuntiin. Pärevuorasta käytettiin usein vain yhdellä seinällä, jossa tavoitteena oli suojata sään runnoma hirsiseinää. Kaikkien seinien vuoraaminen päreillä on kuitenkin ollut harvinaisempi tapa. Suorakaiteen muotoinen rakennus aukeaa sisäpihan suuntaan, muut rakennukset ovat hajanaisesti sijoittuneet asuinrakennuksen läheisyyteen. Tilalla ei ole vakituista käyttöä. Myöhemmissä kunnostustöissä on purettu sisäänkäynnin edestä kuisti ja katolta toinen savupiippu; toinen savupiippu uusittiin tiilirakenteisena. Paritupa-malliin perustuva päärakennus on satulakattoinen ja siinä on peltikate. Siinä on yksi asuinkerros ja se on ollut pääosin kesäasuntona jo useita kymmeniä vuosia. Kuusiruutuiset ikkunat ovat vanhat ja muiltakin osin rakennus on säilynyt erinomaisesti alkuperäisessä asussaan. Satulakaton katteeksi on tosin aikanaan laitettu peltikate, jotta rakennus säilyisi. Päärakennusta ympäröi varsin sankka lehtipuista muodostuva puusto ja myös tontti on peruskostea. Se aiheuttaa ongelmia rakennuksen säilymiselle.</p> <p>Vilja-aitta sijoittuu tontin kulmaukseen ja on edustava kooltaan että rakenteeltaan. Alusrakenteeltaan aitta on patsasaitan kaltainen ja rakenteessa on myös otsa sisäänkäynnin yläpuolella. Aitta on malliltaan lähes suorakaiteen muotoinen, jossa lyhyessä päädyssä on sisäänkäynti. Aitan hirsiseinät on myös aikanaan vuorattu. Edellisessä inventoinnissa Hannu Ahlstedt arvioi, että Kummun tilan rakentajat ovat saattaneet olla muualta päin sillä rakennuksissa on käytetty paikkakunnalle poikkeuksellisia malleja. Toisaalta ulkoasun poik-</p>		
--	--	--	--

	<p>keavuuteen saattaa vaikuttaa myös rakennuksien ikä; jos niiden rakentamisaika todellakin sijoittuu 1700-1800-lukujen taitteeseen, ei vastaavia tunnettuja vertailukohteita ole säilynyt lähialueilla.</p> <p>Kummun eli Kumpumäen uudistalo perustettiin Auvilan kartanon takamaille vuonna 1799. Vuoteen 1813 saakka tilaa viljelivät lampuodit. Sitten tila itsenäistyi ja ajan mittaan myös rakennuskanta uudistui syrjäisjaintisella pientilalla. Asutusta ei tilan välittömään läheisyyteen tullut, vaan se säilyi yksinäisjaintisena. Vuonna 1966 oli tila Toivo Kaipomäen omistuksessa ja siihen kuului 153 ha. Sitten tila on autioitunut ja sen kunto heikentynyt</p>		
(Jämsä) Tärkkilä *	<p>Tärkkilän pihapiiri sijoittuu lähelle paikallistien laitaa. Se muodostuu umpipihamallia noudattavasta pihasta, jonka laiduille on sijoittunut päärakennus, navetta, riviaitta ja pienemmät aittarakennukset. Lisäksi hieman etäämpänä maisemassa, tien toisella puolella on vanhoja hirsisiä talousrakennuksia, riihi ja vajoja, jotka ovat ilmeisesti liittyneet tilaan. Läheisen puron rannalla on vanhan vesimyllyn jäännökset, sen yhteydessä oli myös pärehöylä, jonka osia voi paikalta myös löytää.</p> <p>Päärakennus on paritupa-malliin perustuva, hirsirunkoinen ja satulakattainen rakennus. Rakennuksen vanha pirttiosa on maapohjainen, kun uudemmat osat ovat nurkkakiville perustettuja. Pirttiosa on saanut peiterimavuorauksen ja punamultamaalin. Katteena on peltikate. Pirttiosassa on vanhat kuusiruutuiset ikkunat, ilmeisesti muut osat rakennuksesta on tehty siirron yhteydessä ja liitetty pirttiin. Ikkunoiden listoituksissa on käytetty yläpuolella leveämpää, yksikertaista koristelistaa tippanokalla, hieman kustavilaiseen klassismiin viitaten. Pirtin osalta päätykolmio on vuorattu päreellä, muilta osin rakennuskokonaisuus on hirsipinnalla. Rakennuksen valmistumisajankohtaa ei tunneta, mutta se on valmistunut 1800-luvulla. Pääfasadissa sisäänkäynti on järjestetty umpikuistin kautta, se on satulakattainen ja neliömäinen, oven molemmilla puolilla on pienet ja kapeat ikkunat. Rakennuksessa on vain yksi savupiippu, mahdollisesti uuneja on kuitenkin ollut aikanaan molemmissa päissä rakennusta. Toiseen pätyyn on tehty matalampi, pulpettikattainen lisäosa. Se on yhtä leveä kuin rakennus, mutta vain yhden kerroskorkeuden korkuinen, joten rakennuksen alkuperäinen päätykolmio näkyy lisäosan yläpuolelta. Lisäosa on todennäköisesti lautarakenteinen ja vasta 1900-luvun aikana tehty. Sinne on omat sisäänkäynnit ulkoa; yksi normaalikokoinen sisäänkäynti pääfasadin suunnasta (mahdollisesti ulkohuonee-</p>	Kohde on paikallisesti rakennushistoriallisesti ja historiallisesti arvokas. Luettelointiperusteena on ollut, että kohteessa on säilynyt melko yhtenäinen 1800-luvun ja 1900-luvun kuluessa valmistunut rakennuskanta. Hannu Ahlstedt 13.8.1982.	Paikallisesti arvokas

	<p>seen?) ja pariovellinen sisäänkäynti päätyosasta, mahdollisesti liite-riin. Samassa päädyssä, mutta varsinaisessa asuinrakennusosassa (vanhassa) on katolla vellikello. Se on hyvin säilynyt ja toisaalta varsin harvinainen elementti päärakennuksessa.</p> <p>Lohkokivinavetta puolestaan valmistui vuonna 1913. Se on pääosin tehty graniittilohkareista ja toisen kerroksen korkeudella oleva heinäparvi on puurakenteinen ja pystylaudoitettu. Navettarakennuksessa on poikkipääty, joka katkaisee satulakaton linjan rakennuksen puolivälissä. Ikkunat ovat pieniruutuisia ja lohkokivien välissä olevat valkoiset muuraussaumamat rytmittävät seinäpintaa. Vilja-aitta on rakennettu 1800-luvulla, se on perinteistä mallia oleva kapean ja korkeahko, otsallinen ja nurkkakiville perustettu yksinäisaitta. Rakennus on hirsipinnalla, siinä on jonkinlainen asbestilevykate. Lisäksi pihapiiriin liittyy edustava riviaitta 1800-luvulta. Nurkkakiville perustettu aittarakennus on kolmehuoneinen ja yksikerroksinen. Satulakaton lapetta on vedetty pääfasadin puolelta yli niin, että sen avulla on saatu muodostettua aitan eteen katettu sola. Katon etulapetta tukevat hirsipylväät ja niiden välissä on ristikkokuviainen kaideaihe. Pylväät, kaiteet ja ovien karmit ovat saaneet valkoisen värin, riviaitta on muutoin punamullattu ja hirsipinnalla.</p> <p>Auvilan kartanon maille perustettiin vuonna 1803 Tärkkilän uudistalo, josta tuli nimismiehen asuintalo (bohemman). Muistitiedon mukaan rakennukset eivät alkujaan sijainneet näillä paikoilla vaan vanhimmat niistä siirrettiin parisadan metrin päästä. Aikanaan pihapiirissä on ollut runsaasti rakennuksia, vain osa on säilynyt näihin päiviin saakka.</p> <p>Vuonna 1914 Nestori Lehtioksa vuokrasi tilan viljeltäväkseen ja lunasti sen kantatilasta itsenäiseksi vuonna 1954. Ainakin jo 1970-1980-lukujen taitteesta lähtien Tärkkilä on ollut kesäasuntona.</p> <p>Aikanaan Haaviston kylätie kulki tilan pihapiirin poikki, sillä Sovijärven ylittävä puusilta sijaitsi Tärkkilän rannassa. Yhä edelleen siellä on havaittavissa polku-uran jäänteitä molemmin puolin ylityspaikkaa. Sittemmin silta on tuhoutunut.</p>		
(Jämsä) Ala-Haaviston viljamakasiini *	Suuri hirsinen viljamakasiini on Ala-Haaviston tilan vanhinta rakennuskantaa ja poikkeuksellisen näyttävä hirsirakennus. Perimätiedon mukaan hirsiseinään on veistetty vuosilukukin rakennusajasta, joka olisi 1800-luvun alkupuolelta. Suurikokoinen viljamakasiini on koko-	Ala-Haaviston tilakeskuksella on paikallista maisemallista merkitystä osana Haaviston kulttuurimaisema-aluetta. Kohteen vanha vilja-makasiini on paikallisesti historiallisesti	Paikallisesti arvokas

	<p>naan umpinainen, sen toisella pitkällä sivulla, sen keskellä, on sisäänkäynti. Oven yläpuolella on kaunis, pieni salmiakkikuviainen ikkuna. Samanlainen ikkuna on rakennuksen päädyssä, toisen kerroksen korkeudella. Rakennus on tehty korkealle lohkokiviperustukselle. Etuosan nurkat on koteloitu, rakennuksessa on satulakatto peltikatteella.</p> <p>Muilta osin Ala-Haaviston tilan rakennuskantaa on uudistettu. Hieman nuorempaa talonpoikaiskulttuurin rakennuskantaa edustaa päärakennuksen alapuolella oleva riviaitta. Riviaittaa on ajan mittaan muutettu ja laajennettu. Hirsinen kaksihuoneinen aittarakennus ja sen päädyssä oleva hirsinen talousosa ovat saaneet punaisen värin ja aukotuksia on myöhemmin tehty lisää ja suurennettu. Tehostevärinä on käytetty perinteiseen tapaan valkoista mm. nurkkakoteloissa ja vuorilaudoissa. Rakennuksen edessä on pieni kuisti, jota tukevat hirsipylväät, aittahuoneiden edessä on sälekaide. Rankorakenteinen navettarakennus on säilynyt hyvin vanhassa asussaan, 1900-luvun ensimmäisen polikkaan lopulta. Peiterimavuorattu ja punaiseksi maalattu navettarakennus on saanut suurehkot pieniruutuiset ikkunat ja satulakaton tiilikatteella. Punaiseksi maalatussa navetassa on ikkunoissa ja nurkkaludoissa valkoista tehostevärinä perinteiseen tapaan. Idyllinen on myös pieni saunarakennus, joka sijaitsee peltomaiseman laidassa, pihapiirin ulkopuolella. Saunarakennus on myös maalattu punaiseksi ja on hirsinen, satulakattoinen.</p> <p>Päärakennuksessa on pitkä historia, mutta ulkoasu on kokenut ajan mittaan peruskorjauksien myötä huomattavia muutoksia. Päärakennuksessa vanha pohjakaavaratkaisu ja kuistimalli kertovat menneestä, kuten myös 1900-luvun taitteessa suosittu T-karminen ikkunatyypikin. Muutokset ulkovuorauksessa ja tekniset ratkaisut siirtävät talonpoikaistalon nykyaikaa kohden. Peiterimavuoraus on maalattu keltaisella, rakennus on saanut ilmeisesti ulkopuolisen lisäeristyksen aikanaan. Rakennus on saanut uuden betoniperustuksenkin aikanaan.</p> <p>Maakirjatalona tunnettiin Haavisto jo vuodesta 1539 alkaen, se olikin seudun yksinäistalona vuoteen 1732, jolloin se jaettiin kahtia. Toinen puolikas nimettiin Mäkeläksi. Haaviston talosta lohkottiin seuraavan kerran vuonna 1785 Hietalan talo. Haavisto talon nimenä katosi vuonna 1804, jolloin karttoihin merkittiin kolme tilaa: Rukoila (Hietala), Ala-Haavisto ja Mäkelä. 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa Ala-Haavistoa isännöi Juho Ala-Haavisto, josta kyläläiset käyttivät nimeä Alanen. Ala-Haaviston isäntä tunnettiin kylän voimamiehenä.</p>	<p>merkittävä talonpoikaiskulttuuria ilmentävä kohde, lisäksi sillä on paikallista rakennushistoriallista merkitystä poikkeuksellisen suurikokoisena ja iäkkäänä hirsirakennuksena.</p>	
--	--	---	--

(Jämsä) Haaviston entinen yläkoulu *	<p>Haaviston entinen yläkoulurakennus sijaitsee mäntykankaalla, Kankarisveden rannan läheisyydessä, piilossa Koskenpääntien maisemasta. Suuri koulurakennus valmistui vuonna 1908 nykyiselle paikalleen. Se on tehty vankalle lohkokiviperustukselle hirsirunkoisena. Rakennus on pohjakaavaltaan vinkkeli, sen ulkoasu on todennäköisesti peräisin ajan tyyppiirustuksista; piirustukset koulun rakentamiseksi saatiin Edesniemen koululta. Suunnitelmat oli laatinut Yrjö Sadeniemi. Sadeniemi oli julkaissut ensimmäiset mallipiirustuksensa jo vuonna 1904. Ajan tyyliirteitä on nähtävissä leveissä ristikkäisissä ikkunoiden vuorilaudoissa ja ullakkokerroksen teräväkärkisessä ikkunamallissa-joita usein näkee Granholmin rautatieasemissakin sekä ajan koulurakennuksissa. Rakennus on vaakavuorattu ja nykyisin maalattu keltaiseksi. Satulakatto on saanut harmaan profiilipeltikatteen. Rakennuksessa on kaksi umpikuistia; vanha avokuisti on rakennuksen päädyssä korvattu tyylin mukaisella umpikuistilla, toinen, alkuperäinen umpikuistisisäänkäynti on vinkkelin rakennuksen kulmapisteessä. Vanhoihin valokuviin verratessa on koulurakennus säilynyt väritystä, toista umpikuistia ja katemateriaalia lukuunottamatta vanhassa asuosaan- tosin huolellisesti kunnostettuna.</p> <p>Koulun pihapiiriin liittyy vielä talusrakennus, joka on myös nykyiseltä pohjakaavaltaan vinkkelin mallinen. Satulakattoinen rakennus on poikkisuunnassa koulurakennukseen nähden; lisäosa on sijoitettu poikkisuunnassa rakennuksen toiseen pätyyn. Vanhassa osassa on edelleen jäljellä ulkokuoneet ja varastotilat, rakennus on peiterimavuorattu ja maalattu punaiseksi. Tehosteväriä on käytetty rakennuksen edessä oleviin kaiteisiin ja ovien karmeihin sekä nurkkalautoihin valkoista. Ovien yläpuolella on kamanaikkunat, ovet ovat maalattu keltaiseksi. Nurkkakiville perustettu rakennus on saanut toiseen pätyynsä myöhemmin autotallin. Lisäosa rakennuksen taakse on tehty myöhemmin. Pihapiiriin on tehty grillikatos viime vuosina sekä leikkimökki, muuta uutta rakennuskantaa ei ole. Pihapiiristä on purettu vanha saunarakennus huonokuntoisena.</p> <p>Haavistoon päätettiin perustaa "ylhäisempi sekakansakoulu tyttöjä ja poikia varten" vuonna 1903. Koulu toimikin aluksi vuokrahuoneissa Liukkoilan talossa. Liukkoila tarjosi myös opettajien virkaedut; asunto, lämmityspuut, pala peltoa ja lehmän laidunmaa. Vuonna 1905 palkattiin opettajattareksi Hilja Sipilä, josta tuli Haaviston kulttuuripersoonaa seuraaviksi 40 vuodeksi. Oma yläkoulurakennus saatiin Kankarisveden rantaan vuonna 1908. Rakennustöistä vastasi Kalle Hannikainen. Koululle tontin lahjoitti Edvard Mäyhylä, mutta tontista</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä Kankarisveden ja uuden asuinalueen maisemakuvassa. Kohteella on paikallista sivistyshistoriallista merkitystä alueen kouluhistoriassa sekä paikallishistoriassa, vaikuttaen usean sukupolven muistoihin ja kyläelämään menneinä vuosikymmeninä. Rakennuksella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä yhtenä vanhimpana säilyneenä yläkoulurakennuksena Jämsän alueella. Lisäksi se edustaa rakennushistoriallisesti keskusjohtoista koulurakentamista ja sen ideaaleja 1900-luvun alusta. Hyvin hoidettu ja hyväkuntoinen kohde on rakennushistoriallisesti edustava esimerkki 1900-luvun alun julkisesta rakentamisesta.</p>	Paikallisesti arvokas
--------------------------------------	--	--	-----------------------

	<p>tuli sittemmin kiistaa kun Mäkelän tilan omistaja vaihtui ja uusi omistaja Ernst Hirvelä katsoi lahjoituksen pätemättömäksi. Lopulta tonttiasia saatiin ratkaistua, kun Oy Maaomaisuus Ab lahjoitti saman tontin kansakoululle. Koulupiirien jaon myötä, vuonna 1921 voimaan tulleen oppivelvollisuuslain mukaisesti, oli määritelty, että jokaisessa koulupiirissä tuli olla kaksivuotinen alakansakoulu ja nelivuotinen yläkansakoulu. Vielä 1940-luvulla yläkoulun rakennus oli värikykseltään punainen ja päätykolmiot olivat valkoiset. Yläkansakoulun toiminta päättyi jo vuonna 1959. Sen jälkeen talolla oli monenlaista toimintaa ja se oli vuokrattuna useille eri tahoille; viimeisimpinä se tunnettiin kunnan laitapuolenkulkijoiden ja vähäosaisten vuokrahuoneina. Lopulta kunta päätti purkaa rakennuksen tarpeettomana ja huonokuntoisena. Tästä syntyi monenlaista keskustelua paikallistasolla ja lehdistössäkin; erilaisia vaihtoehtoja etsittiin ja varteenotettavimmaksi nousi rakennuksen myyminen ja siirtäminen muualle kaavoitetun alueen tieltä. Lopulta tilanne ratkesi niin, että koululle löydettiin yksityinen ostaja, joka sitoutui kunnostamaan rakennuksen asuinkäyttöön. Rakennus myytiin vuonna 1995 nykyisille omistajilleen. (Haaviston Historiaa, s.81-85)</p> <p>Yrjö Jaakko Sadeniemi (ent. Sadenius, 28. marraskuuta 1869 Ylöjärvi – 10. huhtikuuta 1951 Helsinki) oli suomalainen arkkitehti ja Yleisten rakennusten ylihallituksen ylijohdaja. Sadeniemi valmistui arkkitehdiksi Suomen polyteknillisestä opistosta vuonna 1891. Samana vuonna hänet nimitettiin Yleisten rakennusten ylihallitukseen ylimääräiseksi arkkitehdiksi. Ennen nimitystään ylihallituksen ylijohdajaksi Sadeniemi toimi eri tehtävissä ylihallituksessa, Suomen leimakonttorin tarkastajana ja opettajana Teknillisessä korkeakoulussa. Sadeniemi nimitettiin Yleisten rakennusten ylihallituksen ylijohdajaksi edellisen ylijohdajan A.W. Stenforsin erottua vuonna 1922. Sadeniemi jäi eläkkelle 28. marraskuuta 1936. Arkkitehtina Yrjö Sadeniemi tunnetaan erityisesti kirkko- ja koulurakennusten suunnittelijana. Hänen työnsä ovat tyyliltään lähinnä 1920-luvun klassismia. Valtion rakennushallinnossa työskennelleenä hänen töitään löytyy ympäri Suomea.</p>		
(Jämsä) Haaviston maamiesseurantaloo *	<p>Avoimessa peltomaisemassa keskellä Haaviston historiallista kyläkeskusta ja maisema-aluetta, sijaitsee näkyvällä paikalla Haaviston Maamiesseurantalo. Haaviston Maamiesseuran seurantalolle kuljetaan avoimen pellon poikki, kun itse seurantalo on suurten mäntyjen ympäröimänä, hieman kallioisella saarekkeella. Seurantaloa rakennettiin vuosine 1954-1957 välisenä aikana Mäkelän-pariskunnan lahjoittamille maille. Rakennus tehtiin talkoovoimin hankituista materiaaleista ja</p>	<p>Haaviston maamiesseurantalo sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla Haaviston kyläkuvassa. Se muodostaa maisemallisen kiinnkohdan ja maiseman solmukohdan avoimessa peltomaisemassa. Kohteella on merkittävää paikallista maisemallista merkitystä osana Haaviston kyläkuvaa. Maamies-</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>talkootyöllä. Puurunkoinen rakennus on tehty betoniperustukselle ja on pohjakaavaltaan T-kirjaimen muotoinen. Rakennus on vuorattu vaakaponttilaudoituksella ja maalattu keltaiseksi. Tehosteväreinä nurkkalaudoituksessa ja ikkunoiden vuorilaudoissa sekä ovien karmeissa on käytetty tumman ruskeaa väriä. Rakennuksessa on satulakatto, jossa punainen saumapeltikate. Pääfasadissa on klassistishenkinen vaikutelma, kun sisäänkäynnin yläpuolelta nousee frontoni. Ikkunat ovat standardimallia ja yksiosaisia, tosin frontoninaiheen yhteydessä toisessa kerroksessa on käytetty kapeaa ikkunatyyppeä. Rakennuksen pääfasadin takaa lähtee kapeampi salimainen, pitkä osa rakennuksen taakse. Siinä ei ole mainittavia koristaihteita vaan vaakapanelointeja katkoo vain ikkunat. Rakennus on maalattu keltaiseksi ja sen eteen on rakennettu avokuisti, joka vie narikkatilaan. Sisätiloihin on rakennettu näyttämö ja sali sekä keittiö. Ulkoasultaan rakennus muistuttaa perinteistä maatalon päärkaennusta näillä seuduilla, rakennusajankohtaansa nähden se on varsin traditionaalinen eikä ulkoasussa niinkään näy modernin ajan koitto kuin maaseutualueilla niin rakas klassismi. Rakennus on peruskorjattu vuosina 1995-1996.</p> <p>Jämsänkosken maamiesseura perustettiin Ylä-Tervalassa 19.11.1953. Samassa yhteydessä perustettiin myös Maatalousnaisosasto. Heti ensimmäisen kokouksen yhteydessä käytiin keskustelua oman toimitalon hankkimisesta ja toimeen ryhdyttiinkin pian, sillä jo seuraavan vuoden alussa lahjoittivat Mirja ja Pentti Mäkelä tontin seurantaloa varten. Talon paikka tuli keskelle kylää, aukeaan peltomaiseen, silloista Jahkolan kauppaa vastapäätä. Rakennuspuuta koottiin talkoilla ja lahjoituksin, rakentamaan päästiin seuraavan vuoden keväällä. Maamiesseurantalo valmistui lopullisesti vuonna 1957 ja sitä yleisesti kutsuttiin paikkakunnalla Haaviston lavaksi. Tansseja pidettiin usein, kesäaikaan jopa kolmasti viikossa. Haaviston maamiesseurantalo oli tunnettu myös kaksipäiväisistä juhannusjuhlistaan, jonne parhaimmillaan myytiin yli 1700 lippua, Vuosittaisiksi tapahtumiksi tulivat myös Maatalousnaisten isänpäiväkahvit sekä Haaviston hiihtokilpailut. Talo saatiin talvikäyttöä varten kunnostettua, jolloin siellä ryhdyttiin järjestämään erilaisia kursseja ja kokouksia, tiloja vuokrattiin myös ulkopuolisille. Valmistuttuaan rakennus sai lempinimekseen Mullipirtti.</p>	<p>seurantalolla on paikallista yhdistystoiminnan historiaan liittyvää merkitystä sekä vapaa-ajan viettoon liittyvää paikallista historiallista arvoa. Kohde edustaa 1950-luvun seurantalorakentamista ja on näin paikallisesti rakennushistoriallisesti arvokas kohde.</p>	
(Jämsä) Mäkelä *	<p>Mäkelän tila sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla Sovijärven rantatien varressa, Sovijärven rannalla. Tilakeskus on rakennettu rinnemaastoon, paikallistie kulkee riviaitan päädyn vierestä ja pihapiirin rakennuksista kaksi jää paikallistien toiselle puolelle. Mäkelän</p>	<p>Mäkelän tilakeskuksella on paikallista maisemallista arvoa osana Sovijärven rantatien maisemaa. Kohteella on merkitystä osana asutushistoriallista kehitystä Haaviston kylä-</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>pihapiiri on yksi vanhimpia Haavistossa olevia tiloja, se lohkottiin jo 1700-luvulla. Aikanaan maa- ja metsätaloudesta elantonsa saaneen tilan rakennuskanta on sijoittunut nykyisin väljästi neliömäiseen muotoon. Alkujaan pihapiiri on ilmeisesti ollut jaettuna karjapihaan poikisuuntaisesti. Lisäksi pihapiirissä on sijainnut toinen asuinrakennus, mutta se on purettu sittemmin. Pihapiirin muodostavat nykyään hirsirunkoinen, lautavuorattu asuinrakennus, kaksi talousrakennusta, 1800-luvun loppupuolen komea otsallinen riviaitta sekä syytinkimökki ja sauna.</p> <p>Nykyinen asuinrakennus on valmistunut tälle paikalle ilmeisesti vuonna 1868. Nykyasuunsa rakennus on kunnostettu vuoden 1982 peruskorjauksessa. Tuolloin parannettiin lämpöeristystä ja vuorattiin uudelleen edellisen vuorauksen kaltaiseksi. Myös ikkunat uusittiin, niissäkin noudatettiin rakennuksessa ollutta T-karmin mallia. Edellinen peruskorjaus tehtiin vuonna 1945. Tuolloin uusittiin päärakennus perusteellisesti (Suuri Maatilakirja, keski-Suomi. 1966. Mäkelä, s.143.). Suorakaiteen muotoisen, perinteisen paritupamallin perusratkaisuun luottava asuinrakennus on satulakattoinen ja hirsirunkoinen. Myöhemmissä kunnostuksissa on lautavuoraus uusittu ja muutettu peitevuoraukseksi. Aikaisemmin rakennuksessa on muistitiedon mukaan ollut kertaustyyliin mukainen vyöhykevuoraus sekä pieniruutuiset ikkunat. Kertaustyyllisestä ulkoasusta antaa viitettä myös ullakkokerroksen päätyikkunat, jotka ovat ainoita vanhoja ikkunoita muilta osin ikkunansa uudistaneessa rakennuksessa. Päärakennus on hirsirunkoinen ja perustettu lohkokiviperustukselle. Asuinkerroksia on yksi. Rakennuksessa on satulakatto, jossa on peltikate. Perinteistä paritupamallia keskellä sijaitsevina sisäänkäynteineen muistuttava rakennus on saanut myöhempää perua olevan umpikuistin. Nykyisin rakennus on vuorattu peiterimavuorauksella. Uusi laudoitus on maalattu punaiseksi, nurkkalaudat ja listoitukset ovat valkoiset. 1800-luvun asuinrakennusta oli ilmeisesti uudistettu kuitenkin jo ennen tätäkin, 1900-luvun alkukymmenillä. Siltä ajalta ovat peräisin mm. rakennuksen T-ikkunatyypit. Nykyasu voidaan todeta olevan 1980-luvun peruskorjauksen</p> <p>Lisäksi pihapiirin rakennuskanta on muiltakin osin uudistunut, pihapiirin vanhaa ja parhaiten alkuperäisessä asussaan säilynyttä rakennuskantaa edustaa riviaittarakennus. Se on todennäköisesti peräisin 1800-luvun puolivälistä. Aittarakennus on edustava, kahdella kerroksella varustettu, umpinaisella otsalla varustettu. Otsassa on pääfasadissa pieniä kaksiruutuisia ja suorakaiteen muotoisia ikkunoita.</p>	<p>keskuksessa. Nykyasussaan kohteen rakennuskannasta riviaitalla on rakennushistoriallista arvoa osana talonpoikaiskulttuurin rakennustapaa.</p> <p>Nykyinen päärakennus on voimakkaasti ajan mittaan muuttunut ja peruskorjattu, myös pihapiirin muut talousrakennukset sekä piharakenne ovat muuttuneet ajan mittaan. Merkittäviä rakennushistoriallisia arvoja ei ole.</p> <p>Maisemallista arvoa on tien toisella puolella sijaitsevalla syytinkimökillä, joka näkyy avoimessa maisemassa. Noin 1920-luvulla rakennettu pieni mökki edustaa tyyppillistä pienasujainrakentamista. Kohteen arvot ovat pääosin maisemallisia.</p>	
--	--	--	--

	<p>Aittarakennus sijoittuu poikkisuunnassa päärakennukseen nähden. Se on toiminut mm. liha- ja jauhoaittana. Näyttävä aittarakennus on hirsipinnalla. Rakennuksen ensimmäisen kerroksen edessä on otsan muodostama katos sisäänkäyntien yläpuolella. Otsallinen osa on lisätetty hirsipylyväin. Pylväiden väliin on tehty siro kaideaihe. Säleillä on katettu myös nurkkakivien väliset avoimet osat, sillä rinnemaastoon sijoitettu rakennus on korkeille nurkkakiville toisesta päästään.</p> <p>Lisäksi paikallistien toisella puolella on pienempi, kaksihuoneinen asuinrakennus, joka on tehty syytinkimökiksi. Rakennuksen valmistumisvuodeksi ilmoittaa Suuri Maatilakirjan haastattelu Mäkelän tilalla vuoden 1939, mutta mahdollisesti paikalla on ollut hirsimökki jo aikaisemminkin. (Suuri Maatilakirja, 1966, s. 143) Paikasta on Haaviston koulun opettajatar tehnyt 1920-luvulla maalauksen, jossa lähellä nykyistä asuinrakennusta näkyy hirsinen pieni rakennus. Rannassa on uudempi saunarakennus, vanha sauna on purettu. Varsinaisella pääpihalla on lisäksi kaksi puista talous- ja varastorakennusta liittyen maatalouselinkeinoin harjoittamiseen. Toisessa on hirsinen päätyosa, liiteri-konesuoja on lautarakenteinen. Molemmissa on satulakatto ja peltikate. niiden merkitys pihapiirissä on vähäinen, mutta niiden sijoittuminen toiminnallista piha-aluetta rajaamaan antaa osansa pihan rakenteeseen.</p> <p>Mäkelä on Haaviston kylän vanhoja tiloja, joka on lohkottu Haaviston kantatilan jaossa vuonna 1732. Haaviston yksinäistalo jaettiin tuolloin Mäkelän ja Hietalan tiloihin. Vuonna 1785 Hietala jaettiin veljesten kesken ja Mäkelälle tehtiin samoin vuonna 1798; Mäkelän osataloista tuli pitkäikäisiä mutta Hietalan osatalot yhdistettiin jo vuonna 1809. (Suur-Jämsän historia I, s.214)</p> <p>Pihapiiri on pitkän historiansa aikana muuttunut, aikanaan tilalla oli kaksi asuinrakennusta, josta toinen purettiin 1945. Rakennus oli ilmeisesti tehty 1800-luvun loppupuoliskolla. Kahden asuinrakennuksen tarvetta on osin perustellut tilan toimiminen majatalona/ kestkievarina. Kievaritoimintaa Mäkelässä oli vuosina 1888-1905, Edvard Mäyhylän isännöidessä tilaa. Muistitieto kertoo tilalla olleen Mäyhylän aikaan vielä läpiajettava hirsinavetta, joka oli rakennettu poikkeuksellisesti pystyhirsistä. Navetta on sittemmin purettu. Tilan osti vuonna 1921 Emil Mäkelä, jonka jälkeen tila on säilynyt samalla suvulla.</p>		
(Jämsä) Pakola *	<p>Pakolan pihapiirissä on vanha torpan päärakennus, joka on peräisin todennäköisesti 1880-luvulta sekä aittarakennus, joka on siirretty</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana erämaasijaintista maatilapihapii-</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>tilalle 1800-luvun lopulla. Asuinrakennus sijaitsi aikanaan tilan korkeimmalla kohdalla, kallion laella perinteiseen tapaan, mutta sittemmin rakennusta siirrettiin rinnettä alaspäin nykyiselle paikalleen. Asuinrakennus on salvottu ilmeisesti ainakin osin vanhoista hirsistä nurkkakivien päälle, siinä on satulakatto kolmiorimahuopakatteella. Todennäköistä on, että alkujaan paikalla oli yksihuoneinen pirtti, jota laajennettiin parituvan tapaan ajan mittaan. Hirsirakennus on vuorattu peiterimavuorauksella ja maalattu punamullalla. Ikkunat ovat T-karmiset, päätykolmiossa on pieniruutuiset ikkunat. Rakennuksessa on molemmissa tuvissa uuni. Sisäänkäynti on järjestetty umpikuistin kautta, se on pieni ja ikkunaton. Koristeellisia vuorilautoja tai muita-kaan aiheita ei ole, vaan rakennus on kaikilta osin pelkistetty. Valikoista on käytetty leveissä nurkkalautoissa, räystäslistoissa ja ovien karmeissa.</p> <p>Pariaitta on perustettu nurkkakiville ja on kaksihuoneinen, yksikerroksinen. Aitta on tuotu pihapiiriin muualta, jo 1800-luvun lopulla. Aittarakennuksessa on satulakatto, katonlapetta on etufasadissa vedetty hieman yli, jotta on saatu aikaiseksi ovien yläpuolelle suojaava katos. Katosta kannattaa kaksi tukipylvästä; yksi molemmissa nurkissa. Kaidetta ei ole, rinnemaastoon sijoittuneessa aittarakennuksessa on pääfasadi korkeammalla, joten päädyistä kulkevat rappuset aitan edustasanteelle. Pihapiirissä ollut hirsinavetta on purettu, tilan pihapiirissä oleva savusauna (vuosiluku seinässä 1884) on tuotu paikalle 1970-luvun alkupuolella Jämsän Viiskulmasta puretun talon pihasta. Saunan edustalle on padottu tekolampi. Torpan rakennuskantaan ei ole tehty merkittäviä muutoksia.</p> <p>Muistitiedon mukaan torpan perusti kirvesmies, joka oli aikanaan 1800-luvun lopulla rakentamassa Jämsänkosken tehtaita. Tarina kertoo miehen lähteneen kauas korpimaille velkoja pakoona ja sillä matkalla rakensi torpan Mäkelän talon silloisille maille. Mikä lienee tarinan taustalla oleva totuus, mutta vuonna 1937 Väinö Kauppila osti Pakolana tunnetun tilan tamperelaiselta ajurilta, Alekski Tuomiselta.</p>	<p>rin historiallista kehitystä. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä agraarikulttuurin pihapiiriin kehitystä kuvaavana kohteena. Kohteen rakennushistorialliset arvot ovat parhaiten säilyneet pihapiirin aittarakennuksessa; päärakennus on voimakkaasti peruskorjattu 1980-luvulla.</p>	
(Jämsä) Sovijärven rantatien puusilta *	<p>Sovijärven rantatie kulkee kahdesta kohtaa vesistön poikki, vanhin yhteys oli Sovijärven kautta Tärkkilään ja toinen yhteys saatiin sotien jälkeen Sovijärven vastarannalle. Kortesaareen saakka oli tieyhteys olemassa, joten Keminsalmeen sillan rakentaminen oli järkevää. Hankkeen puuhämiehiksi alkoivat Matti Sovijärvi ja Sulo Salminen. Ns. Keminsalmen siltana tunnettu yhteys valmistui vuonna 1950.Olennaisesti uusi silta tieyhteyksineen helpotti liikkumista. Ai-</p>	<p>Puisilla siltayhteyksillä on huomionarvoista paikallista maisemallista merkitystä yhdistäen esistömaiseman viljelymaisemaan ja pitkiin näkymiin. Ne antavat omalta osaltaan lisäarvoa Sovijärven Rantatien maisemakuvan. Puusilloilla on paikallista historiallista merkitystä vanhan tieuran korvaavina, 1950-</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>kaisempaa leveämpi puusilta otettiin käyttöön vuonna 1964 Keminsalmen</p> <p>Puusillat ovat nykyisin harvinaistuneet ja Sovijärven rantatien tapauksessa sillalla on keskeinen maisemallinen merkitys. Lisäksi siltarakenteena se on mielenkiintoinen ja poikkeuksellinen teräs-betonisilltojen valtakaudelta. Silta ylittää vain pienen vesistöpatkän, muilta osin on ylitys toteutettu maavallien avulla. Pyöreistä, painekylästätyistä tukeista maavallin ja hirsarkun varaan rakennettu silta saa lisää näytävyyttä kun puiset kaiteet kulkevat koko ylityksen ajan muodostaen puolikaaren. Siltakansi on puuta, se liittyy hiekkatiehen maavallien osalta.</p>	<p>luvun tieliikennetarkoituksena. Lisäksi puusillolla on paikallista rakennushistoriallista merkitystä siltateknisenä ratkaisuna.</p>	
<p>(Jämsä) Keskinen *</p>	<p>Keskisen tilan pihapiiri sijoittuu Jämsänjoen viljaviin maisemiin, vanhan asutuksen historialliseen keskittymään, jossa ovat sijainneet Jämsän vanhimmat tilakeskukset. Nykymaisema Keskisen tilakeskusten ympärillä on muuttunut ja vanha talonpoikaistilan pihapiiri on jäänyt keskelle modernia pientaloaluetta. Huolimatta maiseman muutoksesta, Keskisen pihapiiri nousee omana kokonaisuutenaan esiin maisemasta; 1800-1900-lukujen rakennuskannasta muodostuva tilakeskus on säilyttänyt ympärillään historiallisen ilmapiirin.</p> <p>Keskisen tila on yksi vanhan Jämsän viljelytiloista ja Honkalan kylän vanhimpia taloja. Keskinen löytyy jo vuoden 1539 maakirjasta Maskula-nimisenä (Suur-Jämsän historia I, s.480). Keskisen pihapiiri seuraa perinteistä neliöpihan mallia, nykypäiviin säilynyt rakennuskanta on pääosin 1800-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta ja 1900-luvun alusta; pihapiiriä on viimeisen vuosikymmenen aikana täydennetty siirtämällä pihan sivulle aittarakennus.</p> <p>Nykyisin pihapiirissä on 1800-luvun lopulla valmistunut suurehko, hirsirunkoinen asuinrakennus. Sen nykyasu on peräisin pääosin 1910-luvulta, jolloin talossa tehtiin huomattavia muutoksia. Tuolloin mm. katto muutettiin, keittiötä jatkettiin ja ikkunat muutettiin T-malliseksi perinteisestä 6-ruutuisesta. Ulkoasussa ilmeisesti pyrittiin jugendin tyyliin. Ulkoasuun lisättiin kattolyhyt ja keskifrontoni. Lisäksi rakennusta korotettiin ja toiseen kerrokseen tehtiin asuintilaa. Nykyisten omistajien aikaan on päärakennuksessa tehty suuri peruskorjaus vanhaa kunnioittaen; rakennuksen kunnostuksessa on käytetty mahdollisimman paljon vanhaa hyväksi ja esimerkiksi saman ikäisten lähitilojen purkutyömailta on pelastettu jatkokäyttöön erilaisia rakennusosia. Rakennuksen kunnostuksessa on osin rakennusta palautettu</p>	<p>Keskisen pihapiirillä on huomattavaa paikallista maisemallista merkitystä osana vanhan agraarimaiseman rakennetta, joka pääosin on tilan ympäriltä muuttunut moderniksi pientaloasutukseksi. Kohde sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, vaikuttaen ympäröivään historialliseen maisemakuvaan. Keskisen tilalla on pitkä historia yhtenä Jämsän kantatiloista ja sen myötä kohteella onkin huomattavaa paikallishistoriallista merkitystä. Tilalla on myös paikallista sivistyshistoriallista merkitystä, sillä siellä pidettiin poikakoulua 1860-luvulla. Keskisen pihapiirillä on huomattavaa rakennushistoriallista merkitystä 1800-luvun lopun 1900-luvun alun jämsäläistä talonpoikaista suurtalaa edustavana kohteena, jossa rakennuksia on kunnostettu alkuperäistä asua ja rakennustapaa kunnioittaen sekä eheytetty pihapiirin rakennetta historiallisesta näkökulmasta.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>1900-luvun alkupuolen asuun. Muutoksena rakennuksen perusmuotoon on tehty toisen päädyn osalta, jonne on tehty kylmäkuisti eteis-tilaksi lasi-ikkunoin. Lisäosa on suunniteltu hyvin ja se istuu rakennuksen kokonaisuuteen saumattomasti; vanhojen ikkunoiden ja ovien käyttö sekä alkuperäistä vastaavan puutavaran ym. materiaalien kautta ei laajennusosaa edes äkkisiltään erota vanhasta asusta. Kunnostukset ovat olleet poikkeuksellisen uskollisia alkuperäiselle rakennukselle, käsityönä tehdyt kunnostustoimet ovat antaneet rakennukselle pitkän iän jatkossakin.</p> <p>Pihapiiriin kuuluu nykyisin myös vanha lohkokivinavetta 1900-luvun taitteesta, 1850-luvulla rakennettu ja nykyiselle paikalleen vuonna 1909 siirretty aittarakennus, viime vuosikymmenen aikana pihan pitkälle sivulle aitan viereen siirretty toinen aittarakennus sekä 1960-luvun sauna ja kellari.</p> <p>Keskisen tilan historiaa tunnetaan kirjallisista lähteistä jo vuoden 1539 maakirjasta, jossa tilan nimenä oli Maskula. Sitten tila tunnettiin Keskisenä. Talonpoikaistilan vanha päärakennus toimi historiansa aikana mm. käräjätupana ja sen nurkalla sijaitsi raippakuusi. Pihapiiri oli aikanaan umpipiha-mallia, jossa erikseen oli jaettu miespiha ja karjapiha. Sitten piharakenne on muuttunut avoimeksi, kun maatalous kehittyi ja pihapiirin rakennuksien määrä väheni.</p> <p>Historiallisesta piharakenteesta tiedetään ainakin sen verran, että aikanaan vanhan päärakennuksen, käräjätuvan, vieressä kasvoi raippakuusi ja sen vieressä sijaitsi vuonna 1850 rakennettu kaksikerroksinen riviaitta. Yhdessä huoneessa on edelleen jauholaarit. Aittarakennuksen nykyisellä paikalla sen sijaan sijaitsi aikanaan talli ja navetta; nykyisen navettarakennuksen paikalla sen sijaan oli karjapihalla lampola. Pihapiiriä ympäröi riukuaita sekä suuret reunuskuuset. Keskisen tilakeskus on ajan mittaan kokenut joitakin muutoksia; vuonna 1931 purettiin tilan vanha päärakennus, nykyinen päärakennus on ollut pihan toisena asuinrakennuksena ilmeisesti jo 1800-luvun lopulta lähtien. Keskisellä toimi 1860-luvulla myös poikakoulu jonkin aikaa. Pihapiiristä on purettu vuonna 1932 valmistunut riihipiimavaja vuonna 1975, sen takana oli sijainnut vanha kuivaamo. Tästä oli tehty vuonna 1938 mökki. Vanha sauna pihapiirissä oli rakennettu samanaikaisesti myös asuinkäyttöön, jonne majoittui renki tai piika aikanaan. Vanha sauna muutettiin myös vuonna 1938 pelkästään asuinkäyttöön, ilmeisesti tilatarve oli kova tuolloin.</p>		
--	---	--	--

	<p>Opatias Keskinen teetti Antti Keskinen mukaan (haastattelu 11.10.1979) vuosina 1936-1937 Partalasta tuodusta aitasta Rossin ja Keskinen tilojen rajalle yhteisen saunarakennuksen. Myöhempien maakauppojen myötä sauna purettiin vuonna 1960.</p>		
(Jämsä) SOK:n vanha mylly *	<p>Rautatiepiston varressa sijaitsee vanha Osuuskaupan lastauspiste ja myllyrakennus. Rakennus on sijoitettu niin, että junavaunut on voitu purkaa ja lastata suoraan varastorakennukseen. Rakennuksen korkeimmassa osassa on ilmeisesti ollut siilo syöttölaitteineen. Osuusliikkeen suuri makasiinirakennus muodostuu kolmekerroksisesta torniosasta sekä kaksikerroksisesta lastaus- ja varastosivestä. Kivirakenteinen makasiini on saanut ylleen roiskerappauksen ja keltaisen värin, aikanaan torniosassa on ollut suurella Osuuskaupoa Sepon mainosteksti. Ikkunat ovat suorakaiteen muotoiset ja niitä on sijoitettu tasaisin välein pareittain, symmetrisesti koko julkisivun mitalta kahteen kerrokseen. Torniosassa jokaisessa kerroksessa ja tornin jokaisella sivulla on yksi ikkunapari.</p>	<p>SOK:n varastomakasiini pistoraitteen varressa ei ole maisemallisesti keskeisellä paikalla. Kohteella on paikallista elinkeino- ja liikenehistoriallista merkitystä rautateihin liittyvänä erikoisrakennuksena. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista arvoa harvinaisena rakennustyyppinä, joiden funktio on liittynyt rautatiekuljetuksiin. 1950-luvun rapattu osuusliikkeen rakennus on rakennushistoriallisesti mielenkiintoinen ja alkupe- räisessä asussaan hyvin säilynyt esimerkki erikoistuneesta rakennustyyppistä modernina aikana.</p>	Paikallisesti arvo- kas
(Jämsä) Kivelä, 09 *	<p>Alueelle sijoittuu Kivelän vanha tila, jossa on näyttävä 1900-luvun alun klassistinen päärakennus. Kohde on nykyisin kuitenkin autiona; se on peruskorjattu 1950-luvulla. Suurehko päärakennus on yhä edelleen edustava, hirsirunkoinen rakennus on saanut klassistisen ulkoasun ilmeisesti 1900-luvun alkupuolella ja pääosa piirteistä on säilynyt seuraavissa peruskorjauksissa. Väriykseltään rakennus on keltainen, valkoista on käytetty tehostevärinä listoituksissa ja ikkunoiden sekä ovien karmeissa ja nurkkalautoissa. Rakennus on vaa- kapaneloitu. Nurkkapaikoissa on komeat ja leveät kissanpenkit klas- sismuistona. Pääfasadissa on mielenkiintoinen umpikuistitratkai- su, joka on todennäköisesti useiden rakentajien yhteinen lopputulos; kaksiovinen, lähes koko pääfasadin mittainen umpikuisti on saanut pieniruutuisia ikkunoita tasaisin välein. Suorakaiteen muotoiseen pohjakaavaan on tehty poikkipääty ja rakennuksen takafasadiin kak- sikerroksinen ulosveto osana poikkipäätyä. Ilmeisesti 1950-luvulla on rakennuksen taakse tehty betonoitu terassi; terassi on tosin voinut olla jo aikaisemminkin komeassa rakennuksessa, avautuen puutar- haan ja Jämsänjoelle. Pääosa ikkunoista on uusittu 1950-luvun re- montissa kaksiosaisiksi standardi-ikkunoiksi. Ainoastaan kuistien ikkunat sekä jokaisessa neljässä päädyssä olevat puolipyöreät klas- sistiset ikkunat ovat säilyneet. Rakennuksessa on satulakatto, jossa on kolmiorimahuopakate.</p> <p>Pihapiiristä on osa hirsirakennuksia kadonnut, pihapiirin talousraken-</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merki- tystä osana Jämsänjoen vanhaan viljelys- maisemaa ja vanhaa Jämsäntietä. Kivelän tilalla on myös paikallista historiallista merki- tystä yhtenä alueen suurehkoista talonpoi- kaistiloista. Kohteella on paikallista raken- nushistoriallista arvoa erityisesti klassistisen päärakennuksensa säilyneiden piirteiden myötä, mutta myös muun rakennuskannan ja historialliset piirteet paljastavan, mutta jo umpeenkasvaneen puutarhansa myötä.</p>	Paikallisesti arvo- kas

	<p>nuksista on vanha 1930-luvun hirsirunkoinen navetta laajennettu ja lautavuorattu 1960-luvulla. Navettarakennus on poikkeuksellisen pitkä ja hyvässä kunnossa, se on hirsiosaltaan saanut samanlaisen lautavuorauksen kuin laajennusosakin; lautarakenteisessa laajennuksessa on ajorampit ja erilaisia kaluston huoltoon liittyneitä apuvälineitä. Rakennuksessa on satulakatto. Ikkunoita rakennuksessa on vain hirsinavetan päädyssä; ne ovat ilmeisesti uusittu 1950-luvulla myös. Väriykseltään rakennus on tumman ruskea. Laudoitus on ilmeisesti käsitelty jonkinlaisella puunsuoja-aineella. Pihapiirissä säilynyt aittarakennus on alkuperäisessä asussaan ja todennäköisesti peräisin 1800- 1900-lukujen taitteesta. Muut hirsiset talousrakennukset ovat ajan mittaan kadonneet pihapiiristä, omapuut ja ruusut puutarhassa ovat villiintyneet.</p> <p>Kivelän tila on aikanaan erotettu Kerkkoilan rusthollista ja sittemmin siihen on liitetty Kangas-Suiviolan metsätila Toivilan kylästä ja Metsä-Ahon metsätila Valkealuomen kylästä. Kivelän pihapiirin on omistanut vuodesta 1945 alkaen Jaakko Kansanaho. Päärakennusta kunnostettiin ilmeisesti laajamittaisemmin edellisen kerran vuonna 1956, vuonna 1937 valmistunut hirsinavetta uudistettiin vuonna 1964. Sen yhteyteen rakennettiin puimala, kalustosuoja ja traktorihalli. Vuonna 1966 pihapiirissä oli em. lisäksi kolme aittarakennusta, autotalli ja riipi. Tilan kokonaispinta-ala oli vuonna 1966 noin 194 ha. (Suuri Maatilakirja , v. 1966, ss.142-143) Sittemmin tila on autioitunut.</p>		
(Jämsä) Pääskyskujan ja Pääskysmäen kumpareen pienasujaintilat 4 kpl *	<p>Nykyinen Pääskyskuja kulkee pienen paikallistien laidassa olevan kumpareen päälle. Tämä kalliainen kumpare on lähes täyteen rakennettu pieniä, yhden tai kahden huoneen ja keittiön mökkejä. Pienimitakaavaiset rakennukset ovat hirsirunkoisia ja nykyisin vuorattuja, edelleenkin pääosa taloista on säilynyt mittasuhteiltaan entisenlaisina, joitakin laajennuksia alueella tosin on. Rakennuksissa on satulakatto, ne ovat punamullalla tai öljymaalilla maalattuja, pieniruutuisia ja T-karmisia ikkunoita omaavia, , sympaattisia ja hyvinhoidettuja rakennuksia. Osa rakennuksista on peruskorjattu vahvasti , ne ovatkin ympärivuotisessa asuinkäytössä. Koristeaiheet ovat vähäiset, mutta ulkoasun perusteella on pääteltävissä mökkien saaneen nykyisen asunsa 1900-luvun ensimmäisillä kymmenyksillä, ennen toista maailmansotaa. Pihapiireissä on vain yksi tai kaksi piharakennusta. Kalliainen mäki on ollut mäkitupalaisaluetta, liittyen joihinkin ympärillä sijaitseviin Jämsänjoen suurtiloihin. Mäkikokoinaisuus on erittäin upea kokonaisuus luonnonpiirteineen ja sitä tulisikin vaalia.</p>	<p>Kallioisella mäellä on keskeinen maisemallinen merkitys Jämsä-Jämsänkoski välin Pääskysmäentien tiemaisemassa. Kokonainen mäki täymmä pienien mökkien pihapiirejä on idyllinen maisemallinen tekijä. Aluekokonaisuudella on paikallista sosiaalishistoriallista merkitystä suurtilojen ainoana säilyneenä yhtenäisenä mäkitupalaisalueena, sekä paikallista elinkeinohistoriallista merkitystä maatalojen työväen järjestämisessä. Aluekokonaisuudella on huomattavaa rakennushistoriallista merkitystä harvinaistuneiden rakennustyyppien edustavana ryhmänä, jossa ovat säilyneet pienasujainten rakentamisen peruspiirteet. Kokonaisuuden säilymiseen tulisi kiinnittää huomiota ja sitä edistää jatkossakin, sillä se on poikkeuksellinen esi-</p>	Paikallisesti arvokas

		merkki jo monin paikoin hävinneestä kansanrakentamisen muodosta.	
(Jämsä) Virtasalmen sauna ja pienasujaintila *	<p>Virtasalmella, lähellä Kankarisveden rantaa, sijaitsee idyllinen pientilan päärakennus, joka on ollut Kalle Aleniuksen entinen kotipaikka. Alenius työskenteli Kosken Rusthollissa metsä- ja uittotoissa. Pihapiiri on ollut Virtasalmen asukkaiden käytössä, kun tila on aikanaan siirtynyt silloisen Jämsänkosken kaupungin omistukseen. Tilan pihapiiri on ollut leikkikenttänä ja vanha asuinrakennus leikkikentän varasto- ja taukutiloina. Aleniuksen aikaan nurmikkoalueet olivat peltoja ja vanhassa piharakennuksessa oli myös naveta. Pihapiiriin on rakennettu yleinen sauna jämsänkoskelaisia varten, lisäksi pihassa on lohkokivi-perustukselle tehty venevaja-varistorakennus. Venevaja on tehty nurkkakiville, lautarakenteisena. Se on suurikokoinen ja satulakattoinen, rakennus on maalattu punaiseksi. Saunarakennus on puolestaan valmiskehikkoon perustuva, lamellihirrestä viimeisten vuosikymmenien aikana paikalle tuotu. Lisäksi saunan vieressä on jätekatos. Sauna ja katos ovat myös satulakattoisia ja punaiseksi maalattuja.</p> <p>Pihapiirin helmi on itse asuinrakennus. Se on lohkokiviperustukselle tehty hirsirakennus, jonka ulkoasu vahvasti muistuttaa Päijänteen rantojen pien- ja kalastajajaloja 1900-luvun alkupuolelta pienine frontoneineen ja pitkin umpikuisteineen. Rakennus on saanut pintaansa punaisen maalin, tehosteväriä leveissä nurkkalaudoissa ja ikkunoiden karmeissa on valkoinen. Ikkunat ovat T-mallia pääosin, muutama ikkuna on ajan mittaan hajonut ja ne ovat korvautuneet yksinkertaisemmalla pokamallilla. Kaikkien ikkunoiden vuorilaudoitukset ovat alaspäin levenevää mallia, eräänlaisia jugend-mukaelmia. Hirsitalo on vuorattu vaakalaudoituksella. Suorakaiteen muotoisessa rakennuksessa pääfasadissa huomio kiinnittyy pitkään umpikuistiin, jossa on kaksi ovea. Kuisti on sisätiloiltaan avoin. Kuistin ovien yläpuolella on frontoninomainen päätykolmioaihe; niitä on kaksi pääfasadissa. Ovien yläpuolella on kamaikkunat. Oven pitkät saranat ovat käsintaottuja mustasta raudasta; ovi on puolestaan tehty käsisahatuista laudoista kiilaamalla-tapa joka on vanhakantainen; ennen sahatavaran yleistyä käytössä ollut. Kuistin seinäpintoja rytmittävät T-karmin ikkunat, jotka ovat pienempiä kuin talon varsinaiset T-karmin ikkunat. Samaa kokoluokkaa ovat vinttikerroksen päätykolmiossa olevat T-mallin ikkunat. Rakennuksessa on satulakatto, jossa kolmiorima-huopakate. Rakennuksen ulkoasu viittaa 1910-1930-lukujen rakentamiseen. Kohde on edustava ja arkkitehtuuriltaan poikkeuksellinen joenvarsikohteena. Rantavyöhykkeellä on säilynyt myös muutamia</p>	Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä Virtasalmen asukkaiden virkistysalueena ja viherympäristönä. Pihapiiri edustaa alueen pienasujaintien rakentamista ja talonpoikauskulttuurin viimeisiä vuosikymmeniä, kohteella on paikallista historiallista merkitystä. Päärakennus edustaa Päijänteen vesistöalueen kulttuurivaikutteita omaavaa rakennuskantaa, jota pääosin on esiintynyt pohjoisen Päijänteen saarissa ja joiltain osin myös ranta-alueilla. 1900-luvun alun hirsirakennus onkin poikkeuksellinen aikansa edustaja, hyväkuntoinen rakennus on rakennustaiteellisesti mielenkiintoinen. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä.	Paikallisesti arvokas

	<p> muita 1900-luvun taitteen pienpihapiirejä, mutta niiden osaltaan todettava, että samalle tontille on rakennettu yleensä myös uudempi asuinrakennus (kaikki kohteet ovat rantatontilla) ja monissa tapauksissa on vanha asuinrakennus jäänyt pois käytöstä ja hoidosta. Talon ympärillä kasvaa vanhoja sireenejä ja muita puutarhan kasveja, ne osin peittävät rakennuksen näkyvistä kesäaikaan vihreän vyöhykkeen taakse. Muilta osin piha-alue on avointa nurmikenttää ja leikkikenttä-varustelle sopivaa.</p>		
Hartus- Hartusvuori- Haapajoki *	<p>Hartusvuoren päällä sijaitsee yksi Jämsän keskusta-alueen kantatiloista, jo vuoden 1539 maakirjoissa esiintynyt Hartus eli Haapajoki. Mäki, jonka laella tilakeskus sijaitsee on nimeltään Hartusvuori. Tilan historia on ollut moninainen, mutta sen omistajat ovat olleet vaikuttavia paikallishistorian hahmoja monesti. Viimeisimpänä "virkatalona" se toimi Jämsän kunnanjohtajan virka-asuntona.</p> <p>Hartuksen pihapiiri on pääosin uusiutunut, päärakennusta ja keskellä pihaa sijaitsevaa kivikellaria lukuunottamatta. Hartuksen tilan päärakennus on tosin kokenut laajennuksen 1960-luvun lopussa, mutta rakennuksen vanha, alkuperäinen asu on hyvin säilynyt eikä siihen ole tehty muutoksia. Hartuksen päärakennus on suuri, kertaustyylinen ja kartanomainen asuinrakennus korkealla kivijalalla. Hartuksen kertaustyylinen ulkoasu mukailee eniten koristeellista uusrenessanssia. Taidokkaat puuleikkaukset ja kuistiaiheet ovat säilyneet, eikä ulkoasua ole peruskorjauksesta huolimatta "riisuttu" ja modernisoitu. Hirsirunkoinen rakennus on puolitoistakerroksinen ja poikkipäättyinen. Se on vyöhykevuorattu.</p> <p>Hartuksen muuttaminen kunnanjohtajan asunnoksi vuonna 1969 on vaikuttanut sen nykyasuun, tosin pääosin vain matalan tiilisen lisäsiiven myötä. Vaikka nykyasussa yhdistyy 1800-luvun lopun komea kertaustyylinen, vyöhykevuorattu hirsirakennus matalaan tiilirakenteeseen elintasosiipeen pannuhuoneineen, on kokonaisuus edelleenkin vaikuttava ja pihapiirin historiallinen arvo huomattava.</p> <p>Moiskala oli vuonna 15389 Jämsän suurin kylä ja käsitti kahdeksan taloa. Näistä kuusi sijaitsi nykyisessä keskustaaajamassa. Jämsän kirkkoherranpappila Pärnämäki, Tuomas Ollinpojan omistama Hartus eli Haapajoki, Olli Niilonpojan Mottila, Juho Antinpojan Lukkoila, Marketta-lesken Talviala ja Pekka ANTinpojan talo. Moiskalan pääkylä käsitti vuonna 1730 neljä taloa: Pappilan eli Pärnämäen, Hartuksen eli Haapajoen, Lukkoilan ja Talvialan. Vuonna 1766 tuli Jämsään ni-</p>	<p>Hartuksen tilalla on paikallista maisemallista arvoa keskeisenä Hartusvuoren määrittäjänä. Jämsän vanhoihin kantatiloihin lukeutuva Hartus on paikallisesti historiallisesti ja paikallisesti kunnallishistorian näkökulmasta merkittävä kohde; siellä on ollut ajan mittaan useita vaikuttavia omistajia- pääosin erilaisia virkamiehiä- sekä erilaista yhteiskunnallista toimintaa aina välillä. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista arvoa huolimatta 1960-luvun laajennuksesta; kertaustyylinen vanha osa on säilytetty poikkeuksellisen hyvin uudistamisen rinnalla, vaikka kokonaisuus on kärsinyt laajennusosasta.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>mismieheksi edellisen nimismiehen Adam Kijhlin vävy Eric Cauton, joten virka säilyi tavallaan Kijhlin suvussa. Vuonna 1766 erotettiin isännän langolle toinen Hartus ja vuonna 1782 vanhasta Hartuksesta vieraalalle tulokkaalle kolmas Hartus. Vuonna 1788 ensimmäinen ja toinen Hartus yhdistettiin toisiinsa. Cauton omisti Kaipolan ratsutilan ohella Hartuksen. (Suur-Jämsän Historia I, s.227) Jämsän kirkon seudulla Hartus toimi postitalona 1757. 1800-luvun alussa Hartuksen omisti lukkari Anders Gustaf Nyström. Hartuksen talosta löytyy myös tieto, että sillä oli oma suutari Samuli Gröndahl 1800-luvun puolivälissä.</p> <p>Hartusvuoren taloon sijoitettiin sodan aikana Viipurin maalaiskunnan kunnalliskodin sairausosasto, osa hoidokeista jouduttiin tilanpuutteen vuoksi sijoittamaan kunnalliskotiin. Vuonna 1963 kunta osti 9 ha Hartusvuoren tilan. Jämsän kunta suunnitteli ammattikoulua Hartusvuoresta ostamalleen alueelle. Hartuksen komea päärakennus peruskorjattiin kunnanjohtajan virka-asunnoksi ja siihen rakennettiin ns. elintasosiipi modernin ajan asumistarpeita varten. Sittemmin pihapiiri on myyty (1990-2000-luku?) ja se on siirtynyt yksityisomistukseen.</p>		
Hartusvuoren asuinkerrostalo *	Hartusvuoren alarinteessä, Keskuskadun suuntaisesti, on sijoittunut poikkeuksellinen, puinen pienkerrostalo. Se on rakennettu asunto-osakeyhtiöksi 1950-luvulla, parhaaseen jälleenrakennuskauteen. Puinen , kaksikerroksinen kerrostalo on suorakaiteen muotoinen ja pystyrimavuorattu. Korkealle bettoniperustukselle rakennettu, satulakattainen rakennus edustaa pelkistettyä modernia tyyliä, joka oli monin paikoin ominaista ajan arkkitehtuurilekin Rakennuksessa on satulakatto ja standardi-mallin ikkunat valkoisine ikkunanpokinein. Pitkässä rakennuksessa on kaksi rappua, sisäänkäynti on avoilpan kautta, Vuoritien puolelta. Nykyisin rakennus on maalattu vihreäksi, se on todennäköisesti rakennuksen alkuperäinen värikin. Pihapiiri on pelkistetty, autoliikenteelle omistettu. Asuinkerrostaloa vastapäätä on lähes koko rakennuksen mittainen talousrakennus.	Hartusvuoren rinteessä sijaitseva, puinen pienkerrostalo on maisemallisesti keskeisellä paikalla Särkijärvelle johtavan tien varressa. Se näkyy ympäröivään tiemaisemaan hyvin; ympäristöä on hoidettu eikä kasvillisuus jätä rakennusta taakseen. Puinen 1950-luvun asuinkerrostalo on paikallisesti asutushistoriallisesti merkittävä kohde, edustaen jälleenrakennuskauden yhtä, harvinaista, rakennusmuotoa. Lisäksi kohteella on paikallista rakennushistoriallista arvoa harvinaisena, puurakenteisena pienkerrostalona. Ratkaisuna se on poikkeuksellinen, sillä Suomen paloturvallisuussäädökset olivat muuttuneet erityisen tiukoiksi.	Paikallisesti arvokas
Salmelan torppa *	Kesellä Sovijärven rantametsää sijaitsee Salmelan torpan pihapiiri. Siihen kuuluu paritupainen asuinrakennus ja kaksihuoneinen aittarakennus sekä ulkokuone, joka on rakennettu myöhemmin. Salmelan vanhan torpan päärakennus on perustettu luonnonkiviperustukselle. Hirsitalo on vuoraamaton, mutta maalattu punamullalla. Pitkät nurkat ovat maalattu valkoiseksi, ne ovat koteloimattomat. Ikkunat ovat pieniruutuiset, kuudella ruudulla, ja maalattu valkoiseksi. Rakennus-	Salmelan torpan pihapiirillä on paikallista sosiaalishistoriallista merkitystä Haaviston torppa-asutuksen edustajana. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä pienasujainten rakennuskulttuurin ja rakennusperinnön edustajana, paikassa joka on sijainniltaan ollut aikanaan liikenteellisesti	Paikallisesti arvokas

	<p>sessä on satulakatto, jossa nykyään peltikate. Rakennuksen sisäänkäynti on järjestetty vanhakantaisen umpikuistin kautta, jossa ei ole lainkaan ikkunoita. Umpikuisti on tehty kokonaan laudasta, peiterimavuorauksella ja siinä on satulakatto. Rakennus on toistaiseksi vielä hyvässä kunnossa, vaikkakin vähäisellä käytöllä.</p> <p>Kaksihuoneinen aittarakennus sijoittuu poikkisuunnassa asuinrakennukseen nähden. Hirsirakenteinen aittakokonaisuus on perustettu nurkkakiville ja siinä on satulakatto peltikatteella. Yksinkertainen aittarakennus on maalattu aikanaan punamullalla. Paneloidut ovat olleet keltaiset ja ovien karmit valkoiset. Myös nurkkaliitoksien päät ovat olleet valkoiseksi maalatut, kuten päarakennuksessakin. Pihapiirin laidalla sijaitsee lautarakenteinen ulkokuone, joka on myöhäisempää perua. Pihapiirin läheisyydessä on voinut aikanaan sijaita myös muita hirsirakenteita ja rantaniityn alalaidassa on edelleen nähtävissä riihen jäänteet. Rannassa on myös lautarakenteinen saunarakennus, joka on todennäköisesti 1900-luvun puolivälistä.</p>	<p>keskeisellä paikalla Salmelan-Tärkkilän sillalle vievän tien varressa- nykyisin metsän kasvaessa ympäristöä umpeen. Historiallisesti mielenkiintoinen kohde, lähistöllä sijaitsee kaksi muutakin torppaa, joista Karoliinan torppa on jo tuhoutunut kun taas toinen torpparakennus on kesäkäytössä ja osin muuttuneena- mutta sekin aikansa ja elämäntapansa hyvänä edustajana.</p>	
<p>Sovijärvi *</p>	<p>Sovijärven tilakeskus sijoittuu lähelle Jämsänkoski-Koskenpää paikallistietä. Pihapiiri koostuu alkuaan 1800-luvulla rakennetuista maatilarakennuksista, osa rakennuskannasta on uusiutunut. Vanhimmat rakennukset ovat päarakennus, aitta-asuinrakennus- yhdistelmä sekä vilja-aitta. Pihapiirissä on lisäksi 1900-luvulla tehty hirsinen navettarakennus sekä uudempi, sotien jälkeen valmistunut pulpettikattoinen autotalli-varastorakennus. Autotallin takana, varsinaisen pihan ulkopuolella sijaitsee pieni, 1900-luvun alkupuoliskon hirsisauna ja sen edessä kaivo. Lisäksi pihapiiriin kuuluu peltoaukean takana sijaitseva riihi, Sovijärven rannassa sijaitsee uudempi saunarakennus. Pihapiirin rakennukset ovat sijoittuneet neliöpihaa mukaelemaan muotoon. Päarakennusta vastapäätä, pihan toisella puolella sijaitsee navetta, vastakkaisilla sivuilla ovat asuma-aitta ja autotalli. Muut rakennukset sijoittuvat pihan ulkopuolelle.</p> <p>Asuinrakennus on tehty paritupamalliin perustuvaksi. Sen vanhin osa on 1850-luvulta peräisin oleva pirtti. Nykyasunsa se on kuitenkin saanut vasta 1800-luvun lopulla. Asuma-aitta on suunnilleen saman ikäinen, kun taas vilja-aitassa ja pihasaunassa on käytetty samoja koristeaiheita ja kaari-ikkunoita. Rakennukset ovat pääosin hirsirakenteisia, autotallia lukuunottamatta ja hyvässä kunnossa. Pihapiiri on edustava talonpoikaistila, jonka historia yltää ainakin 1800-luvun puoliväliin. Rakennuskanta on hyvin säilynyttä ja perinteistä rakennustapaa edustava.</p>	<p>Sovijärven tilakeskus on paikallisesti maise-mallisesti merkittävä kohde. Tilaa ympäröi osin vielä avoin maisema, josta pitkät näkymät mm. Sovijärvelle. Vehmas ja hyvinhoidettu neliömäinen pihapiiri on edustava neliöpihaa mukaeleva kokonaisuus. Pihapiiri edustaa perinteistä agraarikulttuurin kohdetta, joka on muuttunut vain vähän. Kohde edustaa 1800-luvun lopun -1900-luvun alkupuolen maatilarakentamista. Sovijärven tilalla on paikallista historiallista merkitystä tunnetun kotiseutuaktiivin ja paikallistoimija Otto Sovijärven kotitilana. Lisäksi kohteen rakennuskannalla on merkittävää paikallista rakennushistoriallista arvoa edustavana ja hyvin säilyneenä, hirsirakennuksista koostuva talonpoikaisrakentamisen kohteena. Pihapiirin rakennukset ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin vanhassa asussaan ja kohdetta on kunnostettu sen arvoja sekä alkuperäisiä rakennusmateriaaleja kunnioittaen.</p>	<p>Paikallisesti arvo- kas</p>

	<p>Sovijärven tilan historia liittyy Hartuksen perintötilaan, jonka maille peristettiin Kippari-niminen torppa 1700-luvun lopulla. Kippari-nimen rinnalla käytettiin torpasta nimeä Sovijärvi; Sovijärvi vakiintui tilan nimeksi kuitenkin vasta 1871, kun Adam Eriksson lunasti tilan itselleen. Nykyisen tilakeskuksen rakennuskannan historiasta ei ole varmaa tietoa, mutta todennäköisesti sen vanhin rakennuskanta on 1850-luvulta.</p> <p>Tilan pitkäikäinen isäntä oli Otto Sovijärvi, paikallinen kotiseutuaktiivi ja yhdistysmies. Haavistoon nuorisoseura perustettiin vuonna 1921 ja alusta alkaen mukana oli Sovijärven tilan isäntä, sillä jo ensimmäiset juhannusaattoiltamat pidettiin Sovijärven navetan parvella. Jämsänkosken VPK perusti Haavistoon kyläosaston 25.3.1931. Osaston jäsenmäärä oli tuolloin 35. Päällikkönä toimi osaston perustaja maanviljelijä Otto Sovijärvi. Lisäksi Otto Sovijärvi oli perustamassa Jämsänkosken seurakuntaa. Maanviljelijä Otto Sovijärvi oli seuran ensimmäinen esimies ja aloitti kotiseututyön nuorisoseuran piirissä 1920-luvulla. Työ eteni ja vuonna 1949 järjestettiin Jämsänkosken Pallokentällä suuri kotiseutujuhla, jonka jälkeen alettiin Jämsänkoskelle puuhata omaa kotiseutuyhdistystä. Hankkeen taustalla oli maanviljelijä Otto Sovijärven lisäksi agronomi Heikki Seppänen ja teollisuusneuvos, tehtaan isännöitsijä Lauri Tiilikka. Lisäksi lehtori Lauri Kuusanmäki ja tuomari N. A. Lang vaikuttivat paljon yhdistyksen syntyyn. Yhdistys rekisteröitiin vuonna 1954 ja samana kesänä avattiin kotiseutumuseo Aarresaassa. Otto Sovijärvi oli yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja, Heikki Seppänen sihteeri ja Lauri Tiilikka kansionyhtymän monipuolisen tuen museon rakentamiselle. Otto Sovijärvi kuoli 1956.</p> <p>Otto Sovijärven luovuttua Sovijären tilan isännyydestä ovat tilaa pisimpään isännöineet Kirmaiset, 1950-luvulta lähtien. Suku on karjalasta kotoisin. Peruskorjausta tehtiin päärakennukseen 1980-luvun ensimmäisinä vuosina. Tulloin rakenteita avatessa oli Kirmaisille selvännyt, että rakennuksen tupa oli aikanaan ollut oma rakennuksensa ja edusti vanhinta osaa nykyisessä kokonaisuudessa. Samassa yhteydessä arvioitiin pirttirakennuksen valmistumisajaksi 1850-luku. Rakennuksesta on olemassa kuva 1920-luvulta, jolloin päärakennus on vielä ollut vuoraamaton, pitkänurkkainen rakennus. Nyt rakennuksessa on toinen vuorauskierrös meneillään. Paritupamalliin perustavassa päärakennuksessa on kaksi sisäänkyntiä, joista toinen johtaa (vieras-)saliin ja toinen pirttiin. Salin takana on kaksi kamaria.</p>		
--	--	--	--

<p>Aarresaaren kotiseutumuseo *</p>	<p>Aarresaaren kotiseutumuseon alueella sijaitsee alun perin vuonna 1879 rakennettu entinen Koskenpään Kalliokosken puurakenteinen ratasmylly. Mylly oli toiminnassa vuoteen 1951 saakka, jonka jälkeen se siirrettiin Aarresaareen. Muu ulkomuseoalue alkoi syntyä myllyn ympärille 1950-luvulta alkaen. Nykyisin alueella sijaitsevat myllyn lisäksi asuinrakennus 1840-luvulta, 1700-luvun eräaitat, savusauna, kaksi työväen mökkiä uusine piharakennuksineen, riihi, 1700-luvun vilja-aitta, kirkkovene ja raamisaha myllyn yhteydessä. Alue on paikallisesti merkittävä, mutta erittäin harvinainen puukoneistoinen ratasmylly on maakunnallisesti arvokas Jämsänkosken myllyperinteen edustaja. Museoituja suuria puukoneistoisia ratasmyllyjä on säilynyt vain muutamia Suomessa.</p> <p>Aarresaari on Jämsänkosken kotiseutumuseoalue, joka perustettiin maanviljelijä Otto Seppäsen perikunnan lahjoittamalle maalle vuonna 1954. Aarresaari oli nimensä mukaisesti ensin saari, mutta sille synnytettiin keinotekoinen maayhteys Yhtyneiden Paperitehtaiden avustuksella. Aluetta päästiin laajentamaan, kun agronomi Heikki Seppänen lahjoitti lisämaata museokäyttöön vuonna 1967.</p> <p>Aarresaaren kotiseutumuseoalueelle siirrettiin ensimmäisenä Koskenpään Kalliokosken ratasmylly, jonka lahjoitti Kustaa Vuolle-Apiala. Mylly oli rakennettu vuonna 1879 ja se oli toiminnassa aina vuoteen 1951 saakka. Vuonna 1952 mylly purettiin ja kuljetettiin vasta perustettavan kotiseutumuseon alueelle, jossa se koottiin kallion päälle, Aarresaaren korkeimmalle kohdalle. Kotiseutuyhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi maanviljelijä Otto Sovijärvi, joka lahjoitti perustetulle Jämsänkosken kotiseutuyhdistykselle ensimmäisen esinekokoelman; kokoelma sijoitettiin vuonna 1954 museoalueelle pystytettyyn ns. Köykan vilja-aittaan näytille. Aitta on tiettävästi peräisin 1700-luvulta. Vuonna 1955 kotiseutuyhdistys sai seuraavan merkittävän lahjoituksen kuntohtori Väinö ja Aino Seppänen lahjoittivat vanhan Kerkkolan ratsutilan päärakennuksen museokäyttöön. Hirsinen päärakennus oli peräisin 1840-luvulta ja edusti ajan talonpoikaista rakennustapaa Jämsän seudulla. Pirtti saatiin valmiiksi vuonna 1957, sen pystytystä ja ennallistamista ohjeisti maisteri Esko Sarasmo. Rakennus sisustettiin 1870-luvun asuun; pirttiin uunin muurasi Toivo Sihvo.</p> <p>Aikanaan oli Aarresaari ollut myös kirkkoveneiden säilytyspaikka Koskenpään ja Petäjäveden suunnasta tulleelle kirkkokansalle. Ennen kapeita koskiosuuksia veneet jätettiin Aarresaaren paikkeille ja jat-</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen (mylly), paikallinen historiallinen ja maisemallinen (alue)</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>
-------------------------------------	--	--	---------------------------------

	<p>kettiin matkaa jalan. Aarresaaren kirkkovene saatiin Keuruulta, Lauri Murtomäen perikunnalta ja se sijoitettiin katokseen 1960.</p> <p>Teollisuuden ja pienasujien elämää kuvaavia kohteita saatiin ulkomuseoalueelle kun rouva Sylvi Nieminen luovutti ns. Aakun mökin vuonna 1960. Mökki oli rakennettu 1910-luvulla ja piti sisällään vain yhden huoneen. Aikanaan huoneessa oli asunut jopa 14 henkeä samaan aikaan. Yhtiön perustamisen ajalta saatiin myös toinen kohde, työväenasumista edustava ns. Timon mökki, jonka lahjoitti työnjohtaja Johan Laaksonen vuonna 1962. 1960-luvulla lahjoitti maanviljelijä Erkki Patajoki savusaunan, joka pystytettiin työläisasumuksien läheisyyteen. Seuraavat rakennukset saatiin museoalueelle 1970-luvulla, jolloin Linnavuoren kupeesta siirrettiin kaksi eräittoa Aarresaaren, eräiden arvioiden mukaan eräitat olisivat voineet olla jopa 300-vuotta vanhoja. Puuttuva riihi saatiin Lullin talosta, Mäntän tien varresta. 1970-luvulla alueelle saatiin vielä Survoson myllyllä sijainnut raamisaha, jota oli käyttänyt mylläri ja lahjakas taitelija Eino Rautaruoho. Rautaruoho oli rakentanut raamisahan veljensä Taunon kanssa 1930-luvulla.</p> <p>Mielenkiintoisia käänteitä museoalueen menneisyydessä oli maanomistuskiihiä vuonna 1982, jolloin tuli epäselvyyttä omistusoikeudesta. Selvisi ettei alue ilmeisesti kuulunutkaan Seppäsen perikunnan maihin, joka sen oli alkujaan lahjoittanut. Maa-ala näytti kuuluvan ensin Patalan jakokunnalle ja sittemmin valtiolle.</p> <p>Aarresaaren nimeen liittyy paikallinen tarina: " Ken yksilöisellä syysjällä pystyy vuorokauden vanhalla varsalla kiertämään saaren vastapäivään kolme kertaa, avautuu sille aarteen paikka saaren rannassa."</p>		
Entinen Lääkärintalo / Taidetalo, Koivutie *	Terveyskeskusta vastapäätä, tien toiselle puolelle valmistui kaksikerroksinen, funktionalismin jälkikaikuja sisältävä kunnanlääkärintalo. Se valmistui vuonna 1944, pitäen sisällään sekä vastaanottotilat että kulkutautisairaalan kunnanlääkäriin asunnon lisäksi. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Hugo Harmia ja rakentamisesta vastasi rakennusliike Tähtinen & Sola. Betoniperustukselle tehty, tiilirunkoinen rakennuskokonaisuus on massoitteeltaan monipuolinen ja epäsymmetrinen. Rakennusmassoja on useassa eri tasossa ja eri suuntiin yhdistettynä siipiosista erkkereihin. Tiilipinta on rapattu valkoiseksi ja ikkunapinnat ovat vähäeleisiä, ulkoasussa on edelleen funktionalismin vaikutusta, joka oli edelleen laitosrakentamisessa suosittua. Rakennus-	Entinen lääkäritalo on maisemallisesti keskeisellä paikalla Korvenmäen rakennetussa ympäristössä, terveyskeskusta vastapäätä. Kohteella on huomattavaa paikallista historiallista merkitystä erityisesti sosiaali- ja terveydenhoidon kehityksen näkökulmasta. Suurimmat arvot ovat kuitenkin rakennuksen arkkitehtuurissa, sekä sen hyvin säilyneessä ulkoasussa. Rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut 1980-luvun alussa, mutta se ei ole vaikuttanut rakennuksen ulkoasuun.	Paikallisesti arvokas

	<p>nuksen pääosa on kaksikerroksinen ja satulakattoinen, sen sisäänkäynti on järjestetty yksikerroksisen siipiosan kautta. Siipiosassa on pulpettikatto. Ikkunoita on vähän, mutta ne vaihtelevat muodoiltaan ja kooltaan sijoittumispaikkojensa mukaisesti, ne ovat myös ainoa asia, jolla sileää valkoista seinäpintaa on jäsennetty. Matalissa osissa on suosittu leveämpää ikkuna-aihetta, kun taas korkeassa osassa on käytetty kapeaa ja korkeaa ikkunatyyppejä. Sisäänkäyntiosassa on yksikerroksisen osan horisontaalisuutta korostettu sisäänvedetyllä kuistiosalla. Sisäänvetoa rytmittävä betonipylväät. Rakennus on pohjakaavaltaan L-kirjaimen muotoinen. Se on säilynyt erinomaisella tavalla alkuperäisessä asussaan ja sellaisena se tulisi säilyäkin.</p> <p>Jämsänkoskella toiminut kunnanlääkäri Korhonen asetti ehdokseen, että palattuaan sodasta tulisi Jämsänkoskella olla kunnollinen lääkärin virkatalo vastaanottotiloineen ja kulkutautisairaalaosastoineen. Sodan aikana lääkäritaloa alkoi puuhaamaan Yhtyneiden paperitehtaiden isännöitsijä Lauri Tiilikka. Alkujaan lääkäritalo rakennettiin puusta arkkitehti Hugo Harmian piirustuksien mukaisesti. Rakennustyöstä vastasi rakennusmestari Alekski Koskinen, joka saatiin rintamalta töiden valvojaksi. Talon ollessa viimeistelyä vaille, se paloi. Uusi rakennus tehtiin samoilla piirustuksilla mutta tällä kertaa tiilestä, huolimatta ankarasta pula-ajasta. Sota-aikana kaikista rakennustarvikkeista oli pulaa, joten rakentamisessa käytettiin mm. onttoja tiiliä. Rakennustyöstä vastasi rakennusliike Tähtinen&Sola. Rakennus saatiin valmiiksi vuonna 1944, ja Korhonen palasi sodasta Jämsänkoskelle lääkäriksi. Uusi vuodeosasto valmistui Jämsänkosken terveyskeskukseen vuonna 1981, jolloin Lääkäritalon viimeisetkin tilat jäivät käyttöä vaille, toiminnan siirryttyä uuteen osaan. Sen jälkeen tilat saatiin kunnan käyttöön ja siellä toimi aina 2000-luvulle saakka mm. kuvataidekoulu. Nykyisin se on osa päiväkotimiljöötä.</p> <p>Hugo Harmia (ent. Hackstedt) 30.6.1907, Salmi - 9.3.1952, Kuopio Arkkitehti Hugo Harmia oli varsin tuottelias ja tunnettu julkisten rakennuksien ja laitosrakennuksien suunnittelija 1940-1950-luvuilla. Hugo Harmia muistetaan erityisesti yhtiökumppaninsa Woldemar Baeckmanin kanssa suunnittelemaansa Helsingin kauppakorkeakoulusta (1948-1950, DOCOMOMO-kohte). Harmia oli työteliäs arkkitehti, joka ehti osallistua esimerkiksi noin viiteenkymmeneen arkkitehtuurikilpailuun, joista hänen ehdotuksensa pääsi palkintosijalle tai lunastettiin noin kolmanneksessa. Hän aloitti uransa Helsingissä toimien ensin piirtäjänä arkkitehtien P. E. Blomstedtin ja Kaarlo Borgin toimistoissa (1933-1934), kunnes hänet palkattiin Helsingin kaupun-</p>	<p>Alkuperäisessä asussaan säilynyt, myöhäisiä funtinalistisia vaikutteita omaava julkinen rakennus on paikallisesti rakennushistoriallisesti merkittävä kohde. Lisäksi kohteella on paikallista rakennustaiteellista merkitystä sen suunnittelijan, tunnetun modernistisen arkkitehdin Hugo Harmian myötä. Kohde edustaa Jämsän seudun modernismin parhaimmistoa.</p>	
--	---	--	--

	<p>gin palvelukseen. Vuodesta 1934 lähtien hän työskenteli kaupungin rakennustoimiston talonrakennusosastolla yli kymmenen vuoden ajan, vuoteen 1946 saakka. Hän laati luonnokset esimerkiksi Salmisaaren suurvoimalaitosta varten. Vielä toimiessaan kaupungin palveluksessa Harmia oli kuitenkin jo perustanut yksityistoimistonsa. Hän perusti arkkitehtuuritoimiston yhdessä Woldemar Baeckmanin kanssa vuonna 1940. Harmia oli tullut tunnetuksi voittaessaan ensimmäisen palkinnon Lahden kirkkokilpailussa vuonna 1936 sekä saadessaan toisen palkinnon Helsingin uuden ylioppilastalon kilpailussa 1939. Vähä-Kiljavan asemakaavakilpailun voitettuaan Harmia sai tehtäväkseen arkkitehti Väinö Vähäkallion 1936 Suomen arkkitehtiliitolle lahjoittaman alueen kehittämisen. Kauppakorkeakoulun lisäksi arkkitehtien yhdessä saavuttamista voitoista mainittakoon Sakkolan kirkkokilpailun (1943-1944) ensimmäinen palkinto, Teknillisen korkeakoulun järjestelykilpailu Helsingin Hietalahdessa vuonna 1945 sekä Tampereen teknillisen korkeakoulun kilpailun voitto 1946. Harmia ja Baeckman suunnittelivat myös muita kuuluisia rakennuksia. Heidän yhteistyönään syntyivät esimerkiksi Turun säästöpankin talo (1948), Kymin säästöpankin talo Karstulassa sekä konttori-, tehdas- ja asuinrakennuksia Suomen Sokeri Oy:lle Helsinkiin (1949-1951), joista Töölön tehtaiden pääkonttori oli merkittävin. Arkkitehtien yhteistyöksi luetaan myös asuntoryhmä Helsingin Ruskeasuolla (1951).</p>		
Entinen matkahuolto, kahvila, nykyinen Bar Tona*	<p>Entisen linja-autoaseman laidalla, nykyisen parkkialueen laidassa sijaitsee kaksikerroksinen, hieman funkkisvaikutteinen kivitalo. Rakennus valmistui paikalle pian sotien jälkeen, toimien matkahuoltona ja kahvilana. Rakennuksen ensimmäinen kerros on aina ollut liiketilana ja toinen kerros asuintoina. Sen ulkoasu ei ole muuttunut merkittävällä tavalla, vaan se on säilynyt uskollisena alkuperäiselle asulleen. Vain terassa liiketilan edessä on tullut lisää. Kivirakennus on saanut pintaansa hienojakoisen laastipinnan, joka on maalattu valkoiseksi. Rakennuksessa on satulakatto ja mielenkiintoisena elementtinä yhä nykypäiviin säilyneet lastaussillat rakennuksen sivulla. Alakerroksessa ikkunat ovat liiketiloja varten sommiteltu, keskimääräistä suuremmat. Yläkerroksessa on standardi-ikkunat, tuuletusikkunallista mallia. Ikkunoiden pokat ovat vaalean ruskeaksi maalatut. Ikkunat on sijoitettu klassisen symmetrisesti seinäpinnalle.</p> <p>Rakennuksessa on ollut moninainen liiketoimintahistoria, aikanaan linja-autoaseman kahvilaksi perustettu ja matkustajia palveleva matkahuollon edeltäjä toimi rakennuksessa pitkään, sen jälkeen rakennuksessa oli erilaisia kahvila- ja ravintolayrittäjiä, rakennuksessa</p>	Entinen matkahuolto- ja kahvilarakennus, nykyinen Bar Tona, on maisemallisesti keskeisellä paikalla entisen linja-autoaseman laidassa. Yksinään seisova rakennus edustaa modernin arkkitehtuurin liikerakentamista ja on paikallisesti elinkeinohistoriallisesti merkittävä kohde. Modernia liikerakentamista edustava, kivirakenteinen liike- ja asuinkiinteistö edustaa Jämsänkosken keskustan historiallista vaihetta, jossa ydinkeskusta palveluineen sijaitsee täällä. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä 1900-luvun puolivälin modernistisena liikerakentamisen kohteena maalaiskauppalassa. Kohde on säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan, joka lisää sen rakennushistoriallista vaikuttavuutta.	Paikallisesti arvokas

	toimi mm. Elosen kahvila 1970-luvulla ja sittemmin pitkään B-olutkuppila Tornibaari. 2009 se muutti nimensä Bar Tonaksi. Yläkerroksen huoneet ovat vuokrattuina.		
Entinen Säästöpankki *	Entinen Säästöpankin kiinteistö sijoittuu keskeiselle paikalle vanhaa Jämsänkosken liikekeskustaa, entisen torin laidalle. Säästöpankin aikanaan rakennuttama liike- ja asuinrakennus on yksi harvoja säilyneitä funktionalismista vaikutteita saaneita rakennuksia Jämsänkosken keskustassa. Säästöpankin liikerakennus valmistui torin laitaan vuonna 1951. Sen suunnittelusta vastasi arkkitehti Matti Hämäläinen. (Matti Hämäläisen arkkitehtuurimuistelmat, s.92) Liiketoiminnan Säästöpankki oli aloittanut Jämsänkoskella vuonna 1937. Kolmekerroskivitalo on rapattu hienolla kiviaineksella ja ollut kautta historiansa vaalea. Katutasossa on ollut kautta aikain liiketiloja, vanhoista pankkitiloista on tullut Jämsänkosken kunnankirjaston tilat. Rapaus uusittiin 2000-luvun ensimmäisen kymmenyksen lopulla.	Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana Jämsänkosken keskustan maisemakuvaa ja keskustan historiallista rakennetta. Säästöpankki kiinteistöllä on paikallista elinkeinohistoriallista merkitystä paikkakunnan liike-elämän kannalta sekä yleisen paikallishistorian näkökulmasta. Yhdistetty liike- ja asuinrakennus kertoo aikakautensa rakennusten käytöstä ja funktionalismista vaikutteita ottanut rakennus on paikallisesti rakennushistoriallisesti merkittävä kohde. Pääosin funktionalistiset liike- ja asuinrakennukset ovat kadonneet Jämsänkosken katukuvasta. Kohteen arvoa lisää sen sijoittuminen muiden liike- ja asuinrakennuksien kanssa tiiviksi torinreunuskortteliksi. Kohde edustaa modernia arkkitehtuuria ja hyvää suunnittelua rakentamisen murroskaudella.	Paikallisesti arvokas
Ilveslinna *	Jämsänkosken keskustaan tultaessa, tehdasalueen päättyessä, tarjoaa upean maisemakokonaisuuden Ilveslinna ja kuohuva Patalankoski. Ilveslinna on seurojen talo, jonka Yhtyneet paperitehtaat rakennutti työntekijöidensä harrastus- ja yhdistystoimintaa varten sekä juhlien pitopaikaksi. UPM-Kymmene omistaa Ilveslinnan edellen ja se on erilaisten tapahtumien, kokouksien ja juhlien pitopaikka. Ilveslinna rakennettiin vuonna 1937 W.G. Palmqvistin suunnitelmien mukaan, hieman vuonna 1936 tulipalossa tuhoutuneen seurantalons korvaajaksi. Arkkitehti W.G. Palmqvist oli Yhtyneiden Paperitehtaiden luotto-arkkitehti patruuna Walldenin aikana ja hänen uusklassismista vaikutteita ottanut suunnittelutyylillä leimaa keskeisiä julkisia rakennuksia Jämsänkosken keskustassa ja tehdasalueellakin. Suunnittelunlähtökohtana on kerrottu olleen Juuso Walldenin kehoitus käyttää esikuvana espanjalaista Alcatrazin linnoitusta. Perimätiedon mukaan Wallden oli nähnyt kuvan rakennuksesta sanomalehdessä; tuolloin Espanjan sisällissodan vuoksi maa oli esillä myös Suomessa. W.G. Palmqvistin suunnittelema Ilveslinna on rinnemaastoon, kosken partaalle sijoittuva kivirakennus, joka edustaa ajalle tyypillistä, vahvapiirteistä klassismia. Tähän yleisilmeeltään 1900-luvun alkupuolen		Valtakunnallisesti arvokas

	<p>klassistiseen ulkoasuun on liitetty linnamainen torniosa ja parvekkeet, jotka tuovat rakennukselle monimuotoisuutta ja vivahteita toisesta kulttuuripiiristä. Tiilestä rakennettu ja vaaleaksi rapattu seurantalo on poikkeuksellisen näyttävä esimerkki seurantalorakentamisesta. Siinä on tiloja sekä sen myötä ikkunarivejä fasadissa on kolmessa kerroksessa- torniosa on neljä kerrosta korkea. Tehtaiden puoleisessa päädyssä on matalampi lisäosa, ns. esilinna. Se on kahden kerroksen korkuinen. Rakennus on tehty betoniperustukselle ja muurattu tiilestä. Se on pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen. Rakennuksen massoittelussa vaihtelua tuo toisen pään päättävä torniosa ja sen alapuolella oleva ns. esilinna. Tien puoleista päätyä on puolestaan harmonisoitu ja jyrkävöitetty vahvoilla klassistisilla listoituksilla päätykolmiossa sekä ikkunapintojen sijoittelulla niin, että päätyfasadissa on suuri solidi pinta. Rakennuksessa klassistisia elementtejä on lisäksi pääsisäänkäynnin yläpuoleisen torniosan seinäpinnassa, johon on tehty pilasteriaihe päätykolmioineen eräänlaisena seinäreliefinä. Lisäksi pieniruutuisten suurehkojen ikkunoiden lisäksi on käytetty mm. päätykolmiossa sekä torniosassa puolipyöreää ikkunaa. Vahvaprofiilliset kivilistat kiertävät rakennuksen yläosaa. Rakennuksessa on satulakatto sekä tornissa telttakatto, jossa punaisen saumapeltikate. Lanterniini on kuparia. Sisäänkäynti on järjestetty avoimaisen, lähes koko pääfasadin mittaisen avokatoksen kautta, joka on tuettu metallipylväin ja kaitein. Ilveslinna valmistui samalle paikalle tuhoutuneen seurantalon kanssa ja sen rakentamisessa hyödynnettiin palaneen seurantalon purkutiiliä; niitä jätettiin myös näkyville osana historiaa tornihuoneen sisäseinälle muistoksi vuoden 1899 paperitehtaasta.</p> <p>Ilveslinna valmistui vuonna 1937 ja se oli yksi suurimpia ja edustavimpia seurantaloja maassamme: rakennuksessa oli 400 hengen juhlasali, kerhotiloja, modernit keittiö- ja ravintolatilat, väestösuoja ja ullakolla ampumarata. Ilveslinnan sisätilojen päätilana on suuri sali, jossa tilaisuudet järjestettiin. Tämän lisäksi siellä on useita pienempiä tiloja, jossa oli mahdollisuus järjestää kokouksia ja ruokailuja. Rakennus varustettiin uudenaikaisella ja kallilla keskuslämmityksellä ja juhlasali koneellisella ilmastoinnilla. Juhlasalin lattiaan asennettiin parketti. Palatsimainen ulkoasu johdatti todellakin aatteen kohti kaukaisia linnoja; paikkakunnan historiaan sen liitti suuri vaakuna-aihe seinässä, joka kuvaa ilvestä hammasrattaan keskellä. Tunnuksen suunnitteli Viktor Jansson ja se oli aikanaan tehtaiden tunnuskuva. Ilveslinnan rakentamisesta vastasi tamperelainen rakennusyhtiö Tähtinen & Sola.</p>		
--	---	--	--

	<p>Myöhemmissä peruskorjauksissa Ilveslinna sai vaaleanharmaan värin valkoisilla tehosteilla, mutta Ilveslinna palautettiin rakentamisajan-kohtansa mukaiseen väritykseen vuonna 1987 Ilveslinnan täyttäessä 50 vuotta. Rakennuksen takaa purettiin vanha punatiilinen talli vuonna 1982.</p> <p>Jämsänkosken ensimmäisen seurantalons perustivat selluloosatehtaan työntekijät ja virkailijat vuonna 1892 yhtiön luovuttamalle tontille. Jämsänkoskelle ensimmäinen seurantalo nousikin Patalankosken rannalle vuonna 1893. Hartiavoimin rakennetussa seurantalossa alkoi toimia yksityinen yhtiön työntekijöiden lapsille tarkoitettu koulu, kun yhtiö lunasti sen vuonna 1897. Jämsänkosken seurakunnan itsenäisyydessä vuonna 1925 muutettiin vanha seurantalo (väliaikaiseksi) kirkoksi ja nousi tarve uuden seurantalons saamiseksi. Seuratoiminta sai paperiyhtiöltä uudet toimitilat, kun tehtaan hallitus päätti vuonna 1926 käytöstä poisjääneen ensimmäisen, Bernhardt Blomin suunnitteleman punatiilisen paperitehtaan tuotantorakennuksen yläkerroksen kunnostamisesta kerhotiloiksi. Tilat saatiin käyttöön 1932, mutta rakennus kuitenkin tuhoutui tulipalossa jo vuonna 1936. Yhtiö päätti lahjoittaa palovakuutuksesta saadut rahat uuden seurantalons rakentamiseen. Tehdasalueen viereen sijoitettavan seurantalons piirustukset päätettiin tilata teollisuusarkkitehtinä tunnetulta W.G. Palmqvistilta, joka oli suunnitellut Jämsänkosken paperitehtaiden uudet laajennusosat 1920- ja 1930-luvuilla.</p>		
Insinööriasunnot *	Jämsänkosken paperitehtaiden 1940-1950-lukujen rakennuttamistoiminta koski monin paikoin yhteisö- ja asuinrakentamista. Sen osana olivat niin tehtaan tukema rakentaminen, esimerkiksi Oinaalan työväen asuinalue sekä tehtaiden oma rakentamistoiminta, kuten Roukot ja nämä ns. Insinööriasunnot Koski-Keskisen rannalla. Nämä kaksikerroksiset rivitalomaiset asunnot liittyivät osaksi uuden Kerhon kokonaisuutta niin suunnittelun, arkkitehtuurin kuin rakentamisenkin osalta. Kaksikerroksiset, roiskerapatut rivitaloasunnot ovat hyvän arkkitehtuurisuunnittelun tulosta ja edelleenkin alkuperäistä vastavassa asussa. Rinnemaastossa sijaitsevassa kokonaisuudessa sisäänkäynti on järjestetty ensimmäisen kerroksen kautta. Talokokonaisuus on pohjakaavaltaan portaittainen, jossa jokainen asuinosa on sijoitettu eri linjaan muiden kanssa. Sokkeliosaa on vuorattu ajalle muodikkaalla vuolukivellä ja kapeita pylväσαιheita on käytetty sekä tukiratkaisuna että arkkitehtuuriaiheena. Vaalean beiget rakennukset ovat saaneet loivan harjakaton ja standardimallin ikkunat.	Kohdekokonaisuudella on paikallista maisemallista merkitystä Koski-Keskisen ranta- maisemassa sekä Kinulan puoleisessa asutusmaisemassa. Maisemakokonaisuudessa asuinrakennukset liittyvät kerhotalon arkkitehtuuriin ja sijaintiin. Yhtyneiden Paperitehtaiden 1950-luvun rakennuttamistoimintaan liittyvät asuinrakennukset ovat paikallisesti elinkeino- ja asutushistoriallisesti merkittävä alue, joka liittyy niin tehtaiden toimintamalliin että työsuhteasumisen kehittymiseen. Kohdekokonaisuudella on paikallista rakennushistoriallista arvoa modernin rakennusperinnön asuinrakentamisen edustajana; 1950-1960-lukujen taitteen arkkitehtonisesti laadukkaan rakennuttamistoiminnan kohteena. Kohde edustaa erityisen hyvin rakenta-	Paikallisesti arvokas

		misajankohtaansa myös materiaalien käytön osalta: rapattu pinta yhdistyy vuolukivisokkeliin ja kapeisiin pylväsaiheisiin. Kohdekonaisuudella on erityistä arvoa sen alkuperäisen ulkoasun säilymisen kautta; asuinrakennukset ovat ulkoasultaan alkuperäisessä kunnossa jatkuvasta asuinkäytöstä huolimatta.	
Isännöitsijän silta *	Isännöitsijän silta valmistui vuonna 1906 Patalankoskeen laskevan vesistöuoman yli. Silta tehtiin varhaiseen teollisuuskäyttöön, vankkana kiviarkkujen päälle tehtynä rautarunkoisena ja puukantisena siltana. Silta on edelleen käytössä tehtaille kulkevan kevyenliikenteen sekä Koski-Keskisen toiselle puolelle vievän kävelytien osana. Isännöitsijän sillan yli vedettiin myös sisäisessä käytössä olleen teollisuusrautatien raiteet. Raiteita pitkin tuotiin mm. puutavaraa ylempänä veistön varrelta olleilta puukentiltä. Siltaa pitkin kulki yleinen tie tehdasalueen halki aina vuoteen 1959 saakka, jolloin valmistui ns. Yläkosken silta. Sen jälkeen Isännöitsijän silta suljettiin yleiseltä autoliikenteeltä. Silta on rakenteeltaan mielenkiintoinen, useiden materiaalien yhdistelmä, joka edelleen toimii moitteetta iästään huolimatta.		Ei määritelty
Isännöitsijän talo, ns. tehtaan klubi	Tehtaan klubi rakennettiin alkujaan jo paperitehdasyhdyskunnan ensimmäisen vaiheen aikana, 1800-luvun lopulla 1900-luvun alussa. Rakennus toimi alkujaan tehtaan isännöitsijän asuntona ja se valmistui vuonna 1898 hirsirunkoisena, kertaustyyliin rakennettuna asuintalona. Suorakaiteen muotoinen, satulakattoinen rakennus on edustava, vyöhykevuorauksella vuorattu ja lohkokiviperustukselle tehty laadukas asuinrakennus. Rakennus on nykyasussaan saanut punaisen värin. Isännöitsijäntalon pääfasadia rytmittää viisikulmainen aumakattoinen umpikuisti koristeellisin, pieniruutuisin lasi-ikkunoin, joissa salmiakkikuvio siroissa puitteissa. Ikkunat ovat T-karmilla varustettu, todennäköisesti hieman myöhempää perua kuin raskaat ikkunan yläpuolella olevat, kertaustyyliin palautuvat listoitukset. Rakennuksen nykyiset mittasuhteet ovat kuitenkin peräisin myöhemmistä peruskorjauksista, sillä tarve symmetriaan on rakennuksen Isännöitsijänsillan puoleisessa, nykyisessä pääfasadissa kadonnut. Rakennus on puolitoistakerroksinen, mittasuhteiltaan poikkeuksellisen suuri frontoniaiheen mukaelma antaa toiseen kerrokseen lisätilaa. Rakennuksen päädyissä on komeat vyöhykenauhat, jotka ovat saaneet valkoisen värin erottuakseen seinäpinnasta.		Valtakunnallisesti arvokas

	<p>Rakennus valmistui vanhan paperitehtaan isännöitsijön taloksi vuonna 1898 osana suurta uudisrakennuskautta, jolloin alkoi paperinvalmistus Jämsänkoskella. Se on vanhin säilynyt virkaija-asunto on Koskikeskisen rannalla, nykyinen vanha klubi. Se rakennettiin Tampereelta muuttanutta Atle Genetziä varten. Nykyisen muotonsa rakennus sai vuonna 1907.</p>		
Jämsänjoen rautatiesilta *	<p>Jämsänjoen ylitse kulkeva, kolmiaukkoinen levy- ja teräsristikkosilta oli 72 metriä pitkä ja se valmistui vuonna 1951. Silta rakenteen suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi Valtion Rautateiden oma suunnittelutoimisto insinööreineen, rakentamisesta puolestaan Jämsä-Tampere rautatieyhteysväliä rakentamassa olleet rautatieläiset.</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä sekä paikallista rautatiehistoriaan liittyvää arvoa osana Jyväskylä-Tampere -rataosuuden historiaa. Kohteella on teknillishistoriallista merkitystä silta rakenteiden kehitystä kuvaavana kohteena.</p>	Paikallisesti arvokas
Jämsänkosken asema *	<p>Jämsän ja Jämsänkosken keskustaajamien puolivälissä sijaitsee Jämsänkosken asema. Toisin kuin Jämsän asema, se sijaitsee samalla puolella jokea kuin keskustaajamat. Asema-alue muodostuu asemarakennuksesta, jossa on myös asunto-osa toisessa päässä sekä pitkistä makasiinirakennuksesta. Ne ovat valmistuneet vuonna 1952. Saman aikakauden tyyppiirustuksia käytettiin pohjoisen Keski-Suomen rataosuudella, mm. Saarijärven rautatierakennuksia tehtäessä.</p> <p>Puiset asemarakennukset ovat pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoisia ja peiterimavuorattuja; rakennukset on maalattu keltaiseksi. Tyyliin yksinkertaiset ja sotien jälkeistä rakentamista edustavat julkiset liikennöintiin liittyvät kohteet ovat viimeisimpiä Keski-Suomeen valmistuneita asemarakennuksia, eikä asema pitkään Jämsänkoskella toiminutkaan. Se onkin ollut pääosan ajasta VR:n asuinkäytössä ja henkilökunnan tiloina mm. ratakorjauksien aikana.</p>	<p>Jämsänkosken asema-alueella on paikallista maisemallista merkitystä keskeisenä liikene ympäristönä välillä Jämsänkoski-Jämsä. Rautatieliikennealue liittyy olennaisesti myös paikallisten maisemaan sekä Jämsänjoen maisemaan. Rautatieasemalla ja monipuolisella teknisten tilojen sekä ratavälineistön ja rautatieläisasuntojen kokonaisuudella on huomattavaa paikallista rakennushistoriallista merkitystä 1950-luvun rautatierakentamisen ja -arkkitehtuurin monipuolisena kohteena.</p>	Paikallisesti arvokas
Jämsänkosken entinen kaupungintalo *	<p>Jämsänkosken kunnantalo valmistui Kenraalintien varteen vuonna 1970. Sen suunnitteli arkkitehti Matti Hämäläinen, joka suunnitteli aktiivisesti Keski-Suomeen ja erityisesti Jyväskylän suuntaan julkisia rakennuksia. Hämäläinen oli vastannut paria vuosikymmentä aikaisemmin myös Jämsän uudesta kunnantalosta. Hämäläisen suunnittelema rakennus valmistui jämsänkoskelaisen rakennusliike A ja O Koskisen voimin. Rakennus peruskorjattiin kuntaliitoksen jälkeen, vuosien 2008-2009 aikana. Nykyisin se toimii osin edelleen Jämsän kunnan tiloina ja osin vuokratiloina.</p> <p>Jämsänkosken uuden kunnantalon myötä erillään olleet kunnallispalvelut pääsivät saman katon alle. Osakeyhtiömuotoisen viratsotalon rakennustyöt alkoivat jo vuonna 1968, urkoitsijana toimi rakennuslii-</p>	<p>Jämsänkosken entinen kaupungintalo sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, keskustaajamien risteyskohdassa. Kohde onkin paikallisesti maisemallisesti merkittävä, toimien maisemallisena kiinnekohtana ja maamerkinä. Kohteella on paikallista kunnallishistoriallista merkitystä Jämsänkosken historiassa. Lisäksi rakennuksella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä arkkitehti Matti Hämäläisen suunnittelemana, modernistisena kaupungintalona. Kohteen arkkitehti edustaa Jämsän seudun julkista rakentamista ja modernin ajan suunnitte-</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>ke Koskinen. Kaupunginjohtaja Viitasen "Kunnantuvaksi" nimittämä, pohjakaavaltaan kolmiomainen ja modernistinen rakennus oli suuri, sen kokonaistilavuus oli yli 10 000m³. Kunta omisti rakennuksesta 2/3. Vertikaalisiin metallipalkein koristettu, tiilipintainen rakennus oli linjakas kuten lippulaiva risteysalueella sijaitessaan. Pian myös muu kunnantalon ympäristö uusiutui ja modernisoitui. Rakennuksen värimaailma mukaili 1970-luvun taitteen arkkitehtuuri-ihanteita; keltainen tiili taustalla nauhamaisesti kulkevien ikkunoiden välisat peitettiin tummanvihreällä levyllä ja vertikaaliset metallipalkit olivat kirkkaan valkoiset - samoin kuin tiilikentän ylä- ja alalaidassa kulkevat vaakasuuntaiset kentätkin; ne antoivat rakennukselle vahvan struktuurin. Vanha kunnantalo peruskorjattiin vuosien 2008-2009 aikana kun kuntaliitos siirsi virastot pääosin Jämsään; uudella suunnitteluarkkitehdillä oli näkemys rakennuksen peruskorjauksesta ajanmukaisempaan tyyliin; ulkoasusta tulikin postmodernistisen romantiikin henkeen lähes pastellisävyinen tosin rakentamisajankohdan "retrohengelle" tilaa antaen punaisilla metalliaiheilla. Huolimatta värimaailman totaalaisesta muutoksesta, säilytti rakennus kuitenkin perusmuotonsa ja pääosin materiaalinsakin. Se muistuttaa edelleen 1970-luvun taitteen julkisesta rakentamisesta ja on ennen kaikkea osa paikkakunnan kunnallishistoriaa.</p> <p>Jämsästä 1920-luvulla itsenäiseksi kunnaksi irroitautuneen Jämsänkosken ensimmäiset kunnallishallinnolliset tilat tarjosi Yhtyneet Paperitehtaat; kunnantoimisto sijaitsi tehtaan omistamista tiloista pisimpään Ilveslinnassa. Vuonna 1954 muutettiin kirkon vieressä sijainneeseen puutaloon, Länälään. Länälä oli valmistunut vuonna 1936 kunnan virkailijoiden asuintaloksi, sen toista päätä tuolloin asutti kunnan ensimmäisiä virkoja saanutkättilö Edla Koskinen ja toista päätä kunnan kirjuri Martta Jokinen. Länälän oli suunnitellut arkkitehti W.G. Palmqvist, joka oli Yhtyneiden Paperitehtaiden luottoarkkitehti tuohon aikaan. Kunnan toimintoja varten tilat olivat jo alkujaankin hieman liian pienet, joten osa toiminnoista sijoitettiin muualle. Jo pian ryhdyttiin suunnittelemaan uuden kunnantalon rakentamista. Sen suunnittelijaksi valittiin Jämsän kaupungintalon suunnittelustakin vastannut arkkitehti Matti Hämäläinen. Rakennukseen päätettiin jo alusta saakka tehdä vuokrattavia liiketiloja, joka oli varsin uusi ajatus kunnantaloon sovitettuna. Kunnantalon arkkitehtuurista on sanuttu, että sen terävin kulmaus Taipaleentien ja Kenraalintien risteyksessä olisi ylösnousevine pilareineen kuin suora lainaus arkkitehti Bertel Liljeqvistin vuonna 1951 valmistuneesta Hangon raatihuoneen julkisivun päädystä.</p>	<p>luihanteita peruskorjauksen tuomista muutoksista huolimatta.</p>	
--	---	---	--

<p>Jämsänkosken hautausmaa *</p>	<p>Jämsänkosken hautausmaa sijaitsee Vangonmäen päällä, Virtasalmen asuinalueen suunnassa, jyrkän mäen laella. Se sijoittuu hieman keskustaajaman ulkopuolelle, harjumaiseen maastoon, kuivan mäntymetsän keskelle. Hautausmaa rajoittuu Metsäkoulun maihin, hautausmaan edustalla on parkkialue ja vesitorni. Alue on reunustettu liikkumissuunnassa kahdelta sivulta kiviaidalla; kahdella muulla sivulla hautausmaa rajautuu metsään. Kiviaita rakennettiin vuonna 1937. Hautausmaalle kuljetaan oman tien kautta, joka kulkee kiertoreittinä. Lisäksi mäen päälle johtaa puiset portaan jyrkässä rinnemaastossa, ne tehtiin YTY 2000-projektin työnä 2007. Myöhemmin niiden yhteyteen lisättiin valaistus. Hautausmaan välittömässä läheisyydessä ei ole asuinrakentamista, vaan se on sijoittunut paikallistien toiselle puolelle, joen rantamaille.</p> <p>Vangonmäen päällä sijaitsee hautausmaa sankarihauta-alueineen, kappeli ja siihen tehty uudempi lisäosa ja kellotorni sekä varastorakennus (entinen ruumiskellari vuodelta 1935). Hautausmaan keskellä on painauma, jonka laiduille haudat on sijoitettu viuhkamaisesti - ikäänkuin amfiteatterissa. Painauman pohjalle on sijoitettu entinen ruumishuone -nykyinen varasto- sekä toinen varastorakennus. Hautausmaan suunnittelusta on vastannut mm. tunnettu hautausmaa-arkkitehti Ilmari Wirkkala (hautausmaan järjestely 1935 sekä sankarihauta-alue 1946) sekä Veikko Järvelä 1965. Wirkkalan suunnitelma toteutettiin lähes sellaisenaan lukuunottamatta kappelia- Wirkkalan suunnitelmien mukaan tehtiin myös vanhan lauta-aidan korvannut kiviaita sekä portit pylväineen. Kiviaidasta ja portista oli laadittu erillinen suunnitelma Wirkkalan toimesta. Laajennusosan suunnittelusta vastasi hortonomi Järvelä; se edustaakin vapaampaa, maastoja mukailevaa suunnittelua ja alue erottuukin formaalista Wirkkalan kaavasta, vaikka tämäkin perustui ruutuasemakaavan perusteisiin. Lisä-alue oli 1, 5 hehtaaria, joten nykyisin hautausmaa on 3, 5 hehtaaria. Siunaukaskappelin suunnitteli vuonna 1951 arkkitehti Mikael Nordenswan. Alueella sijaitsee sankarihautausmaan lisäksi muistokivi muualle haudatuille sekä vuoden 1926 tehtaan palossa kuolleiden muistokivi. Kokonaisuus on hieman metsämaisine maisemineen rauhallinen ja idyllinen. Lisäksi mäen päällä on suuri tiilirakenteinen vesitorni.</p> <p>Jämsänkosken seurakunta perustettiin samana vuonna kuin Jämsänkosken hautausmaakin, vuonna 1925. Väliaikaisena kirkkona oli vuodesta 1924 lähtien toiminut Yhtyneiden Paperitehtaiden vanha Seura-huone, vuonna 1925 rakennettiin rakennukseen kellotorni ja pappi saatiin seurakunnalle vuonna 1926.</p>	<p>Jämsänkosken hautausmaa muodostaa maisemallisen kokonaisuuden Vangonmäen päälle; se toimii sisämaisemana, sillä kokonaisuus sulkeutuu jyrkän rinnemaaston harjalla omaksi miljöökseksi. Se ei näy paikallistien tai asutuksen maisemaan. Hautausmaalla on kirkkohistoriallista ja paikallista historiallista arvoa. Lisäksi paikalla on paikallista rakennushistoriallista arvoa sen suunnittelijoiden laadukkaan toiminnan myötä; modernistinen kappelirakennus ja pääosin "hautausmaa-arkkitehti" Ilmari Wirkkalan suunnitteleman hautausmaa-asemakaava luovat ympäristölle laadukkaat puitteet.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
----------------------------------	--	---	------------------------------

	<p>Ennen seurakunnan itsenäistymistä tuli kuitenkin saada hautausmaa hankituksi tulevaa käyttöä varten. Hautausmaata varten lahjoittivat seppäsen veljekset maa-alan Vangonmäen soraharjulta yhden hehtaarin kokoisen alueen. Lisäksi seurakunta osti saman suuruisen alueen lahjoitusmaan vierestä. Alueen raivaamiseen ja kunnostamiseen lahjoitti Yhtyneet Paperitehtaat 10 000 markkaa. Alkujaan hautausmaan perustamista Vangonmäelle esteltiin piirilääkärin toimesta hautausmaalle sopimattomana paikkana, mutta lopulta piirilääkäri myöntyi kirkkokerra Kaarlo Sovijärven esiteltyä seurakuntalaisten puolesta hautausmaan perustamista. Oman hautausmaan saaminen oli suuri asia ja perimätiedon mukaan jopa yli puolet silloisen Jämsänkosken asukkaista olisi osallistunut talkootyöhön; kahdessa talkoopäivässä oli alue raivattu ja tehty tienpohjat alueelle sekä perustettu ensimmäiset istutukset.</p> <p>Jämsänkosken hautausmaan vihkivät käyttöön pastorit Kaarlo Ristinkankare ja Kaarlo Sovijärvi 23.7.1925. Hautausmaan vihkimistilaisuudessa haudattiin ensimmäinen vainaja, Adam Fritiof Rantanen.</p> <p>Ensimmäinen hautausmaa-suunnitelma on ilmeisesti tehty jo perustamisvaiheessa, mutta sitä ei ole säilynyt. Vasta ilmari Wirkkalan suunnitelma vuodelta 1936 on säilynyt. Wirkkalan toteutunut suunnitelma oli perinteinen ruutukaavasunnitelma, jonka erikoisena yksityiskohtana oli amfiteatterimainen kaariaihe maaston painauma mukailleen. Hän suunnitteli alueelle myös kappelin, mutta sitä ei toteutettu. Wirkkalan suunnitelmien mukaan rakennettiin kuitenkin luonnonkivestä ja semnetistä kiviäitä sekä tehtiin porttiaihe pylväineen. Kivaidan valmistamisesta vastasi perimätiedon mukaan työmies Adrian Jokinen (Urakkatarjous 14.12.1937). Merkittäviä muutoksia hautausmaa-alueella olivat sankarihauta-alueen perustaminen 1946- 1952 sekä uuden kappelin rakentaminen 1952. Hautausmaata laajennettiin vuonna 1967, jolloin lisäosan vihki käyttöön Tampereen Hiippakunnan piispa Erkki Kansanaho avustajanaan asessori Pertti Ranta, Lääninrovasti L.V. Nurmi, pastori Väinö Reinilä ja pastori Jouko Vaherniemi.</p>		
Jämsänkosken kirkko ja seurakuntasali *	Jämsänkosken vaaleaksi rapattu tiilikirkko on malliltaan perinteinen pitkäkirkko, joka sai 1930-luvun modernismin leimaaman, pelkistetyn valkoiseksi maalatun ja vähäeleisen ulkoasun. Kirkon suunnitteli arkkitehti W.G.Palmqvist ja se valmistui vuonna 1935. Myös kirkon sisätilat maalattiin vaaleaksi.	Kirkolliset rakennukset ovat osa Suomen kansallista kulttuuriaarteistoa. Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on kirkkolain mukaan suojelunalainen. Rakennuksen suojelu kohdistuu myös sen kiinteään sisustukseen, siihen liittyviin maa-	Maakunnallisesti arvokas

	<p>Yhtyneet paperitehtaat lahjoitti kirkkoon myös alttaritaulun, joka tilattiin tunnetulta keskisuomalaiselta taiteilijalta Alwar Cavénilta. Cavén kuitenkin kuoli ennen taulun valmistumista ja sen viimeisteli taiteilijan vaimo, Ragnar Cavén. Kellotornissa on kaksi kelloa, joista vanhempi oli hankittu jo vanhalla Seurahuoneella toimineeseen kirkkoon vuonna 1926. Toinen kello hankittiin kirkon valmistuessa. Seurakuntasali sijoitettiin kirkon alaosaan, mutta se vaati pian laajennusta kasvaneiden toimintojen myötä. Seurakuntasalin laajennuksen suunnitteli uransa loppuvaiheessa W.G.Palmqvist 1960-luvun taitteessa, laajennus valmistui vuonna 1962. Kirkon pihamaan, ympäristön istutukset ja viheralueet suunnitteli puutarhateknikko John Hausen.</p> <p>Jämsänkosken seurakunta itsenäistyi vuonna 1925, jolloin Yhtyneet Paperitehtaat olivat tarjonneet seurakunnan käyttöön väliaikaiseksi kirkoksi jo vuoden 1924 aikana vanha Seurahuoneen. Paikka kunnostettiin kirkkokäyttöä varten ja vuonna 1925 rakennettiin seurakunnan toimesta Seurahuoneen päätyyn kellotapuli kirkkokansaa kutsumaan. Yhtyneet Paperitehtaat tuki seurakuntaa merkittävällä tavalla muutoin; se lupautui maksamaan nuoren seurakunnan alkuvaiheessa ensimmäisen kymmenen vuoden ajan kirkkoherran virasta aiheutuneet kulut.</p> <p>Jämsänkosken seurakunnan oman kirkon sijoituspaikasta oli runsaasti keskustelua ja sen sijoittamisvaihtoehtoina olivat muun muassa Myllymäki, "Herrain metsä" ja "Niittulanmäki". Kirkko haluttiin kuitenkin sijoittaa keskelle kylää näkyvälle mäkipaikalle. Yhtyneet Paperitehtaat lahjoitti vuonna 1933 seurakunnalle tontin kirkkoa varten Korvenmäestä. Kirkon suunnittelijaksi palkattiin Wäinö Gustaf Palmqvist (1882-1964), joka oli suunnitellut Jämsänkosken tehtaiden laajennusosat muutamaa vuotta aiemmin.</p> <p>Waldenin mielestä Keuruun puukirkossa näkyi suomalaiskansallisen tyylin ydin, joka tulisi saada esiin myös Jämsänkosken kirkossa. Palmqvist sai kirkon piirustukset valmiiksi vuonna 1934 ja varsinainen rakennusurakka annettiin rakennusyhtymä K. A. Nylynd - E. Vänntisen tehtäväksi. Paikallinen perimätieto kertoo, että kirkko nousi viinan ja kirousten voimalla.</p>	<p>lauksiin ja taideteoksiin sekä pihalueeseen.</p> <p>Kirkkohallitus voi määrätä nuoremman kirkon suojeltavaksi, jos siihen on erityinen syy. Aloitteen asiasta voi tehdä myös tuomiokapituli, seurakunta tai museovirasto.</p> <p>Jämsänkosken kirkko ei kuulu kirkkolaissa määriteltyjen suojeltujen rakennuksien piiriin. Kohteen kulttuurihistorialliset, historialliset ja rakennushistorialliset sekä maisemalliset arvot ovat kuitenkin selkeät eikä toisaalta kirkkorakennuksiin yleensä kohdistu uhkaa, joka olisi este rakennuksien säilymiselle.</p>	
Jämsänkosken pappila *	Jämsänkosken seurakunnan pappila sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, lähellä jokirantaa Rekolankosken partaalla. Pappilan yläpuolisessa rinteessä sijaitsee nykyään rivitaloja ja ylimpänä Jäm-	Jämsänkosken pappilalla on paikallista maisemallista merkitystä Rekolankosken maisemassa ja keskeisen paikallistien varressa,	Paikallisesti arvokas

	<p>sänkösken yläkoulu ja lukio. Pappila on valmistunut vuonna 1935 W.G. Palmqvistin suunnitelmien mukaisesti Jämsänkösken kirkkoherran asunnoksi. Suunnitelmat tilasi Palmqvistilta kirkkohallintokunta kirkkovaltuuston valtuuttamana. Pappila rakennettiin Yhtyneiden Paperitehtaiden lahjottamalle tontille. Pappilan rakentamisesta vastasi rakennusyhtymä K.A. Nylund- Eero Vanttinen. Samainen pari vastasi myös Jämsänkösken kirkon rakentamisesta.</p> <p>Rakennus on hirsirunkoinen ja puolitoistakerroksinen, se edustaa 1930-luvun klassistishenkistä pientalorakentamista. Satulakattoinen, suurehko asuinrakennus on vuorattu lautavuorauksella ja maalattu keltaiseksi. Se on peruskorjattu ja sen myötä rakennuksen ulkoasu on ilmeisesti osin muuttunut. Sisäänkäynti on pylväiden kannattaman avokuistin kautta, pihapiirissä on varsinaisen virkatalon lisäksi vain yksi puinen talousrakennus. Jämsänkösken seurakunta aikanaan anoi, ettei tehdasyhdyskunnan papille tarvitsisi rakentaa maalaispappilaa navetoiheen ja talleineen, sillä matkat olivat työalueella lyhyitä ja muilla keinoin hoidettavissa tehdaspaikkakunnalla. Pappilan rakennuskustannukset olivat aikanaan 350 000 markkaa ja pappila varustettiin kaikilla ajan mukavuuksilla: keskuslämmityksellä, vesi- ja viemärijohdoilla sekä kylpyhuoneella. Piharakennukseen saatiin säilytystiloja; puuvaja, varasto, sauna ja autotalli. Toiseen kerrokseen rakennettiin pyykinkuivaustila.</p> <p>Merkittävä peruskorjausvaihe tehtiin vuosina 1981-1982. Tällöin muutoksia tehtiin erityisesti sisätilojen huonejärjestelyihin ja muutettiin pintamateriaaleja. Rakennukseen tehtiin seurakunnan toimistotyöntekijöille sosiaali- ja taukotilat. Ulkoasun osalta on tehty myös myöhempiä peruskorjauksia; kuitusementtinen varttikate on saanut väistyä satulakaton katemateriaalina. Peruskorjauksien yhteydessä on myös pappilan ympäristöä uudistettu. Nykyisin rakennuksessa toimii Jämsänkösken kirkkoherranvirasto ja päiväkotitoiminta. Piharakennus on varastotiloina ja edelleen käytössä.</p> <p>Jämsänkösken ensimmäinen "pappila" oli Yhtyneiden paperitehtaiden papin asunnoksi tarjoama kiinteistö, läheltä nykyistä pappilaa. Jämsänkösken seurakunnan ottaessa ensimmäisiä askeliaan 1920-luvulla, tarvittiin väliaikaista kirkkoa ja pappilaa Jämsästä itsenäistyneen seurakunnan toimien tueksi siihen saakka kunnes saataisiin rakennettua oma kirkko ja pappila. Kirkoksi tarjosikin kenraali Rudolf Wallden Yhtyneiden Paperitehtaiden Seurahuonetta ja pappila kirkkoherranvirastoiheen saatiin siis läheltä Rekolankoskea, tehtaan omista virkaili-</p>	<p>näkyvällä paikalla sijaiten. Kohteella on kirkkohistoriallista ja paikallishistoriallista merkitystä seurakunnan virkatalona, joka on edelleen seurakunnan omistuksessa ja käytössä. Jämsänkösken pappilarakennuksella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä W. G. Palmqvistin suunnittelemissa seurakunnan rakennuksien sarjassa Jämsänkösken kirkolla. Klassistishenkisen puurakennuksen pihapiireineen kertoo teollisuuspaikkakunnan pappilan rakennuskannasta ja historiasta, kohde on edustava ja peruskorjauksista huolimatta luonteensa säilyttänyt kohde.</p>	
--	---	---	--

	jataloista, jotka ovat nykyään jo purettu (Kakaravaara). Pappila toimi väliaikaisissa tiloissa noin vuosikymmenen verran, lähes saman ajan kuin kirkkokin lainatiloissa.		
Jämsänkosken pönttö *	Vanhan torin ja sittemmin linja-autoaseman laidassa, uuden tielinjauksen laitaan on sijoittunut ns. Jämsänkosken Pönttö, joka on käytännössä puinen ilmoitustolppa. Tolppa on suuri, halkaisijaltaan yli metrin oleva sylinterin muotoinen, pystypaneloitu ilmoitustaulu, jonka päällä on aumakatos. Rakenne on hieman sientä muistuttava. Pönttö on rakennettu vuonna 1996 ja se on muutaman kymmenen metriä alkuperäistä pönttöä pohjoisempaan. Vastaavia ilmoitustauluja on säilynyt mm. Korpilahden keskusta-alueella. Pöntöllä on ollut huomattava merkitys jämsänkoskelaisessa, ja erityisesti tehtaisiin liittyvässä tiedottamisessa ja "paikallispolitiikassa", sillä pönttö toimi vuosikymmenien ajan kyläläisten ja tehtaan miesten kokoontumispaikkana. Pöntön seinissä oli kaikki Jämsänkosken ja Jämsän tapahtumailmoitukset ja se oli keskeinen osa paikallismainontaa aina 1980-luvulle saakka, jolloin muiden tiedotusvälineiden vaikutus alkoi syrjäyttämään perinteistä ilmoittelua.	Kohteella on paikallista maisemallista arvoa vanhan liikekeskustan maamerkinä ja kokoontumispaikkana. Pöntöllä on erityistä paikallishistoriallista arvoa, sillä kohteella on pitkä historia kylän kokoontumispaikkana. Kohteella on paikallista historiallista ja kulttuurihistoriallista arvoa tehdasyhteisön tiedonvälityksessä -niin suullisessa kuin kirjallisessa. Kohde edustaa harvinaista rakennustyyppiä, joka on pääosin kadonnut. Se on paikallisesti rakennushistoriallisesti arvokas.	Paikallisesti arvokas
Jämsänkosken terveyskeskus ja lisäsiipi *	Korvenmäen päällä, kirkon ja Lääkäritalon välissä sijaitsee Jämsänkosken terveyskeskus. Terveyskeskuksen suunnitteli arkkitehti W.G.Palmqvist, Yhtyneiden Paperitehtaiden luottoarkkitehti ja Jämsänkosken kirkon suunnittelustakin vastannut mies. Alkujaan sairaalaksi suunniteltu rakennus valmistui vuonna 1937, laajennusosa saatiin vuonna 1981. Laajennusosan suunnitteli arkkitehti Olavi Noronen. Terveyskeskus on tehty betoniperustukselle tiilirunkoisena, se on rapattu vaaleaksi modernistiseen henkeen ja myös kirkkoympäristöön sopien. Terveyskeskusrakennus on massoittelultaan matala, aumakattainen rakennus. Sen seinäpintoja on jäsennetty vertikaalisilla, kulumikkailta pilasteriaiheilla sekä kapeilla ja korkeilla ikkuna-aiheilla. Ikkunoissa ja listoituksissa on käytetty kontrastina tummaa ruskeaa suurille vaaleille pinnoille terävyyttä antamaan. Rakennuksen pääsisäänkäynti on tehty sisäänvedettyyn, eräänlaiseen atrium-tyyppistä tehtyyn lokeroon. Ratkaisu on varsin poikkeuksellinen, sillä se ikäänkuin piilottaa pääsisäänkäynnin. Rakennuksessa on tasapainoinen massoittelu ja se edustaa poikkeuksellisen modernistista otetta, joka ei kuitenkaan ole ottanut suoranaista esimerkkiä funktionalismista eikä myöskään klassismista. Yhdessä kirkon ja lääkäritalon kanssa ne muodostavat erityisen hienon, valkoisen modernismin kokonaisuuden, jossa jokainen osa on ollut hienovaraisesti toisiinsa sopivalla tavalla suunniteltu. Sairaalarakennuksen laajennustyöt suunnitteli arkkitehti Olavi Noronen ja se toteutui vuonna 1981. Rakentamisesta	Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana Korvenmäen lakialueen julkisen rakentamisen kokonaisuutta. Se on kirkon vieressä osaltaan myös maisemallinen kiinnekohta, vaikka rakennuksen massoittelu onkin matalaa ja ympäristöön soveltuvaa. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä Jämsänkosken sosiaali- ja terveydenhoitoalan kehityksen kannalta, kohde on myös keskeinen osa lähes jokaisen kuntalaisen arkipäivää ja on ollut sitä jo useiden vuosikymmenien ajan. W.G.Palmqvistin suunnittelema sairaalarakennus on sovitettu vieressä sijaitsevaan arvokkaaseen kirkkoympäristöön. Lisäksi kohteella on huomattavaa paikallista rakennushistoriallista arvoa modernistisena sairaalarakennuksena ja edustavana esimerkkinä 1930-luvun julkisesta rakentamisesta, joka on säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan.	Paikallisesti arvokas

	<p>vastasi Puolimatka Oy. Laajennusosa on sopeutunut menestyksellä ympäröivään maisemaan ja olemassa olevaan arkkitehtuuriin.</p> <p>Jämsän kanssa tehdyn kunnanlääkärisopimuksen mukaisesti Jämsänkoskella oli paikkoja Jämsän vuonna 1913 valmistuneessa kunnansairaalassa. 20-paikkainen sairaala oli kuitenkin auttamattoman pieni kahden kunnan käyttöä varten ja Jämsänkoskella ryhdyttiin suunnittelemaan oman sairaalan rakentamista. Valtuustossa asiasta käytiin keskusteluja jo vuodesta 1926 lähtien, mutta toimeen ei päästy kunnan heikon taloudellisen tilanteen vuoksi. Suunnitelmat tilattiin W.G.Palmqvistilta 1930-luvun puolivälissä ja rakentaminen alkoi vuonna 1936. Palmqvist laati suunnitelmat lääkintöhallituksen suosituksen perusteella. Rakennustyön urakoitsijana toimi rakennusmestari A.Koskinen. Osittain kaksikerroksisen rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin 15 potilaspaikkaa 6 potilashuoneeseen. Samassa kerroksessa oli myös leikkaussali apuhuoneineen, laboratorio, valuhuone, hoitovälineiden pesuhuone, poliklinikka, röntgenhuone ja odotustilat. Toiseen kerrokseen sijoitettiin 3 hoitajatarhuonetta ja emännöitsijän huone. Pohjakerroksessa oli tilat kattilahuoneelle, pesutuvalla ja mankelihuoneelle sekä ruumishuoneelle ja kellareille. Kunnansairaala vihittiin käyttöön vuoden 1937 joulukuussa.</p>		
Jämsänkosken terveystalo, ns. Pöllölä	<p>Nykyisin kansan suussa Pöllöläksi taipunut, mutta alkujaan Jämsänkosken Terveystaloksi Korvenmäen rinteeseen, Roukkoja vastapäätä valmistunut suuri rakennus oli arkkitehtien Felix Lammén ja T. Anttilan suunnittelema. Se valmistui vuonna 1949 ja terveysaseman kanssa saman katon alle sijoitettiin myös kunnan päiväkotitässä rakennuksessa se toimi vielä 1990-luvullakin ennenkuin uusi päiväkotivalmistui terveyskeskusta vastapäätä Korvenmäen laelle. Terveystalon rakentamista varten kunta sai suuren avustuksen ruotsalaiselta kummikunnaltaan, Hallstahammar-Bergeniltä. (Jämsänkosken ja Koskenpään historia vuodesta 1925, s. 269)</p> <p>Jyhkeä kaksikerroksinen, tiilirunkoinen ja roiskerapattu rakennus palveli useita käyttäjiä, rakennuksen toisessa päässä päiväkodista kertoi avokatoksen päälle seinään muurattu pöllöreliefi. Sen myötä taloa kutsuttiinkin paikallisten keskuudessa Pöllöläksi. Toisen päädyn sisäänkäynti oli avokatoksen ja rappujen kautta terveystalon asiakkaille, ensimmäinen kerros oli varattu päiväkodin lisäksi siis lääkärin ja terveydenhoitajien vastaanotto-tiloille, laboratorioille ja eristyshuoneelle. Toinen kerros oli kokonaisuudessaan varattu terveydenhoitohenkilökunnan asunnoiksi. Satulakattoinen, korkea tiilirakennus si-</p>	Entisellä terveystalolla on paikallista maisemallista merkitystä osana Koivutien maisemaa. Sillä on paikallista historiallista merkitystä osana kunnan sosiaali- ja terveystoimen kehitystä. Lisäksi se on tullut lähes kaikille kuntalaisille tutuksi vuosikymmenien aikana toimiessaan päiväkotina. Kohde on säilynyt erinomaisesti alkuperäisessä asussaan, ja edustaa 1940-luvun lopun julkista rakentamista ja arkkitehtuuria. On toivottavaa, että rakennusta hoidettaisiin ja kunnostettaisiin sen alkuperäistä asua ja materiaaleja kunnioittaen, kalkki-sementtirappaus on katoavaa käsityötaitoa, jota tulisi säilyttää.	Paikallisesti arvokas, museo esittänyt suojeltavaksi

	<p>joittui Koivutien varteen rinnemaastoon. Rakennuksessa oli tiilikate sekä standardimallin tuuletusikkunallinen ikkunat puupokilla, . Tiilipinta sai yleen karkeakivisen roiskerappauspinnan, ajanjaksona, jolloin tyypillisesti käytettiin kalkkisementtirappausa ja rappaus heitettiin käsivaralta seinään. Pintaan tuli hengittävä keltainen kalkki-maali. Rakennuksen Alatien puoleisessa päädyssä on rappuaihe sisäänkäynteineen. Sen yläpuolella on metallikaiteinen parveke toisesa kerroksessa, kapeampi toisen kerroksen parveke on rakennuksen toisessa päädyssä. Rakennus on näihin päiviin saakka säilynyt alkuperäisessä asussaan.</p>		
<p>Jämsänkosken urheilukenttä *</p>	<p>Jämsänkosken urheilu- ja pallokenttä rakennettiin Jämsänkosken keskusta-alueelle, Koski-Keskisen rantamaisemaan. Se sijoittui kirkkoon nähden Koskentien toiselle puolelle ja se valmistui vuonna 1932. Rakennushankkeesta vastasi pääosin Yhtyneet paperitehtaat, jonka ensimmäiset yleisurheilumestaruuskilpailut järjestettiin uudella urheilukentällä vuonna 1935. (Räsänen, s.404-405) Samana vuonna tehtaiden harrastekaartiin otettiin mukaan myös jalkapallo ja ammunta; tyypillistä oli järjestää patruuna Walldenin aikaan tehtaiden väliset kilpailut, jossa mittelivät useinmiten Jämsänkosken ja Valkeakosken tehtaalaiset. Alkujaan urheilu- ja pallokenttä oli yhdistelmä yleisurheilupaikkoja ja jalkapallon pelaamiseen sopivaa nurmea. Suuria katsomorakenteita ei ollut, vaan väki istui nykyisen katsomon takana sijaitsevilla kallioilla ja niittyrinteessä. Uimahalli Koskikaran paikalla oli pukusuojat sekä tuomariston ja erikoisvieraiden aitiot. Suorakaitteen muotoinen puurakennus toimi keskuspaikkana uuden, suuren puurakenteisen katsomon valmistumiseen saakka.</p> <p>Kentän eteläpäässä on leikkikenttä, länsipuolella uimahalli Koskikara ja itäpuolella katettu katsomo, joka on rakennettu vuonna 1967. Pallokenttä on Keski-Suomen ainut "jalkapallostadion", eli nurmikenttä joka on katsomolla varustettu. Jalkapallokentän koko on 100 m x 65 m.</p> <p>Nykyinen kenttäpohja on vain jalkapalloa varten tehty. Yleisurheilu siirtyi toiselle kentälle, Oinaalan urheilukentälle vuonna 1962.</p> <p>Olenmaisessa osassa jämsänkoskelaista urheiluelämää ja sen tukemista on ollut Yhtyneet paperitehtaat. Jo varsin varhaisessa vaiheessa ryhdyttiin kannustamaan tehtaan työntekijöitä terveellisiin elämäntapoihin ja liikuntaan. Urheilukenttä valmistui ensisijaisesti Yhtyneiden Paperitehtaiden rakennuttamana vuonna 1932. Urheilukentällä oli tuolloin kaikki yleisurheilussa ja pallopeleissä tarvittavat suori-</p>	<p>Jämsänkosken pallokentällä on paikallista maisemallista merkitystä Jämsänkosken taajaman ydinmaisemassa. Se muodostaa kirkon, vesistömaiseman ja tehtaiden kanssa maiseman aktiivisen solmukohtan. Kohteella on erityistä paikallista urheilu- ja paikallishistoriallista arvoa, 1930-luvun paperitehdasyhdyskunnan työväen hyvinvoinnista vastannutta politiikkaa esittelevänä kohteena. Kohde on myös ainoita katettuja jalkapallostadioneita" Keski-Suomessa. Katettu stadion valmistui vuonna 1967 ja se on edelleen hyvin säilyttänyt alkuperäiset piirteensä. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista arvoa liikuntapaikkarakentamisen varhaisena esimerkkinä.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>tuspaikat asianmukaisista hyppy- ja heittopaikoista pelikenttiin. Lisäksi rantaan rakennettiin jo tuolloin pieni uimalaitos, jonka sittemmin korvasi uimahalli sijoittuen lähes samalle paikalle. Kun Oinaalaan rakennettiin toinen kenttä vuonna 1948 saatiin keskustan kenttä erittäin suosituksi tulleen jalkapallon harjoitus- ja pelipaikaksi. Sittemmin kenttä on rakennettu jalkapallon erityisvaatimuksien mukaiseksi. Urheilukenttää ylläpitivät urheiluseurat Jymy ja Ilves sekä Yhtyneet paperitehtaat. 1960-1970-lukujen taitteessa siirtyi urheilupaikan hoitovastuu kunnalle. (Räsänen, s.404-405)</p> <p>Rakennushankkeessa mukana oli myös paperitehdas, jonka ensimmäiset yleisurheilumestaruuskilpailut järjestettiin uudella urheilukentällä vuonna 1935. Samana vuonna tehtaiden harrastekaartiin otettiin mukaan myös jalkapallo ja ammunta; tyypillistä oli järjestää patruuna Walldenin aikaan tehtaiden väliset kilpailut, jossa mittelivät useinmiten Jämsänkosken ja Valkeakosken tehtaalaiset. Voimistelu- ja urheiluseura Jämsänkosken Jyry oli perustettu jo vuonna 1927, kun taasen Jämsänkosken urheilukentän aktiivisimmat käyttäjät olivat jalkapalloilijoita. Jalkapallo oli vielä 1930-luvulle mentäessä Suomessa varsin tuntematon laji, jokilaaksossa sitä tunnetuksi teki paperitehdaspaikkakuntien väliset jalkapallo-ottelut. Jämsänkosken Ilves perustettiin vuonna 1930 ja se kulki aluksi nimellä Jämsänkosken VPK:n urheilijat. Tämä porukka alkoi osaltaan tehokkaasti ajamaan urheilu- ja pallokentän perustamista Jämsänkoskelle ja ehkäpä juuri yhteydet tehtaaseen vaikuttivat uuden kentän sijoittumisessa tehtaan lähiympäristöön. Uuden urheilu- ja pallokentän valmistumisaikana nuori Jämsänkosken Ilves voitti ensimmäistä kertaa Hämeen piirimestaruuden vuonna 1935. Lähes samalla kokoonpanolla yhtyneiden paperitehtaiden jalkapallomestaruudesta kisannut joukko voitii myös yhtiön mestaruuden samana vuonna.</p>		
Jämsänkosken Wanha Makasiini, entinen keskusvarasto UPM *	Maisemallisesti keskeisellä paikalla, Jämsänkosken keskustassa sijaitsee vanha, suuri, tiilinen makasiinirakennus vuodelta 1914. Se liittyy paperitehdasalueen varhaisvaiheisiin ja erityisesti tehtaan työntekijöiden ruokahuoltoon epävakaina aikoina; keskusvarasto rakennettiin ensimmäisen maailmansodan kynnyksellä ja sitä käytettiin mm. kansalaissodan aikana ruoan saamisen turvaamiseksi työväelle. Kolmekerroksinen, raskasrakenteinen, punatiilestä muurattu keskusvarasto edustaa 1900-luvun taitteen teollisuusrakentamisen perinnettä, mutta siinä on myös muistumia vanhoista suurten kaupunkien tiillisistä kruununmakasiineista. Tavallaan rakennus toimii tässä samassa historiallisessa toimeentulon turvaavassa roolissa uuden ajan tehdasyhteis-		Valtakunnallisesti arvokas

	<p>sössäkin. Rakennukseen oli kolme sisäänkäyntiä; alarinteessä sijaitsi lastauslaituri. Aumakattoisessa rakennuksessa on tiilikate; pieniruutuiset ikkunat ovat symmetrisesti jokaiseen kerrokseen aseteltu tasaisin välein. Ikkuna-aukot ovat mielenkiintoisesti yläreunastaan kaarevat, antaen arkkitehtonisen lisän rakennuksen yleisilmeeseen. Ikkunoiden kaarevaa ylälaitaa on lisäksi korostettu tiilimuuratulla listoituksella, jollainen on nähtävissä mm. Vanhan Myllyn kaari-ikkunoissa. Rakennuksen ulkoasussa symmetria ja tasapainoisuus ovat määrittäviä tekijöitä ulkoasussa ja massoittelessa.</p> <p>Rakennus suunniteltiin jo alkujaan keskusvarastokäyttöön ja jopa ruoan säilytykseen, joten pääosa rakenneratkaisuista erityisesti sisätiloissa pohjautuivat näistä tarpeista. Osa rakennuksesta oli lämmintä tilaa ja osa kylmää tilaa, itse varasto on kolmekerroksinen, mutta puisten välipohjien avulla oli kerroskorkeus helposti muutettavissa. Rakennus toimi keskusvarastona pitkään, mutta vuonna 1982 se jäi vain arkistotilakäyttöön ja varastoksi ilman henkilökuntaa kun uusi keskusvarasto rakennettiin tehdasalueelle. Keskusvaraston läheisyydessä sijaitsivat mm. tallit, jotka purettiin 1982. Varastorakennus on yksi nykyisen tehtaan ympäristön vanhimpia teollisuustoiminnan rakennuksia ja erityisen näkyvällä paikalla, kohteessa toimii nykyisin Wanha Makasiini-niminen yritys.</p> <p>Vanha keskusvarasto rakennettiin alkujaan vuonna 1914 viljavarastoksi. Rakennuksen suunnittelijaa ei tunneta, mutta tiilet on aikoinaan proomuilla kuljetettu jokea pitkin rakennuspaikalle. Viljamakasiini muutettiin Yhtyneiden Paperitehtaiden keskusvarastoksi 1940-luvulla. Varastossa oli parhaimmillaan päivätöissä noin kahdeksan varastonhoitajaa. Kaikki tehtaalta tuleva ja lähtevä tavara tuli varaston kautta. Kerrotaan, että vuoden 1956 Melbournen Olympilaisissa kultamitalin saanut painija Kyösti Lehtonen olisi työskennellyt myös varastolla. Keskusvaraston toiminta loppui 1972 ja varasto siirtyi nykyisen paloaseman paikalle. Puistomajalta paperimyymälä siirtyi keskusvarastolle vuonna 1984 ; myymälän toiminta loppui varastolla 1991. Viimeiseksi rakennuksessa Yhtyneiden paperitehtaiden osalta toimi puhtaanapidon työnjohtajan toimisto. Paperiteollisuusmuseota suunniteltiin 1990-luvun alussa tiloihin, mutta hanke kaatui. Sitten museo ja arkistokokoelmat keskitettiin Valkeakoskelle.</p>		
Kankarisveden koulu *	Kankarisveden koululla annetaan opetusta sekä yläastelaisille että lukiolaisille Jämsänkoskella. Koulu sijaitsee Kakaravaara-nimisen	Kankarisveden koululla on paikallista maisemallista merkitystä osana jokivarren maisemaa	Paikallisesti arvokas

	<p>mäen päällä, lähellä Jämsänkosken keskustaa. Koulun on suunnitellut arkkitehti Pekka Saarema ja se valmistui vuona 1956 tehdasyhtiön lahjoittamalle tontille. Tyypillinen punatiilestä rakennettu, useaan tasoon sijoittuva ja rakennusmassoltaan monimuotoinen koulukeskus on perustyyppi maamme 1950 - 1960-lukujen koulurakentamisesta suurille oppilasmäärille. Rakennusta laajennettiin noin 1974-1975, tuolloin rakennettiin ilmavalokuvassa näkyvät pohjoispuolen matalat osat joihin tuli luokkia ja ruokasali. Näistä tiloista jatkettiin laajennusta vuonna 1988, järvenpuoleinen lisäsiipi. Peruskorjauksen ja laajenuksen suunnitteli arkkitehtitoimisto Olavi Noronen Ky (1986). Koulun tiloissa toimii myös Jämsänkosken työväenopisto.</p> <p>Jämsänkoskella koulutyö alkoi yksityisenä opetuksena, jota annettiin vuodesta 1897 lähtien Yhtyneiden Paperitehtaiden toimesta vanhalla seurantalolla. Ensimmäiset varsinaiset kunnalliset koulut aloittivat toimintansa Jämsänkoskella vuonna 1903. Tuolloin perustettiin alakoulu, jonka koulurakennus sijoitettiin nykyisen kauppaoppilaitoksen paikalle vuonna 1906. Samalle tontille nousi muutamaa vuotta myöhemmin, 1910, yläkoulu. Kouluja kutsuttiin aluksi niitä pitäneiden opettajien. Alakoulu tunnettiin nimellä Joutsenen koulu ja yläkoulu tunnettiin nimellä Toivilan koulu.</p> <p>Helsinkiläinen arkkitehti Saarema on suunnitellut 1950 - 1960-luvuilla liike- ja asuinrakennuksia pääkaupunkiseudulle, muunmuassa Kaartinkaupunginosaan Sammon liikerakennuksen vuonna 1962 ja Metson liikerakennuksen vuonna 1963. Lisäksi Yhtyneiden Paperitehtaiden "arkkitehtinä" Saarema suunnitteli useita Yhtyneiden rakennuskohteita myös Jämsänkoskelle 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun aikana.</p>	<p>maa sekä ns. Kakaravaaran kokonaisuutta. Koululla on paikallista sivistushistoriallista merkitystä osana Jämsänkosken koululaitoksen historiaa sekä paikallista historiallista merkitystä Yhtyneiden Paperitehtaiden yhteisöllisestä ja sivistystoimea tukevasta rakennusttamistyöstä. Kankarisveden koululla on paikallista rakennushistoriallista merkitystä arkkitehti Pekka Saareman suunnittelemana 1950-luvun keskuskouluperiaatteeseen pohjautuvana, modernistisena koulurakennuksena.</p>	
<p>Keilahalli ja pesula *</p>	<p>Jämsänkosken keilahalli sijaitsee Korvenmäen alaosassa; aloittaan Alatie Koivutien risteyksestä. Sileästä punatiilestä rakennettu suorakaiteen muotoinen rakennus aloitti Alatie poikkikadun kanssa samansuuntaisena. Pinta säilytettiin punatiilisenä; rakennus on kaksi kerrosta korkea ja loivan satulakaton omaava. Ikkunat ovat standardi-mallia, alkujaan puupokaiset. Ikkunat ovat valkoiset.</p> <p>Pääsisäänkäynti on rakennuksen Koivutien puoleisessa päädyssä, kahden rakennuksen muodostamassa avokatoksen kautta. Rakennuksen toisessa päädyssä on asuutiloihin kulku, päätykäytävä yhdistää kaksi käyttökerrasta. Julkisivuja rytmittää vain symmetrisesti kahdessa rivissä olevat ikkunat; ulkoasu on 1950-luvun henkeen pelkistetty ja perusmuotoihin perustuva. Rakennukseen tehtiin keila-</p>	<p>Keilahallin rakennus on paikallisesti maise-mallisesti merkittävä kohde, keilahalli on määrittänyt lähes maamerkinä kulkua Korvenmäeltä ja se on ollut tunnuksena ja ohjeistuksena kulkijoille. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä liittyen Yhtyneiden Paperitehtaiden yhteisölliseen rakentamiseen teollisuusyhdyskunnan hyödyksi: erityisesti liikuntarakentaminen on ollut Jämsänkoskella huomattavaa. Keilahalli on lisäksi poikkeuksellinen 1950-luvun ilmiö maaseutualueen pikkupaikkakunnalla, ensimmäinen keilahalli perustettiin Helsinkiin vuonna</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>hallin lisäksi myös muita palvelutiloja ja huoneistoja. Suunnittelu ja rakentaminen tehtiin Yhtyneiden Paperitehtaiden omana työnä, myös tontti oli Yhtyneiden oma.</p> <p>ämsänkosken keilahalli liittyy syntynsä puolesta Yhtyneiden Paperitehtaiden virkistys- ja liikuntatoimen tukemiseen. Jo aikaisemmin paperitehtaiden toimesta oli rahoitettu ja rakennettu Jämsänkoskelle kaksi urheilukenttää, uimala, hyppymäki sekä nyt sotien jälkeen panostettiin keilaamiseen. Yhtiö rakennutti lähelle urheilukenttää, Roukkojen tehtaalaisten asuntojen lähelle nelirataisen keilahallin Alatie alkuun. Lisäksi rakennukseen tehtiin muita tiloja; rakennus toimi vuosikymmeniä Jämsänkosken pesulana ja lisäksi rakennuksessa oli asuinhuoneistoja. Jämsänkosken keilaseuran ensimmäinen puheenjohtaja oli Juuso M.R.Walden, vuorineuvos Waldenin poika. Rakennuksessa toimii edelleenkin keilahalli, pesula vaihtoi paikkaa kun kiinteistön peruskorjauksen yhteydessä- nykyisin rakennuksen muu käyttö on keskittynyt asuinkäyttöön.</p>	<p>1924. Keilahalli on lisäksi paikallisesti rakennushistoriallisesti merkittävä kohde, edustan 1950-luvun paperitehtaiden tiiliarkkitehtuuria ja myös liikuntaan liittyvää arkkitehtuuria. Monikäyttöisenä rakennuksena siihen sijoittuivat myös pesulapalvelut. 2000-luvun alun peruskorjauksessa säilytettiin rakennuksen alkuperäinen asu eikä laajennuksia ole tehty. Kohde on edustava esimerkki 1950-luvun rakentamisesta.</p>	
<p>Korven koulu *</p>	<p>Korven koulu sijaitsee keskustan kupeeseen syntyneen Korvenmäen omakotialueen yhteydessä. Vanha puukoulu on rakennusmestari Heikki Tiitolan vuonna 1931 suunnittelema kaksikerroksinen, aumakattainen, 8-ruutuisin ikkunoin varustettu, pohjaltaan E-kirjaimen muotoinen hirsitalo. Koulun viereen on rakennettu 1993 tehtyjen arkkitehtitoimisto Mikko Vuorion suunnitelmien mukaan. Koulun uudisrakennuksen tieltä purettiin vanha puinen asuinrakennus. Uuteen, keltatiilliseen rakennukseen saatiin luokkatilojen lisäksi oma liikuntasali. Vanhalla puukoululla on rakennushistoriallisen merkityksenä lisäksi sivistyshistoriallista arvoa ja se onkin arvostettu maakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi ympäristöksi Keski-Suomen museon inventoinneissa.</p> <p>Jämsänkoskelle perustettiin koulu tehtaan isännöitsijän rouvan aloitteesta vuonna 1897. Koulu toimi aluksi tehtaan vieressä sijainneessa seurantalossa, kunnes kunnallinen koulu aloitti Jämsänkoskella vuonna 1903. Ensimmäinen kunnallinen koulu sijaitsi Kosken rusthollin vanhassa päärakennuksessa, kunnes päätettiin rakentaa oma koulurakennus maanviljelijä Otto Seppäsen lahjoittamalle tontille.</p> <p>Ensimmäisen koulun rakensi tännekin koskenpääläinen puuseppä Blom ja se valmistui 1906. Tarve laajentamiselle oli ja päätös toisen koulurakennuksen rakentamiseksi tehtiin 1908, samalla päätettiin vanhaa laajentaa. Jämsänkoskella toimi myös ns. Variksen kansakoulu.</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen, paikallinen historiallinen ja maisemallinen.</p> <p>Vanhalla puukoululla on rakennushistoriallisen merkityksenä lisäksi sivistyshistoriallista arvoa.</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>

	<p>lu jonkin aikaa 1920-luvulla.</p> <p>Jämsänkosken ensimmäiset kansakoulurakennukset ovat nykyään jo kadonneet, mutta jämsänkoskelaisille rakas Korven koulu toimii yhä ala-asteen ensimmäisten luokkien käytössä. Aikaisemmin, ennen nykyistä uutta koulurakennusta liikuntasaleineen, kärsittiin tilanpuutteesta, jonka ratkaisuksi tuli ns. Sieväsen parakki- 1949 tehty puinen koulurakennus, joka oli tarkoitus olla väliaikainen ratkaisu. Sieväsen parakki purettiin vasta uuden koulurakennuksen tieltä.</p>		
<p>Koskenpääntie 47, ns.Holmenin talo *</p>	<p>Helmer Holmenin vuonna 1937-1938 rakennuttama hirsitalo sijaitsee Koskenpääntien varressa. Asuinrakennus on tehty Yhtyneiden Paperitehtaiden tontille ja sen suunnittelusta on vastannut ilmeisesti osin Yhtyneiden Paperitehtaiden rakennusmestarit (Rekola?) ja varsinaisen rakennustyön toteutti paikallinen kirvesmies nimeltä Konsta Mikkonen. Rakennuksen hirsilinnamainen ulkoasu on Holmenin vaimon toive, hän halusi jättä rakennuksen sekä sisä- että ulkopuolelta vuoraamattomalle hirsipinnalle. Rakennuksessa on asuintiloja kahdessa kerroksessa sekä kellarikerros. Hirsirunkoinen rakennus on maalattu punaiseksi, sen arkkitehtuuriaiheissa on klassismin perusaiheita yhdistettynä hirsipintaan. Avokuisti sijaitsee pääfasadin keskellä, sen katto on toisen kerroksen pienen parvekkeen pohja ja rakennetta kannattaa pyöreät pylväät. Tehosteväriä on käytetty valkoista leveysissä nurkkalaudoissa ja puupylväissä sekä ikkunoiden vuorilaudoissa. Rakennus on tehty betoniperustukselle ja siinä on satulakatto. Ikkunat ovat malliltaan varsin erikoiset. Rakennukseen oli tehty jo rakennusvaiheessa keskuslämmitys, joka oli varsin harvinaista vielä tuolloin. Aikaisemmin rakennuksessa oli sementtitiilikate.</p> <p>Rakennuksen rakennutti Yhtyneiden Paperitehtaiden palvelukseen tullut merkonomi Helmer Holmen vaimonsa kanssa. Holmen tuli tehtaiden virkailijaksi vuonna 1933 ja ryhtyi suunnittelemaan talon rakentamista uudelle kotipaikkakunnalleen. Holmen olisi rakentanut talonsa lähemmäksi keskustaa, mutta yhtiö osoitti tontin Korentolasta, jossa ei vielä tuolloin ollut rakennettu. Holmenin talo olikin Korentolan ensimmäisiä. Rakennuksesta tuli hirsipintainen vaimon toivomuksesta, se on hirsipinnalla myös sisäpuolelta. Hirsitaloja tuolloin vielä paljon rakennettiin, mutta ne oli tapana vuorata laudoituksella. Vaimon toiveesta asuinrakennus sai varsin kansallisromanttiseen ja erämaahenkeen ulkoasunsa. Rakennuksella ei ole montaa omistajaa ollut, Holmenit asuivat vielä 1980-luvullakin talossaan. Talo on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan.</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana Koskenpääntien maisemaa. 1930-luvun rakennuskantaa edustavana kohteena sillä on paikallista historiallista merkitystä Korentolan alueen rakentumisen näkökulmasta. Pihapiirillä on paikallista rakennushistoriallista arvoa erinomaisen hyvin alkuperäisessä asussaan säilyneenä, 1930-luvun hirsirakentamista edustavana kohteena, jossa on osin kansallisromantiikan kaikuja sen ulkoasussa.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

Kuparisen talo, Vuorela *	<p>Vuorelana tunnettu pihapiiri on ilmeisesti ollut yksi vanhimpia alueelle rakennettuja. Se valmistui 1920-luvun alkupuoliskolla, sen rakensi perimätiedon mukaan kuusankoskelaisen mallin mukaan Luukas Heikkinen. Asuinrakennuksen yläpuolisessa rinteessä sijaitsee L-kirjaimen muotoinen piharakennus, jossa on varastotilaa ja sauna. Puurakennus on saanut punaisen värin pystyvuorauksensa peitoksi. Rakennusta on ilmeisesti laajennettu ajan mittaan tehtyjen korjauksien yhteydessä.</p> <p>Asuinrakennus on puolitoistakerroksinen, jugendin tyyliin omaava mansardikattoinen ja pienimittakaavainen rakennus. Rakennus on sittemmin saanut betonoidun perustuksen. Huoneita on kahdessa kerroksessa, rakennus sijoittuu jyrkälle rinnetontille. Hirsirunkoinen rakennus on sijoittunut tontille sisäänkäynti ylärinteen suuntaisesti. Hirsirunko on saanut ylleen pystyrimavuorauksen ja nykyään rakennus on väritykseltään vaalean kellertävä. Aikaisemmin rakennus oli punainen. Pääfasadissa katsetta ohjaa umpikuisti, joka on leveä ja matala; sitä on mahdollisesti myöhemmin hieman muutettu. Ovet on uusittu. Mielenkiintoinen yksityiskohta on toisessa kerroksessa oleva avoparveke sisäänkäyntinä olevan umpikuistin yläpuolella. Ikkunat ovat T-karmiin perustuvaa mallia, tosin rakennuksen päädyissä on käytetty katonharjan läheisyydessä pyöreää ikkunaa kahden rinnakkaisen toisenkerroksen ikkunan yläpuolella. Ikkunat on järjestetty symmetrisesti. Nykyvärityksessään ikkunoiden pokat ja vuorilaudat ovat tummanruskeat; aikaisemmin ne olivat valkoiset. Mansardikaton peitteenä on tummanruskea, profiloitu peltikate. Pihapiiri on hyvin hoidettu ja sen pienimittakaavaisuus on säilytetty.</p> <p>Vuorelan talona tunnettu pihapiiri oli ensimmäisiä Kyttälänmäelle nousseita rakennuksia. Sen rakentaja Luukas Heikkinen toi tietävästi talon mallin Kuusankoskelta kotipaikkakunnalleen. Asuinrakennus valmistui ilmeisesti 1920-luvun aikana, samalta ajalta on myös puinen piharakennus. Luukas Heikkinen ei kuitenkaan pitkään täällä viihtynyt, vaan myi talon Edla Kuparisen perheelle vuonna 1928. Vielä vuonna 1982 leskirouva Edla Kuparinen asui taloa, jossa tuolloin oli puuhellan kautta kulkeva keskuslämmityssysteemi (n.s porinmatti-mallia), vesi ja viemärinti talossa oli. Piharakennuksessa sijaitsevaa saunaa oli juuri tuolloin kunnostettu. Kuparisten aikana rakennuksessa oli lähes aina vuokralaisia yläkerrassa, vaikka Kuparisilla oli itselläänkin suuri perhe. Ilmeisesti myös toinen talo Lavamäessä on rakennettu samoilla suunnitelmilla kuin Vuorelakin.</p>	<p>Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla Lavamäen maisemassa, rinnetontilla ja teiden risteyskohdassa. Sillä on paikallista maisemallista merkittävyyttä. Rakennus on ollut ensimmäisiä alueelle valmistuneita 1920-luvulla, joten kohteella on historiallista arvoa. Rakennuksen ulkoasu on muuttunut osin 1980-luvun jälkeisissä peruskorjauksissa, tosin rakennuksen perusmuoto ja mittasuhteet ovat säilyneet hyvin.</p>	Paikallisesti arvokas
---------------------------	--	---	-----------------------

Lavaojantie 2:n vuokratulo ja autotallit *	<p>Lavaojantien, Taipaleentien ja Laaksotien risteyksessä, kolmionmalliselle alueelle sijoittuu nykyisin hirsirunkoinen, kaksikerroksinen ja uusklassistista tyyliä edustava suurikokoinen asuintalo sekä sen pihapiiriin sijoittuva ammattikäytössä ollut kivipintainen funkkisautotalli. Komea asuinrakennus edustaa uusklassistista rakennustyyliä kissanpenkkeineen ja puolipyöreine päätyikkunoineen. Rakennuksessa on suorakaiteen muotoinen pohjakaava, kaksi kerrosta keskellä sijaitsevina portaineen. Symmetriaan pohjautuvat mittasuhteet ja kuusiruutuiset ikkunat klassistishenkisine leveine listoituksineen ovat valkoiseksi maalatussa talossa tasapainossa keskenään. Rakennuksessa on satulakatto. Savuhormoja on kaksi, avokatoksellisen sisäänkäynnin jakaessa pääfasadin sen keskiosalta. Oviaihe on myöhäisempi, mahdollisesti aikaisemmin sisäänkäynti on ollut toisen tyyppinen. Nykyisin seinässä olevaa, mahdollisesti 1930-1940-lukujen ruskeaksi maalattua puuovea ei suojaa kuistirakenteet, sen eteen on kuitenkin tehty betoniportaat. Rakennuksen nykyinen asu on todennäköisesti 1930-luvulta, mahdollisesti rakenteissa voi olla vanhempiakin osia. Kohde on tällä hetkellä asumaton ja on ilmeisesti ollut jo jonkin aikaa, mutta omaa runsaasti erilaisia arvoja edelleenkin.</p> <p>Pihapiiriin liittyy myös mielenkiintoinen, ammattikäyttöön tehty, puhdasta funktionaalismia edustava autotallirakennus on kiviainesta, sileäksirapattuine valkoisine pintoineen. Rakennus on neliömäinen pohjakaavaltaan, seinien mittasuhteet ovat funktionalismille ominaiset. Pääfasadissa on kolme pariovellista autotallia, joissa on puuovet. Niiden yläosat ovat lasi-ikkunoilla varustettu. Sivufasadeja rytmittävät kapeat ikkunat, joissa on kolme ruutua päällekkäin. Sivufasadissa kapeita ja korkeita ikkunoita viisi symmetrisesti rinnakkain. Autotallirakennus edustaa 1930-luvun funktionalistista liikenne- ja rakentamista puhtaimmillaan ja todella poikkeuksellinen kohde.</p> <p>Poikkisuunnassa päärakennukseen nähden on vielä puinen, punaiseksi maalattu, vaakavuorattu piharakennus satulakaton. Myös piharakennus on vanha, viimeistään 1950-luvulla rakennettu. Se on poikkeuksellisen pitkä, mutta jäänyt nyt ympäröivän kasvillisuuden jalkoihin.</p>	Kohteella on merkittävää paikallista maise-mallista vaikutusta kolmen tien risteysalueella sijaitsevana kohteena, joka on olennainen osa Jämsänkosken keskustan maisemaa. Rakennuksella on paikallista elinkeinohistoriallista merkitystä osana vanhan liikekeskustan historiaa. Pihapiirillä autotallineen on erityistä rakennushistoriallista merkitystä monellakin tapaa poikkeuksellisen kohteena. Vastaavia näin suurikokoisia hirsirakennuksia ei keskusta-alueella ole säilynyt, lisäksi se on harvoja näin puhtaita uusklassistisia asuinrakennuksia alueella. Funkkisautotalleja ammattikäyttöön on tehty todella vähän maaseutualueilla ja näin varhaiset autotallirakennukset ovat muutoinkin harvinaisia. Funkkisautotallilla on erityistä rakennustaiteellistakin merkitystä harvinaisena rakennustyyppinä ja hyvin alkuperäisessä asussa säilyneenä lajityyppinsä edustajana.	Paikallisesti arvokas
Lavaojantien ja Suosaarentien risteys	Metsän siimeksessä, pitkäkhön pihatien päässä, muusta asutuksesta hieman erillään sijaitsee 1900-luvun alkupuolen pihapiiri. Siihen kuuluu nykyasussaan suuri asuinrakennus, jossa klassistisia vaikutteita ja talonpoikaiskulttuurin henkeä sekä yksi talousrakennus. Puurakenteinen asuinrakennus on korkealle betoniperustukselle rakennettu ja	Pihapiiri sijaitsee metsäisessä ympäristössä, eikä näy julkiseen maisemaan. Kohteella on paikallista historiallista ja kulttuurihistoriallista merkitystä osana maakunnallisesti arvokkaan Lavamäen miljöön rakennuskantaa.	Paikallisesti arvokas

	<p>vaakapaneloitu satulakattoinen rakennus. Rakennuksessa on kaunnit, pieniruutuiset ikkunat, joiden kokoa vaihtelemalla on saatu erilaisia kokonaisuuksia 4-ruutuisista ullakkokerroksen ikkunoista 6- ja 12 ruutuisiin pääkerroksien ikkunoihin. Aikoinaan pääfasadissa on ollut toisessa kerroksessa avoparveke, josta enää kertoo vain frontonissa oleva yksinäinen ovi. Rakennuksen pääfasadissa on suuri, suorakaitteen muotoinen umpikuisti, jota on rytmitetty lasi-ikkunoilla. Kuistin molemmissa päissä on sisäänkäynnit rakennukseen. Se kertoo rakennuksen aikaisemmasta käytöstä; lieneekö ollut osin toimistotiloina tai vuokrattuna. Rakennuksen klassistisesta hengestä kertovat vahvat kissanpenkit ja myöskin ikkuna-aiheet sekä fasadin jäsentely mm. frontonilla ja kuistin aumakatolla. Rakennuksessa on muutoin satulakatto tiilikatteella. Se on maalattu keltaiseksi perinteiseen tapaan ja tehosteväriä on käytetty ikkunoiden vuorilauoissa, nurkkalauoissa ja kattolistoissa pinaista yhdessä valkoisen kanssa. Kuistin frontiosassa on keltaisen kanssa vihreää, joka on mahdollisesti ollut edellisestä värikokonaisuudesta muistona. Rakennuksessa on komeat parilliset peiliovet ja korkeassa kivijalassa kellaritilat. Alueen muuhun rakennuskantaan nähden on tämä rakennus poikkeuksellisen suuri ja näyttävä. Se on säilynyt hyvin modernia aikaa edeltäneessä asussaan; tosin mahdollisesti betonoinnit ja muita muutostöitä on voitu tehdä samoihin aikoihin kun pihapiiriin on rakennettu uusi saunarakennus -ehkäpä 1930-1950-lukujen välisenä aikana. Saunarakennus edustaakin jo modernille ajalle ominaisia piirteitä ja mittasuhteita; sen standardityyppiset keskeltä aukevat ikkunat ja lautarakenteinen runko sekä saunan perustyypin muuttuminen pienistä hirsisaunoista pihasaunoihin kertoo sen rakennusajankohdasta. Saunarakennuksessa on saunan lisäksi varstotila/kesähuone ikkunoilla ja omalla sisäänkäynnillä varustettuna. Rakennus on peiterimavuorattu ja maalattu keltaiseksi, tehosteväriä on käytetty nurkkalauoissa ja ikkunoiden vuorilauoissa keltaista. Piharakennus on tehty betoniperustukselle ja on satulakattoinen, sisäänkäynti on tehty toisen huoneen edessä olevan sisäänvedetyn kuistiaiheen kautta; saunaosa on leveämpi ja sinne kulku on sisäänvedetyn osan päädyistä.</p>	<p>Pihapiirin rakennukset kertovat paikan olleen aikanaan myös rakentajansa puolesta alueelle poikkeuksellinen; mittasuhteiltaan poikkeuksellinen ja myös monikäyttöisyydestä kertova rakennus antaa alueen rakennushistorialliselle kehitykselle lisäulottuvuutta. Yksittäisenä kohteena sillä on paikallista rakennushistoriallista merkitystä 1900-luvun ensimmäisen puoliskon uusklassistisena, edustavana päärakennuksena, joka on säilynyt modernia aikaa edeltävässä asussa poikkeuksellisen hyvin.</p>	
Mäntykallion koulu *	<p>Jämsänkoskella ryhdyttiin rakentamaan keskuskansakoulua keskustan tuntumaan 1950-luvulla, jolloin maassamme oli valtava kansakoulujen rakentamisaalto. Keskustassa sijaitseva vanha puukoulu, Korven koulu, joka lisäksi tarvittiin opetustilojen suurten ikäluokkien tarpeisiin. Koulurakennuksen suunnitelmat tilattiin insinööri Heikki Uljaalta ja uusi, moderni kansakoulu valmistui vuonna 1952. Koulurakennus sijoitettiin silloisen keskusta-alueen pohjoislaidalle, pienen</p>	<p>Koulukeskuksella on paikallista maisemallista merkitystä Koulumäen maisemassa. Mäntykallion koululla on paikallista sivistyshistoriallista merkitystä kertoen paikkakunnan kouluhistoriasta ja koulujen kehityksestä. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä modernin ajan koulukeskuksena,</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>mäen rinteeseen. Myöhemmin alue opittiin tuntemaan koulumäen alueena.</p> <p>Neljäkerroksinen, tiilirunkoinen koulurakennus oli rapattu ulkopäin ja maalattu vaaleaksi, kuten suurin osa maamme 1950-luvulla valmistuneista koulurakennuksista. Koulu oli suuri, siinä oli 15 luokkahuonetta, juhlasali sekä tilat käsityön, kotitalouden ja metallityön opetukseen.</p> <p>Koulukeskus saneerattiin 2000-luvun alussa vanhaa, jolloin purettiin liikuntasalisiipi ja rakennettiin uutta. Vanha insinööri Uljaan suunnittelema vanha kansakouluosa on piiloutunut lähes kokonaan uuden pinnan alle; väritys ja pintaratkaisut on yhdenmukaistettu uuden osan kanssa, vanhaa edustaa rakennuksen pitkä siipiosa. Uuden koulun suunnitteli arkkitehti Mikko Vuorio. Rakennustöistä vastasi rakennusliike U. Lipsanen Oy Pieksämäeltä. Uusi arkkitehtoninen asuun vastaa koulurakennuksissa suosiossa olevaa postmodernistista, moninaisia muotoja ja pastellisävyjä yhdistävää, eräänlaista lapsille suunnattua arkkitehtuurityyppiä. Uudet osat ovat vanhaa matalampia massoitteeltaan, mutta edelleen yhdistyvät samalla tavoin vanhaan osaan, muodostaen L-kirjaimen muotoisen pohjakaavan.</p>	<p>joka saneeratussa nykyasussaan kertoo 1950-luvun koulurakentamisen ja 2000-luvun näkemysten postmodernistisesta fuusiosta.</p>	
Matara *			Paikallisesti arvokas
Mella (Uusi-Mella) *	<p>Mellan talo sijaitsee keskeisellä paikalla Orivuoren rinnemaisemassa. Se on rakennettu Ala-Mellan tilalta lähtöisin olleen Väinö Mellan toimesta vuonna 1935. Pihapiiriin kuuluu suurehko hirsirunkoinen asuinrakennus, pitkä riviaitta-tyyppinen piharakennus kadun toisella puolella sekä suuri tiilirunkoinen navetta, joka on toiminut varasto- ja pajatilana. Varsinainen tontti on nykyasussaan metsäinen ja asuinrakennusta varjostavat suuret kuuset.</p> <p>Päärakennuksen hirsikehikko veistettiin perimätiedon mukaan Vuosjärven rannalla, josta se kuljetettiin talviaikaan reellä Orivuoreen. Pääosan rakennustöistä suoritti Tammi-niminen tehtaan työmies. Asuinrakennus on tehty betoniperustukselle ja siinä on kaksi kerrosta. Rakennus on suurikokoinen, hirsirunkoinen ja siinä on vaikutteita myöhäisestä maaseutuklassisimista. Sen vaikutteet näkyvät mm. avokuistin pyöreissä pylväissä ja rakennusosien jäsentelyssä. Rakennus on vuorattu ajalle tyyppilliseen tapaan peiterimavuorauksella ja maalattu punamullalla. Päätykolmiot ovat saaneet valkoisen värin, kuten myös nurkkalaudat sekä muut yksityiskohdat rakennuksessa</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana Orivuoren vanhinta asuinkehitystä. Lisäksi tilan historia liittyy olennaisesti 1920-1930-luvuilla tapahtuneeseen rakennustoimintaan keskusta-alueella, jossa Väinö Mellalla oli keskeinen osuus. Kohteella on siis myös paikallista historiallista merkitystä. Lisäksi pihapiirin rakennuskanta edustaa 1920-luvun hirsirakentamista, juuri ennen murrekautta. Klassimista vaikutteita ottanut päärakennus, suurehko piharakennus ja navetta ovat mittasuhteiltaan ja arkkitehtuuriltaan hallittuja sekä laadukkaasti aikanaan toteutettuja. Kohteella on huomattavaa paikallista rakennushistoriallista arvoa.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>ovat valkoiseksi maalattuja. Rakennuksen pääfasadin keskellä sijaitsee avokuisti, jonka kautta on sisäänkäynti rakennukseen siron säilekaiteella varustetun, aumakatteisen kuistin kautta. Kuistin yläpuolella toisessa kerroksessa on pelkistetty frontoni. Rakennuksessa on satulakatto, jossa on sementtitiilikate. Ikkunat ovat jo standardimallia; kaksi- ja kolmeosaisia.</p> <p>Tilan rakennutti 1930-luvulla Väinö Mella, joka vaikutti monilta osin Jämsänkosken keskustan rakentamiseen ja sen kehitykseen 1920-1930-luvuilla. Mella oli yksi suurmaanomistajista, hänen omistamansa alueet sijoituivat pääosin nykyisen keskustan lähiympäristöön, josta hän vuokrasi ja myi tontteja niin yksityisille rakentajille kuin paperitehtaidenkin ja muiden liikerakentajien käyttöön. Mellan omistuksiin kuuluivat Orivuoren ja ilmeisesti pääosin myös Kyttälämäen alueiden maat. Väinö Mella oli lähtöisin Ala-Mellan tilalta, jossa hän asuikin aina vuoteen 1935 saakka, jolloin valmistui ns. Uusi-Mella. Mella asui tilallaan aina vuoteen 1950 saakka, jolloin hän myi tilan rakennuksineen Jämsänkosken kunnalle. Vanha navettarakennus muuttui sittemmin varasto- ja työtilaksi, päärakennus ulkorakennuksineen on ollut vuokrattuna. Orivuoren alarinteessä olleet viljelysmaat lunastettiin osin rautatien rakentamisen yhteydessä, osa viljelyksistä oli pitkään kunnan vuokrapalstoina. (Lähde: Keski-Suomen museon inventointikortti Jämsänkoski numero 77, Hannu Ahlstedt, 18.5.1982) Nykyisin rakennus on edelleen asuinkäytössä.</p>		
Ns. Kivelä / Lehtisen talo, vuoden 1982 inventointikortti numero 83.	Kivelän tilan asuinrakennus on valmistunut alkujaan vuonna 1924; tontti on erotettu Väinö Mellan maista. Talon rakensi Ville Koljander ja häneltä se siirtyi jo vuonna 1927 Kustaa Jokiselle. Rosa Lehtinen osti talon Kustaa Jokisen jälkeläisiltä vuonna 1960. Rakennus on kokonaan peruskorjattu edellisen inventoinnin jälkeen; peiterimavuoraus on muutettu vaakaponttilaudoitukseksi ja väri on vaihtunut punaisesta beigeen. Ikkunoiden vuorilaudat ovat tumman ruskeat, karmit ovat valkoiset. Samalla ruskealla on maalattu myös nurkkalaudat ja päätykolmion vuorauksen katkaiseva listakin. Yksikerroksinen asuinrakennus on hirsirunkoinen ja aikanaan nurkkakiville perustettu, sittemmin sokkeli on betonoitu. Rakennuksessa on satulakatto, jossa peltikate. Pääfasadissa on avokuisti, jonka kautta on sisäänkäynti. Lisäksi pihapiirissä on samaa väriä oleva piharakennus ja autotalli. Autotalli on myöhäisempää perua.	Kohde on inventoitu osaksi Lavamäen aluekokonaisuutta vuoden 1982 inventoinnissa. Täydennysinventoinnissa todettiin kohteen nykytila ja kirjattiin muutokset. Pihapiirillä on merkitystä ns. Kyttälänmäen historiassa alueen kulttuurihistorian näkökulmasta ja pihapiiri on myös ollut ensimmäisiä alueelle rakentuneita. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä.	Paikallisesti arvokas
Ns. Niemisen talo, Oinaala	Oinaalan tyyppitaloalueella Kukkulantie 14 valmistui vuonna 1947 Yhtyneiden paperitehtaiden tyyppipiirustuksilla markan hintaan lunastetulle asevelitontille. Tontilla oleva talotyyppi on mallia V5: alaker-	Pihapiiri on osa Oinaalan tyyppipiirustuksen rakentunutta työväen pientaloaluetta. Kokonaisuudella on huomattavaa maisemallista	Maakunnallisesti arvokas

	<p>rassa on kaksi huonetta ja keittiö, yläkerrassa on huone ja keittiö vuokrattavaksi. Rakennus on tehty betoniperustukselle rankoraketeisena. Betoniperustus on säädettyä matalampi, koska betonista oli pulaa, kuten myös nauloista ja muista tarvikkeista. Rakennuksessa on suorakaiteen muotoinen pohjakaava pienellä kuistin ulosvedolla. Satulakaton peitteenä oli alkujaan päre ja sittemmin tiili. Rakennus sai vaakaponttivuorauksen. Rakennusta olivat tekemässä kirvesmiehet Nurminen ja Lahtinen, jotka tekivät ammattilaistaitoa vaativat työt. Muutoin tehtiin itse ja talkoovoimin. Rakennukseen saatiin vesija viemäri 1950-luvun aikana, kun Yhtyneet Paperitehtaat vetivät alueelle tarvittavan tekniikan. Rakentamisessa käytettiin myös Yhtiön matalakorkoista lainaa.</p>	<p>merkitystä. Niemisen talon pihapiirillä, kuten muillakin alueen alkuperäisessä asussaan säilyneillä pihapiireillä on paikallista maisemallista arvoa osana Oinaalan rakennuskonaisuutta, paikallista historiallista merkitystä alueen työväestön asutustoiminna sekä teollisuus- ja paikallishistorian näkökulmasta. Kohteella tyyppiirustuksin toteutettuna on paikallista rakennushistoriallista merkitystä.</p>	
<p>Ns. Salmisen talo, Oinaala</p>	<p>Talo on Yhtyneen Paperitehtaan itsensä rakennuttama vuonna 1947. Osan Oinaalan tonteista yhtiö rakensi itse ja myi edullisesti eteenpäin. Yhtiö rakensi työntekijöilleen pientaloja ja työväestön asuintaloja kaikilla toimintapaikkakunnillaan myyden ne henkilökunnalleen edullisin ehdoin. Tontin omakotitalotyyppi on Omakoti 2 (V3), jossa oli yhdessä kerroksessa kaksi huonetta ja keittiö. Myöhemmin talotyyppiä muunnettiin lisäämällä ullakkokerrokseen n. 30 cm lisää, jolloin ullakkotilassa voi liikkua myös aikuinen suhteellisen suorassa ja siitä saatiin varastotilaa. Rakennus on tehty betoniperustukselle rankorakenteisena, siinä on peiterimavuoraus ja satulakatto. Alkujaan katemateriaalina oli päre, joka sittemmin muutettiin tiilikatteeksi. Myös yhtiön omassa rakennuttamistoiminnassa näkyi materiaalipula, vain puutavaraa oli riittävästi saatavilla. Rakennuksessa on vaalea väri, ikkunat ovat kaksi- ja kolmeosaista standardimallia.</p>	<p>Pihapiiri on osa Oinaalan tyyppiirustuksin rakentunutta työväen pientaloaluetta. Kokonaisuudella on huomattavaa maisemallista merkitystä. Niemisen talon pihapiirillä, kuten muillakin alueen alkuperäisessä asussaan säilyneillä pihapiireillä on paikallista maisemallista arvoa osana Oinaalan rakennuskonaisuutta, paikallista historiallista merkitystä alueen työväestön asutustoiminna sekä teollisuus- ja paikallishistorian näkökulmasta. Kohteella tyyppiirustuksin toteutettuna on paikallista rakennushistoriallista merkitystä.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>Ns. Taimisto (Hietasen talo), vuoden 1982 inventointikortti numero 85.</p>	<p>Ns. Taimiston tila eli vuoden 1982 inventoinnissa Hietasen pihapiiriksi kirjattu kohde on edelleen Lavamäen korkeimmalla kohdalla, kauniisti kunnostettuna ja ympäristö hoidettuna. Vuoden 1928 jugendin tyyli- piirteitä omaava rakennus on saanut yhtenäisen vaalean värityksen edellisen kaksivärisen vuorauksen sijaan. Talon rakennutti Arjalan perhe, joilta talo siirtyi Sucksdorffin haltuun. Häneltä kiinteistö siirtyi 1950-1960-lukujen taitteessa Eino Hietaselle. Poikkeuksellisesti rankorakenteisena tehty talo omaa samaa henkeä kuin alarinteessä sijaitsevalla, samaan aikaan rakennetulla Kuparin talolla on. Puolitoistakerroksinen, mansardikattoinen rakennus on saanut vaakaponttipaneloinnin ja vaalean kellertävän värityksen. Vaakavuorattu rakennus on peruskorjattu muutamaan otteeseen valmistumisensa jälkeen, ja jo edellisen inventoinnin aikana oli rakennuksessa standardityypin ikkunat ja muunneltu vuorilaudoitus sekä kuisti. 1970-luvun lopulla oli vaihdettu pieniruutuiset ikkunat standardimalliin. Suurimmat muu-</p>	<p>Kohde on inventoitu osaksi Lavamäen aluekokonaisuutta vuoden 1982 inventoinnissa. Täydennysinventoinnissa todettiin kohteen nykytila ja kirjattiin muutokset. Pihapiirillä on merkitystä ns. Kyttälänmäen historiassa alueen kulttuurihistorian näkökulmasta ja pihapiiri on myös ollut ensimmäisiä alueelle rakentuneita. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>tokset ovat kohdentuneet laajentuneeseen kuistiratkaisuun, joka on suurimmin vaikuttanut pääfasadiin. Pihapiiriin kuului lisäksi piharakennus, jossa on sauna, autotalli ja varistorakennus.</p>		
<p>Ns. Ukkosen talo, vuoden 1982 inventointikortin numero 84.</p>	<p>Ns. Ukkosen talo sijaitsee Lavamäentien varressa, takafasadi lähes tiessä kiinni. Rakennus on valmistunut kahdessa vaiheessa, vanhin osa 1930-luvulla ja uudempi osa sodan jälkeen. Rakennus on saanut hieman L-kirjaimen muotoisen pohjakaavan laajennuksen myötä. Asuinrakennus on vanhalta osaltaan alkujaan tehty nurkkakiville ja uudempi osa betoniperustukselle. Runkorakenteena vanhassa osassa on hirsi, uudemmassa on rankorakenne. Rakennuksessa on satulakatto ja osin tiilikate ja osin profiilitiilikate; peruskorjausta on tehty kohteeseen ja sen on hyvässä kunnossa. Valkoinen peiterimavuoraus on saanut tehosteväriksi ikkunoiden karmeissa ja vuorilaudoissa tumman siniharmaan, kuten myös nurkkavuorauskin. Rakennukseen on tehty koko pääfasadin mittainen, kapea laajennusosa myöhemmin. Siinä ovat pesutilat.</p> <p>Alkujaan rakennus on Venner Jokisen rakentama, 1930-luvulla taloa rakennettaessa asuntona toimi pihapiiriin jo aikaisemmin valmistunut sauna. Vuonna 1975 Kalervo Järvinen myi talon Simo Ukkoselle. Tontti on tunnettu Järvisen tonttina. Vuoden 1982 inventoinnin aikana rakennuksen tulevaisuus oli epäselvä, sillä omistaja oli tuolloin varannut uuden rakennustontin muualta; tuolloin talo lämpeni puulla (uunit); tosin vesijohto ja viemäri oli sinne vedetty.</p>	<p>Kohde on inventoitu osaksi Lavamäen aluekokonaisuutta vuoden 1982 inventoinnissa. Täydennysinventoinnissa todettiin kohteen nykytila ja kirjattiin muutokset. Pihapiirillä on merkitystä ns. Kyttälänmäen historiassa alueen kulttuurihistorian näkökulmasta ja pihapiiri on myös ollut ensimmäisiä alueelle rakentuneita. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>Ns.Niemisen talo, vanha inventointi kohdekortti nro 80-</p>	<p>Vuonna 1921 rakennettuun ja ns. Niemisen talona edellisessä inventoinnissa kulkeneeseen pihapiiriin kuuluu puolitoistakerroksinen asuinrakennus ja persoonallinen piharakennus, eräänlainen mukaelma aitasta avokuistilla. Talo lammenkuja 12 ja Lammenkuja 14 kuuluivat aikoinaan timpuri Kalle Niemiselle, jonka verstaas oli muistitiedon mukaan Lammenkuja 14 alakerrassa ja yläkerrassa asui vuokralaisia. Lammenkuja 12 asuinrakennus on hirsirungolle rakennettu vaakavuorattu ja nykyisin vaalean siniseksi maalattu rakennus, jossa on muurattu korkea kivijalka kellaritiloilla. Asuinrakennuksen ulkoasu on muuttunut huomattavasti alkuperäisestä, josta jäljellä on enää ullakon pieniruutuiset ikkunat. Muilta osin ikkunatyypin on vaihtunut ainakin kahteen otteeseen erilaisiksi standardityypin ikkunoiksi. Myöskään vaakavuoraus, joka rakennuksessa oli jo vuonna 1982 ei ole alkuperäistä mallia. Mielenkiintoinen on pihapiirin talousrakennus, jonka ulkoasu puolestaan on säilynyt hyvin. Suorakaiteen muotoinen rakennus sijoittuu poikkisuunnassa päärakennukseen nähden. Se on peiterimavuorattu ja maalattu punaiseksi. Sen päädyssä on avokuisti,</p>	<p>Kohde on inventoitu osaksi Lavamäen aluekokonaisuutta vuoden 1982 inventoinnissa. Täydennysinventoinnissa todettiin kohteen nykytila ja kirjattiin muutokset. Pihapiirillä on merkitystä ns. Kyttälänmäen historiassa alueen kulttuurihistorian näkökulmasta ja pihapiiri on myös ollut ensimmäisiä alueelle rakentuneita. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>jossa sälelaudoituksella tehty koristeaiheeksi eräänlainen piparkakku-reunuskuvio- rinnemaastoon rakennettu talousrakennus on toisesta päästään kahden kerroksen korkeinen.</p> <p>Rakennuksen toisessa päässä on katselmuksen 12.8.2015 mukaan avokuistin alapuolella käynti betonikellariin, avokuistin takana on puuliiteri ja toisessa päässä pääosin romuvarastona oleva entinen saunatila muureineen ja pukuhuoneineen. Pukuhuoneeseen on suora käynti pihanpuoleisesta avoimesta betoniportaasta ja saunaan puolestaan Lammenkuja 14 puoleisesta päätyseinästä. Koska Kalle Nieminen on ollut molempien kiinteistöjen omistaja, vuokranantaja ja verstaanpitäjä, on saunan sijoittuminen ulkorakennuksen lammenkuja 14 puoleiseen päähän ollutkin hyvin luontevaa. Saunaa ovat käyttäneet näin lähinaapuritkin, mutta nykyisin se on varastona. Sauna ja liiterirakennuksen käyttöä ja säilyttämismahdollisuuksia pohditaan 2015.</p> <p>Muistitiedon mukaan nurkkatontilla sijaitseva talo on antanut koko mäelle sen nimen; Kyttälänmäki. Talon rakentajan poikaa kutsuttiin syystä tai toisesta "kytäksi" ja hänen muutettuaan alueelle ryhdyttiin mäkeä kutsumaan Kyttälänmäeksi. Edellisen inventoinnin aikana, vuonna 1982, talo oli tyhjillään.</p>		
Oinaalan urheilukenttä *	<p>Oinaalan jälleenrakennuskauden asuinalueen keskellä, Kankarisvede rannassa sijaitsee Jämsänkosken toinen urheilukenttä. Oinaalan yleisurheilukenttä sijaitsee Jämsänkosken taajamassa luonnonkauniin Kankarisveden rannalla. Se valmistui sotien jälkeen vuonna 1948. Jo vuonna 1936 oli Oinaslahden rinteeseen tehty mäkihyppypaikka "suksimäki". Lisäksi samalle aluelle syntyi myöhemmin maastohiihtoon liittyvä hiihtokeskus ja tenniskentät sekä Korentolassa sijaitseva Soutula. Soutula sijaitsee hieman edempänä ylävirrassa.</p> <p>Oinaalan urheilukenttä on yleisurheilukenttä, joka on kentän osalta peruskorjattu vuonna 1984. Kenttä kestopäällystettiin Novotaniilla. Juoksuradat ja suorituspaikat uusittiin pinnoitteen osalta v. 2002. 400 metrin rata, etusuora kahdeksan ratainen, kuusi kiertävää rata. Nurmikentällä katettu noin 650 hengen katsomorakennus (rak. 1962) huolto- ja sosiaalityöineen. Kentän yhteydessä kaksi beachvolleykenttää, uimaranta sekä pienvenesatama (veneiden laskupaikka). Kentällä järjestetään vuosittain Pika- ja Aitajuoksukarnevaalit. Aitakarnevaalit (koulutus + kilpailut) v:sta 1990 ja pikajuoksukarnevaalit v:sta 1998. Jalkapallokentän koko on 100 m x 65 m.</p>	Oinaalan urheilukenttä edustaa paikkakunnan urheiluhistoriaa. Kohteella on suuren kokonsa ja sijaintinsa myötä maisemallista merkitystä, erityisesti Kankarisveden maisemassa sekä vastapäiseltä Virtasalmen asuinalueelta katsoen. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä osana Yhtyneiden Paperitehtaiden sosiaalista ja yhteisöllistä toimintaa, jolla se tarjosi työntekijöilleen, heidän perheilleen sekä muille asukkaille resursseja terveelliseen, urheilulliseen elämään joka lisäisi jaksamista myös työssä.	Paikallisesti arvokas

<p>Oinaslahden rinne ja Huhdanvuoren maastohiihtokeskus *</p>	<p>Oinaslahden rinne rakennettiin mäkihyppypaikaksi vuonna 1937 Yhtyneiden Paperitehtaiden toimesta. Rinteeseen rakennettiin puurakenteiden mäkihyppytorni ja sen alastulorinne tehtiin maansiirtotöillä. Koskenpääntien puolella on nykyisin kaksi puista, pienehköä harjoitusrinnettä ja yksi suurempi, nykyisin metallirunkoinen torni. Suuren mäkitornin vieressä sijaitsee nykyään myös puinen tuomaritorni.</p> <p>Mäkimontun päähän, aukean kentän toiseen laitaan rakennettiin puurunkoinen ja lautavuorattu palvelu- ja huoltorakennus. Punaiseksi maalattu, satulakattoinen rakennus sai pitkälle sivulle eteensä koko rakennuksen mittaisen sisäänvedon. Sisäänvedon katto toimii suojaisana avokuistina rakennukselle. Kattorakenteelle on annettu lisätukea puupylväillä. Ne ovat saaneet valkoisen maalin. Rakennukseen sijoituivat pukuhuoneiden lisäksi myös yleisöpalvelutiloja; rakennuksen seinässä niistä kertovat mm. kioskimaiset luukut pääfasadissa ovien välissä. Punavalkoinen rakennus on hyvässä kunnossa.</p> <p>Jämsänkosken hiihtokeskus sijaitsee hyppyrinän välittömässä läheisyydessä, tosin sen erottaa pieni lampi ja metsäkaistale Oinaslahden rinteestä. Hiihtokeskuksessa on katsomorakenteita sekä oma huolto- ja palvelurakennuksensa pukuhuoneineen, varastoineen, huoltotiloineen ja toimistoineen. Hiihtolenkkejä on useampia rakennettu. Hiihtokeskus on olennaisesti nuorempi, tenniskentät rakennettiin 1980-luvun nousukauden tennisbuumissa.</p> <p>Mäkihyppyrinne rakennettiin 1930-luvulla lajin ollessa vahvassa nousussa maailmalla. Laji on saanut alkunsa ilmeisesti Norjasta 1800-luvulla. Suomessa ensimmäiset mäenlaskukilpailut pidettiin Katajanokan kalliolla 9. maaliskuuta vuonna 1899. Järjestäjänä toimi Helsingin Sporttiklubi. Kilpailut voitti Helsingissä asunut norjalainen insinööri Christian Nielsen. Suomen ensimmäiset piirustusten mukaan rakennetut hyppyrinät valmistuivat vuonna 1905 Helsingin Alppilaan ja Kajaaniin. 1930-luvulla laji oli jo hyvin tunnettu maassamme ja syystä tai toisesta se huomioitiin Yhtyneiden Paperitehtaiden vapaa-ajan toimien tukemisessa; Jämsänkosken lisäksi myös Kaipolaan rakennettiin mäkihyppytorni sotien jälkeen.</p> <p>Jämsänkosken tornia kävivät kokeilemassa myös lajin kotimaan, Norjan, edustajat. He kehuivat erityisesti Oinaslahden rinteestä profiilia ja vertasivat sitä siltä osin jopa Holmenkolleniin. Tosin mäki oli muilta mitoiltaan pienempi; siinä on parhaimmillaan ylletty noin 40 metrin pituisiin hyppyyihin.</p>	<p>Oinaslahden rinne ja maastohiihtokeskus edustavat talviurheiluun liittyvää paikkakunnan urheiluhistoriaa. Kohteella on suuren kokonsa ja sijaintinsa myötä maisemallista merkitystä, mutta vähäisen käytön vuoksi on kohde varsinkin kesäaikaan huomaamaton ja hoitamatonkin. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä osana Yhtyneiden Paperitehtaiden sosiaalista ja yhteisöllistä toimintaa, jolla se tarjosi työntekijöilleen, heidän perheilleen sekä muille asukkaille resursseja terveelliseen, urheilulliseen elämään joka lisäisi jaksamista myös työssä.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
---	---	---	------------------------------

	<p>Jämsänkosken hyppyrimäkeä 1980-luvulla käytettiin ns. linkomäkeä. "Jämsänkosken työväenyhdistyksen Voimistelu- ja Urheiluseura Jyry" oli ja on edelleen keskeinen hiihtokeskuksen käyttäjä. Jyryn menestyksekkäin urheilija tällä saralla oli monialainen huippulahjakkuus Aarne Saarinen, joka oli vuosien 1984 - 87 aikana moninkertainen Hopeasompa- ja TUL:n mestari niin mäkihypyssä kuin yhdistetyssäkin. Uusi talkootyönä rakennettu mäki vihittiin käyttöön 1989, jolloin Jyry oli noussut alle 16-vuotiaiden mäkiurheiluseurana aivan TUL:n kärkikastiin. Mäkihypyn irtaantuessa omaksi erikoisseurakseen 1990-luvun alussa kuihtui kukoistava toiminta kuitenkin täysin.</p>		
Patala *	<p>Patalan virkatalo perustettiin jo 1400-luvulla. Kapteenin virkatalo siitä tuli vuonna 1684. Myöhemmin se on ollut tavallisen maatilana. Tilan lautavuorattu hirsinen päärakennus on rakennettu 1800-luvulla. Pihapiiriin sijoittuu myös muutamia talousrakennuksia. Pihapiirin rakennuskannan tarkkaa ikää ei tunneta, rakennukset ovat navettaa lukuunottamatta puurakenteisia ja rakennettu 1800-luvun aikana. Rakennuskanta on säilynyt hyvin ennallaan eikä peruskorjauksia ole tehty; tosin kohde ei ole asuinkäytössä. Suorakaiteen muotoinen, hirsirunkoinen asuinrakennus on paritupa-periaatteella rakennettu, tosin myöhemmissä muutoksissa on eteläpäädyn salista erotettu joen puoleiselta sivulta kamea kammari. Mielenkiintoinen seikka on myös pirtin lattiassa oleva luukku, josta on kulkuyhteys rakennuksen alla sijaitsevaan pieneen kellariin. Rakennuksen pääfasadin keskellä on lautarakenteinen umpikuisti ikkunoilla, joista ovi johtaa eteiseen. Eteisen taakse on tehty kammari, mutta se on voinut olla läpikuljettava porstua aikanaan. Molemmin puolin eteistä on suuret huoneet, joita ei ole jaettu eli kaksi pirttiä, joista toinen on kulkenut kammarin nimellä. Hirsirakennus on vuoratte peiterimavuorauksella, joka on aikanaan ollut punainen. Nytemmin seinäpinnat ovat mustuneet auringon polttaessa punamullan laudoitukseen. Satulakatteen suojana on tiilikate. Rakennuksessa on T-karmiin perustuvat ikkunat. Takaseinää rytmittävät koteloidut följarit.</p> <p>Pihapiirin aittarakennusta on jouduttu lyhentämään 1970-1980-lukujen aikana Koskentien leventämisen yhteydessä. Aitan päätyyn on rakennettu asuinhuone ja päädyssä on vellikellon rakenne edelleenkin olemassa. Asuinhuoneessa on T-karmin ikkunat, asuinhuone on valmistunut aitan päätyyn mahdollisesti 1900-luvun alkupuoliskolla. Osin perustus on tehty tiilistä, osin tallella on edelleen nurkkakivet. Aitta on hirsirakenteinen ja satulakattoinen, vanhin osa aittara-</p>		Maakunnallisesti arvokas

	<p>kennuksesta on 1800-luvulta. Piharakennuksessa oleva länsipäädyn asuinhuone on hellahuone. Toinen samanlainen huone on rakennuksessa myös, tosin sen kyljessä on vailla tulisijaa oleva pieni kammari. Tämä keskimmäinen hellahuoneasunto toimi Viljo Kiven aikaan verstahuoneena, jossa hän kunnosti moottoripyöriä, moottorisahoja, kiviporia ja muita pienkoneita. Lähinnä maantien päätyä on kolmas hellahuone, jonka savupiippu on jossakin vaiheessa purettu. Tässä huoneistossa asui vielä 1950-luvulla vuokralainen. Tässä päädyssä ikkunat ovat 6 -ruutuiset ja kauniisti koristellut.</p> <p>Pihapiirin navettarakennus on rakennettu ilmeisesti vuonna 1928 samalla paikalla sijainneen puisen karjasuojan paikalle. Punatiilinen rakennus omaa satulakaton, jossa on peltikate. Se on peräisin ilmeisesti 1970-luvulta Navetan toisessa päädyssä olevassa, 1940-luvulla rakennetussa hirsisessä karjakeittiössä on edelleen tiilikate. Suora-kaiteen muotoinen navettarakennus on perustettu lohkokiviperustukselle ja sijoitettu poikkisuuntaisesti päärakennukseen nähden.</p> <p>Pihapiirissä sijaitsee 1800-luvun puolelta oleva kalustovaja, jossa on yksi kerros ja se on perustettu nurkkakiville hirsirakenteisena. Rakennuksessa on satulakatto, jossa peltikate. Se on harmaalla hirsipinnalla.</p> <p>Patalan virkatalo tunnetaan maakirjassa vuodelta 1539, nimenä käytettiin Kipparilaa (Skepparla); tuolloin isännäksi oli kirjattu Erkki Ollinpoika. Tosin tilahistoria yltää varhaisempiinkin aikoihin, vaikka kirjallisia lähteitä on vain heikosti näiltä ajoilta säilynyt. Ilmeisesti kuitenkin jo 1400-luvulla on mainintoja Skepparlan tilasta. Merkittävä muutos tilan historiassa oli, kun se muuttui kapteenin virkataloksi vuonna 1684. Useat tilan kapteeneista olivat paikallisia vaikuttajiatavalla tai toisella. Esimerkiksi everstiluutnantti Henrik Kihlström oli osakkaana Jämsänkoskeen vuonna 1790 perustetussa vesisahassa.</p> <p>Valtion omistaman virkatalon historia päättyi aikanaan ja sen jälkeen tilaa hoitivat useat eri vuokralaiset, kunnes se myytiin vuonna 1956 yksityiseen omistukseen Kiven suvulle. Muutamia vuosikymmeniä aikaisemmin, jo 1920-luvulla oli Patalan maista luovutettu asutustilallisille ja pientilallisille, vuosina 1926-1953. Patalasta eli Skepparlasta lohkottiin mm, Linnasenmäki, Käpylä, Lehtimäki, Arvenmäki ja Kallioniitty, joiden alueelle puolestaan syntyi maanhankintalain mukaisia pientiloja ja asuntotontteja.</p>		
--	---	--	--

Patalankosken voimalaitos ja sulut *	<p>Jämsänkosken tehdasalueeseen liittyy koskipaikkojen valjastajina voimalaitokset sulkurakenteineen ja teknisine varusteineen. Vesivoimaa oli tehtailla hyödynnetty jo alusta saakka, tekninen kehitys oli 1930-luvulla saavuttanut pisteen jossa oli mahdollista toteuttaa tehokkaampi ja tuottavampi voimalaitos vanhan tilalle. Patalankosken voimalaitoksen suunnitteli Walldenin luottoarkkitehti W.G. Palmqvist; teknisten ratkaisujen suunnittelusta vastasi insinööritoimisto Alfred Palmberg Oy.</p> <p>Patalankosken voimalaitos koostuu kahdesta erillisestä rakennuksesta; kosken yläpuolella sijaitsevasta luokkuhuoneesta sekä kosken alapuolella olevasta konehuoneesta. Näitä kahta rakennusta yhdistää noin 100 metriä pitkä ja 2,9 metriä leveä paineputki. Aikanaan konehuoneen katolla oli kiinteä nosturi turbiinin nostamista varten, mutta se purettiin tarpeettomana vuonna 1982. Olennaisena osana vesivoimaa valjastavaan maisemaan liittyvät patojen porttirakenteet sekä varsinainen koskiuoma, joka on pääosin nykyasussaan ihmisen luoma kokonaisuus. Sulkuportit ovat samassa maisemassa ns. isännöitsijän sillan kanssa ja muodostavat tietyllä tapaa helpoimmin lähestyttävissä olevan teollisuushistorian maiseman.</p>		Valtakunnallisesti arvokas
Puutarhurintie 8, Rekola *	<p>Keskellä uudempaa asuinalueetta, jälleenrakennuskauden rintamiestalon kanssa samassa pihapiirissä, poikkisuuntaisesti Puutarhurinkatuun nähden, sijaitsee ikäoänkuin uudemman rakennuskannan joukkoon "unohtunut" 1800-luvun lopun 1900-luvun alkupuolen pienasujainrakennus. Pienimittakaavainen, hirsipinnalla oleva, lohkokivien päälle perustettu asuinrakennus on satulakattoinen ja punamullalla maalattu. Ikkunat ovat T-karmilla varustetut ja maalattu valkoiseksi. Rakennus on kaksihuoneinen ja keskellä on koteloitu följari. Rakennuksessa on luonnokivistä tehty perustus. Mahdollisesti rakennuksessa on aikanaan ollut vain yksi huone. Se muistuttaa kovin Virtasalmen pienasujaintilaa. Rakennuksen toiseen kulmaan on tehty 1900-luvun taitteen asussa oleva lautarakenteinen umpikuisti pienellä frontonaiheella. Ovi on peiliovi, jonka yläpuolella on kolmeruutuinen kamanaikkuna. Sittemmin kuistia on laajennettu sivusuunnassa koko rakennuksen leveydeltä kylmäksi lisätilaksi. Lautalaajennus on osin keltamullattu. Pihapiirissä ei enää ole talusrakennuksia, mutta niiden peruskiviä on edelleen nähtävissä piharakenteessa. Talon historia liittyy todennäköisesti Rekolan tai Mataran päätilojen historiaan, niiden mäkitupalais- ja torppariasutuksen kehitykseen 1800-luvun lopulla.</p>	Poikkeuksellisesti uudemman asutuksen keskellä säilynyt pienasujainpihapiiri omaa paikallista maisemallista merkitystä historiallisen sijaintinsa puolesta ja sekä maisemassa poikkeuksellisenä elementtinä. Rakennuksella on paikallista sosiaalishistoriallista merkitystä pienasujainten elämästä kertovana kohteena, joka liittyy alueen kantatiloihin. Vaikka pihapiirissä ei ole muuta rakennuskantaa, on rakennuksella paikallista rakennushistoriallista ja kulttuurihistoriallista arvoa 1800-1900-luvun taitteen lähes alkupe räisessä asussa säilyneenä pienimittakaavaisena, torppari- ja mäkitupalaisrakentamisen edustajana. Sen yhtymäkohta Virtasalmella sijaitsevaan pihapiiriin samalta ajalta lisää arvoa ja tietoa alueellisista- tosin vähäisissä määrin säilyneistä- pienasujainten rakennustavasta.	Paikallisesti arvokas
Rautatieläisasun-	Rautatieläisasunnot sijaitsevat rautatien ja Jämsänjoen välisellä alu-	Jämsänkosken asema-alueella on paikallista	Paikallisesti arvo-

not *	<p>eella. Alueen rakennukset ovat valmistuneet samaan aikaan muiden rautatierakennuksien kanssa 1950-luvulla. Rakennuksissa on käytetty tyyppiirustuksia ja pihapiirin rakennuskanta asuinrakennuksista ulkorakennuksiin noudattavat samaa tyylillistä linjaa. Rautatieläisasuntojen pihapiiri muodostuu kahdesta asuinrakennuksesta: ratamestarin talosta ja puisesta neliasuntoisesta rivitalosta, pitkästä piharakennuksesta ulkokuoneineen sekä saunarakennuksesta. Puinen rivitalo on samankaltainen kuin Saarijärven asema-alueella oleva puinen rautatieläistalo. On mahdollista, että rakentamissa on käytetty samoja tyyppiirustuksia. Pitkä asuinrakennus on puurunkoinen ja peiterimavuorattu, asuintilaa on yhdessä kerroksessa. Rakennuksessa on satulakatto ja se on maalattu keltaiseksi. Ikkunoide vuorilistoissa ja kuisteissa on käytetty tehosteväriä vihreää. Ikkunat ovat standardimallia, kaksiosaiset keskeltä aukeavat.</p> <p>Ratamestarin talo on yksittäistalo, johon on sijoitettu asuintilojen lisäksi taukotilat ja toimistot. Rakennuksen joen puoleisessa päädyssä on yksinkertainen ovi varastotiloihin. Rakennuksessa on satulakatto ja pääfasadin keskellä avokiuistisäänkäynti. Rakennus on peiterimavuorattu ja maalattu keltaiseksi, ikkunoiden karmeissa ja vuori-laudoissa on käytetty tumman ruskeaa tehosteväriä. Ikkunat ovat standardimallia, jaotuksella 2/3, 1/3 tuuletusikkunalla. Rakennuksessa on nurkkalaudat ja betoniperustus.</p> <p>Saunarakennus on pihapiirin ainoa hirsirakennus. Se sijaitsee hieman sivussa varsinaisesta pihasta, ratamestarin talon sivustalla. Saunarakennus on maalattu keltaiseksi ja siinä on ruskea tehosteväriä. Rakennuksessa on saunan ja pesutilan ohessa pieni eteinen. Satulakattoisessa rakennuksessa on pienet ikkunat kolmella sivulla, rakennus seisoo jyrkähkön rinteeseen laella. Rinteen alapuolella jonkin matkan päässä virtaa Jämsänjoki. Muut talusrakennukset sijaitsevat rivitaloa vastapäätä pihapiirissä. Ne ovat muiden rakennuksien mukaan rakennettuja, rankorakenteisia ja peiterimavuorattuja, keltaiseksi maalattuja satulakattoisia rakennuksia. Ratamestarille on oma ulkorakennuksensa liiterineen ja ulkokuoneineen, suurempi piharakennus on tarkoitettu rivitalon asukkaille: rakennuksen toisessa päädyssä on rivissä neljä huussin ovea; jokaiselle asunnolle omansa.</p>	maisemallista merkitystä keskeisenä liikenneympäristönä välillä Jämsänkoski-Jämsä. Rautatieliikennalue liittyy olennaisesti myös paikallisten maisemaan sekä Jämsänjoen maisemaan. Rautatieasemalla ja monipuolisella teknisten tilojen sekä ratavälineistön ja rautatieläisasuntojen kokonaisuudella on huomattavaa paikallista rakennushistoriallista merkitystä 1950-luvun rautatierakentamisen ja -arkkitehtuurin monipuolisena kohteena.	kas
Rekola *	Rekolan tila sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Koskenpääntien varressa mäkisijaintisena. Tilakeskus muodostuu suuresta tiilinavetasta, riviaitasta, yksinäisaitasta ja päärakennuksesta. Pihapiiri on perinteistä neliöpihaa mukaileva. Rakennukset edustavat	Rekolan tilakeskuksella on keskeinen maisemallinen merkitys Rekolanmäen ja Koskenpääntien maisemassa. Tilakeskuksen mäkisijainti ja pihapiirin rakenne hallitsevat	Paikallisesti arvokas

	<p>talonpoikaiskulttuurin rakentamistapaa hirsirakennuksineen ja kallion päälle luonnontilaisena syntyneine niittypihoineen. Jämsänkosken vanhimpia tiloja oleva Rekola tunnetaan jo vuoden 1539 maakirjassa. Yhtyneiden Paperitehtaiden omistukseen tila siirtyi vuonna 1923.</p> <p>Pihapiirin hirsinen päärakennus on ilmeisesti peräisin 1800-luvulta, mahdollisesti jopa sen ensimmäiseltä puoliskolta. Hirsinen asuinrakennus perustuu paritupamalliin ja se on suorakaiteen muotoinen. Se on rossipermantoinen ja betonitiilikatteinen. Rakennuksessa on satulakatto ja yksi asuinkerros, sisäänkäyntejä on kaksi ; molemmat avokuistin kautta kuljettavia. Ikkunat ovat perinteiset kuusiruutuiset ja puupokaiset, ne ovat saaneet suojakseen valkoisen öljymaalin. Välisiä ikkunat ovat maalattu okralla. Rakennus on hirsipinnalla, se on tummaksi paahtunut, ilmeisesti rakennusta on kuitenkin käsitelty jollakin, jolloin pinnasta on tullut näin tumma. Avokuistit ovat lautarakenteisia ja satulakattoisia. Toisessa päässä taloa on vanha vellikello. Rekolan päärakennuksen korjauksesta nykyaasuunsa vastasi pitkälti rakennusmestari Valtonen 1930-luvulla. Tuolloin tavoitteena oli palauttaa vanha hirsinen päärakennus sen vanhaan asuun; hirsisen päärakennuksen epäiltiin tuolloin olleen peräisin 1800-luvun ensimmäiseltä puoliskolta. Ulkoasua ilmeisesti "riisuttiin". Päärakennuksen ulkoasua on myöhemmissä kunnostuksissa kunnioitettu ja ulkoasu on edelleenkin uskollinen 1930-luvun asulle. Rakennus on hyvässä kunnossa ja vakituisesti asuttu.</p> <p>Pihapiirissä asuinrakennuksen takana sijaitsee ilmeisesti jopa 1700-luvulta peräisin oleva aittarakennus. Vilja-aittana toiminut rakennus on myöhemmin siirretty nykyiselle paikalleen. Se on perustettu nurkkakiville ja pitkänurkkaisessa hirsiaitassa on satulakatto pärekatteella. Rakennus on Keski-Suomen museon Soile Kilven toteamana kaksiosainen ja läpikuljettava. Aittaan on naulattu vuonna 1952 saatu talonpoikaissäitiön kunniakilpi.</p> <p>Toinen aittarakennus pihapiirissä on nuorempi, mahdollisesti 1800-1900-lukujen taitteesta, 1930-luvulla sementtitiilikatteen saanut hirsirakennus. Se on perustettu nurkkakiville, rakennuksen sijainti risteysalueella aiheutti runsaasti ongelmia. Aitta on varustettu luhtikäytävällä.</p> <p>1930-luvun Rekolan kunnostuksien yhteydessä rakennettiin uusi, suuri navetta ja ilmeisesti myös kasvihuoneet. Poiketen päärakennuksen kunnostuksessa vallinnesta vanhaa ihannoivasta, 1800-luvun</p>	<p>maisemakokonaisuutta, erityisen edustava perinteinen rakennuskanta ympäröivän avoimen peltomaiseman kanssa herättää huomiota. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä keskeisenä jämsänkoskelaisena vaikutaja- ja edelläkävijätilana läpi historiansa. Se toimi Yhtyneiden Paperitehtaiden mallitilana, jossa oli mm. omat puutarhat ja taimituotantoa perinteisen maatalouden lisäksi. Kohteella on paikallista elinkeino- ja maataloushistoriallista merkitystä Jämsänkoskella. Neliömäisellä, talonpoikaiskulttuurin traditioihin sitoutuneella, pääosin 1930-luvun asussaan säilyneellä pihapiirillä on runsaasti rakennushistoriallista arvoa; vanhin aitta on satoja vuosia vanha ja tilan päärakennus sekä aitat ovat hyvin hoidettuja. Pihapiirillä on säilynyt hyvin historialliset ja maisemalliset arvot.</p> <p>Suojelutilanne: Keski-Suomen museo on antanut 6.5.2011 Jämsän kaupungin rakennusvalvonnalle lausunnon Rekolantie 2 pihapiirin aitan purku- ja rakentamishakemuksesta. Tiealueen välitörmässä läheisyydessä sijainnut aitta tallin jatkeena aiotaan purkaa ja siirtää pihapiiriin toiselle paikalle päärakennuksen läheisyyteen sekä kunnostaa säilyttäen käyttökelpoiset rakennusosat. Nykyinen pihapiiri on pääosin vuodelta 1932. Lausunnon mukaan aittarakennuksen purkaminen ja siirtäminen ei heikennä pihapiirikokonaisuuden maisemallisia arvoja. Keski-Suomen museo piti hanketta kulttuurihistoriallisesti arvokkaan aittarakennuksen kannalta perusteltuna mikäli purku, siirto ja kunnostus uudelle paikalleen hoidetaan rakennushistoriallisesti arvokkaan rakennuksen ehdoilla sekä säilytetään tien viereen jäänyt tallirakennus siihen soveltuvin korjauksin. (Tiedot lisäys Keski-Suomen museon rakennustutkija Päivi</p>	
--	---	---	--

	<p>hengestä, uusi navetta tehtiin kaikkien uusimpien suuntauksien mukaiseksi, moderniksi laitokseksi. Sen suunnittelusta vastasi ilmeisesti W.G.Palmqvist osana tilan kokonaissuunnittelua. Suuri navetta on puhtaaksimuurattu, betonitiilipintainen ja satulakattoinen rakennus, jossa on sementtitiilikate. Vaalea navettarakennus luo kontrastia tummentuneille hirsirakennuksille pihapiirissä. Navetan runko on betonia.</p> <p>Suunnittelusta vastasi tässäkin kohteessa arkkitehti W.G. Palmqvist, sijoittaen mm. rakennukset nykyisille paikoilleen. Yhtyneet Paperitehtaat luopuivat tilanpidosta 1970-luvulla ja vielä vuoden 1982 inventoinnin aikana Yhtyneet Paperitehtaat omistivat tyhjiään olleen tilakeskuksen, jonka pellot olivat vuokralla. Tuolloin ympäristöön ja mm. entisille pelloille suunniteltiin omakotialuetta. Sitten tilakeskus myytiin. Pihapiiri on nykyään yksityisomistuksessa ja asuinrakennus sekä aitat ovat hyvässä kunnossa. Sen sijaan navetta on katon heikkenemisen takia rapautunut ja sisätiloissa on todettu vaurioitumista. Navetan säilymistä ei voida taata nykyisen omistajan mukaan. Maataloutta tilalla ei enää harjoiteta.</p> <p>Rekola on Jämsänkosken kantatiloja, joka tunnetaan jo vuoden 1539 maakirjoista. Pitkä maatilahistoria koki muutoksen kun Rekolan vanha tilakeskus siirtyi Yhtyneiden Paperitehtaiden omistukseen maakauppojen myötä vuonna 1923. Rekolan tilasta tuli hyvän sijaintinsa ja tuottavuutensa vuoksi Yhtyneiden Paperitehtaiden mallitila ja lipulaiva, jota esiteltiin mielellään myös vieraille. Se toimi keskustilana muille alueen yhdeksälle tehtaan tilalle, joista lähimpiä olivat mm. Lavakorven tila ja Murto.</p> <p>Rekolanmäestä tuli maatalous- ja puutarhatoiminnan koealuetta, jossa tuotettiin runsas määrä elintarvikkeita ja hyötykasveja mm. taimina paikallisten käyttöön. Yhtiön maatiloilla tuotettiin maitoa ja leipäviljaa työntekijöille sekä rehua hevosille. 1920-luvun alussa oli Jämsänkoskella viljelyksessä yli 250 ha yhteensä yhdeksällä tilalla; Rekolan koetila oli niistä monipuolisin viljelytoiminnaltaan. Rekolan tilalla oli myös karjaa sekä jopa ravihevosiä; Neuvostoliitosta tuotettu Kalka-tamman varsa Kamrat-Veikosta kehittyi jopa SM-tason ravilahjakuus 1960-luvulla. Rekolan puutarhojen kasvihuoneet oli perustettu avuksi tuotannolle, ne sijaitsivat Rekolan tilakeskuksesta paikallistien varressa hieman edempänä. Vuonn 1956 kasvihuoneita uusittiin ja laajennettiin. Rekolan puutarhalla oli myös kukkakauppa Jämsänkosken keskustassa toimineessa kauppahallissa! (Viljakainen-</p>	Andersson 6.7.2011)	
--	---	---------------------	--

	<p>Tiittanen, s. 76.).Rappeutuneet kasvihuoneet eivät ole Rekolan tilan omistajien omistuksessa, vaan kuuluvat mahdollisesti edelleen yhtiön maihin.</p>		
<p>Rekolankosken voimalaitos *</p>	<p>Vanhan myllyn läheisyyteen, Rekolankosken rakennettiin voimalaitos vuonna 1922. Nykyisessä Rekolankosken maisemassa voimalaitosta on vaikea huomata, sillä se jää kosken keskiosaan kasvillisuuden joukkoon. Rakennukseen on vaikea päästä ja sitä ympäröivät erilaiset tekniset rakenteet ja portit. Punatiilinen rakennus on kaksi kerrosta korkea; sen rakennetta ja sisätiloja ovat määrittäneet pitkälti voimalaitostoiminnan koneet. Voimalaitos rakennettiin tuottamaan sähköä tehtaan omiin tarpeisiin, mutta valmistuessaan tehokas tehdas pystyi myymään sähköä myös muille. Punatiilinen rakennus seuraa arkkitehtuurinsa puolesta lähellä sijaitsevan myllyrakennuksen piirteitä, tosin uusgotiikka on vaihtunut hillitympään muotokieleeseen. Tynnyrikatolla varustettu rakennus on saanut arkkitehtonisia tehokeinoja muuratuista, hieman klassistishenkisistä tiililistoista, jotka seuraavat kaarevaa kattomuotoa. Rakennuksessa on yhteneväisiä piirteitä Korpilahden satama-alueella sijaitsevien entisen sahan vanhojen tiilirakennuksien kanssa. Voimalaitos- ja teollisuusarkkitehtuurilla oli ainakin alueellista yhdenmukaisuutta rakentamisessa. Rakennustyöt suoritti Ab Skånska Cementgjuteriet, turbiinit voimalaitokseen toimitti Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Oy, sähkökoneistot taasen tulivat Suomen Sähkö Gottfr. Strömbergiltä ja saksalainen AEG toimitti muuntajat ja moottorit. Rakennusta ympäröivät raskaat sementtirakenteet, joilla voidaan ohjata veden juoksutusta ja laitoksen tuotantoa.</p>		<p>Valtakunnallisesti arvokas</p>
<p>Roukko Oy:n kerrostalot, Koivutie *</p>	<p>Koivutien suuntaisesti rakennetut aravarahoitteiset kerrostalot, Roukko Oy:n , suunnitteli arkkitehti Heimo Kautonen. (Jämsänkosken ja Koskenpään historia, S. 84) Rakennukset valmistuivat vaiheittain 1950-luvun alkuvuosina. Nämä amellitalot liittyivät keskeisesti Yhtyneiden Paperitehtaiden työväestön asuintilanteen parantamiseen; ne olivatkin Yhtyneiden työntekijöille suunnattuja asuntoja aina 1990-luvulle saakka.</p> <p>Ns. Roukon lamellitalot muodostuvat kahdesta pitkästä kerrostalokokonaisuudesta, jossa on useampia rappuja. Rakennusmassat nousevat portaittain kohti Korvenmäen lakialuetta koko rinteen mitalta. Nämä kerrostalot ovat vielä perinteisin menetelmin paikallaan rakennettuja kerrostaloja. Kivirakennukset ovat saaneet pintaansa hienon rappauksen, joka on sävyltään vaalean ruskea. Kerroksia rakennuksissa on kolme, ikkunat ovat symmetrisesti istutettu seinäpintaan</p>	<p>Roukoilla on keskeinen maisemallinen merkitys Jämsänkosken keskustan katukuvassa. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä ensimmäisinä arava-rakentamisen kohteina ja Yhtyneiden Paperitehtaiden työväen asunto-ongelmien ratkaisijana. Kohteella on huomattavaa paikallista rakennushistoriallista arvoa varhaisina kerrostalorakentamisen esimerkkeinä ja poikkeuksellisen yhtenäisenä Koivutietä portaittain reunustavana kokonaisuutena, joka kertoo rakennustekniikan murroskaudesta ja uudenaikaisesta asuinrakentamisen tavasta 1940-1950-lukujen taitteesta.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>jokaisen kerroksen kohdalla, kaksi ikkunaa jokaisen rapun molemmin puolin Koivutien puoleisessa fasadissa. Rappukäytävä on keskellä, siinä on lasitiililaihe. Parvekkeita on pääfasadissakin, mutta pääosin ne on pyritty sijoittamaan takafasadiin. Parvekkeita on takafasadissa sekä sisäänvedettyinä vyöhykkeinä että ulokemaisina, kevyinä parvekkeina pyöristyne reunoineen. Ulokemaisissa parvekkeissa on käytetty valkoista väriä. Ilmeisesti Koivutien pääfasadissa nykyisin olevat parvekkeet ovat myöhäisempi lisäys, sillä 1950-luvun alun valokuvassa (Jämsänkosken ja Koskenpään historia, S. 84) niitä ei ole. Roukkojen muodostama kokonaisuus on edelleenkin edustava ja aikaa kestävä yhdenmukaisuutensa ja laadukkaiden rakennusmateriaaliensa myötä. Vankka kivitalo eristää hyvin ja suuret huoneistot ovat harvinaisia nykypäivänä.</p> <p>1920-luvun taitteessa yhtiöstä tuli itäosien suurin maanomistaja. Tehtaalla työssä olevat halusivat asua lähellä työpaikkaansa. Asutus sijoittuikin rengasmaisesti tehdasalueen ympärille; länsipuolella Haaran ristille ja Kinulaan, itäpuolella Linnasenmäen ja Korvenmäen välille. Tehtaan väkeä asusti myös Jämsäntien ja joen välisellä alueella joka tuolloin tunnettiin Poliisinmutkana. 1920-luvun alussa yhtiö omisti reilut sata asuintaloa ulkorakennuksineen. Yhtiön talot olivat joko isoja, monen huoneiston vuokrataloja tai yksityisiltä ostettuja yhden- ja kahden huoneen mökkejä. Tuolloin valmistui muun muassa Korvenmäen isompi työväenasuinrakennus eli A18 jossa oli 12 hella-huonetta.</p> <p>Teollisuusyhdyskuntien asuinalueilla yhtiöt turvasivat työvoiman saantia. Kaavoituksesta ja rakennusten suunnittelusta vastasivat teollisuuden useasti käyttämät arkkitehdit, esimerkiksi Bertel Liljeqvist, W. G. Palmqvist, Alvar Aalto, Aarne Ervi ja Heimo Kautonen. Mikko Härö, Museovirasto: (Asuinrakentaminen Suomessa 1900-luvulla-artikkeli. 10.1.2010.) Yhtiön toimeksiannosta kaavasunnitelmia oli laatinut jo 1930-luvulta lähtien arkkitehti Heimo Kautonen, joka vastasi myös Kaipolan alueen suunnittelusta. Kaipola syntyi pitkälti Waldenin näkemyksen pohjalta jonka konkretisoivat arkkitehdit Pekka Saarema ja Heimo Kautonen, molemmat yhtiön luottomiehiä. Yhtyneiden Paperitehtaiden asemakaava-arkkitehti Heimo Kautonen laati kaavoja aina 1960-luvun alkuun saakka. Vastaavasti omakotitalojen tyyppipiirustukset laati 1950- ja 1960-luvuilla insinööri Esko Aro. Omakotialueillaan yhtiö vastasi kunnallistekniikan ja tiestön rakentamisesta. (Museo 24, Metsäteollisuus-osuus. Tarja Antikainen. Osoitteessa:</p>		
--	--	--	--

	<p>http://www.museo24.fi/?action=INavigation::viewArticle(4276)10.1.2010)</p> <p>Yhtyneiden asumisstrategian mukaisesti, paikkakunnalta toiselle siirtävien toimihenkilöiden katsottiin asuvan yhtiön työsuhdeasunnoissa ja vakituisen työväen omakotitaloissa. Omakotitalon rakentamiseen ja myöhemmin myös asunto-osakkeen hankintaan saattoi saada yhtiön lainaa. Yhtiön tyyppitalojen piirustuksista rakentaja saattoi valita mieleisensä. Vasta 1960-luvulta lähtien sai rakentaa vapaammin. Vuosina 1952 - 1969 valmistui Kaipolaan ja Jämsänkoskelle yhteensä 300 omakotitaloa yhtiön lainan turvin ja yhtiön rakennuttamia työsuhdeasuntoja yhteensä 284.</p> <p>Vuonna 1949 luotu aravajärjestelmä liittyi kaupunkien rakentamiseen ja myös omistusasumisen yleistymiseen.</p>		
Taipaleentie 18 *	<p>Taipaleentien varteen, 1960-luvun kerrostalojen varjoon jää hirsirunkoinen päärakennus. Kertaustyylin piirteitä omaava päärakennus on omassa yksinäisyydessään muutaman uudemman piharakennuksen kera, Lavaojan varressa. Puistomainen pihapiiri on avoin ja päärakennus on näkyvä hyvin ympäröivään maisemaan. Suorakaiteen muotoinen, hirsirunkoinen rakennus on nykyisin harkkojen varaan perustettu. Ulkovuoraus on toteutettu vaakaponttipanelilla, tosin seinäpinnassa on edelleen katkaistu listoituksella eräänlainen vyöhyke. Väriä on keltainen, koristeaiheet ja nurkkalaudat ovat ruskeat. Rakennuksessa on sisäänkäyntinä umpikuisti, jossa pulpettikatto. Muilta osin rakennuksessa on satulakatto. T-karmin ikkunoissa on koristeelliset listoitukset, jossa on käytetty sorvauskoristetta, nurkkalistoissa on muunnos pilasteri-tyyppisestä arkkitehtuuriaiheesta. Yleisilmeeltään on nykypäiviin saakka rakennuksessa säilynyt eräänlainen uusrenssanssin henki, vaikka koristeaiheita on uusittu ja uudistettu voimakkaasti. Kuitenkin rakennuksen kokonaisilme on historiallinen ja maisemallisesti keskeinen.</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä osana Taipaleentien maisemaa. Se on eräänlainen maisemallinen kiinnekohta Lavaojan varressa. Kohteella on rakennushistoriallista kiinnostavuutta ja merkittävyyttä paikallisella tasolla. Se liittyy osaltaan sekä Lavaojan varteen syntyneeseen rakennuskantaan ja osaltaan vanhaan keskustarakenteeseen, joka on pääosin kadonnut.</p> <p>Suojelutilanne: Tontin asemakaava ei tue rakennuksen säilymistä. Kohteen omistaa nykyisin perikunta joka miettii kiinteistön jatkokäyttöä, säilyttämiskysymyksiä tai uudisrakentamismahdollisuuksia. Päärakennuksessa edelleen asutaan ja asumiskäyttö mahdollisesti jatkuu vielä muutamia vuosia (perikunnan edustajan puhelu Keski-Suomen museolle 15.3.2012)</p>	Paikallisesti arvokas
Taipaleentie 7, ns. Aallon talo *	<p>Taipaleentien vanhaa rakennuskerrostumaa edustaa ns. Aallon talo, jonka on omistanut Aallon suku vuodesta 1906 lähtien. Hirsirunkoisen rakennuksen vanhimmat osat ovat perimätiedon mukaan jopa 1800-luvun lopulta peräisin. Rakennusta on myöhemmin laajennettu ja korotettu, nykyisin rakennuksessa on kaksi täyttä kerrosta. Nykyasu</p>	<p>Kohde sijaitsee vilkkaasti liikennöidyn Taipaleentien varressa. Se on liittynyt paikkakunnan käsityöläishistoriaan ja liike-elämään aina vuodesta 1906 lähtien aina 1970-luvulle saakka. Peruskorjauksien myötä rakennuk-</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>on monelta osin rakennusmestari Ilkan suunnittelemassa muodossa vuodelta 1948. Rakennusmestari Ilkka suunnitteli kohteita myös Oinaalaan. Paikalla ollut pieni hirsirakennus jäi osaksi uutta liike- ja asuinrakennusta. Suorakaiteen muotoisessa rakennuksessa on betoniperustus ja satulakatto. Se on maalattu keltaiseksi ja ulkoasu on muuttunut merkittävästi edellisen inventoinnin jälkeen peruskorjauksen myötä. Rakennus on perustettu kalliolle (Pietarinkallio-nimitys tilalla) ja tästä on aiheutunut myöhemmin ongelmia mm. pintavesien valuessa kallionharjannetta pitkin talon alle. Alapohjaa onkin jouduttu tukemaan puupönkillä erillisrakenteena noin kaksi vuotta sitten. Vuonna 1954 vaatturi Armas Aalto on hakenut sauna- ja ulkorakennuksen rakennuslupaa. Sauna- ja ulkorakennuksen suunnitelmista vastasi rakennusmestari O. Kivirinne. Rakennuksessa oli sauna, pukuhuone, autotalli ja liiteri. Rakennus on verhoiltu puulla (Rakennuslupa 5/1954).</p> <p>Päärakennuksessa toimi 1900-luvun alkupuolella räätäli Joonas Aallon liike, työtä jatkoi hänen poikansa Armas Aalto. Armas Aalto ja hänen puolisonsa Sylvi Aalto pitivät rakennuksessa vaatetusalan liikettä vuoteen 1970 saakka. Sylvi ja Armas Aalto olivat vuokranneet pojalleen Kari Aallolle ensimmäisen kerroksen entiset liiketilat 50 vuodeksi. Vuonna 1974 paperityöläinen Kari Aalto haki rakennuslupaa ensimmäisen kerroksen liikehuoneiden muuttamiseksi asuinhuoneistoksi Yrjö Luoman suunnitelmin. Kari ja Marjatta Aalto tekivät remontin itse 1974. Ensimmäiseen kerrokseen tehty huoneisto oli vuonna 1974 kooltaan 5h+k. Aiemmin talo on ollut kolmen huoneiston rakennus. (Rakennuslupa 25/1974). Remontissa talon pönttöuunit purettiin ja taloon vaihdettiin sähkölämmitys ja lisäksi oli olohuoneeseen rakennettu tiilinen avotakka. Yläkerrassa on myös kaksi takkaa, joita lämmitetään. Päärakennukseen vaihdettiin katto vuonna 1995 ja ulko-ovet noin vuonna 2011.</p> <p>Päärakennuksessa todettiin vuonna 2015 kesällä paikka- ja rappausvaurioita siellä täällä taloa. Rappaus on tehty pullonkorkeilla kiristetyn kanaverkon päälle pinnaltaan paksuin pystysuorin vedoin käsin, ja paikoin rappausta on tippunut ja takakulmassa rappaussauma on pieneltä alalta auki. (Keski-Suomen museon rakennustutkija Päivi Anderssonin korjausneuvontakatselmus 16.6.2015).</p> <p>Rakennus on edelleen asuinkäytössä ja nykyiseltä ulkoasultaan varsin nykyaikainen. Rakennuksen vaalean vihreä väri on muutettu vaaleankeltaiseksi ja etujulkisivulle on rakennettu entisten kiviportaiden viereen esteetön inva-luiska. Vuodesta 2014 talossa asuu Marjatta</p>	<p>sen historiallinen ulkoasu, joka syntyi pääosin vuoden 1948 peruskorjauksessa, on muuttunut myöhemmin ikkuna- ja ovimuutosten sekä sisätilojen käyttötarkoituksen muutosten takia. Kohde oli arvioitu vuoden 1982 inventoinnissa paikallisesti arvokkaaksi, käsityö- ja liike-elämään liittyneet historialliset perusteet ovat olemassa, vaikka rakennus on vuonna 2015 pelkästään asuinkäytössä.</p>	
--	--	--	--

<p>Taipaleentie 9, ns. Pohjasaran talo *</p>	<p>Aalto huolehtien rakennuksista ja pihapiiristä tyttärensä kanssa.</p> <p>Taipaleentie 9:n pihapiiri sijoittuu Jämsänkosken torin laitaan, pääosin rakennuskannaltaan uudistuneeseen keskustan maisemaan. Pihapiiri on yksi vanhimmista alueella näihin päiviin alkuperäisessä asussaan säilyneistä. Rakennuksen on suunnitellut ja toteuttanut kirvesmies Konsta Mikkonen. Ulkoasu on säilynyt uskollisena 1900-luvun alkupuoliskolle. Osittain lohkokivijalan päälle rakennettu hirsirunkoinen talo on puolitoistakerroksinen. Siinä on satulakatto, jossa on harvinaistunut eterniittikate. Rakennuksen ulkoasua leimaavat kaksi poikkipäätä sekä vyöhykevuoraus julkisivulauoituksessa. Rakennus on maalattu vaaleaksi, ainoastaan ikkunoiden ja vyöhykevuorausta jakavien listojen värit on voimakkaampi. Sisäänkäynti on torin puolelta olevan, rakennuksen korkuisen umpikuistin / poikkipäädyn kautta. Tasavartisen ristipohjakaavan omaavan rakennuksen ikkunat ovat tyypillistä 1900-luvun alun T-karmi-mallia. Osa ikkunoista on myöhemmin maalattu tumman ruskealla, alkuperäinen väri on ilmeisesti ollut vaaleampi. Pääsisäänkäynnin umpikuistin yhteydessä on käytetty pieniruutuista ikkunaa, joka muodostaa lähes pitsimäisen kokonaisuuden kuistin lasipinnoista.</p> <p>Kirvesmies Konsta Mikkonen tuli Herman Virran jälkeen tontin vuokraajaksi. Tuolloin paikalla oli vain pieni mökki, jonka ympärille mikkonen aloi rakentaa nykyistä taloa. Valmiina talo oli 1920-luvun puolimaissa. Varsinaisen talon valmistuttua niin, että tiloissa voitiin jo asua, purettiin rakennustöitäkin jo haittaavan pikkumökin hirsikehikko. Vanha hirsikehikko sijaitsi uuden sisällä ja perimätieto kertoo, että entisen mökin räystäät oli sahattava pois, jotta uusi seinä saataisiin nousemaan ylös. Lopulta mökki valmistui, siinä oli kaksi huonetta, keittiö ja kamari. Keittiö oli poikkeuksellisen suuri ja se muistutti maalaistalon pirttiä suurine uuneineen ja sinne sijoitettuneen höyläpenkkeineen. Kamarissa pidettiin usein vuokralaisia ja yläkerran ullakkoa käytettiin kesäisin nukkumapaikkana.</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä Jämsänkosken keskustan vilkkaasti liikennöidyn katuosuuden varressa. Kohteella on paikallista historiallista merkitystä sen kuvatessa keskustan muutosta pienten puurakennuksien alueesta kohti modernia hallinto- ja kauppakeskustaa elementtirakennuksineen. Kohde kertoo Jämsänkosken keskustan kehityksestä. Lisäksi hyvin alkuperäisessä asussaan säilyneen rakennuksen rakennushistorialliset arvot ovat paikallisesti merkittäviä ja säilyttämisen arvoisia.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>Talvi- ja jatkosodassa kaatuneiden Jämsänkosken tehtaiden palveluksessa olleiden muistomerkki</p>	<p>Talvi- ja jatkosodassa kaatuneiden Jämsänkosken tehtaiden palveluksessa olleiden muistomerkki paljastettiin 19.9.1955. Muistomerkki sijaitsee Ilveslinnan edessä, keskellä koskea olevassa pienessä saarella, jonne johtaa silta Ilveslinnan edestä. Toisella puolella koskea ovat paperitehtaat ja saaren yläpuolella on koskisulku. Muistomerkin suunnitteli Yhtyneiden Paperitehtaiden toimeksiannosta arkkitehti Pekka Saarema. Muistomerkin rakentamisessa on käytetty saaren kautta aikanaan kulkeneen höyryputken tukirakennetta. Kaatuneiden nimitalut on kirjoitettu tehtaen vanhan höyryaseman kivistä raken-</p>	<p>Talvi- ja jatkosodassa kaatuneiden Jämsänkosken tehtaiden palveluksessa olleiden muistomerkki on maisemallisesti keskeisellä paikalla, osana Jämsänkosken paperitehtaiden kulttuurihistoriallista miljöötä ja koskimaisemaa. Kohteella on paikallista historiallista arvoa, osana Jämsänkosken sotahistoriaa ja Yhtyneiden Paperitehtaiden paikallishistoriaa. Kohteen suunnittelusta vastaan-</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>nettuun seinään. Ilveslinnan edestä johtaa betonisilta, metallikaiteilla varustettuna Ilveslinnan edestä. Silta ei jatku paperitehtaiden suuntaan. Kivetylle muistomerkkiaukiolle on tehty levähdyspaikka penkkeineen, koko alusta on kivetty ja ympäristöä on hoidettu säännöllisesti vihrealueena. Ympäristössä kasvaa suurehkoja puita ja nurmea. Lisäksi vuosittain saareen tehdään kesäkukkaistutuksia.</p>	<p>nut arkkitehti Saarema on valtakunnallisesti tunnettu arkkitehti. Miljöö on poikkeuksellisen hieno ja erityisen näyttävä silloin, kuin laskuportit ovat auki ja koski kuohuu voimalla saaren molemmin puolin.</p>	
<p>Tornitalo, Kenraalintien ja Koivutien kulmaus *</p>	<p>Jämsänkosken keskusta-alueen siluettia rajaa Koskentieltä Kenraalintielle kääntyttäessä poikkeuksellisen korkea kerrostalo. Tämä Jämsänkosken edelleenkin korkein kerrostalo valmistui vuonna 1963 ja siinä on kuusi kerrosta. Kerrostalossa on kahdessa ensimmäisessä kerroksessa liiketiloja; Kenraalintien suunnassa olevassa, rinteeseen kaivetussa "kellarikerroksessa" toimi pitkään keskiolutbaari. Sen viereen sijoittuivat autotalli- ja kellaritilat. Koivutien suunnassa rakennuksen katutasossa on toiminut kolmessa liiketilassa erilaisia yrittäjiä.</p> <p>Korkea kerrostalo edustaa modernistista, varhaista kerrostalosuunnittelua. Standardimallin ikkunat jäsentävät seinäpintoja symmetrisinä nauhoina. Rakennus on tehty betonista, sen alakerroksissa on tumman ruskea laatoitus, joka muodostaa mielenkiintoisen pintatekstuurin. Seinäpinnat ovat rapattu karkealla rappauksella, joka on saanut vaalean ruskean värin. Tehostevärinä on käytetty keltaista, jota on käytetty parvekkeissa. Parvekkeet muodostavat pystysuuntaisia keltaisia nauhoja rakennuksen pitkille sivuille. Koivutien suunnassa parvekkeilla on visuaalisesti vahvempi merkitys, tosin on huomioitava että nykyisin parvekkeet ovat saaneet lasituksen. Se korostaa alkuperäistä vahvemmin rakennuksen kulmiin sijoittuneiden keltaisen, suurehkojen parvekkeiden visuaalista vaikutusta ulkoasussa. Pääfasadin kulmissa sijaitsevien parvekkeiden väliin jää neljä ikkunaa, ikkunat ovat pääfasadissa jaotukseltaan 1/5, 3/5, 1/5- mallia. Kenraalintien suuntaan oleva fasadi on puolestaan päinvastainen; parvekkeet ovat sijoitettu symmetrisesti ikkunoiden kanssa: kaksi ikkunaa, parveke, kaksi ikkunaa, parveke ja kaksi ikkunaa - kerroskohtaisella jaotuksella. Lisäksi huomiota kiinnittää rakennuksessa myös valkoiset ikkunoiden karmit. Kattomuoto on asymmetrinen, pulpettikaton perusperiaatetta hyödyntävä. Rakennuksessa on punainen saumapelti-kate.</p>	<p>Jämsänkosken korkein kerrostalo edustaa maisemallista kiinnekohtaa Jämsänkosken keskustaan saavuttaessa. Sillä onkin huomattavaa maisemallista merkitystä keskustan maisemakuvassa. Rakennuksella on paikallista historiallista arvoa Jämsänkosken keskusta-alueen kehityshistoriassa, osana modernin ajan kehityskulkua ja asumisen muutosta. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä varhaisen kerrostalorakentamisen esimerkkinä ja rakennusteknisesti huomionarvoisena, poikkeuksellisen korkeana rakennuksena. Kohteella on rakennushistoriallista merkitystä varhaisena modernin asuinrakentamisen edustajana.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>Tyypitalot v. 1935; Koskenpääntie 8 ja 10</p>	<p>Koskenpääntien varteen, osaksi Oinaalan asuinalueetta liittyy hieman nuoremman, modernin rakennuskannan joukkoon kaksi hyvin säilynyttä, Yhtyneiden Paperitehtaiden maille samoilla piirustuksilla vuoden 1935 paikkeilla valmistunutta pihapiiriä; Koskenpääntie 10 ja</p>	<p>Koskentien tyypitaloparilla on paikallista maisemallista merkitystä Koskenpääntien maisemassa. Talot edustavat varhaista, ohjattua työväestön rakentamista Jämsänkos-</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>Koskenpääntie 8. Molemmat pihapiirit ovat säilyneet erinomaisesti alkuperäiselle rakennusajankohdalleen ominaisessa asussa ja muodostavat kiintoisan parin maisemaan.</p> <p>Oinasluoto-niminen Kerkkosten talo Koskenpääntie 10 valmistui ensimmäisenä; sen rakensi nimensä mukaisesti Kerkkosen perhe. Puoli vuotta myöhemmin valmistui Oinaskankaan nimellä Bruno ja Silja Virtasen rakentama Koskenpääntie 8. Virtaset olivat Yhtyneillä Paperitehtailla työssä. Rakennuksissa on talouskellari sekä kaksi asuinkerosta. Talot olivat suuria ja mahdollistivat niiden vuokraamisenkin; alakerrassa oli kaksi huonetta ja alkovi keittiön lisäksi, yläkerrassa oli vastaavasti kaksi huonetta. Betoniperustukselle tehdyt rakennukset olivat jo rankorakenteisia ja vaakapaneloituja, toinen rakennuksista on nykyään keltainen ja toinen vihreä-vaikka muutoin identtiset. Rakennuksien julkisivuihin oli nähty erityisesti vaivaa; ikkunamuotoja oli toisen kerroksen salmiakkikuvioisesta, kärjellään olevasta neliökunasta T-karmiin perustuvaan kaksi- tai kolmilasiseen malliin. Lisäksi tien suuntaan oli sommiteltu frontoni, josta avautui avoparvke kaiteineen. Parvekkeen oven molemmin puolin oli salmiakkimallinen ikkuna ja parvekettä reunustaa sälekaide. Ikkunoiden karmit ovat valkoiset molemmissa taloissa, tehosteväriä vihreän kanssa on Koskenpääntie 8:ssä käytetty tummemman vihreää valkoisen ohessa, kun taas Koskenpääntie 10:ssä keltaisen seinäpinnan kanssa tehosteena on vain valkoinen. Molemmissa rakennuksissa satulakaton suojana on profiilipeltikate. Poikkeuksellisen hienon takafasadin vastapainona on varsin vaatimaton, sisäpihan puolella oleva pääfasadi umpikuisteinen. Suuri umpikuisti on sijoitettu rakennuksen toiseen laitaan, umpikuistia kiertää yksiosaisten lasien rivistö. Muita ikkuna-aiheita ei ole. Rakennustyyppi on edustava, 1930-luvun puurakentamista tyyppipiirustuksen testaava kokonaisuus, jonka ainoiksi edustajiksi tällä alueella nämä kohteet jäivät.</p>	<p>ken Yhtyneiden Paperitehtaiden mailla; alueella josta kasvoi yksi suurimmista työväestön tyyppitaloalueista Jämsänkoskella. Tämä 1930-luvun kokeilu oli poikkeuksellinen ja sillä on paikallista historiallista merkitystä tyyppitalo- ja työväestön rakentamishistorian osalta sekä teollisuus-sosiaalishistoriallisesti Yhtyneiden Paperitehtaiden ohjaaman rakentamisen käynnistyttyä näin. Kohteilla on paikallista rakennushistoriallista arvoa 1930-luvun puuarkkitehtuurin edustavina, ja hyvin alkuperäisessä asussa säilyneinä.</p>	
UPM-Kymmene Kerho	<p>Sodan jälkeen 1940-luvun puolivälistä lähtien alkoivat tehtaiden uudistustyöt sekä Olkkolan sahan rakentaminen. Tuolloin rakennettiin niin asuinrakennuksia, ensimmäisiä kerrostaloja kuin uudistettiin tehdasta ja sen tilojakin. Tällä kaudella rakennettiin mm. tehtaan uusi klubirakennus, jonka jälkeen ns. vanha klubi jäi pois käytöstä ja toimihenkilöiden tiloiksi. Koski-Keskisen rannalle, komean kallion päälle, rakennettiin modernistinen, kivinen klubirakennus ja saunatilat. Lähes kuutiomainen, vaalean ruskeaksi maalattu ja roiskerapattu klubirakennus toimii edelleenkin tehtaan edustustiloina. Pääfasadi on symmetrisesti jäsennelty ja varsin vähäeleinen; sisäänkäyntiäihe</p>	<p>Kerhorakennuksella on keskeinen maisemallinen merkitys Jämsänkosken Kinulan maisemassa ja tehtaiden pääporttien ohikulkulienteelle. Kohde on paikallisesti maisemallisesti merkittävä. Kerhorakennus on ollut keskeisessä osassa paperitehtaiden kaupallista- ja edustustoimintaa; niinpä kohteella on paikallista historiallista merkitystä paikakunnan henkilö- ja tapahtumahistoriassa valtiojohtajien vierailuista lähtien. Klubira-</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>sekä sen vieressä oleva erkkeri toimivat ainoana arkkitehtuuriaiheena julkisivussa, joka muutoin koostuu standardi-ikkunoiden rytmittämistä seinäpinnasta. Ikkunoiden pokat ovat valkoiset, samoin sisäänkäynnin avokatosta kannattavat pylväσαιheet ovat saaneet julkisivua keventävän värityksen. Valkoista on myös käytetty aluslaudoituksissa katonlipoissa, mikä onkin tuonut valoa varsinkin pääsisäänkäyntiin. Lisäksi sivuseinustalla on sisäänkäynti henkilökunnalle. Aumakattoisessa rakennuksessa on punainen saumapeltikate. Julkisivurakenteissa on käytetty ajalle ominaista liuskekiveä, lisäksi yksityisen takafasadin terassiaiheet ovat komeat Koski-Keskisen suuntaan- tosin rakennus peittyi taitavasti ympäröivän suurikokoisen puuston ja istutuksien katveeseen. Rakennuksen pääjulkisivun edustalla on myös kauniit rinneistutukset sekä ympyränmuotoinen ajoväylä läpi-ajon helpottamiseksi.</p>	<p>kennus edustaa modernia, sotien jälkeistä arkkitehtuuria. Rakennus liittyy osana vieressä sijaitseviin virkailija-asuntoihin, joiden arkkitehtoninen ulkoasu liittyy kerhorakennukseen. Modernistinen edustustila on suunniteltu harkiten ja vähäeleisesti 1940-1950-lukujen henkeen. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä.</p>	
<p>UPM-Kymmene konttori ja terveysasema</p>	<p>UPM-Kymmenen konttori ja työterveysaseman sisällään pitävä suuri toimistorakennuskokonaisuus oli osa Kerhorakennuksen ja virkailija-asuntojen kanssa tehtyä julkista rakentamista. Arkkitehtuuriltaan tämä Jämsänkosken keskustan suuntaan sijoittuva, osin yksi- osin kolmekerroksinen rakennuskokonaisuus on hengeltään Koski-Keskisen vastarannalla sijaitsevien rakennuksien kaltaista. Roiskerappattu kivitalo on saanut myös ruskean värin pintaansa, rakennusmassa polveilee maaston mukaisesti. Loiva satulakatto on saanut punaisen saumapeltikatteen. Pääfasadi on sijoittunut vanhan makasiinin suuntaan, Koskentien ylittävän vanhan sillan suuntaisesti. Myös tämä modernistinen rakennus on vähäeleinen ulkoasultaan; seinäpintoja rytmittävät symmetrisesti asetellut standardi-ikkunat valkoisine poki-neen. Ikkunat on sijoitettu poikkeuksellisen tiiviisiin riveihin, olematta kuitenkaan nauhamaisia. Rakennuksessa on osin rinnemaaston määräämänä korkea kivijalka. Konttorirakennus on edelleen käytössä.</p>	<p>Konttorirakennus sijoittuu keskeiselle paikalle Koski-Keskisen rantamaisemassa, Jämsänkosken keskustan välittömään yhteyteen. Mäkisijaintisena rakennuksen konttori näkyy kauas, sillä on paikallista maisemallista merkitystä. Konttorirakennus liittyy olennaisesti Jämsänkosken teollisuushistoriaan ja erityisesti sen hallinnolliseen, julkiseen rakentamiseen sotien jälkeisellä aktiivirakentamisen aikana, Juuso Walldenin ollessa johdossa ja Lauri Tiilikan hallitessa paikallistoimintaa. Kohteella on julkisena rakennuksena ja yhtenä tehdasalueen kerrostumana paikallista rakennushistoriallista arvoa julkisen rakentamisen modernistisena kohteena. Se liittyy rakennustaiteellisesti samaan suunnitteluun kuin Kerho ja virkailijatalot.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>UPM-Kymmenen Sähkömylly *</p>	<p>Jämsänkoski-Jämsä paikallistien varteen, junaradan ylikulkusillan kupeeseen sijoittuu suuri, kolmekerroksinen puinen myllyrakennus. Rakennus jää tielinjauksesta johtuen hieman syrjään maisemallisesti, sen sijoituessa voimakkaan tiepengerryksen alapuolelle. Suuren puisen myllyrakennuksen omistaa UPM-Kymmene ja se on edelleen käytössä; sinne on palkattu oma mylläri sähkömyllyä hoitamaan. Myllyrakennus valmistui 1950-luvulla tehtaiden laajennuksien myötä, kun vesimyllyt poistuivat käytöstä.</p> <p>Myllyrakennus on puurunkoinen ja myllykoneistot ovat sijoitettu kol-</p>	<p>Myllyrakennus sijaitsee Jämsä-Jämsänkoskitien varressa, paperitehdasalueen päässä. Suurikokoinen rakennus on osin maisemasta syrjässä, sillä tällä kohtaa tielinjaus kulkee reilusti rakennuksen pihaa ylempänä- johtien osin mm. rautatien ylittävästä sillasta. Rakennuksella on paikallista maisemallista merkitystä. Myllyrakennus liittyy paikalliseen tehdashistoriaan, mutta myös paikalliseen elinkeino- ja myllylaitoshistoriaan. Myllyn</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>meen kerrokseen. Lisäksi Jämsänkosken tehtaiden puoleisessa päätyosassa on yhden kerroskorkeuden lisäosa, jossa on pääosin lastaukseen tarvittavia tiloja. Pääfasadi aukeaa lastauslaitureineen Jämsänjoen suuntaan, rakennuksen eteen on tehty kääntöpaikka. Rakennuksen ulkoasu on käytännöllinen ja pienteollisuudelle ominaiselle tavalle vaatimaton. Vaakaponttilaudalla vuorattu keltainen rakennus saa rytmin ikkunoiden sijoittelusta. Rakennuksessa on betoniperustus, pohjakaavaltaan se on suorakaiteen muotoinen. Sen Jämsän puoleinen pää on tornimainen, osin jauhatuskoneistoista johtuen, nousten kolmeen kerroskorkeuteen satulakattoisena. Tornimaista osaa ja sen vaakavuorausta rytmittää ikkunoiden aukoittelu; yksiosaisia standardityypin ikkunat on sijoitettu kerroksittain nauhamaisesti kokonaisuudeksi, jossa on vain kapeat valkoiseksi maalatut puitteet välissä. Ainoastaan alimmassa kerroksessa pari-ikkunat ovat yksittäisesti sijoitettuna symmetrisin välimatkoin.</p> <p>Sähkömyllyn olemassaolo perustuu paperitehtaan varhaisvaiheisiin 1800-1900-lukujen taitteessa, jolloin tehdas osti käyttöönsä Jämsänjoen koskiosuudet jokivarren taloilta. Koskiosuuksien oston myötä sitoutui paperitehdas jauhattamaan koskiosuutensa myyneiden tilojen viljat "tuleviin aikoihin saakka" eli käytännössä katsoen ikuisesti.</p>	<p>olemassaolo perustuu paikallisten maanomistajien lähes ikuisiin aikoihin solmittuihin jauhatussopimuksiin koskiosuuksien myynnin yhteydessä. Myllyrakennukset ovat monin paikoin kadonneet maastamme toiminnan päätyttyä; tämä mylly on yksi harvoja edelleen toiminnassa olevia. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä sotien jälkeisen ajan myllyrakennuksena. Se edustaa osaltaan modernin ajan kehitystä, tosin perinteisen elinkeinon kautta. Kohde on poikkeuksellinen sen omistuspohjan ja sitä käynnissä pitävien sopimuksienkin myötä. Puurakenteinen, suurehko myllyrakennus on myös arkkitehtonisesti mielenkiintoinen.</p>	
Vangonmäen vesitorni *	<p>Hautausmaan vieressä, Vangonmäen lakialueella, sijaitsee nykyisin jo käytöstä poistunut vesitorni. Suuri, pyöreä sylinterimäinen rakennelma on suurikokoinen ja muurattu punatiilestä. Pyöreää tornia pitkin kierää ulkokautta metalliportaot rakennuksen ulkopintaa pitkin. Maan tasalla on sisäänkäynti säiliön alaosaan. Maan tasalla olevaa kerrosta kiertävät myös ikkunarivi, puupokaisia neliömäisiä ruutuja on tasisin välein rivissä tornin alalaidassa. Ensimmäiseen kerrokseen sisäänkäynti on ulkoportaiden lähtöpaikan vieressä, oven yläpuolella on pieni katon lippa. Katto on lähes tasainen. Ulkoasunsa puolesta vesitorni on rakennettu ilmeisesti 1940-1950-lukujen aikana. Mielenkiintoista on, että torni on valmistunut betoniaikakuden murreksessa, modernilla ulkoasulla perinteisestä vesitornien rakennusmateriaalista.</p>	<p>Vesitornilla on erityisesti kunnallistekniikkaan ja yhdyskuntarakentamisen historiaan liittyvää paikallista arvoa. Lisäksi se on rakennusteknisesti mielenkiintoinen ja harvinaislaatuinen rakenne. Pyöreäksi muuratulla vesitornilla on myös rakennushistoriallista arvoa teknistä kehitystä edustavana rakennuskohteena modernin rakennusperinnön piirissä.</p>	Paikallisesti arvokas
Vanha mylly *	<p>Vanha Mylly-nimellä tunnettu kiinteistö sijaitsee Rekolankosken rannalla, kauniissa maisemissa Koski-Keskisen partaalla. Rakennus on nimensä mukaisesti vanha mylly, joka oli Yhtyneiden Paperitehtaiden edeltäjän rakennuttama koskiosuuksiaan myyneiden tilojen jauhattaja. Punatiilinen myllyrakennus on valmistunut vuonna 1900 ja se on ilmeisesti tehtaiden punatiiliarkkitehtuurista vastaanneen Bernhardt Blomin suunnittelema, uusgotiikan muotokieltä omaava rakennus. Nykyisin betoniperustuksella oleva, ravintolana jo vuodesta 1969</p>		Valtakunnallisesti arvokas

	<p>lähtien toiminut rakennus on pohjakaavaltaan epäsymmetrinen, hie- man T-kirjaimen mallinen. Koski-Keskisen puolella päädyssä on lisäksi matalampi, noin yhden kerroskorkeuden korkuinen lisäosa, joka on todennäköisesti ollut mylläriin tauko- ja työtilana omalla si- säkäynnillä varustettuna. Ovisissa on käytetty kalanruotolaudois- tusta, joka on säilytetty kauniisti. Rakennuksen alkuperäisen käyttö- tarkoituksen sanelemana ovat jäsenyneet sisätilat mmm. korkeus ja kulkuväylät. Sittemmin sisätiloja on uudistettu voimakkaasti, raken- nuksen siirryttyä ravintolakäyttöön.</p> <p>Punatiilinen rakennus ulkoasultaan varsin näyttävä, vaikka mittakaa- va siinä onkin pieni. Uusgotiikan muotoaiheita, kuten kaari-ikkunoita ja erilaisia (pääty-)ornamentteja on käytetty rakennuksessa taidok- kaasti; lisäksi tiilimuuraukset ovat taidokkaita ja niillä on tehty erilai- sia hammaslistoja fasadien koristeeksi, räystäslinjan alapuolelle sekä ikkunoiden yhteyteen leveää koristemuurausta. Mielenkiintoinen ark- kitehtuuriaihe on myös muusta seinäpinnasta yhtä tiiltä korkeammal- le muuratut tiiliset kulmalistat, jotka yhtyvät yläosastaan saumatto- masta seinän yläosaa kiertävään hammaslistaan. Kaari-ikkunoiden si- sällä on pieniruutuiset ikkunat. Julkisivuja jäsentävät kaari-ikkunat ja päätykolmioissa, jokaisessa poikkipäädyssä on tyylisuunnalle ominai- nen pyöreä päätyikkuna, joka sai innoituksensa gotiikan ruusuikkun- nasta. Myllyrakennuksen uusgotiikan muotokieltä toistava arkkiteh- tuuri oli ominaista 1800-1900-lukujen tehdasarkkitehtuurille maam- me eri osissa, lisäksi rautatierakentamisessa vastaavaa käytettiin erityisesti veturitallien yhteydessä. Upeassa maisemassa sijaitseva myllyrakennus on satulakattoinen, se on säilynyt poikkeuksellisen hyvin.</p> <p>Ravintolan terassi Rekolankosken puolella on tehty vanhan puu- hiomon perustuksien päälle; hiomorakennus purettiin vuonna 1928. Myllyn edustalle on lisäksi talletettu paperitehtaiden viimeinen oma höyryveturi.</p> <p>Aktiobolaget Jämsänkoski, Yhtyneiden Paperitehtaiden edeltäjä, teki 1800-1900-lukujen vaihteessa merkittäviä maakauppoja, jolla osti maan lisäksi tilojen koskiosuuksia epäselvyyksiä ja kärhämää vält- tääkseen. Vastineeksi menetetyistä myllypaikoista kosken rannalla, selluloosatehdas lupasi ikuisen jauhatusoikeuden yhtiön rakenneut- tamassa myllyssä kaikille osuutensa luovuttaneille taloille. Tämän sopimuksen myötä lupasi yhtiä rakennuttaa uuden myllyn Rekolan- koskeen talolliset ja tehtaiden omaankin käyttöön. Koskien rannoilla</p>		
--	---	--	--

	<p>sijainneet muut myllyt lakkautettiin koskiosuuksien myynnin myötä. Vanhana myllynä tunnettu mylly rakennettiin siis eräänlaiseksi rasi-temyllyksi, jonka jauhatussopimus satoi seuraaviakin omistajia; siksi Jämsänkoskella on edelleen toimiva, paperitehtaan omistama mylly. Myllyn yhteyteen oli rakennettu vuonna 1900 myös puuhiomo; samaan aikaan myllyn kanssa. Sen toiminta loppui 1920-luvulla ja rakennus purettiin 1928. Hiomon paikan voi edelleen hahmottaa helposti; Vanhan Myllyn terassi on rakennettu hiomon perustuksien päälle. Myllyn läheisyydessä, ilmeisesti yläjuoksun suuntaan, toimi jo vuodesta 1861 lähtien saha. Se katosi jo pian 1900-luvun alkupuolella.</p> <p>Rekolankosken vanha mylly jäi pois käytöstä 1950-luvulla, kun yhtiön uusi jauhatusmylly Jämsäntien varressa valmistui. Mylly toimi sittemmin kalanpoikasten hautomona, kunnes 1960-luvulla kalahautomo siirtyi uuden voimalaitoksen kupeeseen. Yhtiön isännöitsijä aloitteesta myllyrakennus kunnostettiin 1960-luvulla muistomeriksi 1800-1900-lukujen taitteen tehdastoiminnasta ja arkkitehtuurista. Saman vuosikymmenen aikana alkoi vanhassa myllyrakennuksessa toimimaan kesäkahvila. Vuonna 1969 mylly sai nykyisen käyttömuotonsa; Ilveksen tuki ry ravintolaksi. Edelleenkin ravintolana toimiva entinen myllyrakennus on ollut tämän jälkeen useilla yrittäjillä vuokralla ja 1990-luvulla se oli suosittu pizzapaikka.</p>		
Vanha sellutehdas laajennuksineen sekä PK-asetat *	<p>Jämsänkosken UPM-Kymmenen paperitehtaan alueen tehdasrakennukset ovat eri-ikäisiä ja alkujaan erilaisiin käyttötarkoituksiin valmistuneita. Vanhimma vaiheesta, ensimmäisistä sellutehtaan rakennuksista, ei ole jäljellä käytössä olevaa rakennuskantaa. Tehdasalueella on riehunut kaksi suurpaloa 1800-luvun lopulla ja toinen 1900-luvun alkupuolella, jotka osaltaan ovat vaikuttaneet siihen että rakennuskannan vanhimpia kerrostumia ei ole enää löydettävissä. Vanhimmat kerrostumat nykyisellä tehdasalueella tosin liittyvät edelleenkin sellutehdasvaiheeseen, sillä vasta 1970-luvulla siirryttiin paperinvalmistuksessa hiokkeeseen. Tehdasalueen punatiilinen rakennuskanta edustaa pääosin vanhinta teollisuuserrostumaa alueella; ne sijaitsevat lähinnä Patalankoskea.</p> <p>Arkkitehtuuriltaan tehdasrakennuksien ulkoasu vaihtelee, mutta perustana kaikelle on toiminnallisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Punatiilistä tehdasalueelle rakennettiin aina 1970-luvulle saakka, jonka jälkeen PK4 ja PK5 rakennukset tehtiin modernilla tekniikalla. Ne ovatkin laatikkomaisia halleja, joiden ulkopuolelta voidaan hahmottaa</p>		Valtakunnallisesti arvokas

	<p>metalliset tukirakenteet.</p> <p>Vuonna 1971 rakennettiin PK4:n tehdashalli PK3:n ja Jämsäntien väliselle osuudelle. Sen edustalle valmistui ns. Keskiusportti, josta oli tunneliyhteys tehtaaseen. Nämä rakenteet muodostavat nykyäänkin Jämsäntien varteen keskeisimmän teollisuusmaiseman Jämsänkosken päähän. Putkisiltayhteydellä varustettu sellutehtaan hauhduttamo-voimalaitokseen kytketty pekiloproteiinitehdas saatiin koekäyttöön 1975; siinä selluloosan käytöstä syntyneet jätelieimet hyödynnettiin rehuseoksien valmistukseen. Valmistus päättyi selluloosan käytön loppuessa vuonna 1981. Spriin valmistaminen tehtailla puolestaan päättyi vuonna 1977, vuositasolla tuotanto oli 51 miljoonaa kiloa spriitä; myös se tuli paperinvalmistuksen sivutuotteena. Vanhat paperikoneet PK1 ja PK2 myytiin ruotsalaisen yhtiön välityksellä intialaiselle Danalakshimi Paper Mill- ja Nizam Paper Mill- tehtaalle. Koneet olivat pyörineet jo 1900-luvun alkupuolelta lähtien.</p> <p>1970-luvulla pohdittiin tehtaiden uudistamisen ja laajentamisen vaihtoehtoja; selvitystyön perusteella päätettiin siirtyä selluloosan käytöstä mekaanisen kuumahierteen käyttöön. Samalla päätettiin 170 000 tonnin kokonaisuutensa omaavan paperikoneen rakentamisesta. Investointipäätös esiteltiin yhtiön hallituksessa 1979. Kokonaiskustannukset olivat 700 miljoonaa markkaa; Suomen valtio tuki hanketta kehitysaluetuella ja liikevaihtoverohuojennuksilla. Rakennushanke nimettiin JÄPRO:ksi eli Jämsänkoski-Projektiksi. Tehtaanjohtaja Jukka Marttinen keskittyi johtamaan projektia ja tehtaan perustoiminnoista tämän aikaa vastasi DI Timo Keskinen. Projekti alkoi Jämsänjoen siirtämisellä 640metriä pitkään tunneliin. Entisen jokiuoman päälle nousi uusi tehdasrakennus ja paperikoneen asennus voitiin aloittaa vuonna 1981, maailmanlaajuisestikin poikkeuksellinen PK5 syväpainopaperikone oli siten toiminnassa. Rakennuksen ja paperivaraston urakoi Rakennus-Ruola Oy. Sellutehdas oli toimintansa lopettaessaan Suomen vanhin. Seuraavana vuonna tehtiin päätös PK4:n muuttamisesta kuumahierteelle; vuonna 1986 kone sai on-machine päällystysyksiköt ensimmäisen joukossa Euroopassa. Vuonna 1986 PK3:n uudistettiin myös; vuonna 1985 tehtaiden energiatalous muutettiin turvepohjalle.</p>		
Vanha tehtaan paloasema *	Punatiilinen vanha paloasema liittyy olennaisena osana jo sellutehtaan turvallisuuteen. Puutavaraa ja kemikaaleja käsiteltävissä laitoksissa 1800-1900-lukujen taitteessa tulipalot olivat yleisiä. Myös Jämsänkosken tehtailla koettiin useita, eri kokoisia tulipaloja lähes jatku-		Valtakunnallisesti arvokas

	<p>vasti; suurin niistä oli sellutehtaan tulipalo vuonna 1896. Tuolloin tuhoutui sellutehtaan lisäksi myös työväen asumuksia. Jämsänkosken VPK perustettiin vuonna 1904 kapteeni Alfred Hartmanin aloitteesta; ensimmäisenä päällikkönä oli aluksi putkityömies Otto Manninen. Tosin väliaikainen palokuntatoiminta oli alkanut jo selluloosatehtaan suurpalon jälkeen 1800-luvun viimeisinä vuosina. Palokunnan alkuvuosina kalusto oli sijoitettu tilapäisiin suojiin, kunnes tehtaan taholta annettiin palokunnan kalustohuoneeksi hellauunilla lämmitettävä varastorakennus Nikkarinmäen rinteellä.</p> <p>Vuonna 1931 Yhtyneet paperitehtaat luovutti tiilestä rakennetun henkilöautotallinsa paloasemaksi. Asemalla oli tilat kolmelle autolle. Alkuperäinen VPK:n kalustovaja sijaitsi ns. Nikkarinmäellä ja se oli puurakenteinen. Sittemmin tehdasalueen paloasemana toiminut punatiilinen, tornillinen rakennus oli alkujaan yhtiön autotalli.</p> <p>Autotallirakennuksen ulkoasu ja arkkitehtuuri vastaa tehdasalueelle suunnitelleen Bernhard Blomin muita suunnitelmia 1890-luvun loppupuolelta. Joidenkin tietojen mukaan autotallirakennus olisi peräisin vasta vuodelta 1916. Matalahkoon rakennukseen teki muutossuunnitelmat arkkitehti W.G. Palmqvist, muutostyöt valmistuivat vuonna 1931, jolloin VPK muutti tiloihin. Letkujenkuivaustorni valmistui vuonna 1933 ja palopäällikkö muutti taloon seuraavana vuonna asumaan. Sittemmin paloasemaan liittyneessä asunnossa asui kalustonhoitaja, ainakin vuoteen 1982 saakka. Asunto-osan yläpuolelle rakennettiin palokuntalaisia varten luentosali vuonna 1938. Paloasema toimi tiloissa vielä 1980-luvullakin, tosin tilat olivat käyneet jo ahtaiksi ja osa kalustosta oli sijoitettava muualle. Vuonna 1982 Yhtyneiden paperitehtaiden tyhjilleen jääneen jalostustehtaan entisiin tiloihin saneerattiin tilat palokunnalle</p>		
Veturitalli ja kääntöraide *	<p>Veturitalli on kaksiovinen, lähes kuution mallinen punaisesta tiilestä tehty ja pulpettikatolla varustettu rakennus. Siinä on suuret ikkunat, jotka muodostuvat pienistä ruuduista ja katto on tehty huovasta. Veturitallin edessä on kääntöraide, ympyränmuotoinen liikkuva kehä, jolla voitiin junat kääntää. Kääntöraiteen päässä on säilynyt puinen ohjauskoppi. Veturitalli ja raidekokonaisuus on tehty VR:n omana suunnittelutyönä ja ne valmistuivat samaan aikaan radan kanssa, 1950-luvun alkuvuosina.</p>	<p>Jämsänkosken asema-alue ja siihen liittyvä rautatieliikennenympäristö ovat paikallisesti maisemallisesti merkittävä kokonaisuus, joka sijoittuu näkyvälle paikalle Jämsänkosken ja Jämsän keskustaaajamien keskeisen tieliikenneväylän varteen ja Jämsänjoen maisemaan. Alueella on paikallista liikennehistoriallista merkitystä viimesimpinä valmistuneina rataosuuksina, lisäksi kohteella on paikallishistoriallista merkitystä keskeisenä liikennepaikana. Kohteella rakennuskantoineen on</p>	Paikallisesti arvokas

		huomattavaa paikallista rakennushistoriallista merkitystä, sillä se edustaa 1940-1950-lukujen modernistista rautatiearkkitehtuuria. Kohteilla on edelleen rakennus- ja arkkitehtuurihistoriallisesti arvoa.	
Ylä-Mella eli Mellala *	<p>Ylä-Mellan talo sijaitsee keskeisellä paikalla, rinnepellon ylälaidassa ja avoimessa maisemassa lähellä entistä Jämsän ja Jämsänkosken rajaa, ns. Mellan suoran varrella. Ylä-Mellan tila on vanhempi osa aikanaan lohkotusta Mellan talosta, tosin sen rakennuskanta on pääosin uusiutunut - jo varmaan useampaankin otteeseen, sillä talo on tunnettu vuodesta 1539 lähtien. Vanhinta rakennuskantaa talonpoikaisessa pihapiirissä edustaa vuonna 1812 valmistunut vilja-aitta sekä tien varressa sijaitseva riviaitta. Myös riihi on peräisin 1800-luvulta. Uudempi, 1900-luvun alkupuolella rakennettu rakennuskanta on sijoittunut rivimäisesti rinnettä reunustamaan. Rakennuksien ohi laki-alueen laitaa pitkin kulkee tielinja.</p> <p>Pihapiiri uusiutui merkittäväällä tavalla 1920-luvulla, kun vanha pää-rakennus purettiin ja valmistui uusi asuinrakennus vuonna 1924. Hirsirunkoinen asuinrakennus on hengeltään klassistinen ja siinä on kahden kerroksen korkeuden myötä tehty jo eroa perinteiseen matalampaan, paritupa-malliseen pää-rakennusratkaisuun. Hirsirunkoinen asuinrakennus on pohjakaavaltaan T-mallia ja varustettu kahden kerroksen korkuisella umpinuisella kuistiosalla, joka toimii poikkipäätynä. Rakennuksen toisessa päädyssä on toinen, ns. arkisääänkäynti umpikuistin</p> <p>Pihapiirissä on sementtitiilinen navetta, joka on rakennettu ilmeisesti 1920-1930-luvuilla. Se ei ole enää käytössä, mutta on aikanaan muodostanut keskeisen osan talouspihaa vieressään olevien heinä-laitojen ja saunan kanssa.</p> <p>Mellala- Ylä-Mellala- tila on yksi Jämsän seudun kantatiloista, vanhimmat tiedot tilasta ovat vuoden 1539 veroluettelosta. Tuolloin taloa isännöi Juho Hannunpoika aina vuoteen 1548 saakka. Talon isännät ja emännät tunnetaankin jo siis pitkältä ajalta, 1500-luvulta näihin päiviin saakka. Patalan Mellalan erämaat sijaitsivat Koskenpään suunnassa, Valkealuomessa, jonne Patalan Mellalan erämaalle, Pirtti-järven rantaan rakensi talon Mellalan tilan poika Olli Juhonpoika vuonna 1552. Myöhemmin talo sai Hirvelän-tilan nimen. Mellalan</p>	<p>Ylä-Mellan tilan pihapiirillä on huomattavaa paikallista maisemallista merkitystä avoimessa rinnemaisemassa, osana keskeisen Jämsä-Jämsänkoski paikallistien maisemaa. Tila on yksi alueen kantatiloista ja sen tilahistoria tunnetaan vuodesta 1539 lähtien, kohteella onkin paikallishistoriallista merkittävyyttä alueen vanhimpina tiloina. Lisäksi tilan isännät ovat olleet tunnettuja paikallistoimijoita. Pihapiirin rakennuskannalla on paikallista rakennushistoriallista arvoa, edustuen osaltaan 1800-luvun talonpoikaista hirsirakentamista sekä 1900-luvun alkupuolen tilakeskusarkkitehtuuria. Pihapiirin monipuolisuus antaa kokonaisuudelle historiallista ulottuvuutta.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>historiassa tapahtui vuonna 1768 muutos, kun Mellalasta halottiin Ala-Mella(la)n tila. (Suur-Jämsän historia, s.506-507). Tila jaettiin siis kahtia tuolloin. Sittemmin vakiintui vanhemman tilan nimeksi Ylä-Mella(la).</p> <p>Mellan tilasta tiedetään, että se maksoi veronsa Kerkkolan (Tuomaalan) ratsutilalle. Mellan tila oli siis Kerkkolan augmenttitila 1690-luvun ruotujakolaitoksen uudistuksen jälkeen. Lisäksi Mellaan liittyy mielenkiintoinen tieto puuteollisuuden varhaisvaiheista, nimittäin Jämsänkosken ensimmäinen saha perustettiin Mellan ja Kerkkolan maille, sahan toisena perustajana oli majuri Henrik Kihlström, joka asui Mellan tilan läheisyydessä, patalan virkatalossa. Toinen perustaja oli maanmittari Gustaf Jakob Jack, joka oli asettunut ensin Kelhään ja sitten Könkkölän rälssitilalle. Sahan he perustivat vuonna 1794.</p> <p>Molemmat Mellan taloista saivat vuonna 1835 lähtien velvollisuudekseen kyytiä vankeja; niinpä molempien Mellan talojen isännät toimivat ns. räätäreinä seuraavat vuosikymmenet.</p>		
Jämsän kaupungintalo	<p>Jämsän kaupungintalo on arkkitehti Matti Hämäläisen suunnittelema; rakennus valmistui vuonna 1953, vihkiäisiä vietettiin 31.10.1953. Jämsän edellinen kunnantalo oli jäänyt pieneksi ja uudessa kunnantalossa oli kaikki toiminnot pyritty saamaan saman katon alle. Kuutiomainen, suoralinjainen kivirakennus on rakennusajankohtaansa nähden ulkoasultaan poikkeuksellisen konservatiivinen ja seuraa klassismia tarkkaan valinnoissaan. Uusi kunnantalo muistuttikin joiltakin osin vanhaa, Jokivarren koulun pihapiiriin jäänyttä kunnantaloa pääfasadinsa aiheilla ja jäsentelyllä tai Sirénin hallinnollisten rakennusten klassismia. Pääfasadi suunnattiin kohti rautatietä, jonne keskustan oletettiin vielä tuolloin voimakkaimmin tulevaisuudessa laajenevan: ja olihan suunta tuolloin vielä lähes kaiken maantieliikenteen tulosuunta sekä tuoreen rautatielinjauksenkin. Osaltaan materiaalit toistivat kivipankin jyrkää graniittia. Sekä toiminnallisena että arkkitehtonisena elementtinä toimi rakennuksen toisessa päädyssä oleva palokunnan letkutorni, johon sijoitettiin myös kello. Rakennusta voisi pitää vanhempanakin. Kuitenkin sen arkkitehtuuri oli kiiteltyä ja sitä sanottiin maalaiskuntien upeimmaksi; toki kokoa ja näköä löytykin.</p> <p>Tiilirunkoisessa kunnantalossa on kolme pääkerrosta sekä kellarikerros. Rakennuksessa oli toimisto- ja toimitilojen lisäksi yhdeksän asuntoa. Kunnanjohtajalle oli varattu 4 huonetta ja keittiö. Lisäksi toimitiloikseen saivat uuden kunnantaloon mm. kirjasto, palotoimi, arkisto</p>	Arkkitehti Matti Hämäläisen suunnittelema paikallisesti rakennushistoriallisesti ja historiallisesti sekä maisemallisesti merkittävä kunnantalo vuodelta 1953 on Jämsän kunnallishallinnon / kaupunginhallinnon historiaa kuvastava rakennus arvoisallaan puiston rajaamalla tontilla, lähellä keskustan koulukeskusta, jokimaisemaa ja teollisuus- ja asuntoalueita. Rakennuksessa on hyvin säilynyt erilaisista korjaustoimista huolimatta pääasiallisen alkuperäisen keskikäytävällisen toimistotilarakenteensa ja pääportaikon arkkitehtuurin. Ulkoasultaan rakennus kuvastaa hienopiirteistä ja harmonista 1950-luvun rapattua tiiliarkkitehtuuria.	Paikallisesti arvokas

	<p>sekä painikämpä. Toimistotilat olivat ajan hengen mukaiset, tiloista näyttävin oli aikanaan valtuustosali, toisessa kerroksessa. 10 800 kuution rakennuksen urakoinnista vastasi jämsäläinen Yrjö A.Järvisen rakennusliike. Myöhemmissä peruskorjauksissa on julkiosivusta poistettu asunosan parvekkeet ja toisen päädyn paloaseman autotallin ovet. Sisätiloja on uudistettu useamminkin.</p> <p>Matti Hämäläinen on suunnitellut useita kohteita sekä laajennuksia Jämsän seudulle. Lähimpänä kohteena on hänen suunnittelemansa Viiskulman kerrostalo, joka toimii edelleen maamerkinä keskustaan tultaessa sekä Kivipankin saneerauksen.</p> <p>Jämsän kunnan kokouksia pidettiin eri mautiloilla, Jokivarren kansakoululla, Jämsän työväenyhdistyksen talolla ja Suomalaisen seuran talolla ennen kuin oma tiilirakenteinen kunnantalo valmistui vuonna 1953 arkkitehti Matti Hämäläisen suunnittelemana. Talon urakoi julkisia rakennuksia Jämsässä urakoinut Y.A.Järvinen. Rakennusta peruskorjattiin 1961-1965, 1965 siirryttiin öljylämmitykseen ja 1972 kunnostettiin toimistotiloja ja valtuustosali. 1970-luvulla pihapiiriin valmistui toinen virastorakennus.</p>		
<p>Jämsän kirkkoheran pappila</p>	<p>Jämsän pappilasta on pitkään ollut olemassa kirjattua tietoa, Pänkälän tila eli pappila oli jo 1539 maakirjoissa esillä. 1600-luvulta tiedetään pappilarakennuksen jo varmasti sijainenet nykyisillä sijoillaan. Tuolloin pappilan pihapiiriin kuului holvikellarilla varustetun asuinrakennuksen, pappilan, lisäksi useita eri kokoisia piharakennuksia sekä mm. myllyrakennus Jämsänjoen rannalla. Tuolloin pappilan rakennukset oli ryhmitelty mies- ja karjapihojen ympärille, lisäksi hieman edempänä sijaitsi riihipiha. 1700-luvulta löytyy kirjattu tieto pappilan rakennuksien kunnostus- ja uudistustoimista. Tuolloin rakennettiin uusi ajanmukainen pappila, joka valmistui 1745. Se rakennettiin vuoden 1727 valtiopäivillä hyväksytyjen pappilan virkatalopirustuksien mukaisesti. Ajan katselmusasiakirjat kertovat pappilassa olleen mm. pellavankaasta ja paperista tehtyjä tapetteja. Kuitenkin jo 1700-luvun lopulla todettiin, että vajaa 50 vuotta aikaisemmin tehty pappilarakennus oli huonosti rakennettu ja päätettiin rakentaa uusi. Uuden pappilan rakentamisesta vastaavaksi mestariksi palkattiin rakennusmestari Menander Kuhmalahdelta. Uudesta pappilasta tehtiin saman kokoinen kuin vanhastakin, mutta tällä kertaa pappilaan tehtiin useita takkoja ja kakluuneja lämmityksen parantamiseksi. Välikatot määrättiin paneeloitavaksi ja ikkunoihin tehtiin luukut- kaikki tämä lämmöneristyksen parantamiseksi. Pappila oli kuitenkin huonosti perus-</p>	<p>Kulttuurihistoriallisesti ja rakennushistoriallisesti merkittävä, keskisuomalaisittain iältään harvinaistuva pappilarakennus vuosilta 1817 ja 1840 on peruskorjattu 1900-luvun jälkipuoliskolla eri vuosikymmeninä useissa vaiheissa sisätiloiltaan. Tilat on jälleen uudistettu toimistokäyttöön 2000-luvulla Jämsän ja Jämsänkosken sekä Koskenpään seurakuntien yhdistyessä. Maisemallisesti kirkkoympäristöön ja Jämsän ja Jämsänkosken yhdyntien tiemaisemaan sijoitettu pappila on osa valtakunnallisesti arvokasta Vanhan Jämsän kulttuuriympäristöä.</p>	<p>Valtakunnallisesti arvokas</p>

	<p>tettu ja uutta pappilaa oltiin rakentamassa jälleen vuonna 1817, se valmistui syksyllä 1818. Rakennustöitä johti tällä kertaa Matti Åkergren, joka sittemmin palkattiin vastaamaan kirkon korjaustöistä ja uuden kellotapulien rakentamisesta. Päärakennus ja muita piharakennuksia maalattiin tässä yhteydessä punamullalla. Uudessa pappilassa oli viisi kamaria, suuri sali, keittiö ja eteinen.</p> <p>Ruotsin ja Venäjän viimeinen sota 1800-luvun alussa näkyi Jämsäkin kun ruotsalaisia takaa ajaneen Kreivi Kamenskin armeijan pääjoukko majaili Jämsän tuntumassa. Jämsän alueella oli peräti 8000 miestä komentaja Zakrevski majoittuessa Jämsän pappilaan.</p> <p>Vanhaa pappilaa on peruskorjattu 1957-1958, jolloin asennettiin keskuslämmitys, uunit purettiin ja keittiötilat uusittiin. 1980-luvulla sisätiloihin tehtiin uusia kosteita tiloja sekä uusittiin seinien pinnoitteita. Lisäeristyksen myötä kattoja, ikkunoita ja osittain kuisteja uusittiin. Peruskorjaussuunnitelmat laati jyväskyläläinen arkkitehtitoimisto Antti Eskelinen. Rakennuksessa toimii 2009 kirkkoherranvirasto ja toimistuskappeli on myös edelleen käytössä. Sisätiloja on uudistettu talotekniikaltaan ja huonejaotusta hiukan muuttaen seurakuntien yhdistymisen jälkeisten toimistotilojen tarpeen vuoksi ja julkisivuun on tehty invaluiska arkkitehtuuriin sovittaen.</p>		
Jämsän lukio *	<p>Jämsän lukio sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Jämsän keskusta-alueen sisääntuloväylän varressa. Näkymä tieltä aukeaa avoimena lukion suuntaan, sillä sen edessä sijaitsevat pallokentät, katsomo sekä maa-uimala. Lukiorakennus liittyy kokonaisvaltaiseen ajatukseen Hiidenmäen sivistyksen-kulttuurin- liikunnan-vapaa-ajan toimintojen keskuksesta. Sen toteuttamiseksi järjestettiin suunnittelukilpailu 1970-luvun taitteessa. Kilpailun voittivat arkkitehdit Kaarina ja Reino Huhtaniemi ehdotuksellaan "Kolme Hiittä ja Hiidetär". Kilpailuehdotuksen pohjalta muokattiin nykyinen ratkaisu, johon kuului vuonna 1973 valmistunut lukiorakennus, johon liittyi toisen rakennusvaiheen kautta vuosina 1975-1976 liikuntahalli ja työväenopiston hallintotilat sekä erillisenä rakennuksena toteutettu kirjastorakennus kulttuuritila Hiidenkirnuineen. Lisäksi rakennuksien yhteyteen valmistuivat ulkoliikuntatilat pallokenttineen ja maauimaloineen. Varsinaiset koulurakennukset olivat sileää punatiiltä, jossa massoitelu perustui selkeisiin ja suuriin pintoihin. Ikkuna-alat olivat pääosin vähäiset, vain Seppolan koulun suuntaan oli pääfasadi rytmitetty ikkunarivistöllä kun taas urheilukentän suuntaan ikkunoita oli vähemmän ja lähinnä pohjakerroksessa. Punaiset laatikkomaiset massat on osin jäsen-</p>	<p>Aluekokonaisuudella on keskeinen maisemallinen merkitys Jämsän keskusta-alueen maiseman solmukohdassa, jonka vaikuttavuus on erityisesti Lukkoilan suuntaan sekä suurille kauppakeskuksille ja osin Jämsän pääkadulle Poliisitalon kohdalta. Aluekokonaisuudella on paikallista maisemallista merkitystä myös yhtenä keskusta-alueen keskeisistä viherympäristöistä. Aluekokonaisuudella on paikallista sivistyshistoriallista merkitystä yhteiskoulun sijaintipaikkana ja myöhemmin lukion sekä kirjaston sijaintikohteena. Kohteella on paikallishistoriallista merkitystä usealle jämsäläissukupolvelle. Aluekokonaisuuden rakennuskannalla sekä suunnitteluhistorialla on paikallista rakennushistoriallista merkitystä; se on myös keskeinen julkisen rakentamisen kohde Jämsän keskusta-alueella.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>nelty sisään- ja ulosvedoilla, jolloin pintaan on saatu geometrista elävyyttä. Tasakatot rakennuksissa vaikuttavat myös laatikkomaisen profiilin syntymiseen. Molemmat rakennuskokonaisuudet ovat rinnettontilla. Niiden perustus on betonista ja standardimallin ikkunat ovat alumiiniprofiili-ikkunat.</p> <p>Jämsän suomalainen yhteiskoulu perustettiin vuonna 1905, Viitasaa- ren koulun kanssa se oli vanhin maaseutuoppikoulu Keski-Suomessa. Viisivuotisen keskikoulun jatkeeksi aloitti kolmivuotinen lukio toimintansa vuonna 1919. Viisivuotisen keskikoulun jatkeeksi haluttiin saada kolmivuotinen lukio. Koska Jämsä oli vahva maatalouspaikkakunta, päätettiin kokeilla maanviljelykseen painottuvaa opetussuunnitelmaa: vuonna 1919 koulun nimeksi tuli Jämsän yhteiskoulu ja Maanviljelyslyseo. Ylioppilastutkinnon Jämsässä suorittaneilla oli oikeudet jatko-opintoihin yliopiston maa- ja metsätieteellisessä tiedekunnassa sekä erikoisanomuksesta teknillisessä korkeakoulussa ja eläinlääkärikorkeakoulussa. Vuonna 1922 kirjoittivat ensimmäiset ylioppilaat, yhdeksästä kokelaasta kahdeksan hyväksyttiin.</p> <p>Maanviljelyslyseon opetussuunnitelma todettiin kuitenkin varsin pian kapea-alaiseksi ja se muutettiin reaaliopiston suunnitelmaksi. Vuodesta 1923 koulun nimenä oli siten Jämsän Yhteiskoulu ja Reaaliopisto. Vuonna 1936 nimi muuttui vielä kerran, oppikoulusta tuli lyhyesti Jämsän yhteiskoulu. Jämsän yhteiskoulu kunnallistettiin vuonna 1968, ja Jämsän kunnallisen keskikoulun jatkoksi oppilaat kävivät Jämsän yhteislukion. Peruskouluun siirtyminen vuonna 1972 erotti lukion aiempaa itsenäiseksi koulumuodoksi. Lukiolaiset siirtyivät omaan koulurakennukseen vuonna 1973. Nimikin vaihtui vielä kerran, vuodesta 1985 opinahjoa on nimitetty pelkistetysti Jämsän lukioksi</p>		
Jämsän seurakuntakeskus *	Jämsän uusi seurakuntakeskus rakennettiin kirkon ja pappilan viereiselle avoimelle peltoalalle, osaksi vanhan Jämsän kulttuurimaisema-aluetta. Pohjakaavaltaan epäsymmetrinen ja matalamassainen on keskellä avointa maisemaa, rakennuksen ympäristö on pääosin parkkialuetta ja matalaa kasvillisuutta. Seurakuntakeskuksen on suunnitellut jämsäläinen arkkitehti Inkeri Niskala. Arkkitehtuuriaiheet on rakennukseen otettu kirkon ja pappilan aiheita modernisoiden ja yhdistellen. Rakennuksen vaalea väri toistaa kirkon värimaailmaa. Pyöreästä tornimaisesta osasta suurehko ikkuna-aiheet avautuvat maisemaan, rakennuksessa on käytetty kirkosta saatua ikkunan muotoa sekä vahvoja, kontekstista irroitettuja klassistisia elementtejä, kuten päätykolmioita lähes reliefimäisinä pinnan osina. Pääty-	Seurakuntakeskuksella on paikallista maisemallista merkitystä valtakunnallisesti arvokkaalla kulttuurimaisema-alueella. Se muodostaa Jämsän kirkon ja pappilan kanssa seurakuntaelämän keskuksen. Kohteella on paikallista merkitystä seurakunnan monitoimitilana, erityisesti toiminnallisen luonteensa vuoksi. Seurakunnan rakennustoiminnassa kohde edustaa eklektistä postmodernismia, jota oli nähtävissä koko 1990- ja 2000-lukujen ajan julkisessa rakentamisessa ja erityisesti seurakuntien kohteissa.	Ei määritelty

	<p>kolmiot ovatkin leimallinen piirre lähes jokaisella rakennuksen sivulla. Pyöreää kappeliäihettä, joka löytyy pappilan toisesta päädyistä, on käytetty suuremmassa mittakaavassa kuin esikuvaansa ja se muodostaa visuaalisesti keskeisimmän arkkitehtuuriaiheen rakennuksen pääjulkisivussa. Ikkunoita on rakennuksessa sommiteltu monin tavoin, niitä on kaiken kokoisia ja muotoisia. Pohjakaava on porrastettu ja epäsymmetrinen, kattomuodot suuntautuvat moneen suuntaan ja erilaisin muodoin. Pääsisäänkäynnin yläpuolella on lähdes siipimäinen taitettu katonlape. Valkoisessa kivisessä rakennuksessa tummanharmaa, miltei musta peltikate muodostaa vahvan kontrastin ja tuo kattomuodot selkeästi esiin. Monella tavoin runsas rakennus on rakentamisajankohdalleen ominaista arkkitehtuuria, jossa on eklektisesti käytetty aiheita eri rakennuksista ja aikakausista yhdistellen niitä modernisoidussa asussa. Ympäristöä ei ole merkittäväällä tavalla rakennettu, vaan se on edelleen hieman "peltomainen" suhteessa rakennukseen, tosin vanhan hautausmaan puolella on julkinen veistos ja seurakuntakeskuksen pihassa on leikkikenttä.</p>		
Jämsän Teboil *	<p>Teboilin rakennus edustaa edelleenkin perinteistä ja hyvin alkuperäisessä asussaan myös toiminnallisista osin säilynyttä huoltoasematyyppiä. Siinä ovat erikseen sijainneet kahvilatilat ja varaus/liikennemyymälä sekä huoltamohallit. Rakennuksen laajennukset ovat toteutettu alkuperäiselle asulle uskollisena ja kokonaisuus edustaa edelleenkin funktionalismista vaikutteensa saanutta huoltoasematyyppiä valkoisine, kuutiomaisine massoineen.</p> <p>Teboil on eräs vanhimmista öljy-yhtiöistä Suomessa. Se perustettiin 1934 Helsingissä. Teboilin huoltoasema on ollut koko historiansa ajan alkuperäisessä käytössään, mutta rakennusta on ajan mittaan laajennettu. Se muistuttaa merkittäväällä tavalla mm. Kuopion Niiralan Teboil-asemaa vuodelta 1954. Teboilin huoltamoraakennuksia oli suunnittelemassa insinöörit, kuten V.Kudranow.</p>	<p>Jämsän Teboil-huoltoasema sijaitsee maisemallisessa solmukohtassa, mäen lakialueella ja paikallisliikenteellisesti keskeisellä paikalla. Teboilin rakennuskokonaisuudella on paikallista liikennehistoriallista ja paikallista elinkeinohistoriallista merkitystä. Kohteella on erityistä paikallista rakennushistoriallista arvoa funktionalismista vaikutteita ottaneena huoltoasematyyppinä, joka on säilynyt laajennuksista huolimatta erinomaisesti alkuperäiselle arkkitehtuurilleen uskollisena ja alkuperäisessä käytössään. Funkkisenhenkiset huoltoasemarakennukset ovat pääosin jo maastamme kadonneet ja funktionalistista rakennuskantaa on Jämsässä muutoinkin vähäinen määrä säilynyt nykypäiviin. Huoltoaseman ympäristö kaipaisi jäsentymistä, joka lisäisi positiivisella tavalla myös rakennetun ympäristön arvoja.</p>	Paikallisesti arvokas
Jannela, Kelhätie 2 *	<p>Osana Kelhätien 1930-luvun asuinrakennuksien kokonaisuutta on Jannelan pihapiiri, joka tunnettiin Jämsässä myös Anna Salosen valokuvaamona. Pihapiirin historia yltää ainakin 1920-luvulle, jolloin Heimo-niminen mies rakensi pihapiiriinsä punatiilisen korjaamoraakennuksen. Tuolta ja sitä edeltävältä ajalta ei muuta vanhempaa raken-</p>	<p>Jannelan kiinteistö sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla osana Jämsän historiallista kulttuurimaisemaa Kivipankin, Kaupungintalon ja vanhojen puutalojen alueella Kelhätien varressa. Kohteella on paikallista</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>nuskantaa ole peräisin. Vuonna 1928 Heimo myi pihapiirin Jämsän Kauppa Oy:lle. Vanha asuinrakennus paloi vuonna 1930. Tontti myytiin Lauri Sieväselle, joka rakensi nykyisen liike- ja asuinrakennuksen, joka oli valmis vuonna 1932 (eräiden tietojen mukaan rakennus valmistui vasta 1935). Ensimmäiseen kerrokseen sijoitettiin liiketilaa ja toiseen kerrokseen asuintiloja. Talossa toimi Lauri Sieväsén radio- ja polkupyöräliike ja toisessa päässä hänen siskonsa Anna Sieväsén valokuvaamo. Vuonna 1939 Sievänen myi talon siskolleen, joka naimisiinmenon myötä oli nyt Anna Salonen. Rakennuksen ensimmäinen kerros oli liiketilana aina 1960-luvulle saakka, jolloin ensimmäinenkin kerros muutettiin asuinhuoneiksi. Ainoastaan Salosen valokuvausliikelle jäi toimitilat, jossa Anna työskenteli vuoteen 1973 saakka. Liikkeen pitoa jatkoi hänen jälkeensä viiden vuoden ajan hänen poikansa Eero Salonen. Vuonna 1979 myös valokuvaamo muutettiin asuintiloiksi.</p> <p>Asuin- ja liiketilana toiminut rakennus on pohjakaavaltaan suorakaitteen muotoinen, poikkipäädyllyä varustettu suurikokoinen rakennus. Rakennuksessa on satulakatto ja betoniperustus. Hirsirunkoinen rakennus on vaakavuorattu. Rakennus on kokenut voimakkaan peruskorjauksen viime vuosina, jossa rakennus on ainakin osin uudelleen vuorattu ja ikkunat muutettu, lisäksi sokkeliä on nostettu. Ilmeisesti katulinjan kohoaminen on tässäkin pihapiirissä aiheuttanut ongelmia. Lisäksi väritystä on muutettu; edellisen inventoinnin aikana rakennuksessa oli keltainen öljymaali ruskein tehostevärein - nykyisin rakennus on vaalean-siniharmaa, 1990-2000-lukujen uudis- ja korjausrakentajien suosima pientaloväri kertoo viimeisimmän peruskorjauksen ajankohdasta.</p> <p>Kadun suuntaan oleva julkisivu muistuttaa edelleenkin hieman vielä liiketoimintahistoriasta fasadin ikkunajäsentelyineen. Varsinainen pääsisäänkäynti oli sijoitettu sisäpihan puolelle olevan suurehkon umpikuistin kautta. Useat sisäänkäynnit liiketiloihin liittyen on suljettu nykyisin. Rakennuksen vanha asu oli poikkeuksellisen vanhakantainen rakennusajankohtaansa nähden; kertaustyylin ja osin jugendin piirteistä koostuva ulkoasu oli 1930-luvun klassismin kaudelle epätyypillinen. Myöhemmät peruskorjaukset ovat pelkistäneet rakennuksen alkuperäisiä koristeaiheita.</p> <p>Pihapiiriin liittyy kaksi talousrakennusta, edellä mainittu 1920-luvun tiilinen korjauspaja, joka on vanhin rakennus pihapiirissä sekä 1940-luvulla tehty leipomorakennus. Molemmissa rakennuksissa on betoni-</p>	<p>henkilöhistoriallista ja elinkeinohistoriallista merkitystä Jannelan tultua tunnetuksi valokuvaaja Anna Salosen valokuvaamona noin 40 vuoden ajan. Anna Salonen dokumentoi Jämsää ja Jämsänkoskea vuosikymmenien ajan ja hänen kuvalahjoitus muodostaa yli 50 000 kuvan kotiseutukokoelman Jämsässä. Pihapiirillä on paikallista rakennushistoriallista merkitystä 1920-1930-lukujen liike- ja asuinrakentamista edustavana pihapiirinä, jossa erityisesti lähes alkuperäisissä asuissaan säilyneillä piharakennuksilla on rakennushistoriallista kiinnostavuutta. Myös päärakennus omaa historiastaan kertovia piirteitä.</p>	
--	--	---	--

	<p>perustus ja tiilirakenne sekä peltikate.</p> <p>Ensimmäinen pihapiirin tunnettu omistaja oli mies niminen Heimo (sukunimi), jonka aikana oli vielä vanha asuinrakennus. Heimo rakennutti pihapiiriin korjauspajan talleineen punatiilestä. Ilmeisesti erityisesti moottoripyöristä kiinnostunut Heimo suunnitteli korjauspajassaan moottoripyörään yhdistettäviä suksia, mutta joku ehti patentoimaan idean ennen häntä. Hän käytti paljon aikaa ja rahaa työhön. Vuonna 1928 Heimo joutui myymään talonsa Jämsän Kauppa Oy:lle. Tämän jälkeen talossa toimi kahden vuoden aikana mm. puhelinkeskus. Asuinrakennus paloi vuonna 1930, jonka jälkeen se myytiin Lauri Sieväselle, joka rakensi uuden asuin- ja liikerakennuksen tontille. Sievänen piti rakennuksessa radio- ja polkupyöräliikettä ja sisko Anna valokuvausliikettä. Vuonna 1939 Lauri myi talon Annalle, josta samana vuonna tuli Anna Salonen mentyään naimisiin.</p> <p>Sotien aikana talossa toimi mm. Veikko Valkaman sekatarvaraliike ja Elis Dahlin ompelimo. Jämsän Osuusliikkeellä oli myymälä rakennuksessa vuodesta 1952 vuoteen 1966. Tämän jälkeen liiketiloja muutettiin asuintiloiksi; ainoastaan kiinteistön omistajan Anna Salosen valokuvaamon tilat säilyivät liiketoimintakäytössä. Paja oli vuokrattuna seppä Liimatalle vuoteen 1938 saakka. Sen jälkeen pajarakennuksessa toimi mm. autokorjaamo ja autotalli. Toinen piharakennuksista rakennettiin 1940-luvulla ilmeisesti kauppatoiminnan tueksi leipomoksi.</p>		
Kirjasto *	<p>Kirjasto sijaitsee samassa pihapiirissä Jämsän lukion kanssa, niiden sisäänkäynnit ovat samassa tasossa ja rakennukset sijoittuvat kulmittain toisiinsa nähden. Rakennus liittyy kokonaisvaltaiseen ajatukseen Hiidenmäen sivistyksen-kulttuurin- liikunnan-vapaa-ajan toimintojen keskuksesta. Kirjasto toteutettiin arkkitehtien Kaarina ja Reino Huh-taniemen arkkitehtuurikiilpailuehdotuksen "Kolme Hiittä ja Hiidetär" mukaelmana. Kirjasto ja kulttuuritila Hiidenkirnu alakerroksessa valmistuivat vuoden 1976 aikana. Rakennus on betoniperustukselle tehty, sileää punatiiltä oleva rakennus, joka on laatikkomainen massoiteltultaan. Ikkuna-alat olivat pääosin vähäiset, pääfasadi on rytmitetty ikkunarivistöllä. Standardimallin ikkunat ovat alumiiniprofiili-ikkunat. Tasakatto rakennuksessa vaikuttaa myös laatikkomaisen profiilin syntymiseen. Pääfasadi on Jämsän lukion suuntaan, josta on sisäänkäynti toisen kerroksen kirjastoon. Rinnetontilla ensimmäisen kerroksen kulttuuri- ja kerhotilat sisäänkäynteineen sijoittuvat Lukkoilantien suuntaan.</p>	<p>Kirjastorakennus on maisemallisesti keskeisellä paikalla, liittyen olennaisena osana koulu- ja liikuntakeskuksen maisemakokonaisuuteen. Kohteella on paikallista sivistyshistoriallista merkitystä osana Jämsän kirjastolaitoksen historiaa sekä paikallista historiallista merkitystä julkisten palveluiden kohteena. Kirjastorakennuksella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä modernin ajan julkisen rakentamisen kohteena, osana suurempaa suunnittelukokonaisuutta.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

Kivipankki *	<p>Kivipankki rakennettiin vuonna 1913 Jämsän Säästöpankin toimiloiksi arkkitehti Ilmari Launiksen suunnittelemana. Julkisivut ovat taiteilija Josef Alasen tekemät. Rakennus edustaa rakennustaiteellisesti ja tyyllisesti mielenkiintoista kansallisromantiikan ja jugendin yhdistelmää. Rakennuksen tyylipiirteitä ovat karkeaksi hakatut graniittiseinät, mansardikatto, päädyn erkkeri, sisääntulon kivipylväät sekä ristimalliset ikkunat kehyksineen. Rakennus on yleisilmeeltään jyhkeä ja linnamainen pienestä koostaan huolimatta. Rakennus ilmentää rakennushistoriallisten arvojensa lisäksi myös historiallisesti paikkakunnan taloudellista kehitystä.</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen, paikallinen historiallinen ja maisemallinen</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>
Lusikkalinnan nimellä kulkenut kiinteistö, työttömien ruokala, AA-kerhon tila	<p>Rakennus sijaitsee aivan valtatievarressa, näyttävällä paikalla. Betonikivijalalla oleva satulakattoinen ja tiilikattoinen hirsirakennus, joka on vuorattu peitepystyrimoituksella pätykolmiosta ja muutoin leveällä pystylaudoituksella. Rakennuksen toisessa päädyssä on yläkerrassa puinen avoparveke.</p> <p>Rekisterinumerolla Honkala 2:33 olevalle tilalle on rakennettu hirrestä lastenkoti vuonna 1933. Jämsän kunnalla oli vuodesta 1919 Lukkoilan talon rakennuksissa lasten vastaanotto- ja tarkkailukoti, josta lapset pyrittiin sijoittamaan sopiviin perheisiin. Lastenkoti toimi tässä rakennuksessa tietävästi vuoteen 1957. Rakennus on myöhemmin ollut kunnan vuokra-asuntolina. 1969 talossa on siirrytty öljylämmitykseen ja asuntoja on korjattu 1970-luvulla. Nykyinen käyttötarkoitus lienee 2000-luvulta. Yläkerran parveke on tällä välin poistettu ja rakennusta on remontoitu ainakin ulkoa.</p>	<p>Aikaisempi arviointi: Kohteella on merkitystä kunnan harjoittaman sosiaalitoiminnan dokumenttina. Paikallisesti historiallisesti arvokas rakennus, joka sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla valtatieympäristössä.</p>	<p>Ei määritelty</p>
Markkala, entinen Betania	<p>Markkalana tunnettu pihapiiri on maisemallisesti keskeisellä paikalla 1900-luvun historiallisessa kauppa- ja palvelukeskuksessa. Pihapiiriin liittyy asuinrakennuksen lisäksi piharakennus asuintiloilla. Rakennus valmistui vuonna 1937, Helluntaiseurakunnan omistukseen pihapiiri siirtyi jo saman vuoden aikana. Tietoa ei ole, oliko kohteella eri rakennuttaja vai rakensiko seurakunta Betanian suoraan itse. Helluntaiseurakunnan käytössä kohde oli lähes 50 vuotta, aina 1980-luvulle saakka.</p> <p>Suurikokoinen, uusklassismin vahvoja piirteitä omaava, suorakaiteen muotoinen rakennus muistuttaa ulospäin edelleenkin jollakin tasolla suomalaisesta kirkollisrakentamisen perinteestä. Laivamainen keskiosa, joka antaa vaikutelman poikkeuksellisen korkeasta rakennuksesta kissanpenkkeineen ja listoituksineen. Hallikirkon omaista ulkoasuun verhoaa vaakasuuntainen lautavuoraus, korkeat ja kapeat ikkunat rytmittävät fasadeja klassillisin listoituksin. Ikkunat ovat symmetri-</p>	<p>Markkalan pihapiirillä on paikallista maisemallista merkitystä osana 1930-luvulla syntynyttä puutalojen ja kunnallistoiminnan kokonaisuutta, johon liittyvät mm. Kivipankki ja Jämsän kaupungintalo sekä Kelhätien varteen sijoittuvat, keskusta-alueen vanhinta kerrostumaa edustavat puiset asuinrakennukset. Kohteella on paikallista uskontohistoriallista merkitystä Betania yhdistykselle rakennettuna kokoontumistilana ja aktiivisen seurakuntaelämän keskuksena yli 40 -vuoden ajan. Lähihistoriaan kohteella on elinkeinohistoriallista merkitystä, sillä Jämsän suutari oli tunnettu ammattimies paikkakunnalla ja toimi pitkään samoissa tiloissa. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>sesti aseteltuja ja antoivat aikanaan suurelle hallimaiselle sisätilalle tarpeellista valoa. Ikkunat ovat kaksiosaiset, kahdesta kapeasta ikkunasta muodostuneet ja alaosasta pienempään ruutuun jaetut. Hirsirunkoinen rakennus on perustettu betoniperustukselle ja siinä on satulakatto. Tiloja on kolmessa kerroksessa, kellari, pääkerro sekä lisätiloja ullakkokerroksessa. Pääkerroksessa oli suuri sali, jossa oli kuorolava. Lisäksi siellä oli 2 m x 2m kokoinen sakasti. Yläkerroksessa oli kolme pientä asuinhuonetta. Kellarikerroksessa sijaitsee pannuhuone keskuslämmitykseen liittyen. Pihan puoleisella pitkällä sivulla on lisäksi yksi sisäänkäynti kaupungintalon päässä, sen vieressä on ulkoneva kellarin sisäänkäynti. Rakennuksen sisäänkäynti on Kivipankin puoleisessa päädyssä pienen klassistisen listoitussaiheen ympäröivänä, lasiovien molemmin puolin päätyseinässä on kapeat ja korkeat ikkunat. Kissanpenkkine rajaamassa päätykolmiossa on yksi kolmiosainen ikkuna. Toisessa päädyssä on ulkoneva erkkerimäinen aihe, joka on ilmeisesti ollut aikanaan sakastin osa. Ulkoasussa on vahvasti uusklassiset vaikutteet listoituksissa ja seinäpintojen jäsentelyssä.</p> <p>Tontin perällä, päärakennusta vastapäätä Jämsänjoen suuntaan on piharakennus. Se tehtiin alkujaan vuokra-asunnoiksi 1940-luvun alkupuolella. Sen rakennuttivat seurakunnan jäsenet Jussi Linden ja Richard Pihl. Rakennuksessa oli vuokra-asuntojen lisäksi varasto- ja taloustiloja, 1980-luvun alussa rakennuksessa oli Helluntaiseurakunnan kiinteistön talonmiehen asunto ja ompeluseuran työhuone sekä yleiset wc-tilat, jotka puuttuivat päärakennuksesta. Suorakaiteen muotoinen puurakennus on pystyrimavuorattu ja kahdella umpikuisilla varustettu, ikäänkuin paritalo. Rakennuksessa on standardi-ikkunat. Idyllinen asuinrakennus rajaa pihapiiriä Jämsänjoen suuntaan.</p> <p>Helluntaiseurakunta myi sittemmin pihapiirin ja siinä toimikin pitkään Jämsän suutarin työhuone piharakennuksessa. Viime vuodet pihapiiri on ollut tyhjillään, vanhassa kaavassa tontille oli suunniteltu kerrostaloja, joita on noussut 1990-luvun aikana jo Betanian ja Jämsänjoen väliselle alueelle.</p> <p>Seurakunta on perustettu vuonna 1933 (helluntaikerätyksestä, ks. Suomen Helluntaikirkko tai Suomen Helluntaikansa ry). Se rekisteröitiin yhdistykseksi 2.11.1935. Oman tilansa seurakunta sai vuonna 1937 kun Betania- nimellä tunnettu rakennus valmistui seurakunnan käyttöön. Seurakunta toimi tiloissa 1980-luvulle saakka, jonka jäl-</p>	<p>merkitystä myöhäistä uusklassismia edustavana puurakentamisen kohteena edustaen rukoushuoneiden rakennustyyppiä. Kohde on piharakennuksineen säilynyt erinomaisesti alkuperäisessä asussaan.</p>	
--	---	---	--

	<p>keen seurakunnalle valmistuivat uudet tilat ns. Vitikkalan pellolle, osoitteeseen Peltotie 25. Seurakunta myi vanhan rakennuksen ja tontin, seuraavaksi Betanian tiloissa toimi suutari pitkään.</p>		
Maskula	<p>Kertaustyylivaikutteinen punavalkoinen tyylirakennus, jossa vyöhykkeinen ulkoverhous, satulakattoiset ja pulpettikattoiset umpi- ja avokuistit.</p> <p>Eläinlääkäri Edward Zilliacus on rakentanut 1900-luvun alkupuolella Maskulan asunnokseen. Hän toimi Jämsän piirin piirieläinlääkärinä 1908-1918. Zilliacukselta talo siirtyi maanomistaja Vilho Kaislolle, joka osti talon Puttolasta poismuuttavalle pojalleen. Rakennuksessa on myös asunut useita vuokralaisia ja jonkin aikaa talo oli myös Puttolan työväenasuntona. Vuonna 1956 taloon on tullut asumaan Kalerwo Kaislo perheineen. Tuolloin tehtiin keittiön päädyn umpi- ja samalla rakennettiin pihasauna. Ulkoveraanan päällä on jossain vaiheessa ollut kaiteellinen avoterassi. Yläkerrassa on ollut vielä 1980 kaksi kesäkamaria. Keittiön ikkunat on muutettu ikkunoita, mutta muutoin ikkunat olivat 1980 vielä alkuperäiset kolmi- ja kuusiruutuiset. Rakennukseen on tehty kosteita tiloja sekä uudistettu lämmitysjärjestelmää eri asukkaiden tarpeisiin.</p>	<p>Aikaisemmat arvioinnit:</p> <p>Maskulalla on paikallista rakennushistoriallista, historiallista ja maisemallista arvoa toisaalta piirieläinlääkärin työsuhdeasuntona ja toisaalta Puttolan taloon liittyneenä rakennusdokumenttina.</p>	Ei määritelty
Närkin talo	<p>Kohde purettu vuoden 2009 täydennysinventoinnin aikana.</p>		Paikallisesti arvokas
Ns. Rousin talo, Palomäki-Hartusvuori-VA-RIA-(toistaiseksi)	<p>Ei tietoja</p>		Paikallisesti arvokas
Seppolan koulu *	<p>Vanhan puukoulun tultua huonoon kuntoon ja ahtaaksi kasvaville oppilasmäärille, vanhan yhteiskoulun, tattikoulun, viereen päätettiin rakentaa uusi ja suurempi koulurakennus. Uuden koulutalon piirustukset tilattiin arkkitehti Toivo Löyskältä. Arkkitehti Löyskä on suunnitellut muun muassa Munkkiniemen yhteiskoulun vuonna 1951 sekä Helsinkiin Elannon leipomorakennuksen laajennusosia 1941 - 43. Risto ja Toivo Löyskä suunnittelivat myös punatiilisen Vitikkalan kansa- ja kansalaiskoulun Jämsään vuonna 1962.</p> <p>Modernin ajan yhteiskoulun, nykyisen Seppolan yläasteen harjannostajaiset pidettiin elokuun 5. päivänä 1952. Viimeisetkin luokat saattoivat siirtyä uuteen koulutaloon syksyllä 1953. Uusi kolmekerroksinen koulurakennus oli rakennettu punatiilestä ja sen ulkopinnat olivat ajan kouluarkkitehtuurin tyylipiirteitä noudattaen rapattu karkeaksi ja</p>	<p>Kohteella on keskeinen maisemallinen merkitys Jämsän keskusta-alueen maiseman solmukohdassa, jonka vaikuttavuus on erityisesti Lukkoilan suuntaan sekä suurille kaupakeskuksille ja osin Jämsän pääkadulle Poliisitalon kohdalta. Kokonaisuudella on paikallista maisemallista merkitystä myös yhtenä keskusta-alueen keskeisistä viherympäristöistä. Kohteella on paikallista sivistyshistoriallista merkitystä yhteiskoulun sijaintipaikkana ja peruskoulun yläasteen sijoituspaikkana jo 1950-luvulta lähtien paikalla on siis kohta satavuotinen kouluhistoria. Kohteella on paikallishistoriallista merkitystä</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>maalattu ruskeaksi. Julkisivuja jäsensivät pitkät ikkunarivistöt sekä pitkää seinäpintaa pystysuunnassa vaihtelua toivat tummemmat väriwyöhykkeet, jotka osoittivat ulospäin rakennuksen sisällä olevien käytävien paikat. Löyskän suunnittelema koulurakennus vastasi pitkälti sitä kouluarkkitehtuurin perustyyppiä, joka oli vallalla 1950-luvulla kaikkialla maassamme.</p> <p>Puuttuva voimistelusalali päätettiin rakentaa samana vuonna. Uuteen rakennukseen tulisivat myös opetus- ja koulukeittiöt, ruokailuula, kaksi luokkahuonetta, näyttämölle sijoitettava laululuokka sekä suihku- ja pukuhuoneet. Rakennus valmistui kokonaisuudessaan vuonna 1955. Puukoulu säilyi yhä uuden kivikoulun vieressä ja siellä järjestettiin kansakouluopetusta aina 1960-luvulle saakka.</p> <p>Vanha puukoulu purettiin viimein 1970-luvun lopulla kun koulua laajennettiin ja uudempi koulurakennus peruskorjattiin. Tämä laajennusosa, jonne sijoitettiin ruokala oli yksinkerroksinen, matala rakennusosa, muodostaen L-muotoisen kokonaisuuden vanhemman koulurakennuksen kanssa. Siipiosa sai jäädä punatiilipinnalle, eikä sitä rapattu. Poikkeuksellisenä julkisivun koristeaiheena on sen kadunpuoleinen julkisivu, joka koristettiin suurin lasitiilipinnoin, jotka korvasivat ikkunat.</p> <p>Yhteiskoulun asiaa ajamaan perustettiin toimikunta vuonna 1905. Hanketta varten perustettiin Kustaa Vuolle-Apialan johdolla osakeyhtiö, jolla rahoitettaisiin koulun rakentaminen ja toiminta. Suurin osa osakkeenomistajista oli jämsäläisiä, kuten sotakamreeri Hugo Palmroth, Kustaa Vuolle-Apiala, apteekkari Spolander ja kauppias Popoff. Perustettavan koulun esikuvana oli perustajajäsenillä Hämeenlinnan suomalainen yhteiskoulu. Jämsän suomalainen yhteiskoulu aloitti taipaleensa 1.9.1905 vuokrahuoneistossa. Jämsän suomalaisen yhteiskoulun koulurakennuksen suunnittelijaksi palkattiin vuonna 1905 tunnettu, Jyväskylässä vaikuttanut arkkitehti ja seminaarin lehtori Yrjö Blomstedt. Jämsäläisten vaatimuksena oli, että koulurakennuksessa olisi viisi luokkahuonetta ja opettajien tilat sekä salitiloja. Samalla arkkitehdille esitettiin toive siitä, että rakennus suunniteltaisiin niin, että sitä olisi mahdollista myöhemmin laajentaa. Blomstedtin piirustuksien mukaan toteutettu koulurakennus valmistui 1909. Jämsän suomalainen yhteiskoulu oli suurikokoinen, jugendin ja kansallisromantiikan henkeen suunniteltu puurakennus. Arkkitehtuuriltaan yhteiskoulu oli varsin persoonallinen, rakennusmassoiltaan vaihteleviin korkeuksiin nouseva aumakattoinen rakennus. Rakennus-</p>	<p>usealle jämsäläissukupolvelle. Arkkitehti Löyskän suunnittelemana, vanhimmalla kouluosalla on paikallista rakennushistoriallista merkitystä; se on myös keskeinen julkisen rakentamisen kohde Jämsän keskusta-alueella.</p>	
--	--	--	--

	<p>nuksen yhden sisäänkäynnin yhteyteen Blomstedt suunnitteli torniaiheen, jonka kattomuodosta ja rakenteesta sai koulu lopulta kansan suussa lempinimekseen Tattikoulu.</p> <p>Koulua laajennettiin vuonna 1919, jolloin päätettiin Suomalaisen Yhteiskoulun oheen perustaa maanviljelyslyseo, joka myöhemmin muutettiin reaalilyseoksi, edeltämään nykyistä yläastetta ja lukiota.</p> <p>Tarvetta oli rakentaa uusi, suurempi koulu vastaamaan niin kasvaviin oppilasmääriin kuin muuttuneisiin tilavaatimuksiinkin. Uusi koulurakennus nousi vanhan puukoulun viereen vuonna 1952. Modernin ajan yhteiskoulun, nykyisen Seppolan yläasteen harjannostajaiset pidettiin elokuun 5. päivänä 1952. Vanha puukoulu sai kuitenkin jäädä vielä paikoilleen ja siellä järjestettiin opetusta vielä muutaman vuosikymmenen ajan. Jämsän yhteiskoulu kunnallistettiin vuonna 1968 ja nimikin muuttui, nyt oppikoululaiset kävivät Jämsän kunnallista keskikoulua. Jämsäläiset siirtyivät peruskoulujärjestelmään vuonna 1972, jolloin Jämsän ja Kaipolan kunnallisista keskikouluista tuli peruskoulun yläaste ja nimeltään Seppolan koulu. Oppivelvollisuudesta tuli 9-vuotinen, siitä yläasteen osuus oli kolme vuotta.</p> <p>Vanhassa Tattikoulussa pidettiin tunteja vielä 1970-luvun lopussa, mutta se sai väistyä Seppolan koulun uudisrakennuksen ja peruskorjauksen myötä 1970 - 1980-lukujen vaihteessa. Kaikki koulutyö sijoittui nyt saman katon alle. Uudisrakennukseen tuli ruokasali sekä teknisentyön ja tekstiilityön tilat, saneerattuun vanhaan osaan tehtiin kotitalousluokat.</p> <p>Seppolan koulun tilat eivät enää 2000-luvulla ole vastanneet opiskelun tarpeita, lisäksi koulun sisäilmaongelma on vuosi vuodelta pahentunut. Uudisrakennus on Jämsän kaupungin investointiohjelmassa, uusi koulu on kaavailtu rakennettavaksi Paunun urheilupuistoon vuonna 2010.</p>		
Tauriala	<p>Taurialan tilan päärakennus on valmistunut vuonna 1875 arkkitehti Backmanssonin piirustusten mukaan. Rakennus edustaa näyttävää kertaustyylistä kartanorakentamista. Rakennuksen kuusiruutuisilla risti-ikkunoilla on koristeelliset kehykset, rakennuksen keskikohtaa on korostettu poikkipäädyltä ja kuistilla, vuoraus on kertaustyylinen ja sitä rytmittävät pilasterit. Pihapiirissä sijaitsevat päärakennuksen lisäksi pystyhirsinen, kookas aitta, pieni yksinäisaitta sekä telttakattoinen huvimaja. Tauriala on toiminut nimismiehen virkatalona vuosi-</p>	<p>Maakunnallinen rakennushistoriallinen, historiallinen ja maisemallinen</p> <p>Aikaisemmat arvioinnit: Tauriala sijaitsee Jämsänjoen valtakunnallisesti arvokkaassa kulttuuriympäristössä ja sillä on merkitystä Jämsänjokilaakson asutushistorian kannalta. Tauriala on ollut</p>	<p>Maakunnallisesti arvokas</p>

	<p>na 1875-1920. Tallit rajaavat pihapiiriä. Tilalla on erityistä rakennushistoriallista merkitystä, minkä lisäksi se on historiallisesti arvokas kokonaisuus. Tauriala sijoittuu Jämsänjoen varteen, maisemallisesti ja kaupunkikuvallisesti tärkeälle paikalle.</p> <p>Historiatiedot on kirjoitettu Taurialan vuoden 1997 inventointikortin nro 038 rakennushistorian pohjalta.</p> <p>Nimismies Hugo Palmroth on ostanut 1874 Ala-Taurialan ja Ala-Apialan tilat Hypoteekkiyhdistykseltä, joka oli 1860-luvulla saanut tilat haltunsa. Hugo Palmroth asui vaimonsa kanssa aluksi kaksihuoneisessa Varistaipaleelta tuodussa rakennuksessa. 1875 ovat pohjalaiset kirvesmiehet rakentaneet arkkitehti Backmanssonin laatimien piirustusten mukaan nykyisen satulakattoisen päärakennuksen joen suuntaisesti. 1800-1900 -luvun vaihteessa siihen on laajennettu kaksi huonetta lisää. Hirret päärakennuksen rakentamiseksi saatiin talon maalta ja ensimmäinen sokkeli tehtiin hirsilavalle kivipyykin päälle. Vuonna 1955 pohja petti ja Harry Palmroth uusi sokkelin. Alakertaan tehtiin sauna, pesuhuoneet jne. Aluksi talossa oli 8 kiviuunit Rahkavuoren kiveä, mutta nekin on uusittu Harry Palmrothin omistajuuden aikana. Ulkovuoraus on tehty 1878 ja samalla on rakennettu yläkeraan kaksi kesäkamaria. Pulpettikattoinen osa on tehty 1800-1900-luvun vaihteessa. Navetta on rakennettu 1898 pystyhirstä. Navetan yhteydessä oli talli. Navetta ja sen viereinen työväenasunto purettiin 1990-luvun alussa. Pihapiirissä on 1997 ollut leikkitupa johon on vaihdettu pärekatto sekä uusittu kamina ja maalattu rakennus ulkoa ja sisältä 1997. Jalka-aitta on 1930-luvulta ostettu Veijoselta, se on ollut tietävästi ruumisaittana Sammallahten Lepolassa. Aitan kate on tuohien päälle asetelluista malkapuista tehty malkakatto. Taurilassa on ollut nimismiehen kanslia 1874-1920 ja Jämsän Säästöpankki on aloittanut rakennuksessa toimintansa. Pihapiirin rakennukset olivat tyhjillään omistajanvaihdoksen aikana 1989-1991. Sen jälkeen rakennukset on korjattu nykyisten omistajien toimesta säilyttävällä korjausprojektilla sekä sisätiloissa että ulkopuolisissa osissa. Korjaushankkeeseen saatiin ympäristöministeriön rakennusperinnön hoidon avustusta. Asuinrakennukseen palautettiin katonharjoille puiset mastot 1996, jotka aiemmin oli poistettu. Sisätiloissa oikaistiin pinkopahveja, maalattiin Uula-tuotteen munamattamaalilla ja tehtiin joitakin pieniä väliseinämuutoksia yhdistämällä ruokakomero ja eteinen keittiöksi. Vesiputket ja sähköt uusittiin korjauksissa. Kadunpuoleiseen päätyyn rakennettiin nykyisen omistajan lääkärin vastaanotto, samassa tilassa oli 1950-1960 toiminut paperi-</p>	<p>nimismiehen virkatalona ja monen muun merkittävän tapahtuman tapahtumapaikkana. Rakennukset kuvastavat jämsäläistä suurtilojen rakentamistapaa ja arkkitehtuuria. Tänä päivänä Tauriala toimii kannustavana esimerkkinä muille hyvästä tavasta korjata vanha rakennus; valtakunnallinen maisemallinen (alue); maakunnallinen rakennushistorianen; paikallinen historiallinen.</p>	
--	---	--	--

	kauppa. Rakennuksessa on 1950-luvulta asti toiminnassa ollut vesikeskuslämmitys, talon kaksi kaakeliuunia eivät ole lämmitettäviä.		
Haaviston entinen alakoulu ja kirjasto *	<p>Haaviston entinen alakoulu sijoittuu Koskenpääntien varteen, maisemallisesti keskeiselle paikalle lähelle Kankarisveden rantaa. Koulurakennus erottautuu pihapiirinsä kanssa tiemaisemasta, vaikka sijoittuu varsinaisen vanhan "kyläkeskuksen" laita-alueille, peltoaukeiden reunaan Jämsänkosken päähän. Vuonna 1936 rakennettu koulurakennus on hirsirunkoinen ja vaakapaneloinnilla vuorattu pienehkö klassistisen rakennus. Se on tehty betoniperustukselle ja siinä on satulakatto tiilikatteella. Rakennuksen pääfasadia jäsentää umpikuisti, joiden kautta on sisäänkäynti järjestetty. Lisäksi pihapiiriin kuului olennaisena osana puinen talousrakennus, jossa oli ulkokuoneet ja liiteri sekä muita taloustiloja ja varastoja. Vahvasti 1930-luvun klassismia edustava kohde on jäsenelty leveiden nurkkalautoitusten ja vahvojen päätykolmioaiheiden kautta. Ikkunat ovat kuusiruutuiset, niiden vuorilautoituksessa ei ole käytetty koristeaiheita, ainoastaan päätykolmioissa on ikkunamuodoilla leikitelty. Rakennus on keltainen ja valkoista on käytetty tehosteväriä klassisten elementtien esilleottamisessa. Piharakennuksen puoleisessa päädyssä on avokatoksellinen sisäänkäynti, joka on ilmeisesti johtanut asuintiloihin. Molemmissa päissä rakennusta oli uunit savupiippuineen.</p> <p>Puinen piharakennus on maalattu hierarkkisesti punaiseksi ja tehosteväriä on ollut valkoinen. Piharakennus on tyyppillinen, yksinkertainen ja vähäeleinen, satulakattoisessa rakennuksessa on useampi huone-tila eri käyttötarkoituksia varten. Päädyssä on sauna ja pesutilat. Saunapäädyssä on myös pienehkö ikkuna valoa antamassa. Rakennus on peiterimavuorattu ja yhden kerroksen korkuinen.</p> <p>Haavistoon oli perustettu koulu jo 1910-luvulla, se toimi lähes 30 vuotta ilman muutoksia, mutta oppilasmäärän kasvaessa ryhdyttiin suunnittelemaan erillisen alakansakoulurakennuksen rakentamista. Uusi koulutalo rakennettiin Koskenpääntien varrelle, hieman kyläkeskuksesta Jämsänkosken suuntaan. Haaviston alakoulu rakennettiin vuonna 1936. Haaviston alakoulu oli toinen itsenäisen Jämsänkosken kunnan rakentama koulu; kouluverkosto oli pääosin rakentunut jo Jämsänkosken ollessa osa Jämsää. Haaviston kouluista lakkautettiin ensin yläkoulu vuonna 1959 ja viisi vuotta myöhemmin, vuonna 1964 alakoulu. Sen jälkeen alakoulu muuttui kyläkirjastoksi ja osa rakennuksesta oli vuokrattuna asuinkäyttöön. Sittemmin pihapiiri on myyty yksityisomistukseen ja muutettu kokonaan asuinkäyttöön.</p>	Haaviston entinen alakoulu on maisemallisesti keskeisellä paikalla osana Koskenpääntien maisemaa ja Haaviston kyläkeskusta. Hyvin hoidettu kohde on edustava esimerkki Jämsänkosken koululaitoksen historiasta ja kyläkoulujen rakentamisesta 1900-luvulla. Kohteella on paikallista sivistyshistoriallista ja paikallishistoriallista merkitystä entisenä alakouluna ja kyläkirjastona. Pienimittakavainen koulurakennus edustaa vahvaa uusklassistista suuntausta, joka 1930-luvun loppua kohti mentäessä oli strukturoitunutta ja pelkistynyttä mutta ilmaisultaan vahvaa. Koulurakentamisen kohteena sekä klassistisen puuarkkitehtuurin edustajana kohteella on huomattavaa rakennushistoriallista ja arkkitehtonista merkitystä.	Paikallisesti arvokas

Muuttola *	Muuttolan pihapiiri sijoittuu Pitkäläntien alkuun. Se muodostuu asuinrakennuksesta ja yhdestä talousrakennuksesta, jotka sijoittuvat kau-niin säleaidan ympäröimään vanhaan pihapiiriin. Muuttolan päära-kennus on 1900-luvun ensimmäiseltä puoliskolta peräisin oleva, hirsirunkoinen ja lautavuorattu rakennus. Sen ulkoasu hengeltään 30-lukulainen kauniine lasikuisteineen ja pieniruutuisine ikkunoineen. Rakennuksessa on satulakatto, jossa kolmiorimahuopakate. Raken-nus on maalattu aikanaan keltamullalla, ikkunoiden karmit ja vuori-laudat ovat valkoisia. Sisäänkäyntinä toimiva umpikuisti on saanut suuret ikkunapinnat kuutiomaiseen perusmalliinsa, jossa on aumakat-to. Päärakennuksen pääfasadi peittyikin miltei kokonaan suuren kuis-tin taakse. Kuistilla on lähes laajennusmainen merkitys. Päärakennus on rakennustaiteellisesti miellyttävä ja alueelle epätyypillinen. Pihapii-riin kuuluu lisäksi poikkeuksellisen suuri, yksikerroksinen talousra-kennus. Rakennuksen toisessa päässä on saunatilat, keskiosassa ilmeisesti varastotilaa ja autotalli sekä toisessa päädyssä kesäasuin-käyttöönkin sopiva tila ikkunoineen ja sisäänkäynteineen. Piharaken-nus on vaakapaneloitu ja maalattu vaalean vihreäksi, siinä on satula-katto, jossa kolmiorimahuopakate. Rakennuksessa on useita kak-siosaisia, standardimallin keskeltä aukeavia ikkunoita pääfasadissa- Malliltaan rakennus tuntuisi päärakennusta nuoremmalta, mahdolli-esti 1940-luvulta.	Muuttolan pihapiiri sijoittuu maisemallisesti keskeiselle paikalle, avoimessa Pitkäläntien maisemassa. Kohteella on paikallista maise-mallista merkitystä. Aidattu pihapiiri erottuu ympäristöstään idyllisenä kokonaisuutena, joka liittyy laajemminkin 1900-luvun alku-puolen pienpihapiirien kokonaisuuteen sam-an tien varressa. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista arvoa poikkeuksellisen hyvin säilyneenä ja edustavana sotia edeltä-neen ajan pienpihapiirinä.	Paikallisesti arvo-kas
Ylä-Tervalan aitat *	Ylä-Tervalan vanha maatalouspihapiiri on muodostunut kerrokselli-seksi kokonaisuudeksi pitkän ajan saatossa. Edelleen aktiivitoimin-nassa karjatilana olevan pihapiirin rakennuskanta on osin uusiutunut, vanhinta historiallista kerrostumaa edustavat pihapiirin kaksi aittara-kennusta; riviaitta ja yksinäisaitta. Hirsiset aittarakennukset kertovat tilan pitkästä historiasta. Luhtiaitta sijaitsee alarinteessä, se on siirretty nykyiselle paikalleen joitakin vuosikymmeniä sitten. Rakennuksen ensimmäisessä kerrok-sessa on yksi aittahuoen ja toisessa kerroksessa kaksi makuuaittaa. Rakennus on tehty nurkkakiville. Satulakatto on saanut peltikatteen yllensä, edellisessä inventoinnissa aitan rakennusajankohdaksi on arvioitu 1800-luvun puoliväli. Aikanaan aitta toimi makuuaittana sekä varastotiloina. Suurikokoinen aittarakennus on kaksikerroksinen ja mahdollisesti ajan mittaan jonkin verran muuntunut. Nurkat ovat koteloitu ja maalattu valkoiseksi. Toisessa kerroksessa on avonainen luhti, jota reunustaa ristikkäiskuvioitu kaideaihe. Aittarakennus on maalattu punaiseksi, kaiteissa ja nurkkakoteloissa on käytetty val-koista. Ovet ovat perinteiseen tapaan keltaiset. Rakennus on hyvässä	Ylä-Tervalan tila on Haaviston vanhoja kan-tatiloja ja tunnetaan jo vuoden 1539 maakir-jatiedoista. Tila oli aikanaan saman suvun hallinnassa yli 400 vuotta, vasta vuonna 1951 tila siirtyi toisen suvun omistukseen. Ylä-Tervalalla on ollut paikallista merkittä-vyyttä alueen keskeisenä tilana, joka edel-leen on toiminnassa. Aikaisemmasta päära-kennuksesta on kirjattu vuoden 1982 inven-tointiin tiedot, jotka kertovat edellisen asuin-rakennuksen olleen 1870-1890-luvuilla ra-kennettu hirsirunkoinen rakennus. Asuinra-kennukseen oli tuolloin liitetty muualta siir-retty pirtti laajennusosaksi, jolloin viimeis-tään asuinrakennuksen malliksi oli muodos-tunut paritupa-mallia oleva ratkaisu. Raken-nus oli vuoraamattomana aina 1960-luvulle saakka, jolloin tehtiin mittava peruskorjaus. Vuoden 1982 invnetoinnissa oli todettu, että	Paikallisesti arvo-kas

	<p>kunnossa ja edustava.</p> <p>Kolmihuoneinen riviaitta sijaitsee poikkisuunnassa uuteen päärakennukseen nähden. Se on kaksikerroksinen, nurkkakiville perustettu poskellinen riviaittarakennus. Etuosan poskiosa on umpinainen, eikä toiseen kerrokseen ole ulkopuolista käyntiä. Aitan edustalta puuttuu kuistiosa, poskiosat ovat varsin lyhyet ja sisäänkäynti on suoraan maan tasalta, rappukiven kautta. Myös tässä aittarakennuksessa nurkat ovat koteloitu. Hirsinen rakennus on maalattu punaiseksi, valkoista on käytetty tehosteväriä karmeissa ja nurkkalautoissa, ovet ovat keltaiset. Rakennuksessa on satulakatto ja palahuopakate. Toisen kerroksen päätyyn on lisätty lasi-ikkuna.</p> <p>Aittarakennukset ovat varsin tyypillistä mallia, edustaen 1800-1900-lukujen taitetta. Rakennuksia on hoidettu ja ne on tarkoitus säilyttää osana pihapiiriä edelleenkin.</p>	<p>asuinrakennus oli kärsinyt ajan mittaan mm. kattotuolien antaessa periksi ja seinärakenteiden vaurioista. Niinpä uusi päärakennus tehtiin vuonna 1987 vanhan huonokuntoisen rakennuksen tilalle. Noin vuosikymmentä aikaisemmin oli pihapiiriin rakennettu toinen asuinrakennus, joka oli silloisen vanhan isäntäparin asuntona; se muodostaa oman pihapiirinsä alarinteeseen.</p>	
<p>Ronko *</p>	<p>Rongon pihapiiri on lohkottu lähellä sijaitsevasta Rekolasta 1700-luvun lopulla. Nykyinen rakennuskanta tilakeskuksessa on pääosin 1800-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta, tosin museoaitta on ilmeisesti tilan vanhin rakennus ja mahdollisesti rakennettu jo 1700-luvun lopulla- 1800-luvun alussa. Lisäksi pihapiirissä on riviaitasta tai vastaavasta rakenteesta kunnostamalla ja laajentamalla tehty piharakennus, jossa on toisessa päässä autotallikatos. Lisäksi pihapiirissä on vajarakennus ja paja sekä alarinteessä pienen hirsirunkoisen asuinrakennuksen ja piharakennuksen muodostama kokonaisuus, joka pienpihapiirinä liittyy päätilan kokonaisuuteen.</p> <p>Päärakennus on vanhimmilta osiltaan tehty ilmeisesti jo 1800-luvun puolivälin paikkeilla, tosin nykyasu on peräisin 1955 tehdystä peruskorjauksesta. Ullakolla on edelleen nähtävissä että rakennuksessa on sen edellisessä vaiheessa ollut aumakatto. Päärakennuksen ulkoasu onkin siis uudistunut useaan otteeseen. Nykyisin betoniperustuksella oleva asuinrakennus on hirsirunkoinen ja siinä on satulakatto profiilipeltikatteella. Rakennus on vuorattu peiterimavuorauksella ja maalattu vaalean keltaiseksi. Ikkunat on uusittu koko rakennuksessa ja ne ovat nyt kolmiosaista standardimallia, poikkeuksena umpikuistin kapeat, yksiosaiset ikkunat. Pääfasadissa sisäänkäynti on järjestetty pulpettikattoisen umpikuistin kautta. Aikaisemmin rakennuksessa on ollut läpikuljettava porstua, jonka toisella puolella on ollut pirtti ja toisella puolella neljä kamaria. Nykyisin porstuan perällä on isännän työhuone ja kahdesat kamarista on yhdistetty sali ja sen vieressä on</p>	<p>Kohteella on paikallista maisemallista merkitystä avoimessa viljelysmaisemassa, yksinäissijaintisena pihapiirinä. Se edustaa sijoittumiseltaan ja piharakenteeltaan edelleen perinteistä maaseudun rakentamista. Tila on ollut alueen vanhimpia ja edelleen olemassa olevia tiloja, sillä on paikallista historiallista merkitystä. Vanhimmat aittarakennukset ovat paikallisesti rakennushistoriallisesti merkittäviä, myös muulla rakennuskannalla on rakennushistoriallisia arvoja uusiutumisestaan huolimatta.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>keittiö ja makuuhuone. Vanhan porstuan toisella puolella on säilytetty. Kattotuolit on kiinnitetty harjankohdalla puunauloilla. Rakennusta on viime vuosina kunnostettu ja se on erinomaisessa kunnossa.</p> <p>Kolmihuoneinen aittarakennus on ns. museoaitta ja se on saanut vuonna 1954 Talonpoikaissäitiön kunniakilven. Aittarakenne on ilmeisesti pihapiirin vanhin rakennus ja mahdollisesti peräisin jo 1800-luvun taitteesta. Aitta on tehty nurkkakivien päälle ja se on malliltaan otsallinen aitta. Rakennus on hirsipinnalla, aikaisemmin sen satulakatteen suojana oli päre, sittemmin siihen on laitettu kolmiorimahuopakate. Hyvin alkuperäisessä asussaan on säilynyt myös lautarakenteinen paja sekä pienpihapiiri, joka on todennäköisesti peräisin sotia edeltäneeltä ajalta, mahdollisesti 1930-luvulta.</p> <p>Rongon talo on lohkaistu Rekolasta vuonna 1789 silloisen Rekolan isännän veljelle. Kauppilan suvun hallintaan tila tuli 1800-luvun lopulla. Muistitiedon mukaan nykyisen päärakennuksen rakentaja oli Jyväskylästä ja hirret tuotiin uittamalla Petäjäveden Hallinmäestä. Rakennusajankohta on mahdollisesti ollut jo 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Alkujaan rakennuksessa on ollut ns. läpikuljettava porstua, jonka toisella puolella on ollut pirtti ja toisella puolella neljä kammaria. Sittemmin huonejakoa on muutettu niin, että porstuan perällä on isännän työhuone, ja kahdesta kammarista on yhdistetty sali; sen vieressä sijaitsee keittiö ja makuuhuone. Vanha pirtti on säilytetty yhtenä huoneena ja hirsiseinällä. Pirttiin on tehty tiiliuuni kivi-uunin paikalle vuonna 1938. Rakennusta on muutettu ajan mittaan, sillä päärakennuksen ullakolla on edelleen nähtävissä jäljet aumakatosta.</p>		
Jokivarren koulut	<p>Jokivarren koulut sijaitsevat aivan Jämsänjoen tuntumassa osana Jämsänjoen kulttuurimaisemaa. Jämsän ensimmäinen kansakoulu perustettiin vuonna 1869, mutta koulutoiminta oli ensin muualla, kunnes vuonna 1884 rakennettiin joen varteen hirsinen, kertaustyylinen koulurakennus. Rakennuksessa on harjakatto, kaksi poikkipäätä sekä koristeellisia nurkka-, ikkunavuori- ja päätykolmion vuorauksia. Rakennus edustaa Keski-Suomen vanhinta koulurakentamista aivan kansakoululaitoksen perustamisen lähiajoilta. Vuonna 1922 samaan pihapiiriin rakennettiin tiilinen, tyyliltään klassinen lisärakennus, jossa on aumakatto sekä valkoiseksi rapatut pinnat ikkunoiden ympärillä. Rakennusten kanssa samassa pihassa sijaitsee tiilipintainen, matalahko, kookas koulurakennus 1990-luvulta. Vanhoilla koulurakennuksilla on rakennushistoriallisen merkityksen lisäksi sivistyshistoriallista</p>	Maakunnallinen rakennushistoriallinen ja maisemallinen, paikallinen historiallinen	Maakunnallisesti arvokas

<p>Vitikkalan koulu</p>	<p>arvoa Jämsän ensimmäisinä, edelleen toiminnassa olevina kouluina.</p> <p>Vanha Vitikkalan koulu purettiin vuonna 2004 ja paikalle rakennettiin kokonaan uusi koulurakennus. Vanhasta rakennuksesta oli ruokalasiivestä sekä arkkitehti Laila Niemiojan suunnittelema opettajien asuntolasta löytynyt mikrobilöydöksiä. Koulurakennus rakennettiin kokonaan uudelleen, opettajien asuntolaa ei enää paikalle nousut. Nykyinen Vitikkalan koulu on rakennettu punatiilestä ja se edustaa yleiseurooplaista vuosituhatluvun vaihteen modernistista julkista rakentamista selkeinä, laatikkomaisina rakennusmassoina. Sisätilojen kalustus on suunniteltu erityisesti koululaisten mittakaavaan ja tarpeisiin. Koulualueen suunnitteluun sekä rakennuksen ulkovalaistukseen on kiinnitetty runsaasti huomiota. Iltavalaistuksessaan jyhkeä rakennus korostuu maisemassa ja toimii esteettisenä kokemuksena ohikulkijalle. Rakennus valmistui vuonna 2005. Koulun on suunnitellut arkkitehtitoimisto Perko Oy. Sisustussuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Meskanen & Pursiainen.</p> <p>Jämsän keskusta-alueen oppilasmäärät kasvoivat sotien jälkeen ja 1950-luvulla huomattiin koulutilojen olevan riittämättömät ja lähes 200 oppilaan sijoittamiseksi tarvittaisiin uusi koulurakennus. Koulun suunnittelijaksi palkattiin Jämsän yhteiskoulun suunnittelusta vastannut Toivo Löyskä. Hän suunnitteli uuden Vitikkalan kansa- ja kansalaiskoulun yhdessä Risto Löyskän kanssa. Vitikkalan koulu otettiin käyttöön syyslukukaudeksi 1962.</p> <p>Vitikkalan koulu 1962 Rakennusmassoiltaan matala, useista siipiosista muodostuva tasakattoinen rakennuskompleksi sulki koulun piha-alueen sisäänsä turvaten lasten leikit liikenteen vaaroilta. Nauhaikkunoin varustettu, ulkoasultaan vaaleisiin ja tummiin panelikenttiin jaettu seinäpinta oli katettu levyateriaaleilla ja se edusti 1960-luvulle tyypillistä julkista rakentamista. Koulurakentamisessa se edusti ns. sivukäytävätyyppistä koulua, jollaista ei Jämsän seuduilla aikaisemmin ollut rakennettu. Alkuperäisiin Löyskän suunnitelmiin jouduttiin kuitenkin muutamaa vuotta myöhemmin puuttumaan piha-alueen lisärakentamisella, sillä koulurakennukseen oli suunniteltu liian vähän sosiaali-tiloja oppilaille ja ruokala puuttui kokonaan.</p> <p>Vuonna 1968 perustettu Säterinkulman koulu liitettiin Vitikkalan koulun yhteyteen vuonna 1975. Monivaiheisen ja vilkkaan kouluelämän jälkeen Vitikkalan koulutiloissa havaittiin vakavia rakenteellisia ongelmia ja se purettiin. Uusi Vitikkalan koulu valmistui syyslukukauden</p>	<p>Vitikkalan koulu sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla Koskentie-alueen maisemassa, Paunun urheilukenttää vastapäätä. Koulun ympäristöön on kiinnitetty runsaasti huomiota mm. iltavalaistuksella, joka on kodistettu arkkitehtuurin muotoihin. Kohteella on merkittävää paikallista maisemallista merkitystä. Koulu liittyy olennaisesti osaksi Jämsän sivistys- ja paikallishistoriaan. Sillä on paikallista historiallista merkitystä. Kohteen 2000-luvun julkista punatiiliarkkitehtuuria ja solideja massoja ilmentävä arkkitehtuuri on kaupunkikeskukselle poikkeuksellista ja näyttävää, se edustaa ehdottomasti jo rakennusaikanaan rakennustaiteellisesti merkittävää arkkitehtuuria. Kohteella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä modernin arkkitehtuurin kohteena.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
-------------------------	--	---	------------------------------

	alkuun mennessä vuonna 2005.		
--	------------------------------	--	--

Jämsän modernin rakennusperinnön inventointihanke 2014

Jämsän taajaman moderni rakennusperintö

KOHDE	KUVAUS	ARVIOINTI	ARVOLUOKKA
Hotelli Jämsä	<p>Hotelli Jämsä sijaitsee liikenteellisesti keskeisellä paikalla Kauhkialantien varrella, 24- ja 9-teiden risteyksessä noin 2 km Jämsän keskustasta lounaaseen. Toisella puolella Kauhkialantietä on Neste- ja Shell-ketjujen huoltoasemakeskittymä. Hotellin pohjois- ja itäpuolella sen välittömässä läheisyydessä on omakotitalon sekä Nikkilän maatalon pihapiirit sekä peltomaisemaa. Kähön maakunnallisesti arvokas tilakokonaisuus sijoittuu hotellialueen itäpuolelle. Hotellin länsi- ja eteläpuolella on laajalti paikoitustilaa.</p> <p>Hotellirakennus koostuu useasta erinäköisestä osasta. Etelään avautuu kaksi siipeä, joista lännenpuoleiseen sijoittuu Sirkan kahvila ja idänpuoleiseen hotellihuoneita. Rakennusosat ovat 1-2 -kerroksisia, tasakattoisia ja vuorattu vaaleaksi maalatulla laudalla ja hotellisiiven puolelta myös tiilellä. Kauhkialantien puoleisen Sirkan kahvilan osan ikkunoiden väleissä on punaista elementtilyvyä. Itäpuolella on lisäksi ulkoterasi sisentyvän rakennusosan edessä. Sirkan kahvilan eteläpuolella on yhä bensatankkien korokkeet valaisimien alla muistuttamassa kahvilarakennuksen päädyssä alakerrassa ennen toimineesta huoltoasemasta. Nykyään tontin eteläreunalla on kylmäasema.</p> <p>Hotelli-kahvilarakennuksen uudempi puoli poikkeaa selvästi vanhasta.</p> <p>Rakennuksen keskiosassa sen ylle kohoaa kupolimainen kattoikkuna. Yhdysosa itäpuolella vanhan ja uuden rakennusosan keskellä erottuu koko rakennusmassasta. Ulospäin työntyvät kivilaattapintaiset seinämät jättävät väleihinsä tummat ikkunalasipinnat. Rakennusosan lasisen kulma on kaareutuva. Sen pohjoispuolelle sijoittuu hotellin pääsisäänkäynti, jonka yllä on pysäköintitasanne jonne on ajoramppi sivusta. Tasanteen taakse sijoittuva pohjoinen kaksikerroksinen hotellisiipi on vuorattu ruskeanvärisellä poltetulla tiilellä ja ikkunoiden ylä- ja alapuolilla vertikaaliviivaa korostavat ruskeat alumiinipeltilyvyt.</p>	<p>Hotelli Jämsällä ja sen ohessa toimivalla Sirkan kahvilalla on pitkät perinteet paikallisen majoitus- ja ravintolatoiminnan kohteena. Sirkan kahvilana toimintansa 1960-luvun alkupuolella aloittanut rakennus on laajentunut Martin motelliiksi 1970-luvun alussa. Hotelli Jämsäksi se on muuttunut 1980-luvun suuremman laajennuksen jälkeen ja viimeinen suurempi kehitysvaihe on tapahtunut 1980-luvun lopulla Sirkan kahvilan laajentamisen ja huoltoasematoiminnan loppumisen myötä ja 1990-luvun alkupuolella Metsäkabinetin rakentamisen myötä. Rakennuksella on paikallista liikehistoriallista arvoa.</p> <p>Sirkan kahvilan laajennus 1980-luvun lopulla ja Metsäkabinetin rakentaminen 1990-luvun alupuolella ovat heikentäneet alkuperäisen 1960-1970-luvun liikerakennuksen ulkoisia arkkitehtonisia arvoja. Sisätiloissa on silti säilynyt useita alkuperäisiä sisustuselementtejä uudempien kerroksien ohella. Vuosien pitkäaikainen liiketoiminta samalla paikalla on tehnyt Hotelli Jämsästä paikallisesti liikehistoriallisesti arvokkaan. Keskeisellä paikalla sijaitsevana kohteella on merkittävää kaupunkikuvallista arvoa osana valtatie neljän liikenneympäristöä ja Jämsän keskustaan Seppolaan johdattavan sisäätuloväylän rakennettua palveluympäristöä.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>Vuonna 1963 liikkeenharjoittaja Matti Pitkäniemi haki lupaa puurakenteisen baari-huoltoaseman rakentamiseksi Jämsän keskustan lounaispuolelle Viiskulman alueelle tärkeiden teiden yhtymäkohtaan. Rakennuksen suunnittelijana toimi rakennusmestari Honkanen. Yksikerroksisessa rakennuksessa oli varastotiloja sisältänyt kellari. Funktionalististyyllisen, suorakulmion mallisen ja rappauspintaisen rakennuksen lounaiskulma oli kaareva. Rakennuksessa oli riviin sommitellut yksiruutuiset ikkunat ja kolme sisäänkäyntiä, joista kaksi läntisessä pääjulkisivussa, yksi itäisessä takajulkisivussa.</p> <p>Vuonna 1970 haettiin lupaa insinöörioppilas Seppo Honkasen suunnitteleman, tiili- ja puurunkoisen matkailu-huolto-majoitusrakennuksen rakentamiseksi. Tilan nimeksi on luvassa mainittu Rastila. Olavi ja Maire Reponen myivät luvanhakuvuonna liikkeenharjoittaja Martti ja Sirkka Pitkäniemelle Kaukialan kylästä Nikkilä-nimisestä tilasta määräalan. Laajennuksessa Sirkkan baarin oheen syntyi majoituspaikka nimeltä Martin motelli. Vanha Sirkkan baari sai vinkkelinmuotoisen laajennusosan. Martin motellin huoneet sijoitettiin pitkälle sivulle. Motelliin suunniteltiin uima-allas ja takahuone, vanhaan osaan tehtiin ravintolatilan laajennus siihen kiinni tulleeseen uuteen osaan. Laajennusosaan suunniteltiin osittainen kellarivarasto, josta suunniteltiin tehtäväksi myöhemmin diskoteekki, muutoin rakennus tehtiin yksikerroksiseksi. Rakennukseen tuli betonisokkeli, tiiliseinät ja leveä räystäslinja jossa otsa oli peltiä.</p> <p>Vuonna 1982 haki Martin Motelli Oy lupaa hotellin 2-3 kerroksisen pohjoispuoleiseen laajennuksen. Laajennukseen tehtiin 36 kappaletta yhden hengen huoneita, yksi asunto ja 12 kappaletta kaksioita. Laajennuksen suunnitteli Arkkitehtitoimisto A. Eskelinen. Vaihtokirjalla oli luovutettu vuonna 1978 Jämsän kaupungin toimesta Maire ja Olavi Reposelle Ekola-niminen tila, jota vastaan Reposet luovuttavat Jämsän kaupungille määräalan Nikkilä-nimisestä tilasta. Kaupunkiraja 1978: Jämsän kaupunki myy Sirkka ja Martti Pitkäniemelle määräalan, joka on vuonna 1978 siirtynyt Maire ja Olavi Reposelta kaupungille. Pohjakerrokseen sijoitettiin piirustuksissa näyttely- ja kokoushuoneita, saunatilat, pieni keittiö, vastaanotto sekä kioski. Toiseen kerrokseen tehtiin motellihuoneita. Kattokerrokseen sijoitettiin IV- ja hissikonehuoneet. Laajennusosan julkisivumateriaaleina käytettiin seinissä mustaa modulitiiltä, ikkunoiden ympärillä sileää ja koveraa alumiinipeltiä vanhan osan tapaan, sekä muovipinnoitettua peltiä. Pohjakerroksen vanhaan laajennukseen (johon tuli aiemmin altaat ja takahuoneet) suunniteltiin käyttötarkoituksen muutoksia sekä mah-</p>		
--	---	--	--

	<p>dolliseen pieneen uuteen laajennusosaan tanssilattia. Laajennus valmistui vuosien 1983-84 aikana.</p> <p>Hotellia on laajennettu vuonna 1992 sisääkäynnin kaakkoispuolelta julkisivusta suuresti poikkeavalla Metsäkabinetin osalla. Vuonna 2003 on tehty Sirkan kahvilan lännenpuoleiselle seinustalle ulkoterassi. Samana vuonna on koolattu ja paneloitu kahvilapuolen entinen rapattu seinäpinta, joka on maalattu uudestaan vaaleaksi vuonna 2012.</p>		
<p>Huoltoasema Jämsän Neste</p>	<p>Huoltoaseman tontti on erotettu Rusula-nimisestä tilasta Kesoil Oy:lle, jonka oman rakennusjaoston piirustusten mukaan on rakennettu tontille korjaus- ja pesuhalli, kahvio- ja keittiötilat, tekniset tilat, toimistot ja myymälän käsittävä liikerakennus vuonna 1967-1968. Huoltoasema sijaitsee liikenteellisesti keskeisellä paikalla Kauhkiälantien varrella, 24- ja 9-tiet ovat lähistöllä ja naapurissa on huoltoasema Shell sekä tien toisella puolella hotelli Jämsän kiinteistö. Huoltoasematontin takana on avara peltokulttuurimaisema sekä omakotitaloja. Huoltoaseman tontti on asfaltoitu kauttaaltaan. Nesteen huoltoasemille luonteenomainen kirkkaan sinivihreäväritys näkyy tasakattoisessa mittarikatoksessa ja kadun varteen sijoittuneiden parkkipaikkojen reunaan pystytetyssä matalahkossa mainospylonissa.</p> <p>Jämsän Portti-mainos sijoittuu huoltohallitiloja, teknisiä tiloja, kahvio- ja keittiötiloja, toimistoja ja myymälän käsittävän tasakattoisen, betonilaatalla olevan puurakennuksen katolle. Julkisivuissa on käytetty tiiliverhoilua ja peltikasetointia sekä somisteena puupanelointi ja puuritiöinti julkisivun terassien osalla. Pääväritys seinissä on hopea peltikasetti ja keltainen tiili. Räystäät ja betoisokkeli ovat tummanharmaita.</p> <p>Rakennuksen ulkoasussa tapahtuneet laajennukset ja muutokset 1984 ja 1987 sekä 2006 näkyvät osaksi materiaali muutoksina ja päämassaan tehtyinä lisäyksinä. Rakennusta on myös osaksi korotettu toimisto- ja kokous- sekä sosiaalitiloja varten. Muutokset näkyvät sisätiloissa väliseinämutoyksina ja ulkoasussa erityisesti sisääkäyntien muutoksina ja detaljiuudistuksina. Rakentamisvaiheesta säilyneitä rakennusosia ovat tummanharmaa betonisokkeli ja keltainen julkisivutiili. Korjausvaiheissa suunnittelijoina 1984 tamperelainen Tera-tek, teollisuusrakennustekniikka Nieminen-Salonen ja 1987 rakennusarkkitehti Jouko Helminen Kesoililta. Viimeisimmästä laajennuksesta vastasi Mikko Korja /MK2 Oy Helsingistä. Vastaavana mestarina toimi rakennusinsinööri Teppo Nieminen ja pääsuunnittelijana rakennus-</p>	<p>Huoltoasema Jämsän Nesteellä on paikallista liikennehistoriallista arvoa VT 9 ja 24 teidein autoliikennehuollon liikerakennuksena, jossa on tehty tilojen käyttötarkoituksen muutoksia huoltoasemahistorian aikana. Rakennuksen suunnitteluhistoria kuvastaa tyyppillistä huoltoasemarakennusten liike- ja rakennushistoriaa omine tyyppirakentamiseen erikoistuneine rakennussuunnittelijoinen ja rakennusmateriaalivalintoinen. Muutokset näkyvät erityisesti huonetiloissa, julkisivujen jäsenelyssä ja detaljoineissa sekä rakennustekniikassa. Rakennus on maisemallisesti osa huoltoasemakeskittymää Jämsän keskustan läheisyydessä.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

Huoltoasema Jämsän Shell	<p>mestari Ahti Rauhala 2006.</p> <p>Jämsän Shellin tontti on kaavoitettu Tie- ja vesirakennuslaitoksen Keski-Suomen piirin ja Jämsän kaupungin yhteistyönä huoltoasemien alueeksi ja sille on anottu erillistä tieliittymää. Tie- ja vesirakennuslaitoksen lausunnon perusteella tieyhteys piti kuitenkin järjestää alueen keskeltä. Rakentamaan on päästy vasta osayleiskaavan poikkeuslupa-päätöksen jälkeen, jonka mukaan taaja-asutusta voidaan lisätä ilman vahvistettua asemakaavaa. Tästä päätöksestä Jämsän Stoppi Oy (Ke-soil Oy) kuitenkin valitti Keski-Suomen lääninhallitukselle. Valitus hylättiin korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Rusulan tilasta lohkaistun määräalan tontin omistajat Erkki ja Merja Pakkala ovat antaneet vuokralle Oy Shell Ab:lle huoltamotoimintaa varten 25 vuodeksi. Arkkitehtitoimisto Markus ja Leena Aaltonen (Safa) työryhmineen suunnitteli Oy Shell Ab:lle huoltamorakennuksen joka valmistui 1989, kerrosala 598 kem2 ja tilavuus 3100 m3. Pääurakasta vastasi rakennustoimisto Pentti Raiski & Co, vastaavina mestareina Lasse Helin ja Raulo Koreasalo.</p> <p>Päälähestymissuunnan puolella julkisivu on rakennettu kaaren muotoon. Kaariaihe ja kalteva katto on ajateltu toimivan yhteen ympäristön korkeiden mäkien maiseman kanssa. Ympäristöön sopeuttamista on haettu myös julkisivun tummalla yleissävyllä ja teräspintakasetoinnilla. Kortteen terästä on käytetty koko rakennuksessa ulkopinnoitteena. Katseenvangitsijaksi on tehty pääsisäänkäynnin yläpuolinen lasitorni, jonka sisälle oli tehty neonputkiveistos. 140 asiakkaalle suunniteltu kahvila-ravintola sekä kesäaikainen 50 asiakkaan terassitila lisäävät huoltamon palvelutarjontaa. Osa terassista on katettua tilaa. Huoltamolla on myös polttoainejakamon myymälä, peliautomaattitila, yleisöWc:t, varastot, toimistot, sosiaalitilat. Terassin asiakaspaikeiden yhteyteen tehtiin myös lasten leikkipaikka ja suihkulähde.</p> <p>Huoltamossa on neljää erilaista ulkoseinää, ulkoseinissä kantava liimapuupilari-puurunko, väliseinät ovat kahi-tiiltä, yläpohjassa kattorakenteena on liimapuupalkit ja alapohjassa maanvarainen teräsbetonilaatta. Pystyrakenteet ovat puuta, katon kantavat palkit ja korkean kaarevan seinän jäykistävät pilasterit liimapuuta. Rakennuksen keskellä on pituussuunnassa betonirunkoinen pilaristo. Julkisivumateriaaleina seinissä on emaloitu teräspelti, katossa konesaumattu teräspelti, yksityiskohdissa elaksoitua alumiinia ikkunoiden puitteissa ja väleissä sekä vyöhyke maalattua puupaneelia,</p>	Huoltoasema Jämsän Shell on maisemallisesti erityisen tärkeällä paikalla valtatie 4 ja valtatie 9 risteyksessä sijaitseva vuonna 1989 valmistunut arkkitehtitoimisto Markus ja Leena Aaltosen yhdessä suunnittelema arkkitehtonisesti omaleimainen ja rakennustekniikaltaan uudempaa puurakentamista kuvastava polttoainejakamo ja kahvilaravintola. Paikallisesti historiallisesti, maisemallisesti ja arkkitehtonisesti merkittävä rakennus on edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan eikä siinä ole tehty huomattavia muuttavia korjauksia liiketoimintansa historian aikana.	Paikallisesti arvokas
--------------------------	---	--	-----------------------

	maanvarainen betonilaatta ja betonisokkeli. Katto on kaareva jyrkkä pulpettikatto.		
Keskuskatu 1, entinen Osuuskassa	<p>Jämsän ydinkeskustaan torin varrelle on Jämsän seudun osuuskassa eli Jämsän Kassatalo Oy:lle tehty toimitilat pankkitoimintaa varten sekä asuinhuoneustoja ylempiin kerroksiin kahdessa vaiheessa. Paikalla sijaitisi tätä ennen jugendtyylinen Kansallisosakepankin pienkerrostalo, jossa toimi mm. posti. Ensimmäisessä vaiheessa 1954-1956 on rakennettu osuuskassaa varten tilat helsinkiläisen arkkitehti Safa Tuomas Väyrysen suunnitelmin. Pohjakerrokseen tehtiin myymälätiloja, porras ja kaksi varastoa, joista toinen varasto on muutettu piirustuksissa yksiöksi. Kellariin valmistuivat tekniset tilat kuten myymälän varasto, autotalli, sauna oheistiloineen ja pankin holvi. Toiseen kerrokseen rakennettiin asuntoja: 3 yksiötä, 2 kaksiota ja 1 kolmio. Ullakolle tehtiin asuntojen kuivaussullakot ja komerotilat. Perusmuurit ovat betonia, samoin väli- ja yläpohjat, kattorakenteet puuta ja rakennuksessa on satulapeltikatto, Julkisivuissa on käytetty liuskekivilaatoitusta. Ensimmäisessä kerroksessa seinät ovat vaaleita puhtaakasimuurattuja entisen pankkisalin osalta ja yläosat terastirapattuja. Osuuskassa avautui asiakkaille 15.1.1956.</p> <p>Rakennuksessa on tehty vuonna 1961 muutos kolmannen kerroksen ullakkoasuntoon, joka on jaettu pienemmäksi huoneistoksi (20 m² yksiöksi).</p> <p>Osuuskassa lopetti palvelut tässä rakennuksessa vuonna 1970 ja siirtyi uuteen pääkonttoriin Moiskalantien varteen ns. Liisalan tontille. 1960-1970-luvun vaihteessa osuuskassa-nimi vaihdettiin osuuspankiksi. Rakennuksessa on sen jälkeen ollut muita liiketiloja sekä muissa kerroksissa asumista. Entiseen Osuuskassaan on parvekkeisiin tehty parvekelasitukset 2000-luvulla.</p> <p>Jämsän seudun osuuskassa on syntynyt useista 1900-luvun alkuvuosikymmeninä aloittaneista ns. kyläkassoista, jotka ovat yhdistyneet lopullisesti vuonna 1935. Vanhin osuuskassoista oli vuonna 1913 perustettu Jämsänniemen osuuskassa joka palveli laajaa aluetta: Jämsänniemeä Turkinkylää myöten, Patalahden seutujam Juokslhtea, Vekkulaa, Korpilahden Saakoskea ja Jämsänkosken Haavistoa. Tämän lisäksi kyläkassoja oli vuonna 1923 Heräjärvellä ja Alhojärvellä perustetut kassat ja vuonna 1924 perustettu Partalan osuuskassa. Jämsänniemen osuuskassa aloitteesta perustettiin 1925 Jämsän osuuskassojen liitto, johon liittyivät Jämsänniemen lisäksi Alhonjärven, Partalan, Heräjärven, Hirvimäen ja Koskenpään osuuskassat. Yhdistyneet kas-</p>	Jämsän ydinkeskustassa keskeisellä paikalla torin varrella sijaitseva Jämsän seudun osuuskassan entinen pankki- ja asuinkerrostalo vuodelta 1954-1956 edustaa paikallisesti arvokasta pankkiliiketoiminnan rakennuskulttuuria. Helsinkiläisen arkkitehdin Tuomas Väyrysen suunnittelema liiketalo on tehty Jämsässä 1900-luvun alkuvuosikymmenillä alkaneen kyläkassatoiminnan jatkajaksi Sepolan keskusta. Jämsän Kassatalo Oy:n toimitalo kuvastaa Jämsän kunnan elinkeinoelämän kehitystä ja yhdyskuntarakenteen muutosta. Vuodesta 1970 lähtien muussa liikekäytössä ja asuintalona toiminut rakennus on säilynyt verraten hyvin 1950-luvun ulkoasussa asuntosiiven 2000-luvun parvekelasituksia lukuunottamatta. Rakennuksella on paikallista arkkitehtonista, elinkeinohistoriallista ja maisemallista arvoa.	Paikallisesti arvokas

	<p>sat toivoivat saavansa toimitilan Seppolasta, mutta vasta vuonna 1956 tämä mahdollistui. Jämsänniemen osuuskassa muutti vuonna 1935 nimensä Jämsän osuuskassaksi ja Jämsän seudun osuuskassa nimettiin vuoden 1936 alussa, kun kassojen talous yhdistettiin. Vuonna 1937 Jämsän osuuskassa osti Kansallispankilta liiketalon, jonka tontti kuului kauppias Arviolle. Talossa toimi Jämsän posti ja se jatkoi toimintaansa talossa vielä tämänkin jälkeen. Kansallisosakepankin talo oli jugendvaikutteinen pieni kivitalo, joka joutui väistymään vuonna 1956 rakennetun osuuskassan kerrostalon tieltä.</p>		
Keskuskatu 11	<p>Keskuskatu 11 on kaksikerroksinen vuonna 1970 valmistunut Osuuspankin liikerakennus, jossa kellarissa on edustustiloja, arkisto- ja varastotiloja, teknisiä tiloja, katutason kerroksessa pankkisali ja neljä myymälää ja toisessa kerroksessa toimistotiloja sekä asunto (kaksio). Rakennuksessa on tasakatto ja katteena signelipäällysiteinen huopa, seinät puhtaaksimuurattua sauvatiiltä (tuotenimi "Kimmo"), ikkunapilarit ja katoksen etureuna on messinkipeltiä, Näyteikkunoiden alla messinkipelti ja sokkeli on puhtaaksi valettua betonia.</p> <p>Jämsän kaupungin ydinkeskustaan on Jämsän Seudun Osuuskassa rakennuttanut liiketalon nimeltä Kassatalo Jämsä. Pankki toimi sitä ennen Arvion risteyksessä omassa vuonna 1956 rakennetussa toimitalossaan ja myös jonkin aikaa sitä ennen Kirjolan liikekiinteistössä sen jälkeen, kun osuuskassojen palvelutoimintaa oli keskitetty kyläkassoista Seppolan keskusta 1930-luvulta 1950-luvulle. Nykyinen osuuspankin tontti koostuu Moiskalan ja Vitikkalan kylien Liisalanimisistä tiloista. Paikalla tehdyn betonirakennuksen suunnitelmat laati helsinkiläinen arkkitehtitoimisto Piirainen. Liiketilojen lisäksi rakennuksessa oli kaksio-asunto. Arkkitehti Matti Hämäläinen Jyväskylästä on laatinut tontille rakennussuunnitelmakartan Ranta-Puukilan tilaa koskien. Vuonna 1968 Aino Rouhunkoski ja Marjatta Kallio ovat myyneet kauppakirjalla Anala-nimisen tilan Jämsän Seudun Osuuskassalle. Arkkitehtitoimisto Sirkka ja Aarne Piirainen ovat laatineet suunnitelmat liiketilojen rakentamiseksi. Ensimmäiseen kerrokseen on tehty vuonna 1969-1970 pankkisali ja neljä myymälähuoneistoa. Toiseen kerrokseen tehtiin pankkisalin yläosa, toimistotilt ja asuinhuone (kaksio). Rakennukseen tuli tilat sairausvakuutustoimistolle ja kellariin edustustilat, kuten uima-allashuone, kokoushuone, saunatilt, ruokailuhuone ja keittiö, tekniset tilat, väestönsuoja, varastotilat ja sairausvakuutustoimiston arkisto.</p>	<p>Paikallista pankkirakentamista ja Seppolan keskustan liikerakentamista maisemallisesti ja rakennushistoriallisesti kuvaava rakennus valmistui vuonna 1970 alueelle, jonka yleissuunnittelusta vastasi jyväskyläläinen arkkitehti Matti Hämäläinen. Arkkitehtitoimisto Sirkka ja Aarne Piiraisen suunnitelmin vuosina 1969-1970 rakentunut kaksikerroksinen, erilaisia liiketiloja ja asuntoja sisältävä tiilirakennus on edelleen pankkina, osana Seppolan ydinkeskustaa. Rakennuksen osuuspankkirakennusten tyyppillistä rakennustapaa kuvaava ulkoasu on puhtaaksimuurattua sauvatiiltä ja ikkunanauhojen rytmittävää julkisivuarkkitehtuuria. Ikkunapilarit, katoksen etureuna ja näyteikkunoiden alaosat on pankkirakentamiselle tunnusomaisesti juhlavaa messinkipeltiä. Edelleen osuuspankkina toimiva rakennus on arkkitehtonisesti, elinkeinohistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokas osa Jämsän liikekeskustaa.</p>	Paikallisesti arvokas
Keskuskatu 17,	Jämsän poliisitalo on vuonna 1999 valmistunut kaksikerroksinen be-	Valtion julkisten palveluiden turvaamiseksi	Paikallisesti arvo-

Kiinteistö Oy Jämsän Virastotalo	tonielementtirakennus, jonka on suunnitellut tamperelainen Arkkitehtitoimisto Neva Oy. Betonisokkeli on maalattu harmaaksi, ulkoseinissä on lasitettua klinkkeriä joka on yläosasta väriltään valkoista ja alaosista vaaleansinistä ja vaaleanvihreää. Ikkunat ovat valkoiset puu-alumiini-ikkunat, metalliset ovet ovat väriltään siniset. Yksityiskohdissa on valkoista ja sinistä. Rakennus sijaitsee katuriteyksessä ja on tällä hetkellä tyhjiillään.	rakennetun Jämsän poliisi- ja oikeustalon rakennus vuodelta 1999 on osa Seppolan ydinkeskustaa. Betonielementeistä rakennettu kookas virastotalo on tamperelaisen Arkkitehtitoimisto Neva Oy:n suunnittelema. Julkisivuverhoiluun käytetyt pastellinsävyiset klinkkerilaatat kuvastavat 1990-luvun post-modernia rakennusperintöä. Rakennuksen arkkitehtisuunnittelu on kerännyt tunnustusta paikallisesti. Paikallisesti arkkitehtonisesti ja maisemallisesti merkittävä rakennus on parhaillaan tyhjiillään, koska rakennuksessa majoillut Jämsän poliisiin ja oikeustoimen palvelupiste on lakkautettu.	kas
Keskuskatu 2-4, Forum	Kauppakeskus Forum on pääsisäänkäynniltään Jämsän Seppolan Keskuskadulle avautuva betonirakenteinen rakennus, jossa I-palkit yläpohjassa. Perustus on maanavarainen betonilaatta anturoilla. Julkisivumateriaaleista huomioimisen arvoinen on vastaavalla kauppakeskusrakentamiselle koko Suomessa luonteenomainen lasikatto osassa rakennusta, lisäksi valon ja avaruuden saamiseksi on käytetty paljon lasitiiltä, helppohoitoista klinkkeriä ja lasikuitukankaalla päällystettyä rakennuslevyä, lisäksi käytössä on asbestikuitulevyä, uritettua betonia ja pesubetonia. Sokkelina on sileä valettu betoni. Seinissä on pieniä määriä muovipinnoitettua peltiä osaksi helppohoitoisina helposti vaihdettavina liiketilöiden toiveiden mukaan muunneltavina materiaaleina mutta osaksi myös ilkivaltaa paremmin kestävinä rakennusmateriaaleina. Alkuperäisen rakennusmassa eleettömyyttä komensoi kookas lasikattosisäänkäynti sen edustalla olevine torniaiheineen. Jämsän seurakunta on myynyt omistamansa Mottilan tilan määrään Osuuskauppa Sepolle vuonna 1960 Moiskalankadun ja Mottilantien kulmuksesta. Hartuksen talon omistajat Hartuksen pariskunta on myynyt maakappaleen itsenäiseksi palstatilaksi Jämsän Jokivarren Osuuskauppa R.L:lle. Helsinkiläinen arkkitehti Heimo Kautonen on tehnyt Jämsän Seppolaan rakennuskaavan muutosta vuonna 1960, jolloin osuuskauppa Seppoa varten kaavoitettiin maata Mottilan ja Hartuksen tiloista lohkotuille tonteille. Rakennusliike A ja O Koskinen on rakentanut osuusliike Sepon kiinteistölle funkistyyppisen liiketalon SOK:n rakennusosaston arkkitehti Jaakko Vaetojan suunnitelmin vuonna 1960. Paikalla on tietävästi sitä ennen kuitenkin jo ollut van-	Paikallista osuuskaupafunkista alun perin hyvin edustaneen osuuskauppa Sepon liikekiinteistön paikalle on vuonna 1960 rakennettu laajennusosan liikekiinteistö SOK:n arkkitehtiosaston suunnitelmin. Vuoden 1960 osuuskaupparakennus on paikallisesti arvokasta elinkeinohistoriallista rakennusperintöä, johon on vuonna 1988 tehty post-modernistisia aiheita toistava peruskorjaus ja laajennus kauppakeskus Forumiksi jyvaskyläläisen arkkitehdin Raimo Halosen suunnitelmin. Kauppakeskusrakentaminen on ollut lainaa samanaikaisista muissa kaupunkikeskustoissa vallalla olleesta kaupallisten palveluiden kaupunkikeskustakehittämisestä ja kävelykaupungin elävöittämisestä kaupallista liiketoimintaa kiihdyttämällä. Kauppakeskukseen lisätyt lukuisat eri rakennusmateriaalit ja alkuperäisarkkitehtuurille vieraat rakennusratkaisut vuonna 1988 ovat heikentäneet alkuperäisen funkisliikekiinteistön rakennustaiteellisia arvoja. Kauppakeskuksena Forumilla on paikallisen kaupunkisuunnittelun kehitystä kuvaava merkitys.	Paikallisesti arvokas

	<p>hempi osuuskaupan talo.</p> <p>Keskuskatu 2-4 liiketalossa on Mottilantien julkisivussa ovat kuparia korkean osan räystääs ja räystääslisät, näyteikkunaosan sokkeli, vitriinin ylä- ja alareuna, parvekelaatan reuna, porrashuoneen ikkunasivu, kaistat näyteikkunan ja oven pielessä (poimutettua), julkisivulistat kuparia, listoitettu seinämä keramipintaista minerit-levyä. Koillisen julkisivumateriaaleina ovat sokkelissa rapattu betoni ja näyteikkunan osalla sileä kupari, k orkeanosan räystääs, kapeat räystääslisät, puhdasmuurauksen leukapalkki, lyhyet julkisivupilarit sileää kuparia. Korkeat pilarit ovat kuparia. Päätyseinä on puhtaaksimuurattu Santamäen tummaa tiiltä. Seinissä on Keraamipintainen mineritlevy kupari-kiinnityslistoin.</p> <p>Rakennuksen ylimmässä kerroksessa oli asunto, toisessa asunto ja toimistotiloja. Ensimmäisessä kerroksessa oli tavaratalon keskellä liiketiloja, Kellarissa oli tekniset tilat, varastot, pukuhuoneita. Vuonna 1988 vanha rakennus on saneerattu kauppakeskus Jämsän Forumiksi jyvaskyläläisen arkkitehdin Raimo Halosen suunnitelmin. Samalla rakennusta on laajennettu, mutta niin että vanhan rakennusosan käyttötarkoitus säilyi pääasiassa ennallaan. Uutta kiinteistöä varten perustettiin kiinteistöosakeyhtiö Jämsän Forum, jonka perustajina olivat Osuuskauppa Keskimaa ja Veljekset Tynnyknen oy Jyväskylästä. Tässä yhteydessä on Kiinteistö Oy Jämsän Keskuskatu 6 omistajien kanssa sovittu tonttien ja kiinteistöjen rakenemisestä naapurien kesken yhteen.</p> <p>Osuuskunta Seppo on vuonna 1984 sulautunut yhteen Osuuskauppa Keskimaan kanssa. Kauppakeskusrakentaminen on tapahtunut osaksi Jyväskylän Kauppakadun ja muiden suurempien kaupunkien esimerkin mukaisesti. Samassa yhteydessä on esitetty usein myös katusuunnitelmiin ja kävelyalueisiin muutostarpeita kaupunkikeskustan elävöittämiseksi tonttirajoja ylittävällä uudisrakentamisella ja kävelykauppakeskusajattelun ilmentymänä.</p>		
Keskuskatu 5	<p>Keskuskatu 5 on kellarin ja kaksi kerrosta käsittävä liike- ja asuinkerrostalo Jämsän Osuusliikkeen keskustoimipaikan eli Kirjolan kiinteistön laajennukseksi vuodelta 1963. Suunnitelmat ovat Kulutusosuuskuntien Keskusliiton (KK:n) arkkitehdin Pekka Lehtisen käsialaa, joka on suunnitellut Suomeen useita osuuskauppoja ja liikekiinteistöjä. Rakennuksen seinät ovat betonia, ikkunoiden ylä- ja alaosissa on minerit-levy, sokkelissa klinkkeri ja päädyissä puhtaaksimuurattu punatiili. Vanhan osan Puukilantien puoleisessa julkisivussa kellariker-</p>	<p>Keskuskatu 5 on paikallista elinkeinohistoriaa kuvaava liike- ja asuinkerrostalo, joka on rakennettu laajennukseksi Jämsän Osuusliikkeen keskustoimipaikan eli Kirjolan kiinteistölle vuonna 1963. Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehdin Pekka Lehtisen suunnitelmin toteutunut tavaratalon ja ravintolan sisältänyt tiilirakenteinen liiketalo on</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>roksessa on rapattua Kahi-tiiltä. Laajennus on tehty vanhan osan päätyyn (luoteeseen).</p> <p>Keskuskatu 5 Jämsän ydinkeskustassa, torin läheisyydessä on rakennettu lisärakennukseksi vuonna 1963. Seppolan kylän Kirjolan tontilla oleva Jämsän Osuusliikkeen keskustoimipaikan eli osuuskauppakiinteistö oli valmistunut aikaisemmin. Tämän liikekiinteistön jatkeeksi tehtiin myös tavaratalo ja ravintola vuonna 1963 Kulutusosuuskuntien Keskusliiton (KK:n) insinööriosastossa työskennelleen arkkitehti Paavo Lehtisen suunnitelmin. Rakennusurakoitsijana hankkeessa toimi Lauri Pullinen. Tiilirakenteinen liiketalo valmistui olemassa olleen Kirjolan liikekiinteistön taakse, pihan puolelle, pääty Keskuskadulle. Laajennuksessa kellariin suunniteltiin rakennettavan autotalli, tavaran vastaanotto, lastaus ja keskusvarasto, henkilökunnan tiloja, väestönsuoja, varasto ja tekniset tilat, rauta- ja talousmyymälä. 1. kerrokseen oli tulossa baari, elinarkkihalli eli marketti ja 2. kerrokseen ravintola, yksi yksiö, yksi kaksio, yksi kolmio, toimistohuoneita ja kabinetteja.</p>	<p>osa korttelin kauppa- ja liikekiinteistöjen kokonaisuutta. Luonteeltaan laajennus on ollut korttelin täydennysrakentamista, jossa pääkiinteistön pihavun arkkitehtuurivot ovat heikentyneet laajennuksen massiivisuuden takia. Yhdessä rakennukset muodostavat kuitenkin kaupallisten palveluiden 1900-luvun jälkipuolen modernin rakennusperinnön osuusliikerakentamisen kerrostuman Seppolan ydinkeskustaan.</p>	
<p>Keskuskatu 6</p>	<p>Keskuskatu 6 liikekiinteistö sijaitsee Jämsän ydinkeskustassa pääkadun varrella. Kolmessa kerroksessa erilaisia julkisia asiakaspalvelutiloja, toimistoja ja kokoontumis- ja sosiaalitiloja sisältävä rakennus on monipalvelurakennus erilaisille toimintoille. Asiointia on helpotettu osoittamalla pihaan autopaikkoja ja eri toimintoille on omat toimistotilat eri puolilla rakennusta. Rakennuksessa on pesubetonilaattaa oleva yläosa, sokkelissa on puolestaan puhdasbetoni ja seinissä rouhepintaista betonilaattaa ja puhdasvalettua betonia. Ikkunoiden alaosissa on muovipinnoitettu pelti. Rakennuksen ala-, väli- ja yläpohjat ovat betonia ja osa väliseinistä tiiltä. Rakennus on osa liikekustaa, jonne tullaan asioimaan autolla, joten pihapysäköinti on järjestynyt tontin ehdoilla.</p> <p>Jämsän ydinkeskustaan Keskustie 6:een on rakennettu vuonna 1978-1979 liikerakennus jyväskyläläisen arkkitehtuuritoimisto Suunnittelupiste Oy:n suunnitelmin. Rakennuksen urakoi rakennustoimisto V. Kostamo. Rakennukseen tuli tilat Kelalle (kansaneläkelaitoksen palvelupiste), postille, postipankille ja Jämsän työvoimatoimistolle. Kellariin tehtiin postin varasto ja arkisto, koulutushuone, virkistystila, tekniset tilat ja varastotilat sekä kabinetti. Ensimmäiseen kerrokseen rakennettiin postin tilat, kahvio- ja kokoushuoneita sekä kolme pienempää liikehuoneistoa sekä Kelan tilat. Toiseen kerrokseen asettui työvoimatoimisto, ruokala, liikehuoneistoja sekä talonmiehelle asunto. Porraskäytävät on mietitty huolella ra-</p>	<p>Seppolan ydinkeskustaan vuosina 1978-1979 rakennettu jyväskyläläisen arkkitehtuuritoimisto Suunnittelupiste Oy:n suunnitelmin toteutettu Kelan eli Kansaneläkelaitoksen toimipisteen ja muita julkisia palveluja kansalaisille tarjonnut rakennus on paikallishistoriallisesti merkittävä. Matala palvelukiinteistö on tavanomaista 1970-luvun betonielementtirakentamista.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>kennettaessa, sillä tiloja suunniteltiin erilaisille käyttäjille eri puolille taloa. Saavutettavuutta lisättiin mm. rakentamalla Keskuskadun puolelle luiska ja portaat. Samoin sisäpihalta kellariin johtava porras on lisätty suunnitelmiin ja myös täsmennetty pihajärjestelyjä. Vuonna 1979 porraskorjauksista on pyydetty myös rakennusvalvontaan lisätietoja kun on ollut selvillä mitkä toiminnot asettuvat mihinkin huoneistoihin. Rakennuslupa-arkistossa ei inventointitietojen pohjalta ole rakentamisvaiheen lisäksi haettuja muutoslupia liikekiinteistöön.</p>		
<p>Lääkärintalot 1-5</p>	<p>Lääkärintalot 3-5 ovat rivitalot Lamminsuo ja Lamminsuo II, joiden suunnitelmat on laatinut jämsäläinen arkkitehtitoimisto Tolppanen ky:n arkkitehti Safa Orvokki Tolppanen. Paikalla tehdyt betoni- ja tiilirakennukset ovat rinteeseen sijoitettuja 1- ja 2-kerroksisia lamellitaloja. Rivitalo Lamminsuoissa on yhdessä lamellisissa kellarissa kaksi identtistä puolta joilla keskiosassa on yhteinen sauna- ja pesutila joihin on molemmiin puoli sisäänkäynti. Pääkerroksessa on erilliset asuintilat, asunnoilla ei kuitenkaan ole yhteyttä toisiinsa. Myös Rivitalo Lamminsuo II huonejaot ovat samanlaiset kuin Lamminsuo-rivitalossa. Asunnot ovat 7 h+k suuruisia isokokoisia asuntoja. Lääkärintalot 5:n asunto on paikalla tehty betonirakennus jossa kaksi huoneistoa, kummasakin 8h +k. Kunnanlääkärien ja kouluhammaslääkäriin vastaanottorakennus on niin ikään betonirakennus vuodelta 1970.</p> <p>Vitikkalan alueelle on Lääkärintalot 3:een Jämsän kunta hakenut vuonna 1967 rakennusluvan kahden paikalla tehtävän rivitalon rakentamiseksi. Lamminsuo ja Lamminsuo II rivitalot ovat betonia ja tiiltä. Piirukset on laatinut jämsäläisen Arkkitehtitoimisto Tolppanen Ky:n arkkitehti Safa Orvokki Tolppanen, joka on suunnitellut myös yksityisille omakotitaloja Jämsän keskustan alueelle. Rivitaloissa on neljä asuntoa joissa on 7 huonetta ja keittiö. Lääkärintalot 5:een on tehty poikkeusluvalla betonirakenteinen kahden huoneiston asunto, jossa on kummassakin 8 huonetta ja keittiö vuonna 1967. Alueelle oli jyväsyläläinen arkkitehti Olavi Kivimaa tehnyt ehdotuksen vuonna 1967 Lamminsuoiksi, jossa neljä kaksilamellista (pari)taloa ja talousrakennus, joiden väleissä varastokopit ja pysäköintitilat autoille. Tämä suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut. Vuonna 1970 alueelle on rakennettu arkkitehti Orvokki Tolppasen suunnitelmin betonirakenteinen paikalla tehty yksikerroksinen rakennus, jonka keskiosassa on kuplakattoikkunoita ajan henkeen. Rakennukseen oli sijoitettu lääkärien ja kouluhammaslääkäriin vastaanotot.</p>	<p>Vitikkalan kaupunginosan alueella sijaitseva yhtenäisten Lamminsuo lamellirivitalojen ryhmä on yhtenäisesti rakentunut ja hyvin alkuperäisessä asussaan säilynyt kaupunkikuvallisesti merkittävä kokonaisuus, Paikallista rakennusperintöä erinomaisesti korostava rakennusryhmä muodostuu rivitaloista Lamminsuo ja Lamminsuo II, joiden suunnitelmat laati jämsäläinen arkkitehtitoimisto Tolppanen ky:n arkkitehti Safa Orvokki Tolppanen. Paikalla tehdyt betoni- ja tiilirakennukset ovat rinteeseen sijoitettuja 1- ja 2-kerroksisia lamellitaloja vuodelta 1968-1969. Rakennusryhmää täydentää kunnanlääkärien ja kouluhammaslääkäriin betoninen vastaanottorakennus vuodelta 1970.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

Lukkoilantie 4, Jämsän oikeus-aputoimisto	<p>Rakennus sijaitsee kulmatontilla Talvialantien ja Lukkoilantien risteyksessä. Pohjoispuolella on omakotitontteja, rakennuksen vastapäinen tontti on tyhjiällä. Eteläpuolella Lammasmäen omakotialuetta ja Jämsänjoen ranta-aluetta. 1950-luvun kivinen asuinrakennus siipiosineen. Pyöreässä siipiosassa Lukkoilantie-Talvialantie-risteyksessä toimi posti.</p> <p>Jämsän posti toimi aluksi Kassatalossa, Arvion liiketalon ja Seppolan sillan välisellä tontilla. Se muutti 1953 valmistuneeseen postin ja puhelinkeskuksen taloon, Talvialan teletaloon silloisen apteekin viereen. 2-kerroksisessa osassa oli asuntoja, matalammassa pyöreässä osassa postitoimisto. Postin yleisöpalvelu oli rakennuksessa vuoteen 1969, jolloin se muutti Kansallispankin rakennuttamaan taloon Talvialantien varressa.</p>	Rakennus edustaa 1950-luvun julkista ja asuinrakentamista. Erikoisuutena pyöreä, matala rakennusosa, jossa oli postitoimisto.	Paikallisesti arvokas
Mottilantie 2 liike- ja asuin kerrostalo	<p>Asuin- ja liikekerrostalossa on Mottilantien varressa matala liikesiipi jonka lävistää korkea kerrostalo. Kerrostalosta on näkymät myös Jämsänjoelle. Kerrostalossa on pääosin kolmessa kerroksessa asuntoja ja ullakolla pesu- ja saunatilat, kattoterassi, pesutupa ja kuivausullakko. Matalassa pitkässä siipiosassa on kaksi maanpäällistä kerrosta ja rinteeseen päin on rakennettu kaksi kellarikerrosta. Liikekiinteistöt asettuvat Mottilantien varteen.</p> <p>Kookas kerrostalo on maamerkkirakennus, maisemapiste, Seppolan sillan pielessä ja Jämsänjoen satama-alueen reunassa. Rakennuksessa on julkisivuissa kerrosten väleissä mineraalilevy, ikkunoiden väleissä tammipanelit, päädyissä rappaus, sokkelissa betoni. Rakennuksen taakse sijoittuvat autopaikat sekä avautuu rakentamaton satama-alue laivalaitureineen ja osaksi istutettuine puistoineen ja puistokäytävineen.</p> <p>Mottilantien varrelle, Jämsänjoen sataman läheisyyteen on rakennettu vuonna 1957 helsinkiläisen arkkitehdin Toivo Löyskän suunnitelmin Jämsän liikekeskus ja asuin kerrostalo. Matala liikesiipi rakennuksen katukerroksessa sisälsi 8 liikekiinteistöä ja yhden kolmio-asunnon. Pohjakerrokseen tehtiin kaksi kaksiota, yksiö, kaksi liikehuoneistoa, seurakunnan kerhotila ja varastoja. Kellariin valmistuivat talouskellarit ja tekniset tilat. Toiseen kerrokseen tehtiin siipirakennukseen viisi yksiötä, kolme kaksiota, yksi kolmio ja yksi neliö (= 4 huonetta ja keittiön asunto). Kolmannessa ja neljännessä kerroksessa kaksi yksiötä ja kaksi kaksiota ja viidennessä kerroksessa kolme asuinhuoneistoa (yksiö, kaksio ja neliö). Ullakolle rakennettiin asuikaille kuivausullakko, pyykkitupa, pesu- ja saunatilat sekä kattoterassi.</p>	Mottilantie 2 liike- ja asuin kerrostalo on Jämsän ensimmäisiin kerrostaloihin kuulunut moderni kerrostalo, jonka matala liikesiipi lävisti korkeamman asuin kerrostalon massallaan. Vuonna 1959 valmistunut kerrostalo on paikallisesti rakennushistoriallisesti ja rakennusteknisesti sekä maisemallisesti merkittävä helsinkiläisen arkkitehti Toivo Löyskän suunnittelema talo. Samanaikaisesti Löyskä suunnitteli myös Seppolan koulukeskuksen yhteiskoulun. Hyvin alkuperäisen asunsa säilyttänyt kerrostalo on maamerkki, maisemapiste Jämsänjokivarressa ja Seppolan ydinkeskustassa.	Paikallisesti arvokas

<p>Nordea, Keskuska- tu 3</p>	<p>Jämsän ydinkeskustassa torin varrella on jyväskyläläisen arkkitehdin Olavi Kivimaan suunnittelema tiilirakenteinen nykyisin Nordean pankkirakennus, tätä ennen Jämsän Säästöpankki vuodelta 1964. Kerrostalon paikalla on sijainnut aiemmin puinen Arvion kauppaliike, joten kulmaus tunnetaan Arvionkulmana. Kolmikerroksisessa pankkitalossa on 2-3 maanpäällistä kerrosta, 2 kellarikerrosta. Kolannessa kerroksessa on talonmiehen asunto, toimisto- ja kokoustiloja. Toisessa kerroksessa on pankislain yläosa ja muita pankin toimitiloja sekä kaksi erillistä kiiketilaa. Ensimmäisessä kerroksessa on pankin tiloja ja kolme muuta myymälätilaa. Ylemmässä kellarikerroksessa on pankin arkisto, myymälöiden kellaritiloja ja tekniset tilat. Alemmassa kellarikerroksessa on puolestaan tekniset tilat, väestönsuoja ja autohalli jossa on tilat 16 autoa varten. Julkisivuissa on seinissä vyöhykkeittäin karkeaa valkeaa rappausta, profiloitua kuparia ja mustaa klinkkeriä suunnitelmien mukaan, mutta muutoksia rakennuksen julkisivuissa on jossain määrin tehty.</p> <p>Moiskalantien eli nykyisen Keskustien varteen on Arvionkulmana tunnetulle paikalle rakennettu Kauppakulman tontille kolmikerroksinen liiketalo, jonka suunnitteli Jyväskylän kaupunginarkkitehti ja lääninarkkitehtinakin tunnettu Olavi Kivimaa. Aikoinaan rakennuksessa toimi Jämsän Säästöpankki ennen tilojen siirtymistä Nordealle. Liiketilojen ja asuntojen lisäksi rakennuksessa on runsaasti erilaisia pankkitoimintaa palvelevia tiloja sekä kellarikerroksessa tekniset tilat, väestönsuoja ja 16 auton autohalli. Vuonna 1990 on tontin kerrosuku kyseenalaistettu vuonna 1971 vahvistetussa asemakaavassa ja tehty kantelu muutostarpeesta, kun kellareiden osalta tilanne ei olekaan vastannut ilmoitettua kerroslukua. Kantelun seurauksena tontille on tehty kaavamuutos. Rakennus on edelleen asuin- ja pankkitiloina, mutta katujulkisivuja on uudistettu maiinosasennusten myötä liiketilojen tarpeisiin. Juhlava ulkoasu pankkirakennuksille luonteenomaisina rakennusmateriaaleineen ja detaljointeineen on kuitenkin vielä rakennuksen merkittävyttä korostamassa.</p>	<p>Nordean ulkoasultaan jonkin verran uudistunut liikekerrostalo vuodelta 1969 sijaitsee Jämsän Seppolan ydinkeskustassa torin ja Keskustien risteyksessä. Rakennuksen on suunnitellut runsaasti pankkirakennuksia ja muita liike- ja julkisikiinteitä sekä asuinkerrostaloja suunnitellut jyväskyläläinen arkkitehti Olavi Kivimaa. Pankkirakentamiselle on Jämsässä pitkät perinteet ja pankkien arkkitehtuuri on antanut vaikutteita myös muulle liikerakentamiselle. Edelleen pankkiliiketoiminnassa olevalla Nordean rakennuksella on paikallista elinkeinohistoriallista, arkkitehtonista ja maisemallista arvoa 1960-luvulta asti toimineena pankkirakennuksena, Jämsän torin ja ydinkeskustan keskeisten liikekatujen risteyksessä.</p>	<p>Paikallisesti arvo- kas</p>
<p>Puukilan päiväkot</p>	<p>Vitikkalan kaupunginosassa on Pirkko- ja Vitikkala-nimisistä tiloista muodostettu Vitikkala-niminen tila vuonna 1962. Osakeyhtiö Vitikkalalle on arkkitehtitoimisto Pertti Neva Tampereelta suunnitellut yksikerroksisen päiväkotirakennuksen vuonna 1991 tälle tontille. Päiväkot on piirustuksissa nimellä "Keskustan päiväkot" ja se on rakennettu poikkeusluvalla.</p>	<p>Puukilan päiväkot porttiaiheinen ja talousrakennuksineen on kunnallista sosiaalihuonnon palvelurakentamiseen liittyvä, postmodernisia ominaispiirteitä arkkitehtuurissaan toistava paikallisesti historiallisesti ja arkkitehtonisesti tärkeä rakennus vuodelta 1992 Vitikkalan kaupunginosassa. Päiväkot liittyy</p>	<p>Paikallisesti arvo- kas</p>

	<p>Yksikerroksinen päiväkoti sijoittuu kaarevaksi eri siipirakennuksien pilkkomaksi monimutoiseksi kokonaisuudeksi leikkipihan ympärille, jonne johdattaa saman arkkitehdin suunnittelemaa päiväkodin nimellä varustetulta ilmavalta pääportilta pihatie. Samaa suunnittelujälkeä löytyy myös puuaidasta päiväkodin ympärillä sekä jäte- ja sadekatoksesta. Pihan keskusrakennuksena toimii päärakennus, jonka keraamisen ja puisten rakennusmateriaalien vaihtelu ja pastellisävyinen ja valkoinen ulkoveritys kertoo postmodernin rakentamisen ominaispiirteitä. Rakennuksen mittasuhteet ovat päiväkotirakentamiselle luonteenomaiset.</p> <p>Sokkelissa on harmaa koristebetoni, seinissä pastellinsävyinen keraaminen julkisivulaatta, paneelia ja lautaa. Kattopelti on valkoinen kattopelti, mutta ikkunat ja ovet puolestaan taas pastellinsävyiset ja teräksiset ja muut yksityiskohdat valkoisia. Alapohjassa on teräsbetonilaatta, välipohjat ovat teräsbetonisia, yläpohjat puurakenteisia, ulkoseinät puurakenteisia, kantavat väliseinät kantavaa puurunkoa tai teräsrankaisia levytettyjä.</p>	<p>Vitikkalan asuntoalueen palvelurakentamiseen. Pihapiirillä on kokonaisuutena ympäristöarvoja yhtenäisen arkkitehtonisen suunnittelunsa ansiosta.</p>	
Talvialantie 1, ent KOP	<p>Jämsän modernin rakennusperinnön rakentumisessa on merkittävässä roolissa ollut liikepankkien harjoittama toimitilarakentaminen ja asuntorakentamisen vauhdittaminen. Talvialantie 1:een valmistui vuonna 1968 Kansallisosakepankin emokonttori samalla paikalla 1940-luvulta olleen pankkitalon Moiskalan kylän Kansallispankki-nimiselle kiinteistölle. Vuonna 1968 valmistunut pankkitalo on arkkitehti Einari Teräsvirta Safa suunnittelema, ja se on paikalla tehty betonirakennus, jonka kantavat rakenteet ovat myös puuta. Rakennuksessa oli alun perin 4 x yksiö, 5 x kaksio, 6 x kolmio ja 2 x viisiö.</p> <p>Ensimmäiseen kerrokseen tehtiin Teräsvirran suunnittelemana muutos jo vuonna 1969, kun liikerakennuksen lounaispään toisen myymälähuoneisto muutettiin postitoimistoksi. Tällöin poistettiin tuulikaappi ovineen, entinen oviseinä muutettiin metallipintaiseksi umpiseinäksi ja lisättiin yksi tuulikaappi kahdella ovella. Väliseinäaukkoja uudistettiin. Julkisivussa lasiruutu korvattiin lasiruutuovilla (tuulikaappi 2), luoteisjulkisivussa ulko-ovi korvattiin ikkunalla, kaakkoisjulkisivuun lisättiin metallinen maalattu ulko-ovi.</p> <p>Asuinrakennusosa on kolmiportainen, 2-3 krs:ssa asuinhuoneistot, kellarista käynti liikerakennuksen kellariin, 1. kerroksessa 7 x liikehuoneisto ja pankki (erillinen siipi). Asuinkerrostalolle autotalleja, sauna- ja pesutilat, ulkoiluvälinevarasto, 1x kaksio, 2x yksiö. Julkisivuissa on maalattu pelti otsassa, seinäpinnat puhtaaksimuurat-</p>	<p>Jämsän liikepankkirakentamisen vaikutuksesta Seppolan ja Kaipolan kaupunkikuvaan kertova entinen pankki- ja asuinrakennus vuodelta 1968 on hyvin säilynyt modernin ajan liikerakennus Talvialantien varrella, Seppolan ydinkeskustassa. Rakennuksella on paikallista liikehistoriallista arvoa. Arkkitehti Einari Teräsvirran suunnittelujälki 1960-luvun lopulta on rakennuksessa vielä hyvin tunnistettavissa. Vuonna 2001 kahvilan yhteyteen tehty terassi on tehty arkkitehtitoimisto Maarit ja Aarni Holttisen suunnitelmin. Liikesiiven arkkitehtuuri on arkista, eleetöntä ja muuhun kaupunkikuvaan sovitettua. Rakennuksella on paikallista arkkitehtonista, historiallista ja maisemallista arvoa.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>tua kahitiiltä, sokkelissa puhtaaksivalettu betoni, tummaksi kyllästetty mäntyä, lasitiiltä, maalattu teräsprofiili, liimattu puupalkki, ikkunoiden alaosissa kromi-nikkeliterästä, opaali-akryyli nauha ikkunoiden väleissä. Katteena singelipintainen huopakate. Asunto-osassa ikkunoiden väleissä tummaksi kyllästetty mänty. Rakennuksessa on puiset kattotuolirakenteet, yläpohjassa teräsbetonilaatta/liimatut lautakannattajat, välipohjissa betonilaatta, alapohjassa maanavarainen teräsbetonilaatta. Ulkoseinät ovat teräsbetonia kahitiilimuurauksilla.</p> <p>Vuonna 2001 on tähän Kiinteistö Oy Jämsän Pankkitalon katutasoon tehty Elosen konditoriaa varten kevytrakenteinen kesäterassi Arkkitehtuuritoimisto Maarit ja Aarni Holttisen suunnitelmin. Kesäterassille on haettu pysyvä rakennuslupa. Rakennus sijaitsee vuonna 1973 hyväksytyin kaavan mukaisesti, kiinteistön tonttijako on vahvistettu 1974. Rakennuksen käyttötarkoituksessa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia, jotka olisivat heijastuneet merkittävästi arkkitehtuuriin ja kaupunkikuvaan.</p>		
<p>Virkatie 1, entinen virastotalo</p>	<p>Virkatielle on rakennettu helsinkiläisen arkkitehdin Osmo Siparin suunnitelmin tiilestä ja betonista vuonna 1965 Jämsän virastotalo. Kellariin on sijoitettu arkistotiloja ja varastoja, toiseen kerrokseen toimistohuoneita, ensimmäiseen kerrokseen kärjäsali ja oikeusaputoimisto, poliisin toimitilat, seitsemän putkaa. Kolmannessa kerroksessa on henkilökunnan sosiaalitiloja sekä toimistotiloja. Valtion hallintoon soveltuvat tilat on tehty aluehallinnon palvelutoimintaa varten. Rakenteeltaan talossa olevat väli-, ylä- ja alapohjat ovat betonia ja myös seinät ovat betonia. Julkisivumateriaaleina on konstailematonta puhtaaksi muurattua kahi-tiiltä seinissä, joskin itäjulkisivussa lasitiilivyöhyke ja sokkeli on lasitiiltä ja betonia.</p> <p>Toinen rakennuskokonaisuus vuodelta 1965 arkkitehti Osmo Siparin suunnittelemena on virastotalon kaakkoispuolelle sijoittuva yksikerroksinen asuinrakennus, johon rakennettiin kolme asuntoa rikosyli-konstaapelille, apulaismetsänhoitajalle ja aluemetsänhoitajalle. Tässä rakennuksessa on maanvarainen alapohja betonia, runko puusta, yläpohja myös puurunkoinen ja tasakatto. Räystäslinjassa on lahosuojattu lauta ja seinissä puhtaaksi muurattu kahi-tiili, sokkeli on puolestaan betonia.</p> <p>Arkkitehti Osmo Siparin suunnittelua on myös vuonna 1965 rakennettu autotallirakennus, joka on mäntypaneloitu ja pulpettikattoinen. Rakennuksessa on kolme autotallia, saunatilat, varastot ja talokohtai-</p>	<p>Eleetöntä ja arkista virastoarkkitehtuuria ja työsuhdeasunnoiksi rakennettu rivitalo edustavat arkkitehti Osmo Siparin suunnittelemana valtion rakennusperintöä vuodelta 1967-1968. Hyvin alkuperäisessä asussaan säilynyt rakennuskokonaisuus on paikallishistoriallisesti arvokas osa Jämsän julkista seutukuntarakentamista.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>set varastot.</p> <p>Jämsään rakennettiin keskeisille valtion virastoille - verotoimistolle, tuomiokunnan arkistolle ja nimismiespiirille Talvialan talon maille valtion virastotalo vuonna 1967. Nimismiehet olivat historiatietojen mukaan sitä ennen hoitaneet virkaansa kotoaan käsin, vasinainen poliisitoiminta oli joutunut tyytymään ns. putkan taloon Lamminsuon lähellä ja tuokiokunnan arkisto oli ollut tilanahtaudestaan tunnetulla kunnantalolla. Oman toimitalon saaminen valtion viranomaistoimintaan olikin tarpeen, koska Jämsän seutukunta kaupungistui vauhdilla ja myös rikollisuus lisääntyi 1960-luvulta lähtien. Uusi virastotalo poliisi- ja oikeustoimia varten rakennettiin vuonna 1999 Keskustien alkupäähän, mutta vuonna 2015 tämäkin rakennus on tyhjentynyt valtion hallinnollisen rakenneuudistuksen seurauksena. Virkatie 1 virastotalossa ei myöskään enää ole valtion hallinnon toimintaa, vaan tilat odottavat uutta käyttöä jämsänkoskelaisen kiinteistöyhtiön omistuksessa.</p>		
--	---	--	--

Jämsänkosken taajaman moderni rakennusperintö

KOHDE	KUVAUS	ARVIOINTI	ARVOLUOKKA
Jämsänkosken uimahalli	<p>Jämsänkosken uimahalli sijaitsee Koski-Keskisen rannalla vastapäätä Jämsänkosken UPM:n vanhan paperitehtaan aluetta ja samalla rannalla UPM:n metsäkonttorin ja terveysaseman kiinteistön ja yksityiskäyttöön siirtyneen Vanhan Klubin kanssa. Jämsäntie sekä urheiluseura Jämsänkosken Ilveksen palloilukenttä katsomoineen sekä puistoalue erottaa uimahallikiinteistön muusta keskustarakenteesta. Uimahallin aluetta ympäröi laaja nurmikkoalue istutuksineen ja rantapuistoineen. Viereinen metsäinen kukkula tunnetaan paikkakunnalla Herrainmetsän nimellä.</p> <p>Uimahalli on tiiliverhoiltu betonirakenteinen puolielementtirakennus, jonka kattomuoto on uudistettu vuoden 1985 saneerauksessa loivasta pulpetti/tasakatosta mansardikatoksi ja samalla on uudistettu rakennuksen sisätiloja ja ulkoasua. Uimahalli on osa Jämsän kunnan liikuntapalveluita ja se on suosittu virkistys- ja uimapaikka kauempanakin asuville jämsäläisille.</p> <p>Yhtyneet paperitehtaat on omistanut Koski-Keskisen rannasta tontin, jossa on aiemmin sijainnut uimala ja sen vieressä yhtiön urheilukent-</p>	<p>Jämsän uimahalli vuodelta 1970 edustaa paikallista kunnallista liikuntarakentamista maisemallisesti erityisen hienolla paikalla Koski-Keskisen rannassa, jossa ennen tätä rakennusta on sijainnut Yhtyneiden Paperitehtaiden yhtiön rakennuttama ja ylläpitämä urheilukenttä 1930-luvulta ja uimala. Uimahallilla on näin pitkät liikuntahistorialliset perinteet. Urheilukenttä on myös edelleen urheilukäytössä ja suosittu kaupunkilaisten virkistys- ja liikuntapaikka. Uimahallirakennus on paikallisesti liikuntahistoriallisesti arvokas rakennus, jonka rakennushistorialliset arvot ovat heikentyneet vuosina 1984-1985 ja 1996-1997 tehtyjen ulkoasua ja huonetilojen käyttötarkoitusta muuttaneiden saneeraus- ja laajennuskorjaustentakia. Rakennus ja sen ympäristö on maisemalli-</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>tä. Uimalan ympäristön aluesuunnitelma oli arkkitehti Heimo Kautosen käsialaa. Yhtyneiden Paperitehtaiden ja Jämsänkosken kunnan välillä on sovittu uimahallin rakentamisesta vuonna 1969. Yhtyneet vuokraa kunnalle Sahala-nimiseltä tilalta Koski-Keskisen rannalla vanhan pois purettavan uimalan kohdalta rakennuspaikan, jonne voidaan rakentaa uimahalli. Tarvittaessa uimahallin yhteyteen voidaan rakentaa myös maauimala hyppytorneineen. Uimahallin suunnitteli Jämsänkosken kunnan rakennustoimistossa ollut suunnittelija (nimikirjaimet M.T). Rakennuksen alkuperäiseen asuun on kuulunut loiva pulpetti/tasakatto, jossa on ollut huopakatto ja runkorakenteeltaan siinä on betonirakenteinen puolielementti. Julkisivuiltaan rakennuksessa oli betoisokkeli, seinissä tiilimuuraus ja päädyissä rappaus. Uimahalliin tehtiin muutos vuonna 1970 Martti Sarvaisen ? suunnittelemana. Rakennuksen alakerrassa oli tekniset tilat, kuntosali, harjoitteluallas, pukutilat, peseytymistilat ja ensimmäisessä kerroksessa allas, saunat ja peseytymis- ja pukuhuonetilat, vastaanotto ja valvonta sekä tekniset tilat. Vuonna 1984 uimahallissa tehtiin perusparannus- ja muutostöitä sekä laajennettiin taloa kahdessa vaiheessa, uudistukset valmistuivat vuonna 1985 Arkkitehtitoimisto Mikko Vuorio Oy:n suunnittelemana. Muutoksessa muutettiin kattorakennetta sekä julkisivumuutoksia. Laajennusosa toiseen päätyyn käsitti tilat ensimmäiseen kerrokseen: poreallas, pukuhuone, sauna ja solarium ja uloskäynti kellarikerrokseen laajennuksen päätyyn. 1980-luvun muutoksilla uudistettiin hankalasti ylläpidettäväksi koetua kattoratkaisua sekä lisättiin kylpylätoimintoja jäljitteleviä osastoja perusuimahallin tilajakoon. Katto muutettiin minerit-poimulevykatoksi ja räystäslistöihin puuverhous, seiniin poltettu julkisivutiili ja sokkeli jäi betonille. Huontetiloissa toteutettiin käyttötarkoituks- ja väliseinämuutoksia edellä kuvatun kaltaisia käyttöjä varten. Vuonna 1996-1997 saneerauksessa uimahalliin tehtiin taas julkisivumuutoksia rakennuksen pitkällä sivuilla ja samoin laajennettiin tuulikaapit ja lisättiin IV-konehuone. Kantavia rakenteita muutettiin rakennuksen sisällä. Suunnitelmat laati jälleen Arkkitehtitoimisto Mikko Vuorio Oy. Uimahallin koko LVIS uudistettiin, vanha kilpa-allas kunnostettiin teräsrakenteiseksi altaaksi. Uusina altaina rakennettiin terapia-allas ja lastenallas. Rakennus varustettiin samalla vammais-hissillä. Pintamateriaalit samalla vaihdettiin. Suurimmat toiminnalliset muutokset tehtiin kuinkin vuoden 1985 laajennusosassa altaiden ja pukuhuoneiden osalta, kun niiden paikalle tehtiin terapia- ja lastenallas. Näin myös liikuntarajoitteiset pystyivät käyttämään uimahallin tiloja,</p>	<p>sesti erityisen tärkeä Jämsänkosken yhdyskuntarakenteessa ja käyttö edelleen uimahallina lisää sen merkitystä julkisena rakennusperintönä valtakunnallisesti arvokkaan Jämsänkosken tehdasalueen osana.</p>	
--	---	--	--

	<p>kun sekä kerroksista toisiin pääsi hissillä ja uusi allasosasto rakennettiin juuri tätä silmälläpitäen. Kattomuodon vaihtaminen oli vaikuttanut räystäsrakenteisiin niin että niiden puuverhoukset oli tässä remontissa uusittava. Seinämateriaalit säilyivät muuten ennallaan, mutta sokkekorkeutta muutettiin ja sokkelin pinta muutettiin sirotepintaiseksi. Eteläjulkisivuun lisättiin uusi sisäänkäynti ja pohjoisjulkisivuun hätäpoistumistie. Loppukatselmus näistä töistä pidettiin vuonna 1997.</p> <p>Uimahallirakennuksessa on todettu olevan 2010-luvulla tarvetta uudistaa jälleen pintamateriaaleja ja talotekniikkaa. Myös käyttömuutosta on väläytetty rakennusteknisten ongelmien ja kuluneisuuden takia, mutta Jämsän kaupungin palveluiden kansalaiseskustelussa on kuitenkin pidetty tärkeänä Jämsänkosken uimahallin säilyttämistä taajaman palvelupisteenä toistaiseksi.</p>		
Kauppakuja 3	<p>Kauppakuja 3 liikekiinteistö sijoittuu Jämsänkosken taajaman eteläosaan vastapäätä Jämsänkosken vanhan paperitehtaan kulttuuriympäristöä Jämsäntien toisella puolella olevaa vanhojen keskustan asuin- ja liikekiinteistöjen kortteliin. Arkkitehti Eelis Ahtiaisen vuonna 1960 suunnitteleman liike- ja toimitilarakennuksen on rakennuttanut Työväenyhdistyksen keskusliitto ja Jämsänkosken työväenyhdistys kulttuuri- ja työväentaloksi. Vuoden 1960 piirustukseen on merkitty toteutumaton laajennus itäpuolelle. Rakennuksessa on alunperin ollut kellarissa elokuvateatteri nykyisen teatterin paikalla, voimailusali ja lämpötekniset tilat. Ensimmäiseen kerrokseen on suunniteltu itsepalveluravintola ja keittiö, kolme myymälätilaa sekä asunto (yksiö), elokuvateatterin yläosa ja aula sekä projektoritila. Rakennuksessa on julkisivuissa edelleen alkuperäinen pesubetonisokkeli ja seinissä roiskerappaus. Katteena on galvanoitu peltilevy. Rakennus on hyvin säilynyt ulkoasultaan alkuperäistä vastaavassa asussa. Käyttötarkoituskkin on pysynyt samankaltaisena kulttuuri- ja kokoontumistilana. Rakennus sijoittuu osaksi samanaikaisten tai uudempien rakennusten ryhmää Kauppakujan varrella. Vanhan tehdasalueen kulttuuriympäristö ja Jämsänkoskentie rajaavat tätä vanhaa Jämsänkosken keskusta-alueen rakennusperintöä.</p>	<p>Kauppakuja 3 liike- ja toimitilakiinteistö vuodelta 1960-1961 on entinen Jämsänkosken työväenyhdistyksen toimitalo, joka on hyvin säilynyt alkuperäistä rakennustapaa, rakennusmateriaaleja ja tilasuunnittelua edustavassa asussa osana samanikäisten, joskin jossain määrin ulkoasultaan muuttuneiden liikerakennusten ryhmää. Rakennuksella on paikallista rakennushistoriallista ja kulttuurihistoriallista arvoa. Rakennus on osa 1960-luvulla syntynyttä Jämsänkosken kaupunkikeskustan kokonaisuutta, joka luontevasti on historiallisena kerrostumana samassa maisemassa Jämsänkosken valtakunnallisesti arvokkaan 1800-luvun lopun ja 1900-luvun varhaisen teollisuusympäristön kanssa.</p>	Paikallisesti arvokas
Kauppakuja 4-6	<p>Kauppakuja 4-6 liikekiinteistö sijaitsee Jämsänkosken keskustan eteläosassa vastapäätä vanhaa tehdasaluetta Jämsäntien toisella puolella. Naapuritalot ovat samanikäisiä, osin peruskorjattuja vastaavankokoisia ja ulkoasultaan samantapaisia pieniä kerrostaloja joissa on asuntoja ja liiketiloja. Rakennus on vuodelta 1982 oleva pieni kerrostalo, jossa on asunto ja liiketiloja, alkuaan sen tilalla oli 1960-luvulla tilapäisluvalla rakennettu laajennus Jämsän osuusliikkeen ja Aleksin</p>	<p>Kauppakuja 4-6 liike- ja asuinkiinteistö on paikallista rakennussuunnittelua ja rakennuttamistoimintaa kuvastava pieni kerrostalo vuodelta 1982. Rakennuksella on paikallista rakennus- ja liikehistoriallista merkitystä. Se sijaitsee samanikäisten modernien pikkuliikerakennusten ryhmässä, joten se on myös</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>Koskisen liikekiinteistön väliin.</p> <p>Kauppakuja 4-6 liikekiinteistössä oli alunperin puurakenteinen tilapäiseksi tarkoitettu liikerakennus joka oli tehty matalana laajenuksena osuuskassan pankkisaliikiinteistön ja Aleks Koskisen liikekiinteistön väliin vuoden 1966 rakennusluvalla. Tontin määräalan (betonitasaneosa kahden rakennuksen välissä) Korvenmäen tilasta on antanut vuokralle Jämsän Seudun Osuuskassa Jämsän Osuusliikkeelle. Rakennusmestari Yrjö Luoma laati rakennuspiirustukset ja Rakennusliike H. ja O. Koskinen rakensi talon paikalleen v. 1966-1967. Vuonna 1982 tämän tilapäisluvalla tehdyn rakennuksen ulkoasua oli määrä uudistaa päällystämällä lämpötaloudellisista syistä ulkoseinät karaattilevyllä. Vuoden 1982 aikana on kuitenkin tilapäisluvalla tehty rakennus päätetty purkaa ja rakentaa samalle paikalle Kauppakuja 4:n kanssa samankorkuinen liikerakennus. Suunnitelmat tätä rakennusurakkaa varten laati todennäköisesti Aleks Koskinen. Liikekiinteistön ensimmäiseen kerrokseen tehtiin liike- ja varastotiloja. Vuonna 1973 rakennusluvalla on Jämsän seudun Osuuspankki hakenut liikehuoneiston muuttamista asuinhuoneistoksi. Suunnittelijana on toiminut rakennusmestari Yrjö Luoma. Kantavat seinät ovat tiiltä. Kellariin tehtiin tässä yhteydessä yksinön suuruinen asunto.</p>	<p>kaupunkikuvallisesti huomionarvoinen historiallinen kerrostuma vuodelta 1982.</p>	
Kenraalintie 15	<p>Kenraalintie 15 pieni valkoinen asuin- ja liikekerrostalo sijaitsee vastapäätä Jämsänkosken vanhaa teollisuusympäristöä Jämsäntien toisella puolella Kenraalintien varrella, joka johdattaa Lavamäen maakunnallisesti arvokkaaseen kaupunkiympäristöön 1900-luvun alku-puolelta.</p> <p>Kenraalintie 15 pienkerrostalo on valmistunut vuonna 1949-1950 rakennusmestari Kaalikosken suunnittelemana. Kaksikerroksisessa rakennuksessa on yksi huoneisto ja liiketiloja.</p>	<p>Kenraalintie 15 pieni asuin- ja liikekerrostalo on 1940-1950-luvun vaihteessa valmistunut keskustan liikerakentamista kuvastava talo, jolla on paikallista liike- ja rakennushistoriallista sekä kaupunkikuvallista arvoa hyvin ulkoasultaan säilyneenä jälleenrakennuskauden rakennusperintöä kuvastavana rakennuksena.</p>	Paikallisesti arvokas
Kenraalintie 3	<p>Kenraalintie 3 asuin- ja liikekiinteistö toimii pääosin asuin- ja varastokäytössä. Kenraalintielle sijoittuva kerrostalo on osa samanikäisten tai uudempien kerrostalojen ryhmää, joka sijoittuu Jämsänkosken vanhan keskustan alueelle vastapäätä Jämsänkosken vanhaa teollisuusympäristöä Jämsäntien toiselle puolelle. Ulkoasultaan entinen liike- ja asuin-kerrostalo on säilynyt hyvin alkuperäistä vastaavassa asussa rakennusmateriaaleiltaan, rakennushistoriallisilta ominaispiirteiltään ja väriykseltään. Myöhemmät muutokset ullakolla ja rakennuksen käyttötarkoituksen muutoksessa on tehty hyvin rakennushistoriallisiin piirteisiin sovittaen.</p> <p>Kenraalintie 3 liike- ja asuin-kerrostalo on vuoden 1951 rakennuslu-</p>	<p>Kenraalintie 3 kerrostalo on vuodelta 1952 oleva paikallisesti liike- ja rakennushistoriallisesti arvokas liike- ja asuin-kerrostalo, joka on osa Jämsänkosken vanhaa keskustarakennetta. Rakennuksen ulkoasussa ei ole merkittäviä muutoksia. Rakennus on myös paikallisesti kaupunkikuvallisesti arvokas jälleenrakennuskauden rakennusperintöä kuvastava liiketalo, jonka käyttö painottuu asuinkäyttöön tällä hetkellä.</p>	Paikallisesti arvokas

	<p>valla Asunto-osakeyhtiö Korvenmäen rakennuttama hyvin alkuperäisessä asussaan säilynyt talo. Suunnittelijoina toimivat Helsingistä T. Anttila ja mahdollisesti Veli Klami. Rakennukseen on tehty tiilikatto, betoisokkeli ja seinät rapattu, perusmuuri on säästöbetonia jja kattorakenteet puuta. Säästöbetonia käytettiin hyvin paljon toisen maailmansodan jälkeisen rakennusmateriaalipulan takia rakentamisessa.. Ensimmäiseen kerrokseen suunniteltiin J. Käköselle liiketila sekä lisäksi asunto. Ullakolle tehtiin varastokomeroita, toiseen kerrokseen kaksi asuntoa ja kellarikerrokseen tekniset tilat, varasto ja saunatilat.</p> <p>Ullakkotila muutettiin rakennusmestari Oiva Kivrinteen suunnitelmin osittain lämpimäksi toimisto- ja askartelutilaksi vuoden 1990 rakennusluvalla. Tuolloin rakennuksen kantavat pystyrakenteet olivat betonipilareita, julkisivut rapattua betonia. Rakennuksessa toimi tuolloin Jämsänkosken apteekki. Katemateriaali oli vaihdettu huopakatteeksi.</p>		
Kenraalintie 5	<p>Kenraalintie 5 asuin- ja liikekerrostalo sijaitsee Jämsänkosken vanhassa keskustassa torni lähetyvillä vastapäätä Jämsänkosken vanhaa teollisuusympäristöä. Vuonna 1967 valmistuneen Asunto Oy Kenraalintien kerrostalon on suunnitellut Yhtyneet Paperitehtaan Oy:n luottoarkkitehtitoimisto Heimo Kautonen. Vuonna 1979 liiketiloja on laajennettu eri puolille rakennusta Arkkitehtitoimisto Maarit ja Aarni Holttisen suunnitelmin. Edelleen liike- ja asuinkäytössä toimiva rakennus on osa Jämsänkosken keskustan liikekiinteistöjen kokonaisuutta.</p> <p>Kenraalintie 5 on rakennettu Yhtyneiden Paperitehtaiden kahdesta Korvenmäki-tilasta lohkaisemille määräaloille, jotka on vuokrattu 50 vuodeksi. Insinööri Onni Koskinen ja Yhtyneet Paperitehtaat ovat perustaneet As. Oy. Kenraalintien, ja asuntoyhtiön talolle on haettu vuonna 1966 rakennuslupaa. Urakoitsijana toimi Rakennusliike A. ja O. Koskinen (Aleksi Koskinen ja Onni Koskinen). Kantavat pystyrakenteet ovat betonia ja kevytbetonia. Rakennus on paikalla tehty kerrostalo, jossa on kuusi yksiötä, kahdeksan kaksiota ja kaksi neliötä. Suunnittelijana toimi Arkkitehtitoimisto Heimo Kautonen vuonna 1967. Kolmikerroksisessa ja kolmirappauisessa kerrostalossa on ensimmäisessä kerroksessa neljä liikehuoneistoa, kellarissa saunatilat, tekniset tilat, säilytyskomerot, autotallit ja varastotilaa. Vuonna 1979 rakennusluvalla on liiketiloja laajennettu Arkkitehtitoimisto Maarit ja Aarni Holttisen suunnitelmilla ja poikkeusluvalla koska tontin kaavoitus oli kesken. Laajennukset on tehty pihan puolen länsiosaan ja pääjulkisivun ulokkeen itäosaan. Liiketiloiissa toimi T-</p>	<p>Kenraalintie 5 edustaa Yhtyneiden Paperitehtaiden laajaa asuntorakentamista Jämsänkosken keskustassa. Asuin- ja liikekäyttöön vuonna 1967 rakennettu ja 1979 liiketiloiltaan laajennettu Asunto Oy Korvenmäki on nimekkäitten arkkitehtien suunnittelua kuvastava ja ominaispiirteiltään hyvin säilynyt kerrostalo Jämsänkosken vanhassa keskustassa. Rakennuksella on paikallista teollisuus- ja rakennushistoriallista sekä kaupunkikuvallista arvoa.</p>	Paikallisesti arvo- kas

	<p>market Tops. Pihan puolen laajennukseen on rakennettu tilat tavaravastaanotolle ja joitakin sisäisiä muutoksia länsipäättyyn. Etuosan laajennuksen ja vanhan rakennuksen leikkauskohtaan on tehty väli-seinämuutoksia - avarrettu tilaa laajennettaessa. Rakennus on edellen asuin- ja liikekäytössä.</p>		
<p>Koivutie 2</p>	<p>Koivutie 2 liikerakennus sijoittuu torin varrelle 1950-1960-luvulla syntyneeseen liikerakennuksen kokonaisuuteen. Se on entinen Jämsän Osuuskunnan eli työväen osuuskauppaliikkeen eli E-liikkeen rakennuttama kauppakiinteistö, jossa on betoniset välipohjat ja perusmuuri vuodelta 1967. Julkisivumateriaaleina oli 1967 polttomaalattu alumiini, sokkelissa betoni ja seinien alaosassa eloksoitua kova-alumiiniä, mutta nykyisin rakennuksen yläosassa on minerit, otsassa polttomaalattu alumiini, kahi-tillellä puhtaaksi muuratut seinät ja piippu. Sokkeli on betonia ja näyteikkunoiden alaosassa on eloksoitu alumiinilevy pinnoitteena.</p> <p>Yhtyneet Paperitehtaat Oy oli myynyt Jämsän Osuusliike Osuuskunnalle vuonna 1937 Pietarinkallio-nimisen tilan. Koivutie 2 on Jämsänkosken vanhan keskusta-alueen 1960-luvun kerrostamaan kuuluva liikerakennus, jonka Jämsän Osuusliike rakennutti poikkeusluvalla Korvenmäki-nimiselle tilalle Jämsänkosken tavarataloksi vuoden 1966 rakennusluvalla. Rakennuslupiin sisältyvät kahdet eri aikaiset piirustukset. Rakennuksen suunnitteli Kulutusosuuskuntien Keskusliiton (KK:n) rakennusosasto. Rakennukseen suunniteltiin kellari, pääkerros ja ullakko. Ensimmäiseen kerrokseen oli suunniteltu kaksi asuinhuoneistoa, joista toinen oli kaksio ja toinen kolmio. Kellariin sijoittui ravintola, tekniset tilat, pukuhuoneet, wc:t, rauta- ja taloustavarakaupan ym. varastoja. Katon päälle tehtiin ilmastointikonehuone erillisenä rakenteena. Ensimmäiseen kerrokseen sijoittuivat tavaratalon tilat, baari omine sisäänkäynteineen sekä asunnot.</p> <p>Vuonna 1975 rakennusluvalla rakennukseen on lisätty varastotiloja OTK:n teknillisen osaston (Helsinki) suunnitelmilla. Laajennuksen seinämateriaalina on puhtaaksimuurttu kahi-tiili, räystäslinjassa polttomaalattu alumiini, näiden välissä ulkovaneria ja sokkeli betonia. Samalla on tehty uudet myymälätyöntekijöiden pukuhuoneet kellariin. Laajennuksessa ensimmäiseen kerrokseen on tehty myös kaupan tiloja ja julkisivusta on poistettu yksi oviaukko alkuperäisestä rakennuksesta laajennuksen läheltä. Myös laajennus on tehty poikkeusluvalla, koska kaavoitus on ollut keskustassa kesken. Vuonna 1984 eakennusluvalla E-osuuskunta Eka-market on tarvinnut</p>	<p>Koivutie 2 sijoittuu osaksi 1950- ja 1960-luvulla rakentunutta Jämsänkosken vanhaa keskustaa torin varrelle, joskin rakennuksia on vuosien varrella jossain määrin uudistettu ja modernisoitu. Maisemallisia erityismerkityksiä lisää rakennuksen market-tyyppinen ulkoasu korkeampien kerrostalojen päätte-nä. Koivutie 2 liikekiinteistö vuodelta 1966-1967 ja laajennukset ja muutokset vuodelta 1974 edustaa työväen osuuskauppaliikkeen tyyppirakentamista, Kulutusosuuskuntien liiton oman rakennustoimiston tuottamin suunnitelmin.</p>	<p>Paikallisesti arvo- kas</p>

	<p>usia myymälätalajärjestelyjä, ja niitä suunnitteli Insinööritoimisto Mikko,Rajaniemi Oy:n suunnittelija Anita Tanskanen Jyväskylästä. Uusi sisäänkäynti ja portaat sekä tilajakomuutoksia uusia väliseiniä tekemällä ja vanhoja seiniä purkamalla. Koivutien puoleiseen julkisivuun on avattu uusi sisäänkäynti, purettu toimistohuone ja tehty yksi uusi toimistohuone pienempänä. Kellarikerroksessa ravintola muutti toiseen päähän. Muutostyöt ovat valmistuneet vuonna 1986. Vuoden 1994 rakennusluvalla on muutettu entinen pankkisali kirjastoksi, suunnittelijanaan Jämsänkoscelta toimistoinsinööri Jyri Lahtinen. Jämsänkoscen kaupunginkirjaston tilat sijoituivat siis entiseen Säästöpankin pankkisaliin. Suomen Säästöpankki vuokrasi Jämsänkoscen kaupungille huoneiston, jossa ensimmäiseen kerrokseen tuli kirjasto, kellarikerrokseen luentosali ja minikeittiö sekä työntekijöiden sosiaalitilat.</p>		
<p>Koivutie 4</p>	<p>Koivutie 4 on nelikerroksinen liikekerrostalo, jossa on vanhassa osassa kellari ja kolme kerrosta vuodelta 1950-1951 ja laajennusosassa vuodelta 1978 kaksi kellaria ja yksi kerros katutasossa. Vanha osa on paikalla tehty tiilitalo joka on rapattu. Laajennusosa puolestaan on myös paikalla tehty ja sen kantavat pystyrakenteet ovat pääosin betonia. Laajennusosan julkisivumateriaalina on seinän yläosassa muovipintainen profiloitu pelti, ikkunavyöhykkeiden ympärillä kova-eloksoitu alumiini ja seinäpinnat klinkkeripintaisia betonielementtejä. Laajennuksessa on kolminkertainen hiopakate ja sokkelina paikalla valettu sileäpintainen betoni. Rakennusmateriaalit ja arkkitehtuurisuunnittelun laatu kuvaavat hyvin julkista ja edustavaa pankkiliiketoimintaan palvelurakentamista. Pankkikiinteistö sijoittuu hyvin samanikäisten liikekiinteistöjen rivistöön Jämsänkoscen vanhassa keskustassa, torin varrella, vastapäätä vanhaa teollisuusaluetta.</p> <p>Liiketoiminnan Säästöpankki oli aloittanut Jämsänkoscella vuonna 1937.</p> <p>Koivutie 4: :n on Jämsän Seudun Säästöpankki hakenut vuonna 1950 lupaa rakennuttaa kymmenen asuinhuoneiston ja kolmen liikehuoneiston käsittävän nelikerroksisen kerrostalon. Arkkitehdiksi valittiin useita pankkirakennuksia, julkisia kiinteistöjä ja asuinkehoja suunnitellut ja asemakaavoittanut jyväskyläläinen Matti Hämäläinen, joka toimi myös Jyväskylän kaupunginarkkitehtina vuosina 1939-1946 ja jatkoi sen jälkeen yksityisen arkkitehtitoimiston pitämistä. Matti Hämäläisen suunnittelujälki on nähtävissä rakennuksen massoittelussa ja jälleenrakennusajan henkeä kuvaavassa arkkitehtuurikielessä. Rakennuksessa on kellari ja kolme maanpäällistä kerrosta.</p>	<p>Arkkitehti Matti Hämäläisen suunnittelema Koivutie 4 Jämsänkoscen säästöpankin entinen liiketalo vuodelta 1950 on hyvin ulkoasultaan säilynyt liikerakennus, jolla on paikallista rakennushistoriallista ja liikehistoriallista arvoa. Rakennus sijoittuu samanikäisten ja samantapaisten korjausvaiheiden jälkeen nykyasuunsa päätyneiden vanhan keskustan liiketalojen rivistöön torin varrelle, joten sillä on myös paikallista kaupunkikuvallista merkitystä. Rakennukseen vuonna 1978 tehty laajennusosa arkkitehti Olavi Norosen suunnittelemana ei merkittävästi heikennä sen kaupunkikuvallista ja rakennushistoriallista arvoa.</p>	<p>Paikallisesti arvo- kas</p>

	<p>Vuonna 1977 rakennusluvalla pankkitalon tilat kunnostettiin, Koivutien varren ensimmäisen kerroksen julkisivu uusittiin ja rakennettiin uusi liiketilasipi jyvaskyläläisen arkkitehti Olavi Norosen suunnitelmin. Tonttialue kuului vuoden 1977 asemakaavaan, jonka oli laatinut jyvaskyläläinen arkkitehtitoimisto Kauko Lahti. Samassa yhteydessä Yhtyneet Paperitehtaan Oy myi Jämsän Säästöpankille osan maa-alasta. Laajennuksen rakensi Rakennusliike S.Tuominen, vetäjänään rakennusmestari Sulo Tuominen, joka oli rakennusurakkaa varten vuokrannut tiluksia Yhtyneet Paperitehtaat Oy:ltä ja Osuuskauppa Sepolta. Loppukatselmus pidettiin 1978. Kiinteistössä on toiminut pankki- ja kauppaliikkeiden lisäksi myös Jämsänkosken apteekki sekä Jämsänkosken kaupunginkirjasto. Rappaus uusittiin 2000-luvun ensimmäisen kymmenyksen lopulla.</p>		
<p>Koivutie 6, entinen Osuuskaupan rakennus</p>	<p>Vuonna 1938 tyypillistä osuuskauppafunkista edustanut myymäläkiinteistö on 1960-luvun lopulla uudistettu ja suurimmat muutokset ovat tapahtuneet 1999-2000 kun myymälätiloja on muutettu asuintarkoituksiin ja asuintiloja on korjausrakennettu. Rakennus on kaksikomirappuinen, jossa A-rappu vie suoraan ylös, D-rappu on suurin rappu. D-rapuista ja A-rapuista käynti toisen kerroksen kahteen huoneistoon (yhteensä neljään). B-rapussa uusi asunto-osa ja rapusta pääsee kellariin. C-rapussa on liiketila. Rakennuksen pihanpuoleista julkisivun arkkitehtonisia arvoja erilaisten uloskäyntien sijoittuminen heikentää. Myös katujulkisivussa on tehty muutoksia, mutta päämasa on edelleen tunnistettavissa. Pohjoisjulkisivussa on tehty ikkuna- ja ovimuutoksia. Rakennus sijoittuu Jämsänkosken vanhan keskustan samanikäisten ja muutokorjausvaiheita läpikäyneiden liikerakennusten rivistöön, torin varrelle ja vastapäätä vanhaa teollisuusaluetta.</p> <p>Koivutie 6 on Jämsän vanhan keskustan liikekerrostalojen ryhmän vanhimpia vuonna 1938 rakennettu entinen Jämsän osuuskaupan rakennus, jossa oli myymälätilaa ja asuntoja. Tonttialueena oli määräala osa Pietarinkallio-nimisestä tilasta sekä Seppo-niminen tila. Rakennusta on vuoden 1969 rakennusluvalla oleellisesti muutettu sisärakenteiltaan ja myymälätilan julkisivulta rakennusmestari Yrjö Luoman suunnitelmin. Sekatavaraosastoa laajennettiin ja tältä osin myös julkisivu muuttui. Vuonna 1999 rakennuslupaa haki Kiinteistö Oy Jämsänkosken Koivutie asuinkerrostalon huoneistojen saneeraimiseksi ja osan liikehuoneistosta muuttamiseksi asuintilaksi. Suunnittelijana muutoksissa oli Arkkitehtitoimisto Mikko Vuorio. Rakennuksen Oy Ecu Kapital Ab Keravalta on ostanut vuonna 1998 Kivikeramiikka</p>	<p>Koivutie 6 on paikallisesti liikehistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokas entinen osuuskaupan liikekiinteistö vuodelta 1938. Rakennuksen alkuperäisessä asussa on nähtävissä tyypillistä osuuskauppafunkin ominaispiirteitä erityisesti katujulkisivussa. Vuosina 1969 ja 1999 tehdyt julkisivumuutokset sekä myös käyttötarkoituksen muutos asuintilojen lisäämiseksi on heikentänyt alkuperäistä arkkitehtonista ulkoasua, mutta rakennuksella on silti vielä paikallista rakennushistoriallista ja kaupunkikuvallista merkitystä osana laajempaa Jämsänkosken vanhaa keskustarakentamista Koivutien ja torin varrella.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

<p>Taipaleentie 10</p>	<p>Oy Kangashäkistä.</p> <p>Taipaleentie 10, kauppias Mikko Rannan myymälänä 1960-luvun alusta 1970-luvun alkuun, tunnetussa asuin- ja liikerakennuksessa on kellarissa sauna ja tekniset tilat sekä autotalli, keskikerroksessa myymälätilat ja yläkerrassa asunto. Rakennuksessa on betoninen perusmuuri ja osa välipohjista betonia. Rakennuksessa on loiva satulakatto peltiä, seinissä on pääosin toisen kerroksen osalta aaltominerit-levyä ja ensimmäisen kerroksen osalta sileää minerit-levyä, sokkeli on betonia. Pihan puolen julkisivuissa seinät ovat kauttaaltaan sileällä minerit-levyllä verhoiltuja. Rakennus on säilynyt aikakautensa mukaisessa asussa 1960-luvulta. Myymälätilat ovat inventointihetkellä osittaisessa varastokäytössä, yläkerta on asuinkäytössä. Julkisivut ovat alkuperäisessä 1960-luvun alussa, ikkunat kertaalleen huollettuja ja alkuperäisiä 1960-luvun ikkunoita ja julkisivut ovat kuluneet.</p> <p>Taipaleentie 10:n vieressä oli aiemmin Arvi Sieväsen omistama lautarunkoinen rakennus 1930-luvulta. Mikko Ranta osti tämän puutalon 1930-luvulla ja alkoi pitää siinä kauppaa. Vuonna 1963 Mikko ja Flora Ranta rakensivat nykyisen myymälärakennuksen, jossa kaupanpito jatkui myös Mikko Rannan 1963 kuoltua. Kauppaa pitivät leski Flora Ranta ja perheen poika Raimo Ranta Mikko Rannan kaupan nimellä 1960-luvun alusta 1970-luvun alkuun, jolloin liikkeen pitäminen katsottiin kannattamattomaksi jatkaa. Myymälärakennuksessa ei ole tehty merkittäviä ulkoasuun vaikuttavia korjauksia. Sisätiloissa on tehty putkistoremonttia ja muuta pienimuotoista korjausta ja rakennuksen ulkoasua on maalaus-kunnostuksin huollettu säännöllisesti.</p>	<p>Taipaleentie 10 asuin- ja liikerakennus on edustava vuonna 1963 valmistunut asuin- ja liikerakennus, joka on säilynyt ulkoasultaan täysin rakennusajankohdansa asussa minerit-julkisivulevyineen, aukotuksineen, näyteikkunoineen sekä sisäänkäynteineen. Rakennuksella on paikallista rakennushistoriallista merkitystä 1960-luvun ominaispiirteineen, vaikkakin myymäläkäyttö on vähentynyt. Paikallishistoriallisesti arvokas rakennus edustaa Jämsänkosken vanhempaa liikehistoriaa ja maisemallisesti kertoo paikkakunnan vanhemmasta keskustarakentamisesta.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>Taipaleentie 28</p>	<p>Taipaleentie 28 sijaitsee Jämsänkosken keskustassa alueella, joka on vanhaa Jämsänkosken keskustaa torin ja tehtaalle johdattavan ylikul- kusillan lähellä.</p> <p>Alueelle on luonteenomaista 1950- ja 1960-luvulla alkunsa saanut liikerakentaminen. Taipaleentie 28 liike- ja asuinrakennus on niin ikään tällainen vanha jälleenrakennusajalla rakennettu pienkerrostalo, jonka ensimmäisessä kerroksessa on ollut liiketiloja ja toisessa kerroksessa asuntoja. Vuoden 1951 rakennusluvan hakijana on ollut maalarimestari Laura Varonen, suunnittelijaksi mainitaan rakennusmestari K. Kourula. Toisessa kerroksessa on kaksi huoneistoa ja ensimmäisessä kerroksessa kaksi myymälätilaa, lisäksi on varastotiloja sisältävä kellari.</p> <p>Rakennuksen julkisivuissa on puuverhoilu, sokkeli on betonia.</p>	<p>Taipaleentie 28 asuin- ja liikekerrostalo vuodelta 1951-1952 on paikallisesti liikehistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas jälleenrakennuskauden myymälärakennus, jossa on toisessa kerroksessa ajan tavan mukaisesti myös asuntoja. Rakennuksessa on säilynyt tyypillinen 1950-luvun puuverhoiltu julkisivuarkkitehtuuri ja alkuperäistä tilajakoa hyvin kuvastavat ominaispiirteet aukotuksessa ja sisäänkäynneissä. Korjaukset julkisivuihin on tehty pääosin rakennuksen historiallista asua kunnioittaen. Hyvin alkuperäisessä asussaan julkisivuiltaan säilynyt entinen myymälärakennus on paikallisesti rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

Taipaleentie 7; Aallon talo	<p>Rakennus on edelleen asuinkäytössä. Rakennuksen vaalean vihreä väri muutamia vuosia sitten muutettu vaaleankeltaiseksi ja etujulkisivulle on rakennettu entisten kiviportaiden viereen esteetön invaluiska. Vuodesta 2014 talossa asuu Marjatta Aalto huolehtien rakennuksista ja pihapiiristä tyttärensä kanssa.</p> <p>Taipaleentien vanhaa rakennuskerrostumaa edustaa ns. Aallon talo, jonka on omistanut Aallon suku vuodesta 1906 lähtien. Hirsirunkoisen rakennuksen vanhimmat osat ovat perimätiedon mukaan jopa 1800-luvun lopulta peräisin. Rakennusta on myöhemmin laajennettu ja korotettu, nykyisin rakennuksessa on kaksi täyttä kerrosta. Nykyasu on monelta osin rakennusmestari Ilkan suunnittelemassa muodossa vuodelta 1948. Rakennusmestari Ilkka suunnitteli kohteita myös Oinaalaan. Paikalla ollut pieni hirsirakennus jäi osaksi uutta liike- ja asuinrakennusta. Suorakaiteen muotoisessa rakennuksessa on betoniperustus ja satulakatto. Se on maalattu keltaiseksi ja ulkoasu on muuttunut merkittävästi edellisen inventoinnin jälkeen peruskorjauksen myötä. Rakennus on perustettu kalliolle (Pietarinkallio-nimitys tilalla) ja tästä on aiheutunut myöhemmin ongelmia mm. pintavesien valuessa kallionharjannetta pitkin talon alle. Alapohjaa onkin jouduttu tukemaan puupönkillä erillisrakenteena noin kaksi vuotta sitten. Vuonna 1954 vaatturi Armas Aalto on hakenut sauna- ja ulkorakennuksen rakennuslupaa. Sauna- ja ulkorakennuksen suunnitelmista vastasi rakennusmestari O. Kivirinne. Rakennuksessa oli sauna, pukuhuone, autotalli ja liiteri. Rakennus on verhoiltu puulla (Rakennuslupa 5/1954).</p> <p>Päärakennuksessa toimi 1900-luvun alkupuolella räätäli Joonas Aallon liike, työtä jatkoi hänen poikansa Armas Aalto. Armas Aalto ja hänen puolisonsa Sylvi Aalto pitivät rakennuksessa vaatetusalan liikettä vuoteen 1970 saakka. Sylvi ja Armas Aalto olivat vuokranneet pojalleen Kari Aallolle ensimmäisen kerroksen entiset liiketilat 50 vuodeksi. Vuonna 1974 paperityöläinen Kari Aalto haki rakennuslupaa ensimmäisen kerroksen liikehuoneiden muuttamiseksi asuinhuoneistoksi Yrjö Luoman suunnitelmin. Kari ja Marjatta Aalto tekivät remontin itse 1974. Ensimmäiseen kerrokseen tehty huoneisto oli vuonna 1974 kooltaan 5h+k. Aiemmin talo on ollut kolmen huoneiston rakennus. (Rakennuslupa 25/1974). Remontissa talon pönttöuunit purettiin ja taloon vaihdettiin sähkölämmitys ja lisäksi oli olohuoneeseen rakennettu tiilinen avotakka. Yläkerrassa on myös kaksi takkaa, joita läm-</p>	arvokas. Taipaleentie 7 asuin- ja liiketalo on liittynyt paikkakunnan käsityöläishistoriaan ja liike-elämään aina vuodesta 1906 lähtien aina 1970-luvulle saakka. Peruskorjauksien myötä rakennuksen historiallinen ulkoasu vuoden 1948 peruskorjauksesta lähtien on uudistunut ikkuna- ja ovimuutosten sekä sisätilojen käyttötarkoituksen muutosten takia. Kohde oli arvioitu vuoden 1982 inventoinnissa paikallisesti arvokkaaksi, käsityö- ja liike-elämään liittyneet historialliset perusteet ovat olemassa, vaikka rakennus on vuonna 2015 pelkästään asuinkäytössä. Rakennuksella on paikallista liikehistoriallista ja rakennushistoriallista arvoa osana Jämsänkosken vanhaa keskustarakentamista.	Paikallisesti arvokas
--------------------------------	--	---	-----------------------

	<p>mitetään. Päärakennukseen vaihdettiin katto vuonna 1995 ja ulko- ovet noin vuonna 2011. Päärakennuksessa todettiin vuonna 2015 kesällä paikka- rappausvaurioita siellä täällä taloa. Rappaus on tehty pullonkorkeilla kiristetyin kanaverkon päälle pinnaltaan paksuin pystysuorin vedoin käsin, ja paikoin rappausta on tippunut ja takakulmassa rappaussauma on pieneltä alalta auki.</p>		
Tiimiakate- mia/Koskihotelli	<p>Rakennus sijaitsee alueella, jossa on vanhastaan ollut jämsänkoske- laisten virkistys- ja liikuntatoimintaa joen rannalla. Muuta asutusta ei ole lähetyvillä ja koskihotelli onkin ollut suosittu. Monimuotoi- sessa rakennuksessa on 1990-luvun betonielementtirakentamisen mukaiset julkisivut ja koriste-elementit. Katossa on käytetty ruskeaa muovipinnoitettua profiloitua peltiä, seinien yläosissa valkoista vaakapanelia, alaosissa julkisivutiiliverho- us, valkoiset puu- ja alumiini-ikkunat ja -ovet, sokkelissa harmaa betoni, teras sikaiteet harmaa julkisivulasi. Ikkunoiden väleissä val- koista koristesäleikköä. Rakennukseen on tehty myöhemmin laaja lasiterassi vuoteen 2004 mennessä ja 2000-luvulla tiloja muutettiin hotellikäytöstä koulutus- ja majoitustiloiksi. Betonielementtirakenteinen entinen hotellirakennus on uudistettu Jämsän palvelukoti Oy:n palveluasumiseen 24 asiakkaalle, jotka voi- vat olla lievästi kehitysvammaisia ja mielenterveyskuntoutujia.</p> <p>Koskihotellin pihalla on pysäköintitiloja sekä metsäistä piha-alueita. Hieman erillään muusta rakenteesta Herrainmetsäksi sanotun alueen lähistöllä on jämsänkoskelaisten urheilun olympiavoittajien näköis- patsas-alue, joka on pystytetty Koskihotellin pihamaalle 1990-luvun alussa jämsänkoskelaisten urheiluharrastajien ja Jämsänkosken lii- kuntatoimen yhteishankkeena. Patsaan siirtoa hakeneiden jämsän- koskelaisten valtuutettujen aloite ei kuitenkaan edennyt, vaan pat- sasalue jäi ennalleen Koskihotellin piha-alueelle, mihin se on kuulunut Koskihotellin rakentamisesta alkaen. Keski-Suomen museo lausui asiasta 16.4.2014 Jämsän kaupungin tekniselle toimelle siirtohan- keen tullessa vireille Jämsänkosken kaupungilla.</p> <p>Koskihotellin rakentamiseksi on haettu rakennuslupaa ensimmäisen kerran vuonna 1990(18-1990), mutta lupaa ei ole saatu. Hotelli- ravintolan rakentamiseksi on haettu vuonna 1991 lupaa ja suunnitel- mista vastasi Rakennussuunnittelu Jukka Timonen Kuopiosta. Aloitus- lupaa maansiirto- ja perustustöille on haettu vuoden 1991 luvan yh-</p>	<p>Entisellä Koskihotellin kiinteistöllä on paikalli- sta kulttuurihistoriallista ja rakennushistori- allista arvoa vuonna 1991 rakennettuna hotelli-ravintolakiinteistönä, joka kuitenkin on vuonna 2000 uudistettu ammattikorke- koulun koulutus- ja majoitustiloiksi ja vii- mein vuonna 2010 palveluasumisyksiköksi. Rakennukseen tehdyt käyttötarkoituksen muutokset kuvastavat aikakaudelleen luon- teenomaista korjausrakentamista ja käytön mukaisia rakennusratkaisuja ja tilatarpeita. Useat korjaussuunnitelmat ovat olleet Arkki- tehtitoimisto Mikko Vuorion käsialaa, joka on suunnitellut useita muitakin jämsänkoskelai- sia liikerakennusten tai julkisten kiinteistöjen käyttömuutoksia ja laajennuksia. Rakennuk- sen sijainti maisemallisesti kauniilla paikalla lisää sen kaupunkikuvallisia arvoja. Entisen Koskihotellin pihamaalla sijaitseva jämsän- koskelaisten urheilun olympiavoittajien pat- sasalue on paikallista kulttuurihistoriaa ja osoitus yhteisöllisyydestä jota Jämsänkoskel- la on tunnettu.</p>	Paikallisesti arvo- kas

	<p>teydessä.</p> <p>L-kirjaimen muotoisessa eteläsiivessä sijaitsevat hotellihuoneet ja pohjoissiivessä sisäänkäynti, aulabaari ja ravintola tanssiloiheen, keittiöt, toimisto-sosiaali, varasto- ja saunatilat. Rakennuksen länsipuolta ympäröi terassi. rakennusosat on yhdistetty toisiinsa lasikäytävällä. Rakennus on valmistunut vuonna 1991. Terassia on laajennettu, vuonna 2004 valmistui rakennusarkkitehti Minna Sneekin suunnittelema terassi, jossa ravintolaosan terassista on tehty yhtenäisempi ja laajennettu sitä järvelle päin. Terassin julkisivumateriaalit ovat samoja kuin itse rakennuksessa. Terassille oli myönnetty rakennuslupa jo vuonna 1995, mutta vasta vuonna 2004 pidettiin sen loppukatselmus. Koskihotellin käyttöaste on heikentynyt 1990-luvulla. Merita-kiinteistöt Oy myi Jämsänkosken yritysikiinteistöt Oy:lle vuokraoikeuden ja rakennuksen Koskihotellit-nimiseen tilaan, sopimusta valmistettiin jo vuonna 1991, mutta vasta vuonna 2000 sopimus allekirjoitettiin Jämsänkosken kaupungin ja Merita-kiinteistöt Oy:n kesken. Kiinteistön uutta käyttöä mieitettiin Jämsänkosken kaupungilla vain hetken aikaa, ja rakennus osoitettiin melko pian Jämsänkosken ammattikorkeakoulun Tiimiakatemiaan käyttöön. Rakennus muutettiin vuoden 2000 rakennusluvalla Arkkitehtitoimisto Mikko Vuorion suunnitelmin koulututiloiksi. Lasikäytävän alle hotellisiiven puolelle rakennettiin väestönsuoja kellariin. Huonesiiven keskiosaan tuli kolme luentosalia, avokonttori ja varastotiloja ja loppuosa siivestä edelleen majoitustiloiksi. Vuonna 2010 on valmistunut Koskihotellin tilojen muutos palvelukotiksi. Tontin asemakaavaa muutettiin vuonna 2009 YS-alueeksi ja vuonna 2009 tontin vuokraoikeuden ja rakennuksen osti nykyinen omittaja Jämsän yritysikiinteistöt Oy:ltä ja Jämsän palvelukoti Oy:ltä. Rakennuksen muutosta haki Jämsän palvelukoti Oy/Kimmo Ruusu vuonna 2009. Rakennuksen sisäpuolella tehtiin muutoksia rakennuksen B-osalla. Koko rakennuksen käyttötarkoituksen muutettiin hotelli- ja ravintolakäytöstä palveluasumiseen. Koulutustiloiksi aiemmin muutetut tilat palautettiin asumiskäyttöön. Rakennuksen B-osa varustetaan automaattisella Sprinkler-järjestelmällä. Käyttötarkoituksen muutokset suunnitteli jälleen Arkkitehtitoimisto Mikko Vuorio. Loppukatselmus pidettiin 2010.</p>		
Yhtyneiden paperitehtaiden konttorirakennus	Yhtyneiden Paperitehtaiden konttorirakennus liittyy samanaikaiseen 1940-1950-luvun vaihteen rakennusperintöön Koski-Keskisen vastarannalla sijaitsevien isännöitsijän huvilan ja toimihenkilöiden rivitalon rakennuksien kanssa. Roiskerapattu metsäkonttori ja terveysasema-	Metsäkonttorin sijainti Koski-Keskisen rantataimaisemassa ja Jämsänkosken paperitehtaan valtakunnallisessa kulttuuriympäristössä on keskeinen osa Jämsänkosken taajama-	Ehdolla maakunnallisesti arvokkaaksi

	<p>rakennuksen kivitalo on ruskeasävyinen rapattu rakennus, jossa rakennusmassa polveilee maaston mukaisesti. Loivassa satulakatossa on punainen saumapeltikate. Pääfasadi on sijoittunut vanhan makasiinin suuntaan. Rakennuksen ulkoasu on sotien jälkeistä arkista modernia käyttöarkkitehtuuria, jossa standardi-ikkunat ja vähäeleinen pääsisäänkäynti sekä maaston muotoja mukaeleva massoittelu ovat säilyttäneet aikakautensa rakennustavan ominaispiirteitä. Konttorirakennus on edelleen käytössä. Metsäkonttori toimii edelleen UPM:n puunhankinnan keskustoimistona ja samassa rakennuskompleksissa on myös tehtaan terveysasema. Kiinteistön jatkokäyttöä silti mietitään, koska tehtaalla olisi muitakin tiloja näille toiminnoille osoitettavissa. Sisätiloissa on tehty joitakin käyttötarkoituksuuuutoksia, mutta radikaaleja uudistuksia ei ole tehty.</p> <p>Konttorirakennus sijoittuu Koski-Keskisen rantamaisemaan, laajan rantapuiston ympäröimäksi ja lähelle tehtaan vanhaa rakennuskantaa, jota vähitellen on siirtynyt pääasiassa yksityisomistukseen. Metsäkonttorin pysäköintialueet sijoittuvat tontin tehtaan puoleiseen reunaan.</p> <p>Konttorirakennuksen paikalla on aiemmin ollut tehtaan hevotalli, joka purettiin vuonna 1935, mutta sen tiiliosa on edelleen tiittävästi osa keskuskonttoria.</p> <p>Tähän rakennukseen on tehty vuoden 1956 rakennusluvalla Yhtyneiden paperitehtaiden konttori, jonka ulkoseinät olivat tiilirakenteiset ja rapatut ja rakennuksessa oli tiilikate puisten kattorakenteiden päällä. Perustukseksi tehtiin maanvarainen betonilaatta anturoilla. Vuonna 1957 on lisäksi olemassa toinen rakennuslupa, jossa suunnittelijaksi on merkitty tehdasyhtiön oma suunnittelija insinööri Esko Aro Valkeakoskelta. Ensimmäiseen ja toiseen kerrokseen rakennettiin toimistohuoneita, kellariin kahvio, arkisto ja tekniset tilat. Kolmikerroksinen osa oli tuolloin 1957 merkitty laajennukseksi. Rakennuksessa on tehty toimistotilojen muutos ja sisäilmakorjauksia vuonna 2006 Suunnittelutoimisto Plaanari Oy:n suunnittelemana. Entiseen konttorirakennukseen on sijoittunut myös UPM:n työterveyshuoltoa hoitava yritys Dextra.</p>	<p>kuva. Mäellä sijaitseva konttori näkyy kauas. Rakennushistorialtaan konttori liittyy tehdasyhtiön jälleenrakennuskauden teollisuushistoriaan. Modernin rakennusperinnön inventoinnissa rakennus on ehdolla maakunnallisesti arvokkaaksi rakennushistoriallisten ja maisemallisten sekä teollisuushistoriallisten arvojensa takia. Rakennus liittyy maisemallisesti myös Jämsänkosken teajaman vanhaan keskustaympäristöön.</p>	
--	---	---	--

KOHDE	KUVAUS	ARVIOINTI	ARVOLUOKKA
Aarresaaren kotiseutumuseo, Jämsänkoski	<p>Aarresaaren kotiseutumuseon alueella sijaitsee alun perin vuonna 1879 rakennettu entinen Koskenpään Kalliokosken puurakenteinen ratasmylly. Mylly oli toiminnassa vuoteen 1951 saakka, jonka jälkeen se siirrettiin Aarresaareen. Muu ulkomuseoalue alkoi syntyä myllyn ympärille 1950-luvulta alkaen. Nykyisin alueella sijaitsevat myllyn lisäksi asuinrakennus 1840-luvulta, 1700-luvun eräitit, savusauna, kaksi työväen mökkiä uusine piharakennuksineen, riihi, 1700-luvun vilja-aitta, kirkkovene ja raamisaha myllyn yhteydessä. Alue on paikallisesti merkittävä, mutta erittäin harvinainen puukoneistoinen ratasmylly on maakunnallisesti arvokas Jämsänkosken myllyperinteen edustaja. Museoituja suuria puukoneistoisia ratasmyllyjä on säilynyt vain muutamia Suomessa.</p> <p>Aarresaari on Jämsänkosken kotiseutumuseoalue, joka perustettiin maanviljelijä Otto Seppäsen perikunnan lahjoittamalle maalle vuonna 1954. Aarresaari oli nimensä mukaisesti ensin saari, mutta sille synnyttiin keinotekoinen maayhteys Yhtyneiden Paperitehtaiden avustuksella. Aluetta päästiin laajentamaan, kun agronomi Heikki Seppänen lahjoitti lisämaata museokäyttöön vuonna 1967.</p> <p>Aarresaaren kotiseutumuseoalueelle siirrettiin ensimmäisenä Koskenpään Kalliokosken ratasmylly, jonka lahjoitti Kustaa Vuolle-Apiala. Mylly oli rakennettu vuonna 1879 ja se oli toiminnassa aina vuoteen 1951 saakka. Vuonna 1952 mylly purettiin ja kuljetettiin vasta perustettavan kotiseutumuseon alueelle, jossa se koottiin kallion päälle, Aarresaaren korkeimmalle kohdalle. Kotiseutuyhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi maanviljelijä Otto Sovijärvi, joka lahjoitti perustetulle Jämsänkosken kotiseutuyhdistykselle ensimmäisen esinekokoelman; kokoelma sijoitettiin vuonna 1954 museoalueelle pystytettyyn ns. Köykan vilja-aittaan näyttille. Aitta on tiettävästi peräisin 1700-luvulta. Vuonna 1955 kotiseutuyhdistys sai seuraavan merkittävän lahjoituksen kuntohtori Väinö ja Aino Seppänen lahjoittivat vanhan Kerkkolan ratsutilan päärakennuksen museokäyttöön. Hirsinen päärakennus oli peräisin 1840-luvulta ja edusti ajan talonpoikaista rakennustapaa Jämsän seudulla. Pirtti saatiin valmiiksi vuonna 1957, sen pystytystä ja ennallistamista ohjeisti maisteri Esko Sarasmo. Rakennus sisustettiin 1870-luvun asuun; pirttiin uunin muurasi Toivo Sihvo.</p> <p>Aikanaan oli Aarresaari ollut myös kirkkoveneiden säilytyspaikka</p>	Maakunnallinen rakennushistoriallinen (mylly), paikallinen historiallinen ja maisemallinen (alue)	Maakunnallisesti arvokas

	<p>Koskenpään ja Petäjaveden suunnasta tullee kirkkokansalle. Ennen kapeita koskiosuuksia veneet jätettiin Aarresaaren paikkeille ja jätettiin matkaa jalan. Aarresaaren kirkkovene saatiin Keuruulta, Lauri Murtomäen perikunnalta ja se sijoitettiin katokseen 1960.</p> <p>Teollisuuden ja pienasujien elämää kuvaavia kohteita saatiin ulkomuseoalueelle kun rouva Sylvi Nieminen luovutti ns. Aakun mökin vuonna 1960. Mökki oli rakennettu 1910-luvulla ja piti sisällään vain yhden huoneen. Aikanaan huoneessa oli asunut jopa 14 henkeä samaan aikaan. Yhtiön perustamisen ajalta saatiin myös toinen kohde, työväenasumista edustava ns. Timon mökki, jonka lahjoitti työnjohtaja Johan Laaksonen vuonna 1962. 1960-luvulla lahjoitti maanviljelijä Erkki Patajoki savusaunan, joka pystytettiin työläisasumuksien läheisyyteen. Seuraavat rakennukset saatiin museoalueelle 1970-luvulla, jolloin Linnavuoren kupeesta siirrettiin kaksi eräaittaa Aarresaaren, eräiden arvioiden mukaan eräaitat olisivat voineet olla jopa 300-vuotta vanhoja. Puuttuva riihi saatiin Lullin talosta, Mäntän tien varresta. 1970-luvulla alueelle saatiin vielä Survosen myllyllä sijainnut raamisaha, jota oli käyttänyt mylläri ja lahjakas taitelija Eino Rautaruoho. Rautaruoho oli rakentanut raamisahan veljensä Taunon kanssa 1930-luvulla.</p> <p>Mielenkiintoisia käänteitä museoalueen menneisyydessä oli maanomistuskiihdistä vuonna 1982, jolloin tuli epäselvyyttä omistusoikeudesta. Selvisi ettei alue ilmeisesti kuulunutkaan Seppäsen perikunnan maihin, joka sen oli alkujaan lahjoittanut. Maa-ala näytti kuuluvan ensin Patalan jakokunnalle ja sittemmin valtiolle.</p> <p>Aarresaaren nimeen liittyy paikallinen tarina: " Ken yksilöisellä syysjällä pystyy vuorokauden vanhalla varsalla kiertämään saaren vastapäivään kolme kertaa, avautuu sille aarteen paikka saaren rannassa."</p>		
Pälämäen kotiseutumuseo	Pälämäen kotiseutumuseon alue on rakentunut 1940-luvun lopulta alkaen korkean metsäisen mäen päälle Jämsänjokilaakson kulttuurimaisemaan kansanopiston vuokramaalle. Rakennukset on sijoitettu yksittäisinä kohteina maaston mukaan, yhtenäistä pihapiiriä ei ole. Kokonaisuuteen kuuluvat entisen torpan päärakennus, jossa on läpikuljettava porstua 1700-luvun lopulta, alkuperäisessä asussa oleva ikkunaton, luukullinen savutupa vuodelta 1735, neljä yksinäisäittoa, riimallinen kokkitalli 1780-luvulta sekä vesimylly ja heinälato. Raken-	Maakunnallinen rakennushistoriallinen ja maisemallinen, paikallinen historiallinen	Maakunnallisesti arvokas

	nukset ovat harvinaistuneita, rakennushistoriallisesti merkittäviä 1700-luvun rakennustyyppisiä, jotka edustavat yksittäisinä rakennuksina kansanomaista rakennustapaa sekä jämsäläistä torppariasutusta.		
--	---	--	--

Kaipolan kohteet (Kioski-tietokanta)

Jämsän modernin rakennusperinnön inventointihanke 2014

Orituntie- Artturinkuja- Sähkämiehenpolku	<p>Tehdasyhdyskunnan tyypitalot sijitsevat aivan taajaman ytimessä. Talomalleja on alueella kuusi erilaista, erilaisille tonteille oli valittu oma tyyppinsä. Vanhimmat ja korkeimmat omakotitalot sijoittuvat alueen eteläpään ja pohjoista kohden talomalli madaltuu ja rakennukset nuorentuvat. Alue on rakentunut 1950- ja 1960-luvuilla nykyiseen laajuuteensa. Rakennustavalle on ominaista myös rakennusten sijoittuminen Orituntien ja siitä erkanevien kuuden lyhyen pistokadun varsille.</p> <p>Oritun tyypitaloalue on syntynyt alueelle nykyisen Olkkolantien ja Tehtaankadun väliselle alueelle alkuaan Ylä- ja Suovainioiksi kutsutuille paikoille. Ensimmäiset taajaman tyyppi- ja piirustuksin suunnitellut omakotitalot valmistuivat Heimo Kautosen rakennussuunnitelman mukaisesti Orituntien varteen. Ensimmäisenä rakentajana on tietävästi ollut historiatietojen mukaan Kaipolan tehtaalla pakkaamossa vaakamiehenä työskennellyt Kaarlo Koskinen. Hänen tiedetään olleen ensimmäinen Kaipolan teollisuustyöntekijä, koska oli aloittanut tehtaalla jo kesäkuun alussa 1952 ja ampui ensimmäisen pamauksen tehtaalla kun tehdasta alettiin rakentamaan.</p>	Oritun tyypitaloalueella on paikallista asutushistoriallista, taajamakuullista ja arkkitehtonista merkitystä 1950- ja 1960-luvun verran yhtenäisenä kuudesta eri mallisesta tyypitalosta muodostuneena maisemallisia ominaispiirteitä noudattelevana omakotitaloalueena.	ehdolla maakunnallisesti arvokkaaksi
Roukko kerrostalot V ja IV	Yhtyneet Paperitehtaat Osakeyhtiö luovutti Yhtyneet-X -nimisestä tilasta nimeltä Lepomäki tontin Roukko Osakeyhtiölle. Arkkitehti Heimo Kautosen suunnitelmien ja insinööritoimisto Eino Luokolan rakennepiirustusten pohjalta rakennettiin Jämsänkoskentie varrelle nykyisin sijoittuvat Roukko-kerrostalot V ja IV vuoden 1960 rakennusluvalla. Kerrostaloihin tuli yksi yksiö, 9 kaksiota, 9 kolmiota ja 6 neliotä. A-talon pohjakerrokseen rakennettiin kerhohuoneita, autotalleja, varastoja ja myymälä (ei erillistä piirustusta kellarikerrokseen, ylimpään kerrokseen avoullakko ja lisäksi 1-3 kerrokseen huoneistoja kuten B-	Rakennuksilla on paikallista taajamakuullista, rakennushistoriallista ja asuntorakentamiseen liittyvää historiallista arvoa. Jämsänkoskentie Roukko-kerrostalot ovat vuosina 1960-1964 rakennettuja arkkitehtoniselta ilmeeltään verraten hyvin alkuperäisessä asussaan säilyneitä betonielementtitaloja. Kerrostalot kuvastavat Yhtyneiden paperiteh-	

	<p>rakennukseen (piirustuksessa huoneisto vain yhden rapun osalta), B-talon kerllariin osoitettiin tilat teknisille tiloille, varastoille ja talonmiehen työhuoneelle. Pohjakerroksessa yksiötä 5 kpl, askarteluhuone, päätyyn polttoainevarasto, lämpökeskus. 1-3 kerroksien huoneistoja olivat 2 neliötä, 2 kolmiota ja 2 kaksiota. B-rakennuksessa kolmirappuisia tiloja.</p> <p>Kolme Roukko-kerrostaloa sijoittuvat limittäin massaltaan niveltyneinä Jämsänkoskentie varrelle. Vuosina 1960-1961 valmistuneet kerrostalot ovat ulkoasultaan yhtenäisiä: molemmissa taloissa on julkisivuissa roiskerappaukset, tiilikate, profiloitu betonisokkeli ja emaloitu galvanoitu levy parvekekaiteissa. A-taloon oli B-talosta eroten suunniteltu kupariprofiili 1 kerroksen lipassa. Kerrostalojen pihapiireihin on rakennettu myöhemmin erilaisia autotallirakennuksia.</p>	<p>taiden asuntoarkkitehtuurisuunnittelua ja yhtenäisenä asuntoalueena Kaipolan teollisuusyhdyskunnan 1960-luvun kaupunkikuvalliseen kerrostumana paikallista rakennusperintöä ja yhdyskuntasuunnittelua. Rakennusten alkuperäisten ominaispiirteiden huomioimiseen ja säilyttämiseen julkisivukorjauksissa on tähän asti kiinnitetty hyvin huomiota, joten niillä on säilynyt rakennushistoriaa kunnioittava ulkoasu.</p>	
Roukko VI	<p>Kerrostalo Jämsänkoskentie 12 tontti on Lepomäki 25:3 niminen Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n omistama tontti Yhtyneet-X, jonka yhtiö luovutti vuokralle vuonna 1963 Valkeakosken kauppalassa silloin toimivalle Roukko-osakeyhtiölle 60 vuodeksi. Arava-rahoitteisen kerrostalon suunnittelivat arkkitehti Heimo Kautonen ja insinööri Heikki Koivula vuonna 1963. Kerrostaloon suunniteltiin 3 yksiötä, 3 kaksiota, 3 kolmiota ja 3 neliötä kaikkiaan 2x kolmeen kerrokseen. Kylpyhuoneilla varustettuja huoneistoja tuli kaikkiaan 23 kpl.</p> <p>Kolmirappuisessa Roukko VI kerrostalossa on ensimmäisessä kerroksessa autotalleja sekä liiketila, jossa on toiminut apteekki, sekä 5 yksiötä ja viileävarastot. Asunnot sijoittuvat rakennusluvan mukaan toiselle puolelle ja autotallit ja liiketila toiselle sivustalle. Kellariin on sijoitettu varastot, kellarikomerot ja väestönsuojatilat rakennusluvan mukaan. 2.-4. kerroksissa on asuinhuoneistoja 2 kolmiota, 2 neliötä ja 2 kaksiota kerroksessaan. Rakennuksen julkisivuissa on roiskerappaus ja ikkunoiden väleissä profiloitu alumiinilevy, katteena tiili ja sokkelissa puhtaaksivalettu betoni.</p>	<p>Rakennuksella on paikallista taajamakuvallista, rakennushistoriallista ja historiallista merkitystä Kaipolan teollisuusyhdyskunnan kaupunkikuvassa.</p> <p>Roukko VI Jämsänkoskentie 12 kerrostalo kuuluu vastaavanikäiseen vuonna 1963-1964 rakennettujen kerrostalojen yhtenäiseen ryhmään, jonka on suunnitellut Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n palveluksessa ollut arkkitehti Heimo Kautonen ja rakennesuunnittelusta vastasi insinööri Heikki Koivula. Rakennuksella on säilynyt alkuperäinen 1960-luvun rakennustekniikkaa kuvastava historiallinen ulkoasu.</p>	paikallisesti arvokas
Kaipolan koulualue	<p>Kaipolan koulun suunnittelussa nojattiin Yhtyneiltä paperitehtailta saatuihin arvioihin yhdyskunnan tulevasta väestömäärästä. Sen minimiksi ilmoitettiin 1500 henkeä, laskettiin Kaipolaan tarvittavan 10-opettajainen koulu. Kansakoulutoiminta tapahtui ennen oman koulurakennuksen saamista yksityisiltä vuokratuissa tiloissa, osa oppilaista lähetettiin Olkkolan ja Jokivarren kouluihin. Vuonna 1955 valmistui</p>	<p>Kaikkissa Kaipolan 1950-luvulta lähtien rakennettujen koulualueen rakennuksissa on nähtävissä alkuperäisiä piirteitä. Lähinnä alkuperäistä asua julkisivuiltaan on säilynyt entinen opettajien asuntolarakennus noin vuodelta 1955-1956. Koulun ja monitoimitalon arkkitehtuurisuunnittelua ja yhtenäisenä asuntoalueena Kaipolan teollisuusyhdyskunnan 1960-luvun kaupunkikuvalliseen kerrostumana paikallista rakennusperintöä ja yhdyskuntasuunnittelua. Rakennusten alkuperäisten ominaispiirteiden huomioimiseen ja säilyttämiseen julkisivukorjauksissa on tähän asti kiinnitetty hyvin huomiota, joten niillä on säilynyt rakennushistoriaa kunnioittava ulkoasu.</p>	paikallisesti arvokas

	<p>Yhtyneiltä Paperitehtailta ostetulle tontille oma koulurakennus, jolle varattiin jo alkuun laajentamismahdollisuus. Koulun viereen valmistui samoihin aikoihin opettajien asuntolarakennus. Koulua laajennettiin vuonna 1967-1968 voimistelusalilla sekä opetustiloilla itään ja etelään helsinkiläisten arkkitehtien Toivo ja Risto Löyskän suunnitelmin. Laajennus tehtiin yksikerroksisena, seinät puhtaaksi muurattua tiiltä, sokkeli betonia. Opettajien asuntolan kellarikerrokseen myös sisäisiä muutoksia samaan aikaan.</p> <p>Monitoimitalo (nyk. Kaipolan päiväkot) rakennettiin arkkitehti A.Eskelisen suunnitelmin ja urakoitsijana oli Rakennusliike Koskinen Oy vuonna 1979. Kaksikerroksisen monitoimitalon kantavat pystyrakenteet olivat betonia, paikalla tehty tiiliverhoitu rakennus, joka tehtiin poikkeusluvalla koska tontilla ei ollut vahvistettua asemakaavaa.</p> <p>Monitoimitalon katteeksi tuli bitumihuopakate, räystäslinja muovipinnoitettua peltiä, seinissä vyöhykkeittäin poltettua punatiiltä ja kuultokäsiteltyä puuta pysty- ja vaakaverhouksina, betonisokkeli.</p> <p>1krs: kahvila ja keittiö, neuvola, lääkäri, hammaslääkäri, kouluterveydenhoito ja pohjakerros: kerho- ja pelihuone, askarteluhuone, toimistotiloja, pukuhuoneet, tekniset tilat. Rakennus muutettiin vuonna 2002 päiväkodiksi, ja käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä rakennuksen pohjois- ja eteläsivuille tehtiin katokset. Suunnitelmat päiväkodiksi oli laatinut rakennusarkkitehti Seppo Ollikainen / Arkkitehtuuritoimisto Koponen & Ollikainen Oy, Jyväskylältä.</p> <p>Katoksien katteena oli huopa ja sokkeli betonia, seinissä sininen vaakapanelointi ja sininen vaakalista. Katokseen liittyi varastotiloja. Luoteenpuoleiseen julkisivuun kellarikerrokseen tehtiin uudet ikkunat.</p> <p>Kaipolan koulun peruskorjaus ja vähäiset laajennukset olivat vuorossa vuonna 1998 suunnittelijana Arkkitehtitoimisto Mikko Vuorio, Jämsänkoski. Ullakolla oli tuolloin ilmastointikonehuone, kellarissa väestönsuojat ja teknisiä tiloja, 2. kirjasto ja opetustiloja, 3krs: opettajanhuoneet, opetustiloja ja 1krs: ruokala, opetustiloja. Vähäiset laajennukset koskivat katoksia, joissa katteena muovipinnoitettu pelti. Muutoin rakennuksessa oli katteena konesaumattu pelti, seinissä rappaus tai puhtaaksi muurattu tiili, sokkelissa uritettu betoni. Länsijulkisivussa yläosassa profiilipelti ja ikkunoiden päällä ulkoverhouslauta sekä katos katettu huopakatteella. Pohjoisjulkisivussa ikkunaukkoja täytettiin ja eteläsivun yhdestä ovesta tehtiin ikkuna. 1998</p>	<p>tehtoniset ominaispiirteet ovat heikentyneet laajennusten ja muutosten myötä. Kaipolan koulukeskuksen rakennuksilla on paikallista sivistyshistoriallista, taajamakuvalista ja rakennustaiteellista merkitystä.</p>	
--	---	--	--

	<p>on anottu lupaa jätekatoksen, varaston ja oleskelukatoksen rakentamiseksi pihalle suunnittelijana Arkkitehtitoimisto Mikko Vuorio, Jämsänkoski.</p> <p>Opettajien asuntola muutettiin myöhemmin osakeyhtiöksi ja vuonna 2001 Asunto Oy Jämsän Opelan asuntolarakennuksessa on kolme asuinhuoneistoa yhdistetty lasten päiväkodin käyttöön talon ensimmäisessä kerroksessa. Muutokset koskivat huoneistoja A3, B9 ja B10, suunnitelmat laati Jämsän LVI-suunnittelu Ky. Rakennukseen sijoittui Taide- ja toimintapaja Lillipori. Asuntolarakennukseen on tehty erillinen jätekatos.</p>		
Kaipolan seurakuntatalo	<p>Kaipolan seurakuntatalon kiinteistö sijaitsee syrjemällä keskustasta metsän reunaan. Arkkitehti Heimo Kautosen suunnitelmin vuonna 1969 rakennettu puuelementeistä valmistunut seurakuntatalo on rakennettu rinteeseen porrastaen. Osin kaksikerroksisen lautaverhoillun rakennuksen katto on vuonna 1981 muutettu loivaksi harjakatoksi. Muita ulkoasia muuttavia muutoksia ei ole tehty. Vuonna 2015 seurakuntatalo on lopettanut toimintansa ja se on myyty varasto- ja toimitilakäyttöön paikkakuntalaiselle rakennusalan yritykselle. Rakennuksessa pidettiin viimeinen seurakunnallinen muistelutilaisuus loppiaisena 2016.</p> <p>Kaipolan seurakuntakeskusta luvattiin alkuaan toteutettavaksi rinnan seurakunnan työntekijöiden asuintalon kanssa. Hanke jäi kuitenkin alituisen jälkeen muista rakennushankkeista. Kaipolan seurakuntakeskuskeskusten rakentamista lykättiin vuosi vuodelta. Arkkitehti Heimo Kautoselta tilattiin piirustukset täyden palvelun seurakuntakeskuksesta, jossa 200 hengen kirkkosalin lisäksi oli talonmiehen, tyttötyöntekijän, diakonissan ja papin asunot, 4 auton autotallit ja useamman huoneen käsittävät kerhotilat sekä saunatilat. Seurakuntataloa varten oli ostettu tontti vuonna 1947 Olkkolasta yhdyskunnan ensimmäisen rakentamispaikan läheltä, mutta tontti koettiin yhdyskunnan rakentamisen jälkeen hyvin syrjäiseksi ja seurakunta ostikin Yhtyneiltä tontin Seppolaan vievän tien itäpuolelta. Lainhuuto tästä tontista on vuodelta 1970 rakennuslupa-asiakirjoissa. Tontti on ostettu Yhtyneiltä vuonna 1969. Seurakuntatalon rakennustöihin päästiin kuitenkin vasta 1960-luvun lopulla, jolloin rakennuksen mittasuhteet olivat jo huomattavasti pienentyneet.</p> <p>Rakennuksen kattomuoto muutettiin 1980-luvun alussa tasakatosta harjakatoksi arkkitehtitoimisto A.Eskelisen suunnitelmin.</p>	<p>Kaipolan entinen seurakuntatalo vuodelta 1969 edustaa aikakaudelleen luonteenomaista virtaviivaista ja pelkistettyä arkkitehtuuria ja arkkitehti Heimo Kautosen suunnittelua. Seurakunnallisessa julkisessa kokoontumiskäytössä ollut rakennusta on uudistettu vuonna 1981 muuttamalla tasakatto harjakatoksi. Rakennuksella on paikallista seurakuntahistoriallista ja rakennushistoriallista arvoa entisenä seurakuntatalona ja Kaipolan rakennusperintöön liittyneenä 1960-luvun arkkitehti Heimo Kautosen suunnittelukohteena. Seurakuntatalona se liittyy moderniin suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tyypilliseen rakennusperinteeseen.</p>	Paikallisesti arvokas

<p>SIWA, Kauppakatu 8</p>	<p>Kaipolan tehtaan lähellä sijaitsevassa liikerakennusten korttelialueella on vuonna 1961-1962 rakennettu matala yksikerroksinen liike- ja asuinrakennus. Piirustukset laati Kulutusosuuskuntien Keskulliston Arkkitehtiosaston arkkitehti Paavo Lehtinen, jonka suunnitelmia on toteutettu vastaavissa myymälätyypeissä useita eri puolilla maata. Rakennus on tehty Lepo-nimisen tilan maista lohkaistulle tontille. Tontin KK:lle on myynyt pankinjohtaja Väinö Lehtola. Rakennukseen tehtiin elintarvikemyymälän, kahvilan ja pankin lisäksi myös kolmea asuntoa liikkeen palveluksessa olleille henkilöille. Yksi niistä oli yksiö ja lisäksi oli kaksi kaksiota.</p> <p>Vuoden 1961 rakennusluvan yhteydessä olevan rakennus selvityksen mukaan perustukset, sokkeli, alapohja ja yläpohja ovat betonia. Liikeosan yläpohjassa on liimattuja palkkeja. Vesikatto on peltiä. Räystäslinjaan asennettiin sileä minerit-levy. Päätyihin ja pohjoisjulkisivuun tehtiin puhtaaksi muuratut tiiliseinät, samoin väliseinänä on punatiiltä. Eteläjulkisivussa seinät on rapattu. Myymälä- ja liikekerroksen lisäksi on kellari jonne rakennettiin tekniset tilat, sauna, pesuhuone ja kellarivarastot.</p> <p>E-Osuuskunta EKA on hakenut vuonna 1985 rakennuslupaa myymälätilan jakamiseksi kahdeksi myymäläksi. Poistettu tuulikaappi rakennetaan korjauksessa uudestaan. Pääsuunnittelijana oli Insinööri-toimisto Mikko Rajaniemi Jyväskylästä. Korjaukseen ei sisällynyt luvan mukaan julkisivumuutoksia. Vuonna 1985 on haettu myös erillistä rakennuslupaa kytkinlaitoksen rakentamiseen. Kytkinlaitoksen rakennussuunnitelman on laatinut Imatran Voima Oy:n insinööri Markku Talvio.</p> <p>Kiinteistössä on edelleen Siwan elintarvikemyymälä, muuta liiketilaa sekä asuntoja ja pihalla on asfalttikenttä pysäköintipaikkoja varten.</p>	<p>Rakennuksella on paikallista elinkeinohistoriallista ja taajamakuvalista merkitystä.</p> <p>Kauppakatu 8 liikerakennus vuodelta 1962 edustaa Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehdin Paavo Lehtisen tyyppillistä myymälä- ja asuntoarkkitehtuuria. Kaipolan keskustan taajamakuvaan luontevasti istuva rakennus on säilynyt julkisivuiltaan alkuperäisessä historiallisessa asussaan.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>
<p>Talo OY Orittu, Kauppakatu 12</p>	<p>Kaipolan kartanon hevoshakana toiminut Orittu antoi nimensä samalle paikalle valmistuneelle kerrostalolle. Piirustukset laati Orittu Oy:n kolmikerroksista asuin- ja liiketaloa varten laati rakennusmestari Yrjö Vuorinen Lempäälästä. Onni Koskisen rakennusliike rakensi kerrostaloa. Samaan aikaan oli keskustassa menossa Roukko Oy:n kerrostalojen rakentaminen ja harjannostajaisetkin olivat melkein samaan aikaan. Oritun talon harjannostajaiset olivat 11.9.1953 historiatietojen mukaan. Joulukuun alussa 1953 tässä rakennuksessa avasi ovensa katutason liiketiloissa Kaipolan ensimmäinen kahvila, hoitajanaan rouva Kaino Tapio. Rakennukseen sijoittui myös Jämsän sääs-</p>	<p>Rakennuksella on paikallista taajamakuvalista, rakennustaiteellista ja liikehistoriallista arvoa Kaipolan keskustan rakennetussa ympäristössä.</p> <p>Kauppakatu 12 Oritun asuin- ja liikerakennus vuosilta 1953-1954 edustaa Kaipolan keskustassa Jämsän Säästöpankin pankkitoiminnan liike- ja asuinrakentamista. Kerrostalossa on säilynyt 1950-luvun asuntorakentamisen luon-</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>

	<p>töpankin Kaipolan konttori, jonka ensimmäisenä pankinjohtana toimi Väinö Lehtola. Kellarikerrokseen sijoittuivat pyykkitupa ja oheistilat, autotalli, tekniset tilat, varastotilat. 1 krs: Liikehuoneistoja tien puoleisessa julkisivussa, mahdollisesti asuntoja pihan puolella, 1-3 krs asuntoja & ullakko ja kellari. Julkisivuissa seinissä rapattu punatiili (välipohjat teräsbetonia), katteena sementtikattotiili, sokkeli säästöbetonia. Rakennukseen sijoittuneen pankin sisäänkäyntiä oli korostettu.</p> <p>Kaksi myymälähuoneista ja yksi asuinhuoneisto muutettiin pankkitiloiksi vuonna 1981 rakennusluvalla. Suunnitelman laati Yleissuunnittelu Oy, Espoo. Jämsän Säästöpankin Kaipolan konttori sai näin tilat itselleen. Tilakorjauksissa tuli muutoksia kellariin ja ensimmäiseen kerrokseen. Tässä yhteydessä rakennukseen tehtiin myös koneellinen ilmanvaihto painovoimaisen ilmanvaihdon tilalle. Liiketilojen ikkunat uusitiin ja tehtiin uusi pariovi sisäänkäynniksi ja ummistettiin yksittäisiä sisäänkäyntiovia. Myös pihan puolella oviaukosta tehty ikkuna ja lisättiin alaosaan tummansininen panelointi, Ikkunan yläosaan (1krs) lisätty IV-säleikkö, sinkitty teräspelti laitettu yhteen sokkelin kohtaan. Päättyyn lisätty tummansinistä panelointia.</p> <p>Entisen (Säästöpankki)pankin toimitila muutettiin vuonna 1982 vähittäismyymälän toimitilaksi. Valtatien(Tehtaankatu) puoleiselle julkisivulle sijoitetaan yksi liike- ja yksi valomainos Rakennusinsinööri-toimisto Pekka Katajiston suunnitelmin. Liiketiloihin on toiminut mm. Isoahon kauppaliike, Jämsän Säästöpankin haarakonttori ja viimeksi anniskeluravintola. Vuonna 2014 liiketilat olivat tyhjillään.</p>	<p>ne ja entinen pankki- ja myymäläkerros katussa on edelleen ulkoarkkitehtuuriltaan edustavaa ja tyylikästä.</p>	
<p>Tiirinniemi, pa-peritehtaan toimihenkilöiden asuinalue</p>	<p>Tiirinniemen tehtaan toimihenkilöiden asuntoalue on rakentunut vuosien 1953-1964 välisenä aikana tehtaan viereen syrjään Kaipolan keskustasta.</p> <p>Asemakaavan alueelle laati Yhtyneiden luottoarkkitehti Heimo Kautonen ja rakennussuunnitelmat Pekka Saarema. Kaipolaniemen kahdeksan rivitalon asuinalueella on kaksi kaaren muotoon rakennettua rivitaloaluetta, joista ensimmäinen valmistui vuonna 1953. Pohjoisosassa on limittäin kolme kaksikerroksista rivitaloa vuodelta 1960, Päijänteen rannassa kaksi tehtaan johdon rivitaloa 1950-luvun puolivälistä ja vieraskerhon aikanaan sisältänyt rivitalo vuodelta 1963. Pekka Saareman suunnittelun lähtökohtana oli rakentaa tilavia ja moderneja asuntoja, jotta toimihenkilöiden olisi helppo muuttaa syrjäiseksi paikaksi koetulle Kaipolaniemelle. Ympäristön monipuolisia harrastusmahdollisuuksia tuettiin alueen keskellä metsäisellä leikki-</p>	<p>ehdolla valtakunnallisesti arvokkaaksi</p>	<p>Vähintään maakunnallisesti arvokas</p>

	<p>puistolla, länsipuolen tenniskentällä ja maauimalalla. Yhtiön urheilu- ja liikuntaerakentamista täydensivät eteläpuolen laivalaituri, urheilukenttä ja Pitkävuooren laskettelukeskus. Alueen asuinrakennuksia luonnehtii punainen tiili rakennusmateriaalina. Rakennusten seinäpinoissa on korostettu vaakalinjaa vaalealla ja tiilenpunaisella laastilla. Pientaloja muistuttavat rakennukset on ketjutettu rivitaloiksi niitä yhdistäneillä autotalleilla. Tehtaan insinöörejä ja johtoa varten on rakennettu kolme suurempaa rivitaloa Päijänteen rantaan. Näistä vieraskerhon sisältänyt rivitalo on muista poiketen vaalea julkisivuiltaan. Asuinalueen keskelle rakennettiin huoltorakennus, johon sijoitettiin lämpökeskus, sauna, pesula ja yhteiset kokoontumistilat. Lämpökeskuksen suodatuslaitokseen johdettiin pumppaamon kautta vesijohto Päijänteestä, kunnes kunnallinen vesijohtoverkko korvasi sen vuonna 1963.</p> <p>Arkkitehtuuriltaan erityislaatuinen ja yhtenäinen ja hyvin alkupe- räisilmeensä säilyttänyt kulttuuriympäristö on edelleen asuttu ja hoidettu asuinalue ja koko Kaipolan tehdaskaupunginosa on yksi Jämsän Seppolan keskustaa ympäröivistä asutustaajamista.</p> <p>Kaipolan tehdasyhdyskunta sai alkunsa Yhtyneiden Paperitehtaiden jakaantumisesta vuonna 1952. Myllykosken tehdas myytiin ja Yhtyneet menettivät sanomalehtipaperin tuotannon. Toimitusjohtaja Juuso Walden jäi johtamaan Valkeakosken ja Jämsänkosken tehtaita. Yhtyneiden uusi sanomalehtipaperin suurtotantoon keskittyvä tehdas päätettiin sijoittaa Kaipolaan, koska se alueena sijaitsi lähellä Jämsänkoskea, Oriveden ja Jämsän välinen rautatie ulottui viereiselle Olkkolan sahalle ja lähellä sijaitsi myös valtakunnan energiaverkko. Kaipolan vaneritehdas rakennettiin 1954 ja sen ympärille kaavailtiin jopa 3500 asukkaan tehdasyhdyskuntaa. Tehdas valmistui kahdessa vaiheessa ja sinne rakennettiin kaksi sanomalehtipaperikonetta ja puuhiomo. Alueen asemakaavan suunnitteli Yhtyneiden luottoarkkitehtina toiminut Heimo Kautonen. Kaipolanniemen eteläiseen kärkeen varattiin Tiirinniemi toimihenkilöiden kahdeksan rivitalon asuinalueeksi. Ensimmäinen kahden kaaren muotoon sommitellusta rivitalosta valmistui 1953. Asuinalueen pohjoisosaan valmistui vielä limittäin vuonna 1960 kolme kaksikerroksista rivitaloa. Päijänteen rantaa rakennettiin kaksi tehtaan johdon rivitaloa, ns. rantarivit 1950-luvun puolivälissä ja vieraskerhon sisältänyt rivitalo vuonna 1963. Kokonaisuudessaan Tiirinniemen asuinalue oli valmis vuonna 1964. Tiirinniemen itäpuolelle on myöhemmin tehty myös tehtaan henkilökunnan omakotitaloja. Erillinen asuntoalue ja korkeatasoiset asunnot olivat teolli-</p>		
--	---	--	--

	<p>suuden tapa houkutella ylempiä virkailijoita syrjäisille teollisuustajamille.</p> <p>Johtaja Walden antoi tarkat ohjeet Tiiriniemen rakennusten suunnitteluun ja myös alueen myöhempää asumiskäytänteitä valvottiin, koska yhtiö esitteli mielellään vierailleen ja yhtiökumppaneilleen asuntoaluetta ja halusi asuinalueen olevan edustuskunnossa. Luonteenomaista Tiiriniemelle on rakennusmateriaalina käytetty punatiili. Kautosen asemakaavasuunnittelun pohjalle jatkui itse asuinalueen rakennussuunnittelua Yhtyneiden toinen luottoarkkitehti Pekka Saarema. Rakentaminen tehtiin yhtiön omana työnä ja muurareina toimivat samat työkunnat kuin paperitehtaan muurauksessakin. Asuintalojen lisäksi alueen keskelle rakentui metsäinen leikkipuisto, länsipuolelle tenniskenttä ja maauimala, eteläpuolelle rantaan laivalaituri. Myöhemmin yhtiö rakensi Kaipolaan myös urheilukentän ja Pitkävuoren laskettelukeskuksen.</p>		
<p>Torikadun Roukko kerrostalo</p>	<p>Torikadun Roukko-kerrostalot ovat kolmirappuisia, kolmikerroksisia ja julisivuiltan rapattuja kerrostaloja vuodelta 1955. Kerrostalot on suunnitellut arkkitehti Heimo Kautonen. Kellariin on suunniteltu alun alkaen urheiluvälinevarastot ja talouskellarit. Rakennuten väliin suunniteltiin lämmönjohtokanava ja tekniset tilat (polttoainevarasto, kattilahuone, pumppuhuone), toisen talon kellariin suunniteltiin varastot molemmin puolin. Ensimmäiseen kerrokseen on toisessa kerrostalossa tehty 4 liikekiinteistöä, yksiöitä ja kaksioita ja toisessa kerrostalossa ensimmäisessä kerroksessa ei ole liikekiinteistöjä vaan kolmioita ja kaksioita. Rakennusten julkisivut ovat säilyneet hyvin alkuperäisessä asussaan.</p> <p>Torikadun kaksi Roukko-kerrostaloa ovat arkkitehti, rakennusneuvos Heimo Kautosen suunnittelema toisiinsa nivellettyjä kerrostaloja vuodelta 1955. Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n tytäryhtiönä toimineen Roukko Oy:n rakennuttamat kerrostalot oli alkuaan tarkoitettu tehtaan liikkuvan työväen asuntokäyttöön. Yhden kerrostalon katutasoon valmistui neljä liikehuoneistoa. Rakennuksissa on kellari ja kolme asuinkerrosta.</p>	<p>Kokonaisuudella on merkittävää paikallista taajamakuvalista, rakennushistoriallista ja historiallista arvoa Kaipolan tehdasyhdyskunnassa.</p> <p>Torikadun Roukko-kerrostalot kuvastavat Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n asuntoarkkitehtuuria ja rakennusperintöä. Vuonna 1955 valmistuneet ja hyvin ulkoasultaan alkuperäisessä asussaan säilyneet arkkitehti Heimo Kautosen suunnittelemat kerrostalot muodostavat kahden toisiinsa hyvin niveltyneen yhtenäisen kokonaisuuden Toritien varteen.</p>	<p>Paikallisesti arvokas</p>